חסידות · ספרי חסידות נוספים

אמרי צדיקים

רבי מאיר בורנשטין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אמרי צדיקים

רבי מאיר בורנשטין

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אמרי-צדיקים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

אמרי צדיקים 4
מס' אור תורה 4
מס' תורת השלמים 5
הויות דאביי ורבא 8
מס' אלימה רבתי מהמקובל אלהי ר' משה קארדיווארי 11
תיקון סעודה 12
כ"י מהרב הקדוש אי"א מוהר"ר אהרן מסטאלען 22
מ"כ בס' לקוטי פרדס מרש"י 24
רפואות הגויה 28
מס' ליקוטי הש"ס מהאר"י זלה"ה 32
דברי מוסר חכמים וחידותם מס' המפואר 46
מ"כ בס' נועם המדות צוואות שצוה 47
כתב יד מהרב הק' האלהי מוהר"ר ישראל מריזין זצוקק"ל זי"ע 52
עניני צדקה 60
מובא בספר מעיל צדקה דף מ' עמוד ב' 62
מ"כ בס' זבד טוב מרבינו יעקב חאגיס זלה"ה 89
הנהגות טובות 99
זאת האגרת 101
מהרב הקדוש מוהר"ר דוב בער ממעזריטש 102
הנהגות טובות מס' חיים וחסד 102
פירוש על עשרה ק' תהלים הראשונים 109
עוד בשם הרב המגיד הק' זללה"ה מקאזניץ 116

אמרי צדיקים

רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה כו' ומגלין לו רזי תורה ונעשה כמעין המתגבר. והענין הוא כי כל העושה מצוה או לומד תורה לשמה בורא מלאכים. ובדיבור תורה בורא ג' מיני מלאכים, דהיינו מבחי' הקול מלאך אחד, ומבחי' הדיבור מלאך א'. ומבחי' ההבל היוצא מפיו מלאך א', ואותן המלאכים מתלבשין בו ומגלין לו רזי תורה כמ"ש האריז"ל הרבה בחי' בענין השגת הנשמות והובא במשנת חסידים במס' השגות הנשמות ע"ש. והנה כפי כח קדושת תורתו כן קדושת המלאך הנעשה ממנו. אם תורתו היא בקדושה ובטהרה ואין בה שום פניה כלל, הרי המלאך הנברא מלימוד תורה כזו הוא קדוש וטהור כולו טוב ואין בו תערובות רע כלל ומגלה לאדם דברים אמתיים. ואם יש בלימוד תורתו איזה מחשבה מעורבת שלא לשמה גם המלאך הנברא מלימוד תורתו הוא מעורב ומורכב מטוב ורע, ומגלה לו אמת ושקר כי המלאך בעצמו אין בו כח להשיג כל דבר על אמתתו מפני שהרע שבו חוצץ בפני השגתו ולכן מגיד לו אמת ושקר וכמו שמצינו מהאריז"ל בס' הגלגולים וז"ל. מה שאמר המגיד למרי"ק על בנו שיש לו נשמת בצלאל שקר ענה בו, גם מה שאמר לו על ר"א הגדול שקבור בטבריא זה הוא אמת, מספר יסוד אמונה:

מס' אור תורה

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, נ"ל שהכתוב ביאר הטעם וישב יעקב בארץ, וכי מה היה ליעקב לירד ממדרגתו העליונה מאד ולישב בארץ בארציות, לכך אמר מגורי אביו, ר"ל מגור"י לשון אסיפה וכניסה כמו אוגר בקיץ. פי' כי כל כוונת הצדיק בעוה"ז לאגור ולאסוף הניצוצות הקדושים ולהכניסם ולהעלותם לעילא, וזהו מגורי אביו, משל למלך שנאבד לו אבן טוב מתוך טבעתו, והנה עמדו בפני המלך בפעם ההוא הרבה מעבדיו ושריו הפרתמים והפחות והסגנים ואנשי מלחמתו עד אין מספר. עכ"ז לא רצה המלך לצוות להם שיחפשו אחר האבן טוב, רק צוה לבנו חביבו שיחפוש וימצא האבדה ויחזירנה לאביו המלך, הגם שהיה המלך בטוח מכל אחד מהשריו ועבדיו שכאשר ימצאנה יחזירנה לו בשלימות. אעפ"כ לא היה ברצונו שהם יחפשו כי רצה לזכות את בנו חביבו וכדי שיקרא המציאה על בנו ולא עוד אלא שרומז לבנו בכמה רמזים מקום מציאתו כי מתחלה היתה מדעת המלך וידע את מקומה ועשה הכל רק למען לזכות את בנו חביבו וכדי שיגיע גם להמלך מזה גודל שעשוע ותענוג והתפארות מבנו לאמר ראו כי שום אדם בעולם לא היה יכול לחפש ולמצוא זולת בנו חביבו. והנמשל מובן כי תכלית

בריאת העולמות היה כדי לברר ניצוצות ע"י אומה ישראלית כמ"ש רז"ל בשביל ישראל שנקראו ראשית שעל ידם יבוררו והש"י מרמז להם בכמה רמזים שימצאו האבדה ויחזרו לבעלים לאביהם שבשמים ולא צוה כן למלאכים ושרפים ואופנים, והאבדה ההיא מדעת היתה כמ"ש רז"ל בונה עולמות ומחריבן וזהו מגור"י אביו. וא"ל שלזה רמז גם אומרו בארץ כנען ר"ל העוה"ז נקרא ארץ כנען ר"ל ארץ סוחרים כי הנשמה נשתלחה בעוה"ז לקנות לה סחורה וקניינה דוקא בעוה"ז כי מי שטרח בע"ש וכו' עכ"ל:

זה ספר תולדות אדם, בלשון קושיא הוא וכי זה הוא ס"ת האיך שנולד אדם והלא הם סיפורי דברים בעלמא, אך התירוץ הוא ביום ברוא אלהי"ם את האדם, אלהי"ם הוא לשון אדנות כי אין מלך בלא עם וממילא כשברא ית' את האדם נעשה הוא ית' מלך כביכול, וזהו ביום ברוא אלהי"ם את האדם, כשברא את האדם אז נקרא באדנות וזהו אלהיו עמו עם ישראל הוא אלה"י כביכול. ותרועת מלך בו פי' כשהם מחברים את עצמם אעפ"י שאינם מתפללין עדיין. מלך מלכי המלכים, בו שורה עליהם:

ע"כ מס' אור תורה מהרב הק' אלקי מוהר"ר דוב בער זצוק"ל זי"ע

מס' תורת השלמים

בעת הוצאת ס"ת מההיכל אין לדבר כלל שצריך לעמוד ביראה כמ"ש בזוהר הקדוש פ' ויקהל דף ר"ו אר"ש כד מפקין ס"ת למקרי ביה מתפתחין תרעי שמיא דרחמי ומעוררין האהבה לעילא. ועוד אמרו שם דיהא דומה בעיניו כאלו עתה מקבל התורה. וז"ל כד סליק ס"ת לתמן כדין בעאן כל עמא לסדרא גרמייהו לתתא באימתא בדחילו ברתת וזיע ולכוונא לבייהו כמה דהשתא קיימין על טורא דסיני לקבלא אורייתא ויהון צייתין וירכין אודנייהו. ולית רשו לעמא למפתחא פומיהון אפילו במילי דאורייתא וכ"ש במלה אחרא אלא כלהו באימתא כמאן דלית ליה פומא:

ביום ב' וה' צריך לקרות בתורה הרבה יותר משאר ימים. כי שני ימים אלו בחי' הרוח. והתורה כנגד הרוח, וז"ס תקנת עזרא לקרוא בתורה ב' וה'. והוא סוד עליית משה רבינו לקבל הלוחות ביום ב' וירידתו ביום ה' מהאר"י ז"ל:

אם בקשת ליטול עצה, מן התורה הוי נוטל וכן בדוד הוא אומר בפקודיך אשיחה. ילקוט משלי רי"ט. וכתב הרב מהר"א הכהן קבלתי מרבותי כשהיו רוצים לעשות איזה דבר והיו מסופקים אם לעשותו אם לאו. היו נוטלים חומש או עשרים וארבע, והיו פותחים אותו ורואים בראש הדף מה פסוק היה מוצא. וכפי מה שהיה מראה אותו הפסוק היו

עושים ונמצא שהיו מתייעצים עם התורה כדת מה לעשות בכל עניניהם, וזה עצמו רומז המאמר הזה דמורה היתר לעשות כך ואין זה בכלל משתמש בתורה עכ"ל:

ס"ת אינו מנוקד כדי שיוכל האדם לדרוש מה שירצה, כי האותיות כשאינם מנוקדות סובלות כמה כונות ומתחלקות לכמה ניצוצות ומפני זה נצטוינו שלא לנקוד ס"ת כי משמעות כל מלה לפי הנקוד ואין משמעותה עם הנקוד כי אם ענין אחד, ובלי נקוד יוכל האדם להבין כמה ענינים נפלאי' רבים ונכבדי' והבן זה כי תצטרך זה בהרבה מקומות. הרב מהר"א הכהן משם רבינו בחיי. וכתב הוא ז"ל דיש לומר טעם אחר דרומז על התורה דהיתה לפני הקב"ה קודם נתינתה לתחתונים שהיו מספר אותיותיה לפניו ואינה עשויה תיבות כמו עתה. והטעם לסדרה כפי מה שיתנהג העולם. ולפי שחטא אדה"ר סידר האותיות שלפניו בתיבות מספרות ענין מיתה ויבום וכיוצא. ואם לא היה חוטא שלא היה מיתה היה מסדר האותיות בתיבות מספרות ענין אחר. ולכן אין בס"ת לא נקודות ולא פסוק פסוקים ולא טעמים רמז לתורה כמו שהיתה בתחילה תל של אותיות בלתי מסודרות. ותכלית כונתו ית' כי כשיבא משיח ובלע המות לנצח אין שייך מיתה וטומאת מת וכל כי הני מילי ואז הקב"ה יפסיק תיבות של ספר תורה ויחבר אות תיבה זו בתיבה זו לחבר תיבות שיובן ענין אחר. וזהו תורה חדשה מאתי תצא. והלא תורה נצחי. אלא שהס"ת יהיה אז. כעכשיו והקב"ה ילמדנו לקרותו על סדר שיעור האותיות שיחבר זו עם זו שיהיה תיבה אחת וילמדנו חילוק וחיבור התיבות עכ"ל הרב מהר"א הכהן:

ואני בעניי אומר כי מ"ש שהתורה היתה תל אותיות אם לא נמצא ברז"ל לדעתי הקצרה אינו, אלא שכל התורה שמותיו של הקב"ה והיו אותיות אלו כתובות בצירוף שמותיו ית'. והחטא גרם שנכתבו אותם אותיות בתיבות אלו, ועמ"ש רבינו האר"י ז"ל בסוד טנת"א: **תורה** לא ניתנה ע"י המלאכים. לפי שהתורה קידושין לישראל והמלאכים אינם בתורת קידושין ואינם יכולים להיות שלוחים. ועי"ל שהוצרך משה רבע"ה להיות שליח שהוא כלול מכל נשמות ישראל:

גם מביא בשם הרב באר שבע כתיב מדבר שקר תרחק. ולא כתיב לא תדבר שקר, כי העולם מלא שקר כמשז"ל לז"א תרחק, עכ"ל:

ירגיל אדם א"ע בתפלה זו בכל יום. ה' אלהי"ם הפושט יד בתשובה לקבל השבים ומסייע לבא לטהר פתח ידך וקבלני בתשובה לפניך. וסייעני להתחזק בתורתך. ועזרני נגד השטן הנלחם בי בתחבולות ומתנקם לנפשי להמיתני. אל ימשול בי. ורחקהו ממאתים וארבעים ושמונה איברים שבי. ותשקיעהו בתוך מעמקי מים רבים. וגעור בו לבל יעמוד על ימיני לשטני ועשה אשר אלך בחוקיך, והסר לב האבן מקרבי. ותן לי לב בשר, אנא ה'

אלהי שמע את תפלת עבדך ואל תחנוניו וקבל את תשובתי ותחנתי ובקשתי, ויהיו לפני כסא כבודך מליצי יושר להליץ בעדי ולהכניס תפלתי באזנך, ואם בעונותי הרבים אין מליץ בעדי ואין מלמד עלי זכות, חתור נא לי מתחת כסא כבודך, ורחמיך וחסדיך יהיו מליצים לפניך ושמע תפלתי כי אתה שומע תפלת כל המבקש רחמים ממך, כי מקור הרחמים אתה ואין זולתך מרחם ומושיע, ברוך החונן ומרחם ומושיע חנם:

והמכשלה הזאת תחת ידך, ואיתא אין אדם עומד על ד"ת אלא א"כ נכשל בהן, הפי' הוא, מצד החכם הלומד לא היה אירע לו שום מכשול בהתורה שלומד או שאומר, אך הוא רוצה לפעול טוב בתורתו עבור ישראל. ויש נשמות שאינם יכולים להתתקן אם לא ע"פ טעות החכמים וזהו חסורא מחסרא והכי קתני, כי יש נשמות שפגמו מאוד ואינם יכולים להתתקן ע"פ התורה רק ע"י חסורא מחסרא שנחסר מתחלה אז והכי קתני יש להם תיקון ולכן אסור להגיה בספרים כי יש לכל טעות שורש כיון שבא באותיות בהספר ואפילו טעות דמוכח אסור למחוק, כי אם לכתוב מן הצד שזהו טעות הדפוס [כמ"ש בשם הרמב"ן יד המגיה בספרים תקצץ] וזה טיעת עצי נשמה, שע"י טעות הנ"ל יש תיקון אפילו לעצי נשמה, היינו אפילו אותם הנשמות שהם כעצים יבשים נשמה שהם שוממים ונעים ונדים ח"ו, לכולם יש להם תיקון ויתהווה מטעות לשון נטיעה והכל ע"י החכם. ולכן צריך החכם האמתי לומר כל הנוסחאות והגרסאות שכתוב בהספר, וזהו הפי' בתיקונים תיקון ס"ח וז"ל מאן דנטר ברית האי הוא עד עליו ע' משמ"ע ד' דאח"ד, ואי לא נטר ברית פרח מני' קוצא מן ד' ואשתאר אחר, ונרשם שם בתיקונים בזה הלשון עד ער כאן חסר, ויש לומר הפירוש, אם הוא שומר הברית אזי עד, ואם פוגם ח"ו נעשה מהד' רי"ש אבל ע"י כאן חסר, היינו שירגיש החסרון באמת ויהי' נכנע באמת אזי ער, מזה גופא יהיה לו התעוררות לתשובה, וכאן חסר יהי' תיקון לכל החסרונות ופגמים, לבד שיש בזה רזין וסתרי דאורייתא:

עוד אמר שכוונת התפלה שלפעמים מתפללים שלא בזמנה, הוא כי יש נשמות ישראל שאם היה הירא ושלם מתנהג ע"פ ד"ת, לא היה יכול להעלותם, לכן מזמנים לו מניעה שיעשה לא ע"פ ד"ת כדי שיהיה להם עלייה ג"כ, ויש נשמות שתיקונם הוא ע"י דברי תורה, ויש שתיקונם ע"י תפלתו, ויש נשמות שמדברי מוסר אין יכולים לעשות להם טובה כי אם בדיבורים, ויש בזה רזין עילאין וד"ל והמ"י:

דקדוקי עניות מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו, לכאורה קשה מהו הלשון דקדוקי עניות לשון רבים, והפי' הוא, כי יש שני מיני עניות, עני בגשמי, ועני ברוחני מן

הדעת ח"ו וזהו דקדוקי עניות ב' מיני עניות, מעבירין, ע"י מה יכול להעביר ולתקן זה, את האדם, שיתקשר עצמו להאדם, פי' להצדיק שיש בו דעת קונו:
אמר שמהריב"ש ז"ל ואילך התחילו התיקונים לא ע"י סיגופים כי אם ע"י התקשרות ליראים התחיל להתנוצץ משיח, אעפ"כ מי שיודע בעצמו שיש לו כח יסגף א"ע מעט:
להיות לכם לאלהים, פי' צריך האדם להסתכל שגם הלכם, תאוות היתר יהיה לאלהים, בלתי לה' לבדו, ע"כ מספר שארית ישראל:

הויות דאביי ורבא

משנה העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו הרי אלו נאמנים, ומסיק דוקא אנוסים מחמת נפשות ולא מחמת ממון ע"כ, רמז, כי ידוע שיד כל אדם יחתום ומי מעיד משוכבת חיקך וגו'. ואומר שבאמת כתב ידו הוא זה, אבל אנוסים היינו שהי' לנו ביטולים הרבה מעבודתו ית' הרי זה טענה מעולה ודוקא מחמת נפשות שלא עסק בעוה"ז כ"א לפרנסתו והסתפק עצמו במועט ועסק בעבודתו ית', אבל אנוסים מחמת ממון לאסוף ממון קרח כי עין אוהב כסף לא ישבע כסף זה נקרא רשע, וע"ז נאמר גדול הנהנה מיגיע כפו, פי' כעין עשיר השמח בחלקו, וכל מה שחנן ד' אותו, הוא נהנה ממנו, משא"כ מי שמאסף אוצרות שאין נהנה כלל, וע"ז נאמר תוחלת ממושכה מחלת לב.
במשנה נותנין לבתולה שנים עשר חודש, כי ידוע מה שדרשו ובכתה את אבי' ואת אמה ירח ימים, והוא רמז על חודש אלול כי בחודש הזה יש התעוררות מלמעלה על ישראל שיחזרו בתשובה וימינו פשוטה לקבל ונתקן בחודש זה כל השנה, וזה נותנין לבתולה דהיינו מזל בתולה, השולט בחודש אלול, י"ב חודש כידוע, שכל החדשים יהיו מתוקנין ונכללין בה:
במשנה כל כתבי הקודש מצילין אותן מפני הדליקה בין שקורין בהן בין שאין קורין בהן ואע"פ שכתובין בכל לשון טעונין גניזה ומפני מה אין קורין בהן מפני ביטול ביהמ"ד. יש לדקדק דכך הו"ל למיתני מצילין לכל כתבי הקודש מפני הדליקה ונראה דבא לרמוז דידוע דתורה מגינה ומצלה והוא ית' אינו מבחין באיזה ספר אדם לומד כי כל מה שלומד בספרי קודש לתורה יחשב. יש במקרא ויש במשנה וכדומה. וזה כל כתבי הקודש מצילין לאדם מפני הדליקה מפורעניות ונכלל בלשון דליקה. בין שקורין בהן בין שאין קורין בהן. פי' בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק מגינה כידוע מאמרם ז"ל. וזה כי נר מצוה ותורה אור כי הנר אינו מאיר מרחוק כמו אור גדול שמאיר מרחוק והמצוה אינה מגינה אלא בעידנא דעסיק בה דהוא מקרוב והתורה אור שמגינה גם בעידנא דלא

עסיק דהיינו מרחוק. ואע"פ שכתובין בכל לשון, כי ידוע שכל מעשיך בספר נכתבין כל הזכיות ג"כ. וידוע שיש כמה מיני לשונות כגון לה"ק ותרגום וא"ת ב"ש וכדומה וכ"א משונה זה מזה זה יותר למעלה מזה וזה יותר למעלה מזה ומי שלומד מאוד לשמה בודאי נכתב הלימוד בלשון היותר גבוה ומי שאינו כ"כ לשמה נכתב במדרגה פחותה כגון תרגום וכדומה וזו אע"פ שכתובין בכל לשון מגינא וקאי למעלה לרישא דמתניתין דמצילה אע"פ שכתובין בכל לשון. טעונין גניזה כי מנשה שהי' רשע גמור הוכרח השי"ת לחתור חתירה מתחת כסא הכבוד לבל יראו:

במשנה מנין לספינה שהיא טהורה שנאמר דרך אניה בלב ים. הכוונה ע"ד מוסר. ידוע כי התפלה בדמעות הוא פועל התקרבות גדולה אל הבורא ית'. למשל אדם שצריך ללילך למרחקים ואם ילך דרך היבשה הוא רחוק מאוד אל מקום חפצו. והתחבולה לדבר ללילך דרך ימים ונהרות והוא דרך קרוב יותר. כן הענין זה בבכיה שבתפלה פועל התקרבות לבורא ב"ה וכשהוא בבכיה היא כמו דרך ימים ופועל יותר מהרה התקרבות מבלא בכיה. וידוע שהזוהר מכנה לגוף אדם בלשון ספינה. וזה הוא מנין לספינה שהיא טהורה. ר"ל מנין כמו מאיזה סיבה יפעול הספינה שהוא הגוף לעצמו טהרה וקדושה שנאמר דרך אניה בלב ים. ר"ל בים הבכיה וזה דרך המקורב לה יותר לפעול בה התקרבות לבורא ב"ה:

במשנה ארבעה אבות נזיקין השור והבור המבעה וההבער. שמעתי מפי הקדוש אדומ"ו מוהר"ר דוב בער זללה"ה דד' מיתות גרועין יש שמזיקין לאדם. השור הוא ההסתכלות בדברים שאינם ראוים להסתכל. והבור הוא פנוי. יש אדם הולך בטל ופנוי מתורה ומצות וממחשבות קדושות והמבעה הוא השן כדאיתא בגמרא והיינו המותרות אכילה. וההבער הוא האש של כעס ע"כ. ועד"ז נ"ל לסיים דברי המשנה לא זה וזה שיש בהן רוח חיים כהרי אש שאין בו רוח חיים. כי ידוע דברי הזוהר ע"פ חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו. כשאדם כועס ר"ל הולך ממנו הקדושה שיש בו ולא נשאר בו מנשמתו הקדושה שום דבר. משא"כ בשאר דברים שפלים שעושה מ"מ נשאר בו נשמתו וזה אשר נשמה באפו לשון אף וחמה שמחליף נשמתו באפו וזהו לא זה וזה שיש בהן רוח חיים שעדיין נשמת רוח חיים בקרבו כהרי האש שאין בו רוח חיים שכל החיוני מקדושה הולך ממנו:

נתגלה לי בחלום. בכור שנפל לבור. פי' ישראל בני בכורי נפלו בגלות. ירד המומחה הוא יתברך. ויראה אם יש בו מום ע"ד שהקב"ה משתמש בכלים שבורים. והיינו לב נשבר ונדכה אם יש לנו הכנעה יעלה את בנו בכורו מגלות ע"ש:

במשנה ב"ש אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין וב"ה אומרים נוטל אח הטבלא כולה ומנערה. הכוונה כי ידוע שב"ש היה מסטרא דדינא ע"כ היה דרכו להחמיר תמיד ואף שנראה שכאן מקיל מ"מ נראה שכוונתו הי' גם כאן לחומרא ומרמז לזה בש"א אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין. ר"ל שע"י השלחן ואכילת האדם אף ביום השבת שהאכילה הוא מצוה אעפ"כ מגיע הגבהה גדולה להקליפות וחלק הנחש וזה הוא עצמות וקליפין. ר"ל לעצם הקדושה הרוחניות שיש בכל מאכל וגם לקליפות ויחדיו יהיו תמים על ראשו ע"כ צריך האדם לקדש את עצמו במותר לו אף בשבת ולהניח מלמלאות תאוותו כ"כ. ובה"א נוטל את הטבלא כולה. ר"ל טבלא הוא כמו שני תיבות שכולו טוב הוא לה שבשבת אף חלק הרע נכלל בקדושה. וע"כ מותר להרבות באכילה כל מה שצריך. ובודאי הלכה כב"ה. ע"כ יסד האר"י ז"ל בחרוז בני היכלא כו' קריבו לי כו' לבר נטלין ולא אעלין הני כלבין דחציפין כו' שכוונתו לדבר זה, לבר נטלין, ר"ל שבשבת רשאין כל איש הישראלי ליטול לעצמו וליהנות מכל דבר החיצונות ובר הוא לשון חיצונות כידוע ולא אעלין הני כלבין דחציפין. ר"ל שע"כ רשאין כ"כ להרבות תאוותם בשבת יותר משאר ימים כי לא אעלין בשבת הני כלבי דחציפין שגם חלק הרע של הקלי' נכלל בקדושה ואין להם שום עליה כלל בשבת להאחז בקליפות האכילה:

בגמרא שאמר הקב"ה לירבעם חזור בך ואני ואתה ובן ישי נטייל בג"ע א"ל מי בראש. א"ל בן ישי בראש (סנהדרין ק"ב ע"א). לכאורה יפלא בשלמא אצל ירבעם הי' שאף שאמר הקב"ה אני ואתה ובן ישי דמשמע הקב"ה ילך קודם מ"מ הוא יקדים עכ"פ לבן ישי אבל אצל הקב"ה שיודע באמת שבודאי בן ישי יקדים מדוע הקדים הקב"ה לומר ואני ואתה ובן ישי והקדים לו ללכת קודם בן ישי. רק הענין הוא שמחשבת הקב"ה הי' בתחלה שיעשה תשובה מאהבה ולא לשום פניה ואז הי' לו באמת הליכה קודם בן ישי ואף שבן ישי הי' צדיק גמור כמאמרם ז"ל מ"מ מקום שבעלי תשובה עומדין כו' אבל כיון שהראה בדיבורו שאין כוונת תשובתו ממש אלא כדי להקדים לבן ישי כיון ששאל מי בראש ע"כ לפ"ז שפיר השיב לו הקב"ה מכיון שכך כוונתך אין בכח תשובתך להקדים לבן ישי:

בגמרא כל הדר בארץ ישראל דומה כמי כו' וכל הדר בח"ל דומה כמי כו' הלשון דומה אינו מדויק כלל. ונראה כוונת הגמרא עפ"י מה שמביא בחובת הלבבות מתחבולות היצר שלכל א' בא אצלו לפי ערכו לזה שמורגל בעבודת השי"ת אומר לו כבר הגעת למעלות החסידות וראוי לך להוכיח את אחרים עיין שם שמאריך בזה. ולרשע אשר קרבת אלהים לא טוב לו. הוא בא ג"כ אליו במרמה לומר כבר אין לך חלק באלהים חיים

אין לך עוד תקומה להתקרב לעבודתו ית' וזה כוונת הגמרא הדר בא"י כי א"י נקראת יראת אלהותו ית' וזה כל הדר בא"י. ר"ל מי שמרגיל א"ע לגור בא"י ביראת אלהים בא היצה"ר אצלו ואומר לו כבר הגעת למדרגה גדולה חלק אלוה אבל באמת אין לו אלוה וזה דומה כמי שיש לו אלוה. והדר בח"ל. ר"ל מי שהוא חוץ ליראת שמים אף שהוא רק מעט מרוחק מהשי"ת. מסית היצה"ר אותו ואומר לו כבר אין לך חלק באלהי"ם שמח בחור אכול ושתה. ובודאי היה יכול לבוא לידי תקנה ע"י תשובה כי חפץ חסד הוא והיצה"ר מטרידו מן העולם וזה דומה כמי שאין לו אלוה שמייאש א"ע שאין לו אלוה וא"א שיהי' לו תקומה עד שנטרד ובאמת הי' באפשרי שיהא לו תקומה ע"י תשובה וזה דומה דייקא ודוק. ע"כ מספר עץ הדעת:

מס' אלימה רבתי מהמקובל אלהי ר' משה קארדיווארי

יש דברים יגיעו לאדם בלי השגחה עליונה רק שהוא בעצמו גרם להם. והיינו שכמה טובות יגיעו לאדם מלמעלה ואפשר שידחם האדם בעצמו בדחייה מעליו. כגון ברכות וטובות עליונות וצריך להצניעם והוא מפרסמם עי"ז יסתלקו ממנו וכיוצא כמה וכמה עניינים שצריך האדם להסתלק מעיני ב"א ולא להתראות מפני שיש כמה מקטריגים. מהם רוחניים מהם גשמיים. ויתלבשו הרוחניים בגשמיים וישלוט עין הרע במעשה האדם. ומעין זה הוא אומרו ויאמר יעקב לבניו למה תתראו. שאסור לאדם להראות שבעה בימי רעב מפני שפוגם ומקנטר במדה השולטת. ועד"ז כמה עניינים. והנה הקב"ה מברך לאדם בברכה והוא יתראה בה עד ישלוט בו עין רעה ותשבר ברכתו ותאבד. ע"ז נאמר אולת אדם תסלף דרכו ועל ד' יזעף לבו. והרי זה דומה לצנים פחים בדרך עקש שפי' לענין החולאים בפ' ל"ב. ולפי הנראה מזוהר שיחשב לחטא מפני שדרך הברכות העליונות להיותן נשפעות ואין ראוי לעכבן ולהפסיקן כעין אין עוד כלי ויעמוד השמן וכיוצא. וראוי לאדם שברכתו מצויה שיעלימה מבני אדם ויסתיר מעשיו ויתרבו ויפרצו. ועד"ז ג"כ הוא ענין הנזיקין שאין ראוי לאדם לסמוך על הנס שמא לא יעשו לו נס מפני עתים גרועים ששולטים החיצונים ומקטרגים בשעת הסכנה ואין הזכות מזומן ויש עון גורם מפני שהיא עת רעה ושעתא גרים ואם עושים לו נס מנכין לו מזכיותיו ועל זה נאמר לשמואל עגלת בקר תקח בידך הרי שהסכימה שכינה עמו וכיוצא ובכלל זה המתנהגים בפחיתות עצמן והולכים אחר מראה עיניהם לחמדתם בהליכת הדרכים והסכנות ואח"כ מתרעמים. ואדרבה הדין עליהם שהכניסו עצמם בסכנות וחייבו עצמן למלך, זולתי אם יהיה לעבודת האלהים במשקל מאזני צדק שראוי והגון להכניס עצמו בסכנה לצורך

העבודה שזה יהיה נסיון גדול ועבודה. אמנם בהבלי העולם יהיה חייב. ומענין זה אלו הנושאים נשים לשם ממון ואחר כך ימצא מרורת פתנים בחברתם ויתרעמו. ואדרבא הדין עליהם שעברו תורות. חלפו חק, ומעין זה המוציא הוצאות יתרות ויתמסכן ויתמשכן ויתרעם. ואדרבא הוא בעצמו גרם עליו הרעה. וכן כל כיוצא באלו ורוב רעות העולם יהיה מעין הענין הזה שב"א גורמין לעצמן ברוע בחירה. ע"כ מס' אילמה רבתי מהמקובל אלהי מוהר"ר משה קורדואירו זללה"ה:

עוד שם ענין נסיון הצדיק כעין י' נסיונות שנתנסה אברהם. טעם הענין מעין יסורין של אהבה והיינו שהשכינה מתעלית ומתכבדת בעמוד הצדיק על הנסיון כאומרו עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולכך נתנסה אברהם להעמיד השכינה ביחוד הדעת העליון בנסיונו והיינו עתה ידעתי והוא מעין מעשה המצוה ועד"ז נאמר ה' צדיק יבחן והייסורים מצד דינו הצדק העליון והנסיון מצד הימין ליחדה שאינם דין אלא מביאו אל עומדו נגד יצרו ואינו מייסרו כענין עקדת יצחק. והבא על הנסיון ומבטלו פוגם כעין דוד שנאמר זמותי בל יעבור פי. ולכך העומד בנסיון כעין אברהם יצחק יעקב נעשה מרכבה להקב"ה. עכ"ל:

תיקון סעודה

לפי ששנינו אבות פ"ג ר"ש אומר שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו ד"ת כאלו אכלו מזבחי מתים. אבל ג' שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו ד"ת. כאלו אכלו משולחנו של מקום ב"ה שנאמר וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה'. לכן מי שטרוד בפרנסתו. ראוי שיקרא עכ"פ זה המעט קודם ברהמ"ז. ובשעת הדחק יוכל לצאת בזה ליפטר ידי חובת לימוד בכל יום. מקרא. משנה. הלכות, ואגדות. וגם ספרי יראים בשעה קלה:

תורה (פ' ראה) נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך בכל מעשיך ובכל משלח ידיך:

נביאים (ישעי' נ"ח) ותפק לרעב נפשך ונפש נענה תשביע. וזרח בחושך אורך ואפלתך כצהרים:

כתובים (משלי כ"ב) טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל:

משנה (אבות פ"ג) רבי אלעזר איש ברתותא אומר תן לו משלו שאתה ושלך שלו וכן בדוד הוא אומר כי ממך הכל ומידך נתנו לך:

גמרא (ברכות נ"ה) אמר רבי יהודה ג' דברים מאריכין ימיו ושנותיו של אדם. ואחד מהן המאריך בשולחנו. דלמא אתי עניא ויהיב ליה. רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו כל זמן שבהמ"ק קיים מזבח מכפר על ישראל. ועכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו:

מדרש קהלת (פ' י"א) שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו. אם בקשת לעשות צדקה. עשה אותה עם עמלי תורה, שאין מים האמור כאן אלא תורה. שנאמר הוי כל צמא לכו למים:

הלכות משמע ב'

א) ש"ע (יו"ד סי' רמ"ו) כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר אפי' בעל אשה ובנים חייב לקבוע זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה. ומי שאי אפשר לו ללמוד מפני שאינו יודע כלל ללמוד. או מפני הטרדות שיש לו. יספיק לאחרים הלומדים ותחשב לו כאלו לומד בעצמו:

ב) שם (סי' רמ"ז) לעולם אין אדם מיעני מן הצדקה. ולא דבר רע ולא היזק מתגלגל על ידה. שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום:

אגדות ג"כ משמע ב'

א) ב"ב (דף ט) ואמר רב אסי שקולה צדקה כנגד כל המצות שנאמר והעמדנו עלינו מצות:

ב) שם יו"ד דרש רבי יודא בר שלום כשם שמזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה. כך חסרונותיו של אדם קצובין לו מר"ה. זכה הלא פרוס לרעב לחמך. לא זכה ועניים מרודים תביא בית:

זוהר (פ' תרומה קנ"ז) מאן דאתעדן על פתוריה ומתענג באינון מיכלין אית ליה לאדכרא ולדאגא על קדושא דארעא קדישא ועל היכלא דמלכא דאתחרב ובגין האי עציבו קודשא ב"ה חשיב ליה כאלו בני ביתיה. זכאה חולקיה (ומזה נתפשט המנהג לומר בחול על נהרות בבל אם אשכחך ירושלים וגו'):

זוהר חדש רס"ז תיקונא שתיתאה למיהב מההוא מיכלא למסכנא:

תרי"ג מצות (ס' החינוך מצוה ת"ל) לברך השי"ת אחר שיאכל האדם וישבע מלחם כמה שכתוב ואכלת ושבעת וברכת וגו'. ולבסוף כתוב מקובל אני מרבותי שכל הזהיר בבהמ"ז מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו:

ספרי יראים (ר"ח שער הקדושה פרק ט"ו ושל"ה שער האותיות אות ק' סעיף ו' האריכו בזה. וקיצור דברי' בדברי התלמוד והזוהר הוא) שאין ברכת המזון פוטר חיוב דברי תורה בסעודתו. והנזהר בד"ת דוקא על שלחנו ולהאכיל עני בן תורה בסעודתו. או להפריש איזה מטבע לתוך ארנקי של צדקה שמיוחד על הספקת לומדי תורה תחת חלק מאכל

העני בכל סעודה. שכרו כפול מן השמים ונטיל ברכאן מעילא ותתא. ולא עוד אלא דזכי לתרין פתורין (פי' לשתי שולחנות. לחיי העוה"ז בריוח ובכבוד כל ימיו ולחיי העוה"ב) וזוכה לבנים ובני בנים בעלי תורה. בעלי חן וכבוד ועושר. ואריכות ימים ושנים טובים. ומלאכי השרת מברכין אותו ומכריזין עליו זה השלחן אשר לפני ה'. ועל שולחן כזה אמרו חכז"ל. ועכשו שולחנו של אדם מכפר עליו. ונחשב לו כהקרבת שני תמידין בכל יום. וסר עונו וחטאתו תכופר:

כתוב בא"ח (סי' קס"ז) מצוה להביא על כל שלחן מלח. שהשולחן דומה למזבח. וכתיב על כל קרבנך תקריב מלח. והוא מגין מן הפורעניות. ותבוא עליו ברכת טוב:

מס' משנת חכמים

וז"ל מעשה נורא ונפלא שהי' בימי האר"י זללה"ה. א' מן האנוסים שבא אל גליל העליון ובא לצפת ושמע פ"א מן הרב אשר שם שדרש מענין לחם הפנים שהיה קרב בביהמ"ק מדי שבת בשבתו וכפי הנראה היה אותו הרב נאנח ונצטער בדרשתו ואמר עכשיו בעו"ה אין לנו דבר מוכן כדי שיחול השפע גם על בלתי מוכן ואותו האנוס ששמע את הדבר הזה הלך בתום לבבו לביתו וצוה את אשתו שבכל ע"ש תכין לו שתי ככרות לחם מנופה י"ג פעמים ושיהי' נילוש בטהרה בכל מיני יופי והידור ומבושל בתנור שבבית לפי שרוצה להקריבם לפני היכל ה' אולי יתעשת אלהים לו ויקבלם ויאכל את העולה הזאת. כי הי' סבור שלחם הפנים במקדש השם אכלו. וכאשר אמר לה. כן עשתה לו אשתו. ובכל ע"ש קודש הי' מוליך את שתי הלחם לפני היכל ה' והיה מתפלל ומתחנן לפני הש"י שיקבלם ברצון טוב ויאכלם ויערב לו ויבוסם לו וכו'. וכיוצא מהדברים הללו הי' מתחנן ומדבר כבן המתחטא לפני אביו ומניח את החלות והולך לו. והשמש היה בא ולקח את שתי הלחם מבלי דרישה וחקירה מהיכן באו ואוכלם ושמח בהם שמחה גדולה ובשעת המעריב היה רץ אותו האיש ובא אל היכל ה' וכיון שלא מצא שם את החלות היה שמח שמחה רבה בלבו והלך לביתו ואמר לאשתו ניתן שבח והודיה להש"י שלא בזה ענות עני וכבר קבל הלחם ואוכלם חם. למעה"ש אל תתרשלי בעשייתם והזהר מאד. כי הואיל ואין בידינו לכבדו מה ואנו רואים דלחם זה ערב לו ע"כ חובה עלינו לעשות לו ית"ש נחת רוח בזה. והיה הולך ומתמיד בזה זמן מה. ויהי היום ויקר מקרה דאותו הרב הדורש הנ"ל הי' ביום ועש"ק בביהכ"נ עומד על הבימה ודרש, הדרוש שהי' לו לדרוש למחרת ביום ש"ק דרש בע"ש. והנה האיש ההוא בא כמנהגו עם החלות וקרב אל היכל קודש והתחיל לסדר דבריו ותחינותיו בלי הרגש שהרב עומד על הבימה. וזה מרוב התלהבות בשמחה רבה שהיה לו בעת שהביא הדורן זה לפני המקום. והרב החריש לו עד שסיים

תפלתו. וחרה להרב מאד וקראו וגער בו. ואמר לו שוטה וכי אלוה ית"ש אוכל ושותה, ודאי איזה שמש לקחם. וזה עון גדול לייחס שום גשמיות להשי"ת שאין לו דמות הגוף ואינו גוף. ובתוך כך בא השמש. אמר לו הרב תן תודה. מי לקח הב' לחם תמיד, והשמש הודה ולא בוש, ואותו האיש התחיל לבכות וביקש מן הרב שימחול לו שטעה בדרוש שלו וחשב לעשות מצוה כו', ובתוך המשך כל אלו הדברים בא לו להרב הנ"ל שליח מיוחד מאת רבינו הק' האר"י ז"ל, ואמר לו בשם האר"י ז"ל צו לביתך כי למחר בעת שהיה לך לדרוש מות תמות, וכבר יצא כרוז בשמים על זה, והרב נבהל והלך אל האר"י שיגיד לו מה פשעו ומה חטאתו, וא"ל האר"י שמעתי לפי שבטלת נחת רוח שהיה להקב"ה, שמיום שחרב ביהמ"ק לא היה נחת רוח לפניו כמו באותו שעה שאנוס זה הביא ב' החלות בתמימות לבו כו', ומפני שבטלתו מלהביאם נגזר עליך מיתה בלי שום פתח הצלה לפניך, והלך הרב לביתו ויצו לביתו, ולמחר ביום ש"ק מת ונפטר לעולמו באותו שעה שהגיד לו האר"י ז"ל עכ"ל, ומזה תוכל לידע שעיקר רחמנא לבא בעי, וכן בענין הלימוד ארז"ל ודגלו עלי אהבה כו', ועיין בזוה"ק פ' קדושים מאן דלעי באורייתא ולא ידע כו', וכן בכל הדברים העיקר הוא שלימות הלב לכבוד הבורא ית"ש:

מעלות המתפלל עם הציבור, כי כשאדם מתפלל ביחידות בדביקות ובהתלהבו' עצום הרי הוא מעט הכמות ורב האיכות, משא"כ כשעשרה אנשים יתפללו ביחד אפי' אם מתפללים בלא דביקות שאז רב הכמות ומעט האיכות מ"מ לפי שתפלת כל אחד מעשרה כלולה היא מתפלת כל העשרה וקב"ה מצרף תפלתם שיתייחדו כל כוונותיהם ויעשה מרב הכמות וממעט האיכות מעט הכמות ורב האיכות ויהא נחשב תפלת כל אחד מהם כאלו התפללו בדביקות עצום וכן אם מאה אנשים יתפללו ביחד תהיה תפלתם יותר חשובה כמשארז"ל אינו דומה מועטין העושין את התורה למרובין וכמ"ש במשלי ברב עם הדרת מלך כי כן הוא דרך הרוחניות כשמתערבין ומתייחדין שני מיני רוחניות ביחד כל אחד מהם קולט שלימות חבירו נמצא נתוסף בכל אחד מהם שלימות חדש וכמ"ש בתיקוני זוהר אות וא"ו כד סליק ביו"ד סליק לשיתין כי כל ניצוץ משה ניצוצות קולט מכל היו"ד ניצוצין שביו"ד:

כתיב אח לא פדה יפדה איש לא יתן לאלהים כפרו, כי הנה כתוב בס' עץ פרי עץ חיים שהוא ספר כוונות כי כוונת כל התרי"ג מצות ובפרט תפלותינו הוא להעלות ניצוצי הקדושה מתוך הקליפות שנתערבו בהם מעת שבירת הכלים, והנה מי שמשכיל היטב גודל מרירותם שיש להם בהיותם בשביה בתוך הקלי' איך לא יחמול עליהם לפדותם מן השבי המר ומה גם כשמעלה אותן מתוך הקלי' הם עולין בסוד מ"נ ואח"כ יעשה מהם

מוחין חדשים לאורות העליונים וגורמים היחוד שלמעלה ונמצא עי"ז מוציאם מאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה והמוחין הללו אינן שוהין במקומן אלא יום אחד ואחר היום ההוא עולין למעלה ומזדככים מאוד עד כי עולין למדרגות נפלאות מאוד וכשיגמרו כל הניצוצות לעלות מתוך הקלי' ושוב לא יהיה לקלי' שום חיות וישארו מתים גמורים ואז יבוא משיח כמשארז"ל אין משיח בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף כי הקלי' נק' גוף שבלי ניצוץ קדושה הם כגוף מת, והנה אם היו כל ישראל צדיקים גמורים היו מוציאים במהרה ניצוצות הקדושות ההם והיה משיח גם כן בא במהרה כמו שאמרו רז"ל בעתה אחישנה, והנה הניצוצות ההם בהיותם בתוך הקלי' יש להם צער כפול, אחד המרירות שיש להם בפועל וצער, השני שמקוים לאור ואין והם מצפים אולי ימצא מי שיוציאם משם ויכלו לעלות למדרגות נפלאות כמו שאמרנו, והנה ודאי מי שמוציאם משם ועולין על ידו למדרגות רמות ודאי שמשלמין גמול נפלא לאדם המוציאם משם שמשפיעים לו שפע מופלגה, ולא זו בלבד שע"י מצות ותפלות יכול להוציאם, אלא אף גם אם ישב אדם בדד וידום ומשים על לבו גודל מרירות צערם ויצטער בצערם צער מופלג מחמימות חמלתו עליהם הנה ע"י צער ההוא מוציאם משם, כי לפעולות הרוחניים צריך להתלבש בכלים רוחניים שהם המחשבה והשכל והחמלה, וכמו שצער החרטה בתשובתו על חטאיו עוקרת המחשבה הרעה שהיה לו בתחלה כאשר חשב לחטוא וכמאמרנו על המאמר גדולה תשובה שזדונות כו' כי המצות והעבירות נחקקות על הנשמות כמו שבארנו המאמר שלשה ספרים נפתחים בר"ה והספרים הם הנשמות ויש שלשה מיני ספרים של צדיקים ושל רשעים ושל בינונים. והנה ידוע כי הניצוצות הק' הם אחים לנו כי משורש אחד נחצבנו מסטרא דקדושה וכל ישראל ג"כ בני מלכים הם של ז' מלכי' קדישין וזהו אח לא פדה יפדה איש. בלשון תמיה למה יהיה כן שלא יחמול אדם לפדות את אחיו מבין הקלי'. כי לא יתן לאלהים כפרו. כלומר אם היה מוציאם משם האם לא יתן לאלהים כפרו שהיא השכינה כפרו בסוד מ"נ והיה גורם היחוד והיה ממשיך (היחוד) מוחין נפלאים על ידו וזהו שארז"ל ואהבת לרעך כמוך זו היא כל התורה כולה כלומר כי תאהוב לרעך שהם ניצוצי קדושה אז בודאי תקיים כל התורה כולה כדי להוציאם משם או יאמר זו כל התורה כולה כלומר כשתאהוב הניצוצות ותצטער בצערם צער מופלג תוכל ג"כ להוציאם כמו ע"י כל התורה כולה:

עוד שם סוד הווידוי וז"ל כתבו חכמי האמת כי ע"י הווידוי מתקן מה שפגם גם במדות העליונות כי כשאדם חוטא פוגם כל שרשי נשמתו ונסתמו אז אותם הצינורות ואין מימי השפע נוזלים בהם וכשמתעורר בתשובה ובוכה ומתוודה מעורר מים בוכים ע"י דמעה

שמוריד, ומעורר מים העליונים ויורדת זרם ושטף מים רבים ומרחיצים כל אותן כתמים והפגמים שפגם בכל בחי' ואותם המים שופכים נוטל הס"מ חלקו ואינו עולה לקטרג ומבואר הדבר יותר בס' חסד לאברהם וז"ל וסוד הוידוי, דע כי החוטא פוגם למעלה וגורם דין וחושך. ופגם זה נאחז במקום העון כפי המדה שפגם החוטא וכפי שיעור עונו והמתודה חטאתו וחטאות כל ישראל גורם לטהר המדות עליונות ולנקותם מאותו פגם ומוריד שפע ידוע מלמעלה ומעבירו ומטהרו כמ"ש נושא עון ועובר על פשע והוא מימי טהרה לרחוץ חטאת הפגם כמ"ש אם רחץ ד' את צואת בנות ציון ואת דמי ירושלים ידיח בקרבה ואותן המים היורדים המה מזון וחלק הניתן לחיצונים ולכן נתקן הוידוי בא"ב כדי לטהר כל כ"ב אותיות התורה אשר פגם בחטאו ואשמו, וז"ל זוהר פקודי היכל ז' ומההוא צלותא חולקא דס"א פי' שנבדלה להתפרנס הוא ממנה כל אינון חובין וחטאין דאודי עלייהו נטיל לון לחולקיה מפני שהם חלק שמרים אל פרנסת החיצונים כמ"ש ותשליך במצולות ים כל חטאתם. ע"כ מס' ע"ה הנ"ל:

מס' מקור החכמה וז"ל. בזוהר הקדוש (פ' תזריע דף נ' ע"ב) הראו לי פליאה ע"פ פשוטו. וז"ל הזוהר כד חיוור חד שער סאיב סהדא חד. תרין תרי סהדי ודכי. מכאן ולהלאה אפי' מאה כתרי, ודא אוליפנא לבתר דכתיב (דברים י"ט) לא יקום עד אחד באיש וגו' ע"פ שנים עדים. עכ"ל. ותמוה דהא אדרבא שני שערות הפך לבן טמא הוא בפי' בפסוק. והנ"ל ע"פ תורת רמ"א דאיתא בפי' הפסוק והיה בעור בשרו. אין והיה אלא שמחה וכאן שמחה מה זו עושה. וסוף דבריו אחרי כמה קושיותיו. והיה בעור בשרו. ר"ל מהראוי שיהיה בעור בשרו ושמחה היא לו שירגיש בחטא אשר עשה ויפשפש במעשיו. ואם לא היה בו נגע היה נרדם עוד ונשתרש בחטא. וזהו דייקא באדם שהוא משובח מגבר אנוש איש אינו מניח לאחוז הכח טמא בנפשו להיות כתם עלי' אלא דוחה חוצה. משא"כ במכחישי ה' אשר עיקרו טומאה ואז מין במינו אינו חוצץ ואינו מפלש החוצה. ולכן בזמן הזה שפסו אמונים מבני אדם אין בהם נגעים שנאחז הנגע בנפשו וכו' נמצא הוא טובת האדם אם יתראה בו סימן טומאה החוצה כדי שעי"ז ידכה את רוחו ויחזור בתשובה ולא ישתרש בחטא לפי דברי רמ"א משא"כ אם לא יתראה סימן טומאה כגון שאינו רק שער אחד אז אין האדם משים על לבו לשוב כי עדיין דור טהור הוא בעיניו ומצואתו לא רחץ. ולפי הקדמה זו מה מתוק לחיך דברי זוהר הקדוש. כד חיוור חד שער סאיב חד סהדא. פי' נשאר בטומאתו, כי אין רואה בעצמו להרהר בתשובה כי לא יקום עד אחד באיש, אבל כד חזי תרין תרין סהדי אז משים על לבו שהוא טמא עפ"י מראה כהן ע"כ משים על לבו ודכי מכאן והלאה כי עפ"י שנים עדים יקום דבר וכו'. ע"פ הקדמה זו נ"ל פי'

הפסוק מי יתן טהור מטמא לא אחד. פי' לא בשער אחד ימצא טהור מטמא. פי' שיטהר גבר מחמת תשובת הנגעים כ"ז שאין רואה רק שער אחד טמא. אם לא שהוא רואה שני שערות לבנות אז טובים שנים מן האחד אשר יש שכר טוב בעמלם. כי החי יתן אל לבו לשוב בתשובה ושמחה היא לו וזדונות נעשים לו כזכיות ע"ד תשובה מאהבה והש"י מכפר. הרחמן יטהר לבנו לעבודתו באמת:

איתא במדרש, לע"ל כל אחד עומד ומשמיע תלמודו, וכביכול ב"ה וב"ש עומד ומשמיע כנגדם ג"כ, שנאמר אז נדברו יראי ה' וכו' ויקשב ה' וכו'. הרב הצדיק רש"ק אמר כשאדם בא לעולם אמת שזהו עיקר התכלית להכין לו מזה העולם לעולם האמת שואלין אותו שם אצל הרב היית, וכשאומר אצל איזה רב היה, שואלין אותו יש לך מה לומר מה ששמעת ממנו, וזהו הפירוש לע"ל כל אחד עומד ומשמיע עכ"ל, מס' בית אהרן. עוד שם פי' על צרורא דלעילא דביה חיי כולא, הנה כתיב והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים, וצרור הוא על ב' אופנים, או שנצררים הרבה דברים יחד, או שקושר זה בזה וזה בזה בגובה ומגיע עד למעלה, וזה פי' צרורא דלעילא ונקרא צרור החיים כי כל העבדות והחיות העולה בצרור הזה נתקשר שם, וסיפר המשל מצדיק אחד שאמר משל למלך שרצה לצוד צפור אחת יפה וטובה מאוד אך היתה במקום גבוה מאוד, מה עשה הביא מאה אנשים והעמידן זע"ז וזע"ז עד שהעליון תפש אותה, וכי תעלה על דעתך שהאחרון התחתון משמיט עצמו וילך באומרו אני לא אתפוש הצפור, הלא בלעדיו גם העליון לא יגיע אליו, כך הם ישראל כ"א נקשר זה בזה ע"י הצדיקים, וזהו פי' החרוז צרורא דלעילא דבי' חיי כולא הכל כנ"ל ואז יתרבי חילא ותיסק עד רישא, להמשיך משם כל טוב. והאריך בזה ואמר כי הכל על ידי הצדיקים עכ"ל:

זאת תהיה תורת המצורע, נוכל לומר עפ"י מה שאמר אאמו"ר זצוק"ל על מ"ש להוציא רבים ידי חובתם, היינו להוציאם מהחובות שלהם ומעונותיהם, וזהו פירוש הפסוק, כי מצורע הוא מוציא רע, ופירושו הוא כך, זאת תהיה תורת המצורע, היינו תורת האדם ולימודו תמיד להוציא הרע מאתו ולהתלמד מן הלמוד האיך להוציא הרע מאתו, וזהו ג"כ הנסיון אם אחר לימודו לא נתרחק מתאוות רעות רח"ל ולא הוציא הרע מאתו, ידע שלימודו לא נחשב לכלום, כי לא למד מהלימוד כלום, אבל אם אחר למודו הוציא הרע מאתו ונתרחק מתאות רעות אשר היה מורגל בהם עד כה ונתרחב לבו לעבודת השי"ת בשמחה, אז בוודאי לימודו לימוד נכון:

עוד שם פעם אחת בקש בעה"ב אחד את הרב הצדיק רש"ק זצוק"ל שילך למחר לביתו, והשיב לו שוטה הלא צריך היום להתפלל ערבית ולקרות ק"ש שהיא מס"נ, ואח"כ

השינה ולמחר צריך להתפלל, ויש בהתפלה כמה עולמות עד שבאים לק"ש ואח"כ נפילת אפים שהיא ג"כ מס"נ, ושמא יתן הקב"ה שימולא לי רצוני, ואתה רוצה שאבטיח לך לילך לביתך מחר, כללו של דבר שצריך האדם לבטל ממנו כל התאוות רעות והמדות רעות רק לראות שיקודש על ידו שם שמים וזהו ונקדשתי בתוך בני ישראל, ומפורש בסידור האריז"ל הכוונות על פסוק דעו כי ה' הוא אלהים הוא עשנו ולא אנחנו, ויש בזה התיבה קרי וכתיב, כי הכתיב לא באל"ף, והקרי לו בוא"ו, כי צריך לבטל כל כחות הגוף להשי"ת, וזהו לא באל"ף (צריך) לו בוא"ו, שצריך לעשות אי"ן מי"ש ולהדבק בו ית', וכתוב בכוונות לו אנחנו משלימים את הנפש, היינו ראשית צריך להשלים הנפש במצות ובמעש"ט בכדי לחזור לעתיד למקורו בנפש שלם, זהו ראשית שלימות הנפש, על פי פשוט, רק עיקר הפי' הוא ולו אנחנו משלימים את הנפש שאנחנו משלימים ומוסרים את נפשינו במס"נ על קדושת שמו יתברך, זהו עיקר השלמת הנפש, וזהו בכוונת מזמור לתודה:

עוד שם שחיוב על כל איש ישראל לידע ולחשוב שהוא יחיד בעולם בבחינתו, ושהוא וגם איש אחר כמוהו לא היה עדיין בעולם, כי אם היה כבר כמוהו בזה העולם לא היה הוא נצרך עוד להיות בעולם, רק באמת כל איש ואיש הוא דבר חדש בעולם, וצריך לתקן את מדתו בזה העולם שבוודאי זהו העיכוב לביאת משיחנו שיבוא בב"י. וצריך לתקן מדותיו ותורתו, השייכים להנשמה שלו עד שיתוקן כל העולמות ע"י כלל ישראל ויהיה אי"ה ביאת גואל הצדק בב"י אמן כן יהי רצון:

עוד שם, שובה ישראל עד ה' אלהיך, עד חלק אלהי שלך, כי כל איש ישראל יש לו חלק אלהי ממעל, רק כשאינו טוב אזי אינו אצלו ע"כ אמר הכתוב שובה ישראל עד שתבא לחלקך חלק אלהי ממעל, ארפא משובתם אני בעצמי, אעפ"כ אוהבם נדבה, אחשוב להם כאילו מעצמם התעוררו לשוב, ואח"כ אהיה כטל לישראל:

עוד שם בשם הרה"ק רש"ק זצ"ל אמר אין צריכין מוסר ספר יותר מן מעט גמרא בעיון, והטעם כי האלהים עשה את האדם ישר א"כ לא היה צריך האדם לחפוץ לעשות רק מה ששייך להש"י, רק מחמת היצה"ר והאולת שהאדם עושה נתעוות האדם ורוצה לילך שלא בדרך הישר, שלפיכך אנו אומרים ולא שוה לנו, שע"י העונות אנו נעשים לא ישר, אבל כשאנו לומדים גמרא בעיון לוקחים עצמם לשכל הישר, שזהו באמת שכל הישר, נעשה עי"ז האדם ישר ומשנעשה ישר שוב אינו חפץ רק מה ששייך להשי"ת:

עוד שם בלקוטים דברי התחזקות מאדומ"ו ז"ל בעניני תשובה מועתק ממש כלשונו הקדוש, תשובה צוא מתקן זיין בעולמות עליונים איז ניט אונזער ערך, אונזער תשובה

איז צוא מתקן זיין זיך אליין אלהבא, תעניתים וסגופים ניצון מיר ניט נאר מיט ג' תנאים, איין געזונטר מענטש אין איין גראבי עבירה ח"ו און אין דיא קליינע טעג, גיבין מיר יוא איין מאל רשות צו חאפין איין מאהל איין תענית, און דאס אז מען זאל טרינקען ווארעמס פאר טאג, און דאס ניט מיר האלטין דער פון נאר כדי ער זאל ניט אריין פאלין אין עצבות ומ"ש ח"ו, עצבות ברענגט צו אלץ, תשובה אין אונזר ערך טייטשין מיר סור מרע על ידי ועשה טוב, משכו איז טייטש אוועק ציהען און צו ציהען, אז מען ציהט ארויף אויף זיך קדושה ווערט מען ממילא אוועק גיצוגן פון שלעכטץ, מיר טייטשין והנדחים בארץ מצרים, מען קאן נדח ווערין פון דער קדושה ח"ו אז מען איז זיך מיצר מיט תענית וסגופים ממ"נ גייט מען ניט אויפן גלייכן וועג איז דאך תענית וסגופים אויך ניט גלייך, אלא מען גייט אויף דעם אמתין וועג, איז דאך עסין און שלאפין אויך גוט, מען גיהער זיך אויס שלאפין און אויס רוהען כדי עס זאל דאם הארץ זיין אין גאנצין, ווארום תשובה איז דער עיקר חרטה, און דאס הארץ איז דיא כלי פון חרטה, אזוי האבין מיר מקבל גווועזין פון אונזערע עלטערין פון גרויסע צדיקים:

בשם הרה"ק רש"ק זצ"ל, אז עס קומט צום עסין און מען איז זיך מקרר פון תאות אכילה ווערט דאס גירעכינט גלגול שלג:

התעוררות מאדומ"ו זצללה"ה ע"ד התפלה בהתקשרות לצדיקים באמונה מועתק כלשונו הק' ממש, דער מקור איז אמונה בצדיקים ובפרט אין דעם צדיק וואס מען פארט צו איהם, און דעם חיות וואס ער טוט אריין אין דעם דאוונען אין דעם לערנען אין יו"ט אין ר"ח, אדער ער האט שוין געגומען אדער ער דארף צו נעמען, דברים העומדים ברומו של עולם, דער פשט איז דברים העומדים ומעמידים את האדם ברומו של עולם, ואשר משרתיו כולם עומדים ברום עולם, אז מען שטעלט זיך פאר איין. משרת באיי גאט ב"ה איד שוין עומדים ברום עולם, לאמיר קלערין אז מען האט ניט קיין חיות וואם איז דען, דינט גאט כשור לעול וכחמור למשא, קדש לי כל בכור הייליג צו מיר דיין מחשבה, דאס הייליגקייט פון דיא רצועות, און פון דיא בתים, און פון דיא קשרים און פון דיא פרשיות, דאם נעמט אלץ אויף זיך איין יוד, ע"ש:

בשם הרב הק' רש"ק מועתק בלשונו הק' וז"ל, אום שבת זאל מען אונמוטיג זיין, בתמיה, מען גיהער זיך זייער שעמען פאר שבת, אזוי וויא שבת איז גרויס זאל איך ניכט הארכין, בתמיה, דיא פעולה איז דער פון אז מען שעמט זיך אויף דער וועלט פאר שבת, אז מען קומט אויף יענער וועלט איז פאראן אזוי איין מענטש וואס ער איז מקיים כל התורה ומצות, נאר ער האט ניט גיהאט דעם תענוג און דעם ברען, קומט ער אהין הייסט מען

איהם אריין אין ג"ע נאר ער האט ניט גיפילט דעם תענוג אויף דער וועלט, פילט ער דארט אויך ניט דעם תענוג פון ג"ע, וועט ער עם איז איין נער איז ער מתרעם, וואס איז דער לארם פון ג"ע, גיט מען איהם אווארף, דאם איז איהם ערגער פון כל המיני יסורים כו', ביז ער מוז אן קומען צו איין צדיק פון דער וועלט ער זאל איהם אטובה טהון, דיא פעולה פון דעם וועט עס שעמט זיך אויף דיא וועלט פאר שבת, שבת מעין עוה"ב, קומט ער צום שכל ער זאל דארט זיך אויך שעמען, וואס טייטש ג"ע איז דאך אזוי גרויס און איך הער דאס ניט, העלפט איהם גאט ער זאל דארט דער הארכין:

עוד שם מעין עולם הבא יום שבת מנוחה, בשם הרב הק' ממעזיבעז זצ"ל אמר מעין עוה"ב שבת איז דער מעין פון עולם הבא, שבת איז העכיר פון עוה"ב:

עוד בשם הרב הנ"ל כל האכילות של עיו"כ הוא תיקון לכל האכילות של כל השנה:

עוד שם יראה אן אהבה איז נישט קיין שלימות, אהבה אן יראה איז גאר נישט. העולם הזה הוא השפל מכל העולמות, ואולם הוא גבוה מכולם. אהבת חברים, אז עס מאכט זיך דבורים איז בוודאי גוט, אלא ניט, זיצט מען זיך אזוי אין איינם מיט ליבשאפט, לערנען מוז מען, דאוונען דארף מען. אפילו עס דאכט זיך מען וועט בעסער דאוונען ביחידות, איז אלץ בעסער בצבור. איטליכער יוד האט איין טעלעגראף אין זיין מויל דורך אלע עולמות:

עוד שם, תשובה ידוע שעיקרה בלב וסימנה השמחה לא נצרכה אלא לקבולינהו בשמח' בכל מדה ומדה, ובזה לא יצטרך לתעניתים וסיגופים, מאוד צריך האדם להתחנן בזה ותקננו בעצה טובה מלפניך שזהו התיקון להחוטא בעצה טובה מלפני השי"ת, והראה הדברים מפורשים מהגלאנטי ז"ל בספר קול בוכים בפסוק יתן למכהו לחי ישבע בחרפה, וז"ל הקדוש, מרגלא בפומי' דמורי ז"ל שהיה אומר שבכל התשובות שבעולם המעולה שבכולם למרק החטאות והזדונות והפשעים, הוא סבילת העלבונות והחירופים והגידופים והיא מעולה יותר מכל מלקיות וסיגופי תעניות שבעולם, כי אם יסגף עצמו לבד יחלש ויבטל מדברי תורה למאן דלא אפשר ליה ונקרא חוטא וכן במלקיות וכיוצא, אמנם במדה זו תאכל ותשתה ותעבוד והעונות מתכפרים, ומבינתך חדל, כי הגע עצמך אם יאמרו לך תרצה שיבא לך הפסד ממון או נפילת בתים, תשיב לא, ואם יאמרו לך תרצה עליך מיתת בנים תשיב ח"ו, אלא אתה ה' תשמרם, ואם יאמרו תרצה שיכך ה' בשחפת ובקדחת בקרירי ובחמימי מיד ירוץ לבך ותשיב ר"ל, וכן אם יאמר על המיתה ועל גיהנם ועל הגלגולים הרעים על הכל תשיב ח"ו, א"כ תאמר לי בחייך החטאות והעונות והפשעים שחטאת ושעוית ושפשעת ופגמת במעלות הרמות בעשי"ה ויציר"ה ובריא"ה ואצילו"ת כפי מחצב נשמתך מיום היותך על האדמה במה יכופר, והזקן הכסיל

בכל יום רודף אחריך כו', לכן זאת העצה היעוצה מאת ה' צבאות יצאה לאמר יתן למכהו לחי ישבע בחרפה כמדובר, ובזה אל יזניחך אלהים לעולם וזהו כי לא יזנח לעולם ה':

כ"י מהרב הקדוש אי"א מוהר"ר אהרן מסטאלען

בכל ראש חודש בא שכל חדש לאדם האיך להתגבר על יצה"ר. וועו מען זאל זיך אפ היטין מרע מחמת רחמנות על עצמו יש מצוה. אני ה' לא שניתי אין שום השתנות אצלי אלא ואתם בית יעקב לא כליתם לשון כלתה נפשי. צרכי עמך מרובים ודעתם קצרה שאם דעת קנית מה חסרת. מרה דאתרא שמפנה הזבלים ומלכלך לעצמו. בשעת קולות בשבת איז מתן תורה. פותחין לו שערי ג"ע היינו שערי תשובה. וואס איך טוא טוא איך אלץ אז זאל זיין מעשיי מרובין מחכמתי:

כתית למאור שצריך לכתת עצמו היטב היטב. שצריך מקוה:

לפ' נח ותהי האמת נעדרת שצריך לעדור האמת בל"א גיגראבין. אלץ קענין זייא באיי מיר אוועק נעמין נאר גאט פון הארצין ניט ד"ל. טאטע גיב מיר אזוי. עם איז אמצוה אמענעשין דן זיין לכף זכות פשיטא גאט. וואס איך מוז שפעט דאווינען. אמר בקול לאמער אן גרייטין אמויל אויף שבועות. הכל מאדמו"ר ר' אשר מכח אמונת חכמים עס איז גאר חייעס עובר זיין אדיבור פון איין צדיק מיט איין תנועה קען מען פאר קריחין אז גאר חייעס והראיה שאול. שמואל האט אים גיזאגט ער זאל ווארטין ביז ער וועט קוממען דאם שטייט דאך ניט אין דער תורה והגמרא מסמיך זה אלאו דלא תסור און וואס איז ארויס גיקומן פון דעם. עם איז חייעס חייעס עובר זיין איין תנועה קטנה. אווארט. אפילו נראה עס איז קרום קען זיין דער פון גאר חייעס. טאר מען ניט עובר זיין והראיי' המלחמת פלשתים עס איז גיוועזין זייער נייטעק האט ער גידארפט ווארטין. מן הסתם וואלט רעכט גיוועזן. וועו עס דוכט עס איז קרום. אוו עס איז טאקי קרום. כי ה' יהי' בכסלך אפילו דברים שאתה כסיל בהם, מחמת ער טוט מיט גאטס רצון מוז רעכט זיין. אוו אז איין חכם וואלט דאס נארישקייט גיטאהן איז טאקי ניט גוט אבל מה שאין כן בצדיק. וא"ו ע"ב המשל מר' יוסף שקנה מקלות לעלות להר ושכח תכלית ההר לדעתי מאוס ברע ובחור בטוב. דבורים שהם בחיות בוודאי אין נאבדים ועושים פעולה כמ"ש ודבריו חיים וקיימים. ליתן אוכלים על השלחן הוא עבדות גדול ויותר לפנות הכלים מעל השלחן. ונתינת אוכלים להצדיק הוא בחי' שושבין שמקרב הניצוצות להעלות. כל חללי דעלמא אינם שוים כלל נגד חוט השערה של יראה. יראה אן אהבה איז ניט קיין שלימות. אהבה אן יראה איז גאר ניט חכמה אן הארץ איז גאר ניט. פרום איז פאלש.

כל זמן מיא מאכט זיך ניט חשוב קאן מען קיין רגילות ניט אוועק ווארפין. מיט איין שטיקעלע פרישקייט קאן מען אלץ אריבער. קול מעורר כוונה וכן להיפך דאס איז איין שטראף פון השי"ת אז מיא טוהט איין מצוה און לייט ווייסין דער פון, רק ואת צנועים חכמה. דרייא זאכין האב איך ליב מיזאל אפ טאהן וואס צום געכסטין. התאוה. ודרך, ומרחץ. איך האב ניט ליב מאריך בתפלה זיין. אין עבדות הבורא יוא. אז עס איז גוט טוהט מען דאך, און אז עס ניט גוט דענסמאלט איז ערשט גוט צו טאהן. און אז דער פון וועלט גוט איז טאקי גוט. אז איין שעה איז גוט. איז דיא אנדערי שעה נאך בעסער. בשם הרב הק' רש"ק זצוקללה"ה דער גרעסטער יצה"ר איז אז מיא פאר געסט אז מיא איז איין בן מלך. עוד בשם הרה"ק הנ"ל. אמר בעולם העליון שוקלין היערות והשדות שנוסעין בהם אל הצדיק בכף הזכיות. ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל. פקד לשון פקדון. היינו שע"י אמונה האבין זיי דער הערט אז גאט איז בהאלטין אין איטליכן יוד. ישראל עלו במחשבה. היינו שהן יכולין לעלות למעלה העליונה אפילו במחשבה טובה. רבי מכבד עשירים. בעשירות. מה יפו פעמיך בנעלים, פעמיך לשון פעמים. אז עס טוט דיר אשיין אמאהל, זאלסטו דאס פאר שליסין באיי זיך. בנעלים לשון נעול והסגר:

דברי מוסר והתעוררות מאדומ"ו זצללה"ה על דבר עבודה שבלב זו תפלה בשמחה מועתק בלשונו הק' ממש:

במאי דדבוק בר נש בהאי עלמא הכי בההוא עלמא. וויא אזוי דער מענטש איז אין גופניות אזוי איז ער אין רוחניות, פון דעסט וועגין באיין דאוונען דארף מען ניט האבין קיין חשבונות, מיא בדארף האבין התחזקות אין דער עבודה, עס זאל ציהען צוריק פון אנדערע זאכין. המגיד הק' מזלאטשיב ז"ל אמר דער יצה"ר איז איין מאהל גיקומן צו אים בשעת דעם דאוונען האט ער עהם גיהייסין קומען צום עסין, באיין דאוונען דארף מען קיין חשבונות ניט האבין. הרב הק' רש"ק שאל פ"א לא"א מו"ר וועו ביסטו גיקומען צום דאוונען, האט ער אים גיענטפערט ער איז גיקומען אין דער קרעטשמע פון רננו צדיקים, והשיב לו הרב רש"ק ביסט גירעכט אז מיא פארט פארט מען, אז מיא שטייט קוקט מען זיך ארום טאמער פעלט עפיס, ווארום אז מיא שטעלט זיך אין מיטין וועג בלייבט מען הינטער שטעליג, אזוי כל זמן מיא דאווינט טאר מען ניט האבין קיין חשבון, אין מדות דארף מען יוא האבין איין חשבון, אזוי ווי דיא הייליגע מדות נעמין זיך איינע פון דער אנדערערי, עכ"ל:

מ"כ בס' לקוטי פרדס מרש"י

וז"ל כל הזהיר בטבילה הוויין לו בנים שמורין הוראות בישראל, שכן מצינו באלישע שהזהיר עצמו בטבילה והיה לו בן שהורה הוראות בישראל ומי הוא רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדולי, אמרו עליו על אלישע שהיה צדיק גמור ולא היו מתקיימים לו בנים, בשעה שהיו יולדין מיד היו מתים, אמרה לו אשתו אדוני בעלי מפני מה הללו צדיקים גמורים יש להם בנים הגונים כמותם, ואנו אין לנו אפי' בן אחד, השיב לה אלישע ואמר בתי מפני שהן נוהגים בעצמם טבילה בשעה שעולין למטה, ומטבילים ומקדישים הם ונשיהם, ואמרה לו אשתו אדוני נעשה כן גם אנו נוהגים בעצמינו כך, מיד קבלו על עצמם לטהר ולקדש, פעם אחת עלתה לבית הטבילה אל המקוה וטבלה ועלתה מבית המקוה וראתה לפניה חזיר, חזרה עוד פעם אחרת לבית הטבילה וטבלה, וכשעלתה משם ראתה לפניה גמל, חזרה עוד פעם אחרת וטבלה ועלתה, וכן מצאה פגעים רעים הרבה פעמים ועשתה בכל פעם ופעם שמצאה פגעים וטבלה עד מ' פעמים, לסוף מ' פעמים אמר הקב"ה לגבריאל רד ועמוד לפני צדקת זו ותתעבר זו הלילה שעתידה לצאת מהם בן זכר וצדיק גמור ור' ישמעאל שמו והוא עתיד להיות כהן גדול לפני, באותה שעה ירד גבריאל המלאך ונתעטף וקישט את עצמו כחתן ועמד על פתח המקוה, ומכאן אתה למד שצריך אדם לקשט את עצמו בבגדים נאים ולטבול גם הוא ולטהר עצמו במים פושרין בשעה שהן עולין למטה, וכשאשתו עולה מבית הטבילה ילך כנגדה לפניה באותה שעה, וכשעמד גבריאל על פתח המקוה נדמה לה כדמות אלישע בעלה והיא ראתה אותו והלכה לביתה ונתעברה באותה הלילה בר' ישמעאל כהן גדול, וכשנולד רבי ישמעאל היה דמותו כדמות גבריאל המלאך ונעשה גבריאל סנדק לרבי ישמעאל וכל זמן שהיה רוצה לעלות לרקיע היה מזכיר את השם והיה עולה וגבריאל היה מספר לו כל מה שהוא רוצה ולא עוד אלא שהראה לו כל גנזי ישועות ונחמות כל מה שעתידין להיות על ישראל, וכן אתה למד מרב גידל ומר' יוחנן דהוו יתבי על שערי טבילה כו', ועל כל זאת צריכה האשה שהיא מזדהרת בעצמה אימתי בזמן שהיא טובלת אם חזרה ופגעה בכלב ואם יש בה יראת שמים לא תניח לבעלה לשמש עמה באותה הלילה שלא יעמדו בניה מכוערים ופניהם כדמות כלב עד שתחזור ותטבול פעם שניה, ואם חזרה ופגעה בחמור אין לה רשות לבוא לשמש עם בעלה שלא יעמדו בניה טפשים עד שתחזור ותטבול פעם שלישית, ואם פגעה בעם הארץ אסור לשמש עם בעלה באותה הלילה עד שתחזור ותטבול, ואם חזרה ופגעה בסוס תעלה ותשמש, אלו הם שבניהם דומין לכלב אותם שהולכין בשוק ואוכלים והרוק שלהן יורד על זקנם ולשונם נפסק מלדבר ואם ראיתם

איש במדה זו דע כי בשעה שטבלה אמו כשחזרה משם נפגע בכלב, ואותם שבניהם דומה לחמור לבם טיפש ואינם לומדים תורה מחוסרין בהליכתן, אם ראית איש במדה זו דע כי בשעה שחזרה אמו מן הטבילה היא פגעה בחמור, ואלו שבניהם המדברים ואינם נאין בדיבורן לומדין ושוכחין מה שהן לומדין ומשהין בהליכתן בדרך וכל הבריות משחקין מהם אם ראית איש במדה זו דע כי בשעה שחזרה אמו מהטבילה פגעה בעם הארץ, ואם פגעה בסוס בניה נאין בהליכתן נאין בדיבורן שומעין ומעיינים לומדים תורה ומשנה ולא עוד אלא שאימתן על הבריות. ואם ראית איש תם בדרכיו מהלך ומשפיל קומתו מדבר ודבריו נשמעים מהרה דע כי בשעה שחזרה אמו מן הטבילה פגעה בסוס ע"ש:

עוד מביא שם טעם על מה שאומרים על היין סברי מרנן לפי שהיין עושה חרפה שמביא את האדם לידי שכרות ושטות ושממון וקראו הכתוב ויין ישמח לבב אנוש ואמר זכה משמחו לא זכה משממו. על כן הוא אומר סברי רבותיי. כלומר תנו דעתכם לשתות יין. ומפני הפסד הוא אומר כך שלא יבואו לידי קלקול. וזה שאומר לחיים, כלומר רצוננו וסברתנו לשתות לחיים וכדי שלא יבואו לידי קילקול והן עונין אמן לחיים ע"ש באריכות. אח"כ מביא בזה הלשון ואני שמעתי משם רבינו יצחק ז"ל למה אומר על היין סברי לפי שהיין הביא קללה לעולם בימי נח כשנשתכר ממנו ויצא ממנו קללה על כנען ע"כ אומר סברי. כלומר תבינו שדעתי לשתות מדבר שהביא קללה לעולם וברעתכם גם אתם לשתות והלואי שלא יזיק לי כלום ע"כ רגילין בני אדם להשיב אחריו לחיים כלומר לחיים יהיה לך ולא לשום היזק ע"ש:

עוד שם וז"ל וששאלתם למה קורין בשבת ז' שאם אירע לאדם שום דבר ולא בא לביהכ"נ בז' ימי השבוע ולא שמע ברכו את ה'. יאזין מפי הקורא ברכו ז' פעמים ויצא ידי חובתו וכן הלכתא. למה אומרים בשבת במנחה ואני תפלתי לך ה' עת רצון. בשביל שצרה אחרונה שלא נהייתה כמוה מעולם תהיה בעקבי הקץ ט' חדשים שנא' לכן יתנם עד עת יולדה ילדה. והיום האחרון תכבד הצרה מכל מה שלפניו ויום שבת יהיה וכל היום תהיה הצרה עד עת המנחה ואז ישראל יהיו נענים במנחה ומיד יבוא משיח ויושיענו הדא הוא דכתיב בעת רצון עניתך וביום ישועה עזרתיך. במנחה שהוא עת רצון עניתך. וביום שבת שהוא יום ישועה עזרתיך. והיינו דכתיב בשובה ונחת תושעון כלומר ביום נחת תושעון שבו תגאלו. ותפלת המנחה קורא עת רצון וגם אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה שנאמר ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו ויאמר:

מפי ר' נתן ב"ר מאיר ט"א לכך אנו אומרים ואני תפלתי לך ה' עת רצון קודם תפלת המנחה דכתיב למעלה הימנו ישיחו בי יושבי שער ונגינותי שותי שכר. כך אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע או"ה ביום שמחתם וביום חגיהם שותים ומשתכרין ומנגנים בבתי משתאות כל היום ואין מזכירין שמך אבל אנו לא כך אלא ביום שגידלת השמחה לישראל ובא יום המנוחה ושמחתי, לאחר שאני שמחתי ומעונג ומפונק איני שוכחך. אלא כשמגיע זמן התפלה אני פוסק בית משתיי ותענוגי ולביתך אהלך ברגש וקופץ אני בתפלתי בעת הרצון ושעה קבועה ונותן הודייה על חלקי. ולפי זה הטעם נהגו העם לאומרו בשעת המנחה בשבת. ובמנחת יו"ט לא נהגו העם לאומרו מפני שתיקן עזרא שיהו קורין בתורה בשבת במנחה מפני יושבי קרנות. ולכך אנו מודים על חלקנו ואומרים ואני תפלתי כו' ואנו משבחים לו שלא שמנו כמשפחות הארצות לישב בקרנות ולנגן במשתאות אלא לעת רצון התפלה אנו תדירים לבא מיד בביתך. אבל במנחת יו"ט לא תיקן עזרא לקרות בתורה דסבירא ליה כמאן דאמר או כולו לה' או כולו לכם. ולכך אין אנו אומרים ואני תפלתי וגו':

עוד שם וששאלתם מה שמביטין במוצאי שבת בכפות ידן, כך ראינו רבותינו שהיו אומרים יסתכל אדם כדי שיהנה מן האור, כי כך אמרו אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו וכן מנהג. וראינו בפרקי רבי אליעזר בן הורקנוס שמצוה להסתכל בציפורניו מיהו אין רגילין בכך, ולהטיל מים בכוס של הבדלה לאחר ששותהו כך אנו רגילין. וכך שמענו מרבותיי שמצוה לעשות כן כלומר שירי מצוה מעכבין את הפורעניות ומה שנשתייר מן המים אנו נוטלין אותן ומעבירין על פנינו כדי לחבב את המצוה:

בפסח ובעצרת אין קורין עשר תעשר אלא מתחילין כל הבכור אא"כ אירע קריאתה בשבת מפני שבעה שקוראין היום ויהא הפרשה קצרה לפיכך מתחילין בעשר תעשר. ובסוכות בין בחול בין בשבת מפני שיש בה מצות וחוקים נתינת מעשרות וחילוק מתנות לענייי שמפורשין בה, ובסוכות עת הבציר והאסיף הוא וכדי להשמיע ולהזכיר חוקי הפרשה כדי שיחלקו לעניים ויסמכו האביונים נהגו לאומרו מ"ר. ויש שחולקין בדבר ואומר שאין צריך להתחיל אלא בכל הבכור. אך אין ממש בדבר דקאמר במגילה ביו"ט של חג מפטירין במצות וחוקים ובכור תרתי משמע בכור ועשר תעשר מצות וחוקים. ומצינו ראיה לדבר שר' אליעזר הקליר יסד קורבה על עשר תעשר בסוכות מה שלא ייסד בשאר הרגלים. וכדברי האומר מתחילין בכל הבכור שאלנו לרבי מפני מה נקראת ביום שמיני הלא לא נזכר בה יום שמיני כלל. ואמר לן מפני שכתוב והיית אך שמח דאמרינן לרבות שמחת ליל יו"ט האחרון:

וזאת האגדה למתפללין ביחיד יעסקו בה:
אמר רבי ישמעאל סח לי ססנגיאל שר הפנים ואמר לי ידידי שב בחיקי ואגיד לך מה תהא על ישראל והיו דמעות נופלות לו מעיניו עליו. אמרתי לו הדר זיוי מפני מה אתה בוכה. אמר לו בוא ואודיעך מה גנזו להם לישראל עם קדושים. תפסוני בידו והכניסני לחדרי חדרים ולגנזי גנזים ולאוצרות. נטל הפינקס ופתח והראני אגרות כתובות צרות משונות זו מזו. אמרתי לו הדר זיוי הללו למי. אמר לי לישראל. אמרתי לו וישראל יהיו יכולין לעמוד בהן. אמר לי הן. למחר הכניסני והראני צרות קשות מהראשונות והראני אשר לשבי לשבי ואשר לביזה לביזה ואשר לרעב לרעב. אמרתי לו וכי ישראל בלבד חטאו. אמר לי בכל יום מתחדשות גזירות קשות וכשישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין אמן יהא שמיה רבה מברך אומר אין אני מניחם לצאת מחדרי חדרים. מי לא יאדיר למלך האדיר. מי לא ישבח למלך המשובח, מי לא יקדש למלך המקודש יתקדש שמו לעד ולנצח שבכל יום ויום גבורות ונפלאות מתרגשות לפני הקב"ה מעולות ומשונות זו מזו ושמח לבו בעת תפלת בניו. לקדושה מעומד אחר תפלה ודברי ר' ישמעאל הן. ובשעה שירדתי מלפניו שמעתי קול מדבר בלשון ארמי ובלשון הזה היה מדבר. מקדשא קדישא לחורבא והיכלא לנור דליק ודירתא דמלכותא לצריות ובתולין עולימין לבזה וחזותיה דמלכ' תנכור ארמלתא ומדבחא דכיא לאסתאבא ופתורא דנתקן ירתוניה בעלי דבבי וירושלים לא חוריך וארע דישראל לזיע. באותה שעה ששמעתי קול זה נרתעתי ונפלתי לאחורי עד שבא הדרניאל שנתן בי רוח ונשמה ואמר לי בא ואכניסך לגנזי ישועות ונחמות. הכניסני וראיתי כיתות של מלאכי שרת שהן יושבין ואורגין בגדי ישועות ועושין כתרי חיים ואבנים טובות של מרגליות קבועות בהן ומרקחים וכל מיני בשמים ואוצרות ממתקים לצדיקים. וראיתי כתר אחד משונה מכל הכתרים וחמה ולבנה ושנים עשר מזלות קבועים בו. אמרתי לו הדר זיוי הראני כבודו של דוד. אמר לי ידידי המתן לי שלש שעות עד שיבוא דוד מלך ישראל לכאן ותראה בגדולתו. הושיבני בחיקו. ואמר לי ידידי מה אתה רואה. אמרתי לו שבעה רקיעים והן רצים כאחד. אמר לי כבוש עיניך שלא תזדעזע מהללו שיצאו לקראת דוד מלך ישראל. מיד רעשו כל אופנים ושרפים ואוצרות שלג ואוצרות ברד וענני כבוד ומזלות וכוכבים ומלאכי השרת ולוהטי זבול ואומרים למנצח מזמור לדוד השמים מספרים כו', ושמעתי קול הבא מצפון ואומר ה' ימלוך לעולם ועד והנה דוד מלך ישראל בא בראש וראיתי כל מלכי דוד אחריו וכל אחד ואחד כתרו בראשו וכתרו של דוד מובהק ומשונה מכל הכתרים וזיוו הולך מסוף העולם ועד סופו. וכיון שעלה דוד לבית המדרש הגדול של רקיע מוכן לו כסא של אש

שהוא ארבעים פרסאות על ארבעים פרסאות גובה. וכפלים אורכו וכפלים רחבו. וכיון שבא דוד וישב לו על הכסא שלו מכוון כנגד כסא של קונו וכל מלכי דוד יושבין לפניו וכל מלכי ישראל אחריו, מיד אמר דוד זמירות ותשבחות שלא שמעתן אוזן מעולם וכיון שפתח ימלוך ה' לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה, פתח מיטטרון וכל המזלות ואומר קק"ק ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו, וחיות הקודש משבחות ואומרות ברוך כבוד ה' ממקומו, והרקיעים אומרים ה' ימלוך לעולם ועד, וכל מלכי בית דוד אומרים והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד:

רפואות הגויה

לחכם רבינו יהודה חריזי תלמידו של רש"י זללה"ה:
שמע מיני רפואות הגויה. ונפשך תהא עמדה וחיה:
שמור לך פן תהא אוכל מאומה. ולא תשתה עדי תרעב ותצמא:
באוכלך אל תתאו מים כאין. לבד אם יהיה מזוג ביין:
עדי יתחיל להתעכל מזונך. אזי תרויח במים די רצונך:
ואל תרגיל שתות מים לאין סוף. הכי תרבה חלאים לך לאין סוף:
בסוף אוכלך תנה יינך כמשפט. ולא לרוב ותמצא חן ומפלט:
ואדם אל יהי מתחיל לאכלה. עדי ייגע בטרם האכילה ויעש לו מלאכה או ייגע מעט עצמו ואז יאכל וירגע:
ובבוקר מעט ייגע בכל יום. ויזוע אזי גופו וייחום:
ואל יאכל עדי יבדוק נקביו. למען הוא רפאות מעצביו:
ואל ישהא בעת צריך אליהם, יהי צריך אבל יריק כליהם:
ועת אוכלו יהי יושב מקומו. ויטה על שמאלו בהרומו:
ואל ילך וירכב וייגע. בסוף אוכלו אבל ישקיט וירגיע:
עדי יתחיל להתעכל מזונו. ואם אין יהי רב עצבונו:
וכל גופו בזאת יביא חלאים. חזקים מבלי מרפא רופאים:
ואל יישן אנוש תיכף אחר אכילה כי ירבה לאיש מכאוב ומחלה:
ויישן לו בעת שעות שמונה. ויקץ בעלות השחר ויפנה:
ועת תאכל בשר עוף עם בהמה. תסדר מאכליך בחכמה:
בהתחיל לאכלו הקל תחילה. והכבד באחרית האכילה:
וכל אוכלך אשר בטנך יירפא. אכול טרם מזונך כי יירפא:
והמאכל אשר בטנך תאמץ. עזוב עשות ובטנך אל לאמץ:

ימי חום אכול טוב מאכלים. מאד קרים ואל תרבה בתבלים:
ולא פילפל וחרדל רק מעט קט. ישב לך תוך מקום הקור למפלט והפך זה עשה בימות הגשמים. אוכלין רק ברוב תבלין וחמים:
ודע כי תמצא רוב מאכלים. והם לגוף כצירים וחבלים:
כמו תבשיל אשר שהה בכלים. ודגים הישנים הגדולים:
ופקועות מאם גם הגבינה. אשר תהיה מלוחה גם ישנה:
ומאכל הכמהים רע ובשר מאד ישן ומלוח מחוסר:
והיין בגיתו מה מאד רע. לזאת אל תקרבה אליו ותתרע:
ואלה הדברים הם כחצים. לגוף אדם והמיתה מאצים. ואוכל יום ליום דמו בראשו. הכי יחטא ויתחייב בנפשו וכמה נמצאו רוב מאכלי'. והם רעים אבל אינם מכלים:
כגון דגים חדשים הגדולים. ועזים עם ישנים עם יעלים:
עדשים עם לפתות בו ופולים. ושומים עם כרובים גם בצלים:
והחלב אשר שהה למחר. אשר נחלב כגון יום או למחר:
והמצות ולחם השעורים. וחרדל עם צנון גם החצירים:
ולא טוב לאנוש כל יום לאוכלם. אבל ימעיט ואז ינעם וישלם:
ולא ירגיל עשות מהם מזונו ובהם אל יהי כל יום רצונו:
ויאכלמו אבל בימות הגשמים, וירחיקם ימי חמה בחמים:
ופולים ועדשים הם זעומים. ימי החום וכן בימות גשמים ודילועים אכול מהם ואכן ימי החום ובקור אל יהי כן:
ועוד יש מאכלים הם עכורים. והם רעים אבל לא כאחרים:
כעוף מים ויונים הקטנים. ולחם רך וקלוי בשמנים:
וסולת העבירנה בנפה. בכל צורכה ואפוה תנופה:
והמורייס וכן הם התמרים. והן כולן כאחד נאמרים:
תהי אותך מהם כלואה. לבד אם תאכלם בשביל רפואה:
והפירות וכן כל המגדים. רטובים גם יבשים מאבידים:
אשר בשלם כפי צורכם להרבות. לגוף הם רק כמו שיני חרבות:
והפירות אשר המה חמוצים. מאד רעים והם לגוף כחיצים:
אכול מהם ימי החום מעט קט. ושים הכל עלי חוקה ומשפט ודע כי המשובח במגדים. תאנים וענבים עם שקדים:
ואם תאכלם יבשים או רטובים. כפי צורכם נעימים הם וטובים:

ואך לא טוב להרבותם לעתים. ואע"פ שהם אינם ממיתים ויין גם דבש רע לקטנים. ואך הוא טוב ויפה לזקנים:
וראוי לאנוש כל יום לאוכלו. להשמר בענין מאכלו:
ומהחוק אשר יאכל וילחום ימי גשם. יהי מחסור ימי חום:
וישתדל היות מעיו לעולם מאד רפים ואז יבטח וישלם:
הכי אם יהיו מעיו כלואים. בעת צאתו יהי אות לחלאים:
ואם תרצה היות רפים, שמע נא לאמרתי וניבי האזינה, אנוש בחור יהי אוכל בבוקר, דברים הם מאד לחוקר:
כגון מאכל מלוחים השלוקים. וכזית וכמורייס יצוקים:
אם ירצה יהי אוכל כרובים. ובמלח ובזית עריבים:
והזקן יהי שותה דבר אך ויהי מזוג במים גם ונמסך וישתהא בכל בוקר דשחרית. ואל יאכל לסוף שעה שלישית וככה יעשה ימים שלשה ואז לא יהיה נפשו בקשה:
ועוד אומר כלל אשר בו. יהי בריא אנוש ממעצובו:
בעוד יהי אנוש יעף וייגע. בכל ימיו הוא לא ישקט וירגע:
ולא ישבע והם מעיו רפויים לעולם. לא יבואהו חלאים:
ובריא יהיה כל הזמנים. ולא ירגיל במאכלים משונים:
וכל שוקט ובוטח ומעיו מאד קשים בימיו עם רגעיו:
יצוריו יהיו תמיד מחולים ולא נשמר במבחר מאכלים:
ידע לך באמת כי כל אכילה אשר היא עד מאד גסה וגדולה:
לגוף הן הוא כמו שיני חרבות. והם מות וכזאבי ערבות:
והוא שורש לכל התחלואים. ובאבריו בזאת יהיו נכאים:
ורוב התחלואים עת יבואון. לבן אדם ואותו יחליאון:
יבואון בעבור רוב מאכלים. אשר מאד רק הם מכלים:
רחיצת איש בתוך מרחץ וטבלו, יהי פעם בשבוע ודי לו:
לסמוך לאכילה אל יהי בא, ולא עת תהיה נפשו רעבה:
וגופו ירחצנה הוא בחמים, אשר לא ישרפו גופו נעימים:
ואחרי כן יהי רוחץ בפושרים, ואחריהם יהי רוחץ בקרים:
וראשו ירחצנו הוא בחמים מאד כי בם יהי בריא ותמים:
ואל נא ירחץ הוא ראשו בפושרים, ולא מים מאד לחים וקרים:
וישמר מאד בימי גשמים, לבל ירחץ בצונן רק בחמים:
ולכן אל יהי מתחיל לשוטפו, עדי כי תעלה זיע בגופו:

וטרם בוא יהי בודק נקביו, ועת צאתו וירפא מעצביו:
ויבדוק עת אכול ובסוף אכילה, עת יבעול ואחר הבעילה:
וכן יבדוק בראש ובסוף מלאכתו, ועת נומו וקומו משנתו:
ובמרחץ יהי לובש בגדיו, וגם ראשו יכסה עם צעדיו:
וינוח בעת צאתו וישקיט בפי שעה עד ירגע מעט קט:
ואם ישן בטרם האכילה, בעת צאתו הנאה בו גדולה:
ואל ירגיל שתות מים בצאתו, למען כי יכבו אש חנותו:
ואל ישתה בתוך מרחץ כמו כן, ואז ייטב פעליו גם יתכן:
ואם יצמא מאד לשתות ויערב ביין או דבש מימיו וירב:
ואל ירגיל אנוש עצמו להסיר בכל עת דם ואת נוחו כוחו להחסיר:
ואל יקיז בימי גשם וחמה, אבל ניסן ראש לחכמה ולא ביום אשר יצא לדרך, ויום בואו ועת ילך ודורך:
ובו ביום יהי שוכב וירגע, וישמור בל יהלוך הוא וייגע:
ואין צריך האנשים אשר יספו שנותיו על חמשים:
בעילת איש אשר תהיה בנשים, תאמץ גוף והוא חיי נפשים:
והנוהג בתשמישו כמשפט, יהי מרפא לנפשו בו ומפלט:
ואם ירבה בתשמישו יבלה שאר רוחו ואת גופו יכלה:
וימעוט משנות חייו וימות מהרה כי במעשיו אין תמימות:
ועיניו יהיו כהות וכוחו יהי תושש:
וריחו רע ורוחו ושניו יהיו רעות ודלות, ותמיד יהיו חולשות ונופלות:
ואלה הם נגעיו הספורים, ויש עוד מלבד אלה אחרים:
ואמרו בעלי סוד הרפואות, והמה גם לאלפים גם למאות:
הכי אחד באלף מת במחלה, והנשאר ימותון מבעילה:
לפיכך יש לכל נפש חשובה להשמר ואז תהיה בטובה:
ואלה הם צריכים לבעילה, והיא להם רפואה גם תעלה:
אשר יהיה מאד חזק ובריא, יהי בועל ויגביר גם ויפריא:
ובן אדם אשר ימצא כבדות במתניו זאת לאות עליו ועדות:
וכל אדם אשר ימצא בגופו חמימות בבעילה יחליפו:
ובן אדם אשר ימצא הרוכים שתי ביציו כאלו הם משוכים:
ואל יבעול בעוד נפשו רעבה ולא בעוד אשר ישבע הרבה:
עדי יתחיל להתעכל מזונו, בתוך מעיו לבל יגדל יגונו:

ואל יבעול עדי יבדוק נקביו ואז ייטיב פעליו גם נתיביו:
ואל יבעול ועוד עומד בעומדו, ולא יושב אבל שוכב לצדו:
ואל יבעול בעת מרחץ לעולם, ולא יום בא מבית מרחץ וישלם:
ולא ביום אשר יקיז ויום בו יהי יוצא לדרך או ביום בוא בעוד אדם יהי מרגיז בכל זה לעולם לא יהי חולה ורזה:
ולא יכאב עדי יזקין ויספה, ולעד לא יהי צריך לרופא:
ואלה הם כלל כל הרפואות, למספרם בשמות הם ספורות:
נשלמו רפואות הגויה, המוציא האדם מכל תחלואה. ע"כ מס' ליקוטי פרדס מרש"י זלה"ה:
מ"כ שנכון לכל איש לומר מידי יום ביומו קודם התפלה, הריני מכוון את לבי כנגד ארץ ישראל וכנגד ירושלים וכנגד בית המקדש וכנגד בית קדשי קדשים של מטה המכוון כנגד בית המקדש וכנגד ירושלים של מעלה:

מס' ליקוטי הש"ס מהאר"י זלה"ה

מעשה נורא שהיה בימי הרב אלהי כמוה"ר יצחק לוריא זלה"ה אשכנזי בצפת באשה אחת אלמנה שנכנס רוח בה וציער אותה צער גדול ורב עד למאוד ונכנסו בני אדם הרבה אצלה ודברו עמה, והרוח השיב לכל אחד ואחד להודיע נגעי לבבו ודי מחסורו אשר יחסר לו ובתוך הבאים נכנס חכם אחד אצלו ושמו של החכם ר' יוסף אשכנזי זצ"ל, מיד אמר לו הרוח ברוך הבא אדוני ומורי ורבי אני זוכר אדוני שהייתי תלמידו במצרים זמן רב ושמי פלוני ושם אבי פלוני, והנה כראות קרובי האשה את כאבה וצערה כי גדל הוא עד למאוד הלכו אצל האר"י זצ"ל לחלות פניו ולילך עמהם אצל האשה שיוציא הרוח מן האשה, ובהיות שלא היה פנאי להאר"י שילך הוא לשם שלח עמהם את תלמידו מוהר"ר חיים ויטאל זצ"ל וסמך ידיו עליו ומסר לו כוונות בשמות, גם צוה לו שיגזור עליו נדויים וחרמים ושיוציאנו בעל כרחו, והנה כשנכנס הרב מהור"ר חיים אצלה, מיד הפכה האשה פניה אצל הקיר, אמר לה הרב ז"ל רשע למה הפכת פניך ממני, השיב לו הרוח ואמר לו איני יכול להסתכל בפניך שהרשעים אינם יכולים לראות בפניך פני השכינה, מיד גזר עליו מוהר"ח זצ"ל שיהפוך את פניו ואז הפך את פניו מיד, א"ל הרב אמור לי מה חטאת ומה פשעת כי הענישוך עונש כזה, השיב לו הרוח ואמר חטאתי באשת איש והולדתי ממזרים והנה זה לי כ"ה שנים שאני הילך נע ונד בארץ ולא הונח לי כלל אפילו רגע אחד והנה שלשה מלאכי חבלה הם הולכים תמיד עמי אל כל המקומות אשר אני

הולך שם ומענישין אותי ומכין אותי מכות קשות ומכריזין לפני לאמר ככה יעשה לאיש אשר הרבה ממזרים בישראל ואלו הג' מלאכי חבלה הם רמוזים בפסוק הפקד עליו רשע ושטן יעמוד על ימינו וגו', עוד אמר הרוח אל הרב ז"ל אין רואה אדוני איך אחד עומד על ימיני ואחד על שמאלי ומכריזין לפני והשלישי עומד ומכה אותי מכת מות, שאל אותו הרב ואמר ליה ולא אמרו רז"ל משפט רשעים בגיהנם י"ב חודש השיב הרוח ואמר ליה לא דקדק אדוני במאמר שארז"ל משפט רשעים בגיהנם דייקא אחר שסבלו כל עונשם חוץ לגיהנם בגלגולים ובשאר דינים קשים אחר כך מכניסין אותו לגיהנם ושם עומדים י"ב חדשים ומצרפין ומלבנין אותם כדי להוציא מהם כל כתמי הנשמה כדי שיהיו מזומנים ומוכנים ליכנס בג"ע, והוא משל לרופא מומחה שנותן בתחלה על המכה סממנים קשים ומרים עד שיאכלו בשר החי שבמכה, ואח"כ הוא נותן על המכה אספלניות קרים וטובים כדי לגדל הבשר כבראשונה, כך הוא ענין של גיהנם כי הצער של גיהנם אינו חלק אחד מחמשים חלקים שסובלת הנשמה והנפש החוטאת קודם כניסתה לגיהנם, אז שאל אותו הרב ז"ל איך היה מיתתך, השיב לו הרוח, וא"ל מיתתי היה בחנק ואע"פ שד' מיתות בטלו דין ד' מיתות לא בטלו, ואני יצאתי מאלכסנדריא בספינה ללכת למצרים ובמקום שנכנס הנילוס בים שם נטבע הספינה ונטבענו אני ויהודים אחרים אשר היו עמי בספינה, אז שאל אותו מוהר"ח ז"ל וא"ל למה לא אמרת הוידוי בשעת יציאת נפשך מגופך אולי היה מועיל לך, השיב לו הרוח לא הספיקו בידי לומר הוידוי כי תיכף ומיד חנקו אותי המים בגרוני גם תיכף ומיד בטביעתי בים נטרפה דעתי ולא הייתי בשכלי להתוודות. אז שאל אותו הרב אמור לי מה נעשה בך אחר טביעתך בים ואחר יציאת נפשך מגופך, השיב לו הרוח ואמר תדע כי כאשר נודע הדבר במצרים מטביעת הספינה תיכף ומיד יצאו היהודים ממצרים ונכנסו בים והוציאו אותנו מן הים וקברו אותנו, ואח"כ תיכף ומיד כשחזרו היהודים מן בית החיים בא מלאך א' אכזרי ושבט של אש בידו והכה בשבט בחזקה על קברי מיד נבקע הקבר לשנים מן ההכאה אשר היתה גדולה וחזקה עד מאוד, ואמר לי אותו מלאך רשע רשע קום בדין מיד לקח אותי ושמני בכף הקלע וקלע אותי בקליעה אחת ממצרים עד לפני פתח של גיהנם, מיד יצאו מן גיהנם אלפי אלפים רשעים הנידונים שם וכולם צעקו עלי ואמרו לי צא צא איש הדמים צא מכאן עוכר ישראל וקללו אותי קללות נמרצות ואמרו לי אין אתה כדאי עדיין ליכנס בגיהנם ועדיין אין לך רשות ליכנס בכאן אזי תיכף ומיד קלעו אותי מהר להר ומגבעה לגבעה ותמיד אלו הג' מלאכי חבלה הולכין עמי ומכריזין לפני ומכין אותי גם בכל עת ורגע פוגעים בי מלאכי חבלה אחרים ורוחות ושדין ולילין ובשמעם הכרוז אשר מכריזים

לפני גם הם מוסיפים להכות אותי מכות גדולות וקשות, ואלו מושכין אותי לכאן ואלו מושכין אותי לכאן עד שמתפקקין כל חוליות נשמתי וכך הלכתי נע ונד בארץ עד עיר הורמיז והיא עיר גדולה קרוב לארץ הודו והיתה כוונתי ליכנס לגוף איזה יהודי אולי אנצל מאלו המכות והיסורין, וכיון שבאתי לאותה העיר וראיתי אותם היהודים שהם רשעים וחטאים לה' מאד מאד בועלי נדות ושאר העבירות לא יכולתי ליכנס בגוף של אחד מהם מרוב כוחות הטומאה ששוכנים בקרבם ובסביבותיהם ואם הייתי נכנס בגוף של אחד מהם הייתי מוסיף טומאה על טומאתי ונזק על נזקי, בכן חזרתי והלכתי מהר להר ומגבעה לגבעה עד שבאתי למדבר עזה ושם מצאתי אילה אחת מעוברת ומרוב צערי וכאבי נכנסתי בגופה וזה היה אחר ז' שנים שעבר עלי צרות רבות ורעות, וכאשר נכנסתי בגוף האילה היה לי צער גדול עד למאוד, לפי שנפש האדם ונפש הבהמה אינם שוים זו לזו שזו הולכת זקופה וזו הולכת רבוצה, וגם הנפש של הבהמה היא מלאה זוהמא ומאוסה וריחה רע לפני נפש האדם גם מאכלה אינו מאכל אדם, ועוד היה לי צער גדול מן העובר שבמעיה וכן האילה היה לה צער גדול בשבילי וצבתה בטנה ורצתה בהרים ובסלעים עד שנבקעה כרסה ומתה ומשם יצאתי ובאתי לעיר שכם ונכנסתי בגוף יהודי אחד כהן ותיכף אותו הכהן שלח אחר הקדשים והגלחים של הישמעאלים ולרוב הלחשים והשבעות שמות הטומאה גם הקמיעות של שמות הטומאה אשר תלו בצווארי לא יכולתי לסובלם ולעמוד בגופו ויצאתי משם תיכף וברחתי משם ובאתי פה צפת ונכנסתי בגוף זאת האשה, וזה לי היום כ"ה שנים שלא שלותי ולא שקטתי רק בכל יום מוסיפין לי צער על צערי וכאב על כאבי, א"ל הרב ז"ל עד מתי יהיה לך צער הזה וכי אין לך תקומה לעולם, השיב לו הרוח ואמר עד שימותו כל הממזרים אשר הולדתי, כי כל זמן אשר הם חיים וקיימים אין לי תקנה, אז כל העם הנמצאים שם עם רב מאוד בכו כלם בכיה רבה כי נפל פחד הדין עליהם ונעשה התעוררת רב וגדול בכל המדינה מאותה מעשה, אז שאל אותו הרב מי נתן לך רשות שתכנס בגוף האשה זאת השיב הרוח ואמר לנתי לילה אחת בביתה ובאשמורת הבוקר קמה האשה הזאת ממטתה והיתה רוצה להוציא אש מן האבן והברזל והסמרטוט השרוף לא קיבל הניצוצות והפצירה האשה ולא עלה בידה אזי נתכעסה האשה כעס גדול והשליכה האבן והברזל והסמרטוט השרוף הכל מידה לארץ ואמרה בכעס תהא לשטן ותיכף ומיד ניתן לי רשות ליכנס בה, שאל אותו הרב ז"ל וכי בשביל עון קל כזה נתנו לך רשות ליכנס בגופה, והשיב הרוח תדע אדוני החכם כי זאת האשה אין תוכה כברה כי היא אינה מאמנת בנסים שעשה הקב"ה לישראל ובפרט ביציאת מצרים, ובכל ליל פסח שכל ישראל שמחים וטובי לב

ואומרים הלל הגדול ומספרים ביציאת מצרים ובעיניה הוא הכל התול ושחוק וחושבת בלבה שמעולם לא היה נס כזה, מיד אמר הרב להאשה, פלונית מאמנת את באמונה שלמה שהקב"ה יחיד ומיוחד וברא שמים וארץ ובידו כח ויכולת לעשות כל אשר חפץ ואין מי יאמר לו מה תעשה, השיבה האשה ואמרה הן אני מאמנת הכל באמונה שלמה, עוד אמר לה הרב את מאמנת באמונה שלמה שהקב"ה הוציאנו ממצרים מבית עבדים וקרע לנו את הים ועשה לנו נסים הרבה, השיבה האשה הן אדוני החכם אני מאמנת הכל באמונה שלמה, ואם היה לפעמים דעת אחרת אני מתחרטת עליה והתחילה האשה לבכות מיד גזר הרב אל הרוח שיצא וגזר עליו שלא יצא דרך שום אבר שיעשה לה היזק כי אם דרך אצבע קטנה שברגל שמאל, והטעם הוא שמאבר שהוא יוצא אותו האבר מתבטל לגמרי וכיון הרב בשמות שמסר לו רבו האר"י ז"ל מיד נתנפח האצבע ונעשה כלפת ויצא דרך שם, אח"כ בא הרוח כמה לילות בחלוני הבית ובפתח הבית והבהיל את האשה לחזור ולכנוס בגופה וחזרו קרובי האשה אל האר"י ז"ל, אז חזר ושלח את תלמידו הרב מוהר"ר חיים ז"ל וצוה לו לבדוק את המזוזה אם כשרה והלך מוהר"ר חיים ז"ל לבדוק את המזוזה ומצא את הפתח בלא מזוזה מיד צוה הרב לקבוע מזוזה כשרה בפתח ועשו כן ומשם ואילך לא חזר עוד:

מיום שחרב בהמ"ק ננעלו שערי תפלה, אבל שערי דמעה לא ננעלו, שנאמר אל דמעתי אל תחרש, והטעם הוא משום דבדמעה הוא מעורר את העינים העליונים שהם נצח והוד דחכמה, כי לעולם בנ"ה יש דינים ולכן דמעה גי' ק"ך ע"ה כמנין ק"ך צירופי אלהי"ם, והנה בדמעה גורם להוציא את הדינים לחוץ, וע"כ העין הוא מתאדם בדמעה כי מוציא את הדינים שבו לחוץ ומתמתק, ובתפלה הוא מעורר את הפה העליון, והשפתים הם הנ"ה דבינה, והעינים הם הנ"ה דחכמה ולכן הם מעולים יותר משערי התפלה והם מתקבלין יותר למעלה והבן. מהרח"ו זלה"ה:

שוב יום אחד לפני מיתתך, דע כי במקום א' בזוהר כתוב כי הצל מסתלק ל' יום לפני המיתה, ובמקום אחד אמר שמסתלק הצל בליל הו"ר, אך שניהם הם אמיתים, כי בליל הו"ר מסתלק הצל להורות על גזירת המיתה שנגזרה עליו, וע"י הסרתו והסתלקותו מעליו ישלטו אז בו החיצונים, וכיון שנמסר בידם לא חיישו עוד ואז חוזר הצל למקומו, כי זולת הצלם אין חיות להאדם כלל, ולכן אם נגזר עליו שימות אחר י' חדשים וכיוצא מהיכן ימשכו לו עוד חיות אם לא שיחזור הצלם למקומו, ואח"כ ל' יום קודם שימות אז מסתלק לגמרי, ולזה ארז"ל שוב יום א' לפני מיתתך דהיינו יום הושענא רבה שהוא היום לפני המיתה ממש, גז"ש:

אל תהי בז לכל אדם, דע כי לפעמים יהיה לאדם נשמה גדולת הערך ולאיזה סיבה אינו משיג כראוי לסיבת הדור או לאיזה סיבה אחרת, ואולי מי שמבין יותר ממנו ירצה לבזותו, לכן אמר אל תהי בז וגו', שאין לך אדם שאין לו שעה, ואף על פי שעתה אינו מבין שמא יבא הזמן והשעה שיסור מעליו הקליפה הסותם שכלו וישיג אז יותר ממך, או ירצה שאפילו נודע שלא ישיג יותר ממך, עכ"ז הוא ראוי להתכבד יותר ממך, כי אולי יש לך ט' חלקים ניצוצים נשמה ולו אין עתה כי אם חלק וניצוץ אחד וזה גורם לך שידעת יותר ממנו, אבל בערך שאין לו רק חלק א' בלבד המועט שלו הוא יותר משלך, ושמא בגלגול אחר יתנו לו ניצוצים מחלקים רבים כמוך או יותר ולכן אמר אל תהי בז, ומ"ש אל תהי מפליג לכל דבר, למשל כשאומר אדם א' איזה פשט שהענין באמת אמיתי, אך אינו מתיישב באותו פסוק ומקום שהוא אומרו, אל תרחיקהו בעבור זה כיון שהענין אמת יהיה מתיישב במקום ופסוק אחר, גז"ש:

אמרו עליו על ר' אליעזר בן דורדייא וכו', הנה כבר ידעת מ"ש בס' הגלגולים כי המגולגל המשלים נוטל חלקו וחלק חבירו בסוד יכין רשע וצדיק ילבש, כי אותו לבוש שעשה רשע זה ע"י קצת צדקותיו ומעשיו הטובים ולא זכה ללובשו, עתה אותו המגולגל המשלימו לובש אותו וזהו צדיק ילבש, והנה יוחנן כ"ג שימש פ' שנה בכהונה גדולה ובוודאי ע"י עבודתו כמה וכמה לבושין דיקר עשה לו, רק שאח"כ נעשה צדוקי איבד כל החלקים הטובים ההם, והנה דוגמת יוחנן זה שבימיו הראשונים היה צדיק ולבסוף חטא ומה שפגם היה בימים האחרונים ולכן בא ר"א בן דורדייא שהיה פגום כל ימיו הראשונים ובסוף ימיו עשה תשובה, ונמצא כי יש כאן ימים שלמים מתוקנים וימים שלמים מקולקלים, והנה צד הרע שבימים האלו נטל יוחנן וצד הטוב שבימים האלו נטל ר"א בן דורדייא וכמ"ש בע"ח בפסוק יגמר נא רע רשעים וגו' ובפסוק אם רעב שונאך, גז"ש:

שמירה לדרך והוא בדוק ומנוסה

אחר סדר ברכת לויה תקרא פ' שמע עד ובלכתך בדרך, ואכוין במלת דרך שהוא גי' ב"פ שם יב"ק שהוא עולה מנין שני שמות יהו"ה אלהי"ם וזה הוא סוד הכתוב אם יהיה יהו"ה אלהי"ם עמדי ושמרני בדר"ך הזה דר"ך דייקא, גז"ש:

דע כי המבקר את החולה נוטל א' מס' מחליו, והטעם הוא כי בכל בני יעקב לא היה שם א' בן גילו רק יוסף וזש"ה הנה בנך יוסף בא אליך והוא יטול א' מס' מחוליך, וזהו ויתחזק ישראל וישב על המטה שעולה ס' פחות א' כי הי' חסר א' מס' מן חוליו, וז"ש בגמרא ודוקא שהוא בן גילו, גז"ש:

ארז"ל קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא, זה יובן במה שנתבאר אצלנו כי בכל מקום שהיה שם קדושה, היא מונחת שם רשימה במקומה, וז"ס שארז"ל שלא זזה השכינה מכותל מערבי וזה הוא כעין הבלי דגרמי הנזכר בענין התחיה שהוא רושם האור הנשמה שהיתה בגוף ולכן נשארה ג"כ הקדושה לעתיד לבא, גז"ש:

כל שחבתי בשמירתו וגו', כי הצדיקים שכבר מתו באים לשמור את החיים שבעוה"ז אותן שהם משורש נשמתם. כי כל הנשמות שבאדם הראשון היה פרצוף אחד וכל הנשמות שבאו לעולם הם נכללים בו לבד. וכמ"ש הקב"ה לאיוב איפה היית וגו'. ואח"כ נתחלקו הנשמות וכל הנמצאים שבעוה"ז. הצדיקים שהם קרובים אליהם באים בשורש נשמתם אם זה החי הוא אבר מאברי הנשמה של הצדיק. אותו צדיק טורח עליו לשומרו שלא יחטא כדי שיתוקן ויהיה תועלת לצדיק שיתוקן אבר מנשמתו כמשארז"ל הבא לטהר מסייעין לו וארז"ל כי נשמות הצדיקים הם מסייעין אותן והן נשמות הצדיקים הקרובים אליהם כאמור. ובצדיק כאלה מדבר ואומר כל שנתחייבתי לשמור שלא יחטא. הכשרתי את נזקו. עלי להכשיר שלא יוזק ולא יחטא. ומאלו הצדיקים הבאים. לפעמים הם מתעברים בתוך האדם עצמו בדרך עיבור כי יש גלגול ויש עיבור. והעיבור הוא בא מב' פנים או שהוא בא לתקן האדם לבד. או לפעמים כשמתעבר נשמת הצדיק באדם לתקן עצמו כגון שיש עליו לתקן עון אכילת חלב או כיוצא בזה אחר שהוא בא לתקן את עצמו צריך להיות הבחירה בידו ואז אפשר שיקלקל ולא יתקן. ולהיות עבירה גוררת עבירה אפשר שזה האדם לא היה נכשל בעון זה של אכילת חלב והצדיק שנתעבר בו גרם לו להכשל ונכשל ואכלו ונתחייב כרת ומת זה האדם. הרי שזה הצדיק הרגו. וע"ז אמר הכשרתי מקצת נזקו. ולפעמים לא גרמתי לו כי אם מקצת הנזק כי גם הוא עבר עמו כי ב' הנשמות והגוף נהנו מן האיסור ואכלו חלב. ואני חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו כאילו אני עשיתי הכל לפי שהוא היה אפשר שלא היה אוכל חלב ואני עשיתי הכל לפיכך אני חייב לשלם לו במיטב הארץ דהיינו חלקו שיש לו בג"ע כענין מה שארז"ל נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע והרי שיש לגוף הזה ב' נשמות הא' שלו והב' נשמת הצדיק שנתעברה בו. וידוע שאם לא היתה תמיד הנשמה חופפת על העצמות היו נרקבים ולא קם בתחיית המתים כענין ובשכבך תשמור עליך. ונחך ה' תמיד כי בכל ערב שבת עולה הנשמה למעלה והיא נוטלת אור ושפע ומביאה אל העצמות וזהו ועצמותיך יחליץ. ועל מי מב' נשמות אלו יהיה מוטל להשגיח על הנבלה. לז"א על הניזק וז"ש מדקאמר תשלומי נזק משמע דאין לו למזיק דהיינו נשמת הצדיק שבא בעיבור אלא להשלים את נפשו של הניזק שם בג"ע. אבל הגוף בעלים הראשונים שהוא הניזק

מטפלין בנבלה שנאמר מכה נפש בהמה ישלמנה לנפש. אבל הגוף על הראשון מוטל להשגיח בו. והוצרכו ג' פסוקים לפי שלפעמים יגרום לאדם זה שיכשל בעון חלב נשמת הצדיק עצמו וזהו היזק שבידים אבל הוא מלתא דלא שכיחא שהוא בא לתקן ויקלקל. ולפעמים לא יגרום הנשמה של הצדיק עצמו אלא א' מכוחותיו כי יש כמה כוחות וכמה שלוחים ואיברים לנשמה ואחד מאלו גרם ההיזק וזהו ממונא שהזיק ועל כולם אמר שהבעלים מטפלים בנבלה כמו אם יהיה בידים או ממילא או ממונא לעולם אין לנשמת הצדיק להטפל בגוף וזהו המת יהיה לניזק, אתה אומר לניזק או אינו אלא למזיק כיון שהוא בעצמו ובסיבתו מת, לז"א לא כך הוא, כלומר כאשר בא האדם הזה אל העוה"ז לא היה כך בגוף הזה כי אח"כ נתעבר בו נשמת הצדיק הזה. גז"ש:

בג' מקומות הכהנים שומרים במקדש. הנה בהמות היו לקרבנות ובלילה לא היה נקרב קרבן והיה ח"ו אחיזה אל החיצונים לכן היו שומרים שם ולא היו ישנים במקדש כדי שיהיו מדברים זה עם זה ועוסקים בתורה ובזה היו מבריחים הקלי' משם. גז"ש:

כל הנהנה מעוה"ז בלא ברכה כאלו גוזל לקב"ה שנאמר גוזל אביו ואמו וגו'. כי תכלית כוונת האכילה הוא כדי לברר הניצוצים שנפלו בשעת מיתת המ' כדי להוציא יקר מזולל אשר מתקן אותם האוכל בכוונת הברכה של ברכת הנהנין. ואם לא עשה כן גוזל אביו ואמו שהם זו"נ מהעלאת המ"נ והשפעת המוחין שהיו הם מקבלים ע"י זה והוא חבר לאיש משחית כי כל מגמת איש, משחית לגזול הניצוצים ולא להחזירם לקדושה, גז"ש.

ע"כ מס' ליקוטי הש"ס מהאר"י הקדוש זללה"ה:

מ"כ בספר כח השם

וז"ל דע לך בני שלשוננו העברי הוא מההמצאות האלהיות שהמציא הקב"ה בבריאת העולם אז ודאי קדם אל העולם. וכל המלות שמות ופעלים שבו לא היו ע"ד מקרה והזדמן כהסכמת שאר ממציאי הלשונות שאין טעם להם. אבל הלה"ק הכל היה בכוונה נפלאה ומעצה עמוקה וכולם מיוסדים על סודו' עמוקים. ושמות הדברים מורים על עצמותם והבדליהם וסגולותיהם ומוצאיהם והתחלותיהם ודומיהם מהסבות הש'. ולכן נק' לשון הקודש. והשי"ת למד את אדם הראשון אותו לשון. ר"ל טבעי היצורים כולם עד שידע לקרוא שמות לבהמה ולחיה ולצמחים ולדוממים ולכן אמר הקב"ה למ"ה חכמתו מרובה משלכם ואמר המשורר האלהי ותחסרהו מעט מאלהים וגו' והביא שם כמה ראיות שלשון הקודש אינו הסכמיית כשאר הלשונות שהן רישומים מורים על מוצאי הדיבור ואין בהם סוד כמוס בתוכם זולת גילוי מחשבת הכותב וכמו שאמר שהקולמוס מליץ ללב. שאלמלא הי' כן הי' נמשך בהכרח שלא תהיה בהן שום קדושה

וסגולה ותועלת. כמו שאין תועלת בנייר שכתובה בו הרפואה שרק המצווה בו הוא המועיל ואין אנו שומרים הנייר ההוא כי אם בשביל הדבר הרמוז בו. שלפ"ז לא היינו נוהגים כבוד בספרי הקודש אלא לפי שהם נושאים ללמודי ה' הטובים ע"ד כאשר ימצא התירוש באשכול ואמר אל תשחיתהו כי ברכה בו. שזה שקר שא"כ אין לנהוג שום קדושה בעורות הבלות. ורז"ל אמרו שעל ס"ת שנשרף קורע ב' קריעות. היינו אחד על הגויל וא' על הכתב ולכן הפליגו בקדושת ס"ת ובכבודו ליחד לו מקום ולכבד המקום ההוא, שבית שיש בו ס"ת אסור לשמש מטתו בו עד שיוציאנו או שיעשה מחיצה גבוה י' טפחים. ואפילו שבלה או שנפסק נותנים אותו בכלי חרס וקוברים אותו אצל ת"ח, וממה שדקדקו על כתיבתו והכנת הגויל ותפירת היריעות יובן שאינו כמו שיחשוב ועוד שלפי זה יתחייב שהקורא בתורה בלא כוונה והכנה לא יקבל שום תועלת ממנה ויפסיד זמנו כמו שקורא בס' רפואות שאם לא יבין דבריו לא ירפא מחליו. וזה שקר שהרי אנו חייבים להגות בתורה אעפ"י שלא נבין סודותיה. שיש לה סגולה. וכ"ש למ"ד מצות אין צריכות כוונה. והקריאה בתורה אעפ"י שאינו מבין מועילה יותר מהבנה בלשון אחר. וראיה מענין תפלה כמובא בהרי"ף פ' הי' קורא וז"ל והא דקתני תפלה בכל לשון ה"מ בציבור אבל ביחיד לא וכו' וכמ"ש בטור א"ח סי' ק"א שתפלת הציבור אפי' מתפלל ביחיד אומרה בכל לשון שאין הציבור צריכין למליץ לפני הקב"ה ומ"ש ר' יודא אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי דווקא צרכיו כגון על חולה או שום צער שיש בביתו שהיחיד צריך למליץ כדכתיב אם יש עליו מלאך מליץ אחד ומה"ש אינם נזקקים אלא ללשה"ק, הרי לך שלשה"ק סגוליי משאר לשונות. ועוד ראיה מקריאת התורה שנים מקרא וא' תרגום. הלוא בנוהג שבעולם שהרב לומד עם הנער פעם אחד מקרא ושנים או שלשה פעמים תרגום. שאין הקריאה קשה כ"כ לדעת כמו הפירוש. א"כ א' מקרא וב' תרגום הוה ליה למימר. אלא ע"כ שקריאת התורה סגוליית ע"כ תועיל לקרות ולחזור ולקרות וכל המרבה לספר בה הרי זה נשכר. ובתרגום נמי סגולה יותר משאר לשונות. א' מפני שזכה שניתן בסיני ועוד שהתרגום מפרש כמה דברים שאין להבין מתוך המקרא. משא"כ לעז המקרא שמפרש מתוך המקרא כדרך המעתיקים. ומי יסתפק בזה שיש לכמה פסוקים בתורה ובנביאים. ושמושי תהלים יוכיח. וכן מלאים כל כתבי המקובלים שהשמות יוצאים מהפסוקים ומ"ה נזקקין לקורא ומכוון בהם. ואלו היה כדבריהם אין טעם בחסרות ויתרות וקרי וכתיב ואותיות גדולות וקטנות ולתגי האותיות ולכמה עניינים דומים לאלו שנמצאים בכתבי הקודש לא בהזדמן שע"כ צריך לומר שרומזים נפלאים עמוקים רוחניים וכל אות ממקום קדוש תהלך ואצולה מאותיות

רוחניות שהן אורים גדולים וצורות נפרדות רוחניות ומחצבן מהספירות הנוראות שהן משתלשלות מהן ויורדות מעולם לעולם ולכן מעוררים האותיות את הכוחות העליונים וכן התיבות הכתובות בקלפים מתקשרות עם התיבות הרוחניות ומעוררות את השפעות העליונות בעת שהמבטא מכוין להן כשיודע מאיזה ספירה הן אצולות שאלו הן היכלות וטירות לאותן הרוחניות ונושאיהם וכשמזכירין בנענוע שפתיו ובהבל פיו בורא צורות קדושות והן עולות ומתקשרות בשרשן שהן משורש האצילות. ואפילו בלי הזכרה אם יכתבם בכוונה ובקדושה ובטהרה תשרה עליהם רוחניות עד שתמצאנה מהן תועליות ופעולות נפלאות כענין הקמיעות שרשומים אלו הם כלים שיכנס בהם השפע כדרך הגוף שמחזיק הנשמה בתוכו. הלכך הרושמם או ההוגה בהם וקורא בתורה יש לו איזה תועלת גם שאינה כ"כ כמבין בנשמתם ופנימיותם. וכל המרבה לחקור בפי' וסודות התורה תעוז ידו ויהיה לו בענין המעשה זרוע עם גבורה. וזו היא מעלת הנביאים ע"ה ובזה תבין מה שארז"ל שמשא הלוחות היה מ' סאה וכל עוד שהיו נשמות האותיות בהן היו נושאות אותן שהחי נושא את עצמו וכשפרחה הרוחניות שבהן נתיקרו ולא יכול משה לנושאם ולסבול הכובד הגדול ההוא ונפלו ונשברו. וזה סוד המאנין תבירין שנשארו בגופי המתים הכבדים שרוחניות של כל דבר הוא חיותו וקיומו. ופרידתו ממנו גורמת מיתתו. וזה טעם ג"כ אמרם ז"ל מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין ואם לנכתבות כך לנזכרות כ"ש וכ"ש שהרשומות הן היכל לנזכרות בפה והנזכרות בפה הן היכל למחשבות שבלב כל חכם מבני עליה. נמצאת למד שהרוחניות של כל אות ואות גדולה וקדושה. ויותר מהן לתיבות ההוות מקיבוצן שצורת המרכבים מיותר מרכיבים הן יותר שלימות כמבואר למתבונן בצורות היסוד הפשוט והמורכב הדומם והצומח והחי והמדבר שהאחרון כולל את כולם. עכ"נ צורת המדבר חשובה מצורת הב"ח ושל הב"ח חשובה משל צומח כו' ואולם הרוצה לדעת טבע המורכב צריך שידע טבע כל אחד מהמרכיבים אותו והיוצא מההרכבה. ד"מ במלת אמת שכמו שידעת האלף שבה הוא בכת"ר שבמל' והמ"ם בבינה שבמל' והתי"ו במלכו' שבמלכו' ועכ"ז צורת המרכב מעולה שכללות המלה היא בת"ת. הרי שנתעלה המרכב על הפשוטים והוא מרומים ישכון. וכל עוד שתרבה האותיות והצירופים תתרבה הקדושה. ובהזכיר התיבות הירא את דבר ה' המשכיל בשורש האותיות ויצרף בכוונה הכוחות והסגולות שבהן יעוררן לפעול זו בזו וע"י הרכבתן והתמזגותן יוציא ויברא בריאות וטובות. ובהבל פיו יוציא מלאכים מוכנים לעשות צוויו ומאווייו ובדרך זה פעלו הנביאים וקצת מחכמי התלמוד ופועלים בעלי הקבלה המעשיות וזו היא כוונת מן מסדרי התפלות שבהיות האותיות

קצתן דין וקצתן רחמים גמורים וקצתן בינונים כשרצו לעורר כח הדין להנקם מאויבנו חברו תיבות מאותיות הדין וכשרצו לעורר רחמים חברו מאותיות של רחמים, הלכך לא כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול כדרך המחברים פיוטים ותחינות וסליחות והם אינם מבינים אפי' בדקדוקים כ"ש שיכוונו לדברים עמוקים. עכ"ל ע"ש באריכות:

מ"כ בשל"ה הק' בשער הגדול וז"ל דעו בניי כי דבר זה שדברתי שהמפתחות מסורות ביד האדם יש בו סוד כמום מסור לחכמי האמת הבאים בסוד ה' המקובל איש מפי איש עד ממשה מסיני כי ממש ביד האדם נתונים נתונים הם מפתחות החיצונות ומפתחות הפנימיות ולא לפתוח על עצמו לבד יצא בעבודת הקודש אשר עובד כי אם עיקר העבודה צורך גבוה ליחד השם הגדול בכחותיו עד א"ס וזהו ע"י התורה וקיום מצותיה אשר שרשם הם סוד האצילות הנאצל עבור האדם שהוא בצלם ודמות עליון שעל ידי קיום התורה והמצות מעורר כח עליון וכביכול מחזיקו ע"ש, והענין מבואר כי בהתברך השם הגדול ית' העובדה ממשיך הברכה בעבודתו והוא שרמז הנביא ע"ה באמרו אשר המתברך בארץ יתברך באלה"י אמן, אמר כי סבת המתברך בארץ הוא בשביל שגרם הברכה קודם באלה"י אמן כי העובד בכוונה הראויה הוא מייחד את השם בכחותיו ובזה נותן און וחיל בו בסוד באלהי"ם נעשה חיל ובסוד תנו עוז לאלהים, והענין כי אחר שראתה החכמה העליונה לתקן את הדמות התחתון כדמות העליון וכמו שקבלו חכמי האמת בפרקי האדם שהם לתבנית פרקי המרכבה, ומזה יתבונן האדם היות בנינו מעין בנין האדם העליון, יתבאר א"כ שיש לדמות זה יחס ודמיון עם הדמות העליון אשר נעשה בצלמו כדמותו יתחייב מזה ויאמין כי בהתנענע זה הדמות בפעולותיו כן הדמות העליון יתנועע לקראתו וישמע ויענה אליו, הנה יצוייר כי בהתעוררות שנעורר למטה בעבודתנו, יתעוררו הדברים העליונים למעלה כי התורה והמצוה שהם אמצעי הושם בטבעם זה הכח אחר שנאצלו ונחקקו ממקור ההויה והאור העליון שיהיו הם המפתח לפתוח המקור ההוא שנבעו ממנו בהיותה נפעלות בשלמות ועולות כתיקונן ע"י הדמות התחתון הנבנה כדמות העליון לפי שכל הבניינים מתייחסים זה עם זה ע"ש, ובמדרש איתא א"ל הקב"ה למשה לך אמור להם לישראל כי שמי אהיה אשר אהיה, מהו אהיה אשר אהיה, כשם שאתה הווה עמי כך אני הווה עמך, וכן אמר דוד ה' צלך על יד ימינך, מהו ה' צלך, כצלך מה צלך אם אתה משחק לו הוא משחק לך ואם אתה בוכה לו הוא בוכה כנגדך ואם אתה מראה לו פנים זעומות או מסוברות אף הוא נותן לך כך, כך הקב"ה צלך כשם שאתה הווה עמו כך הוא הווה עמך ע"כ, הנה הוא על מ"ש כי העליוני' מתעוררים כפי התעוררות התחתוני' ולזה דימו העליונים אצל התחתונים כדמיון הצל

אצל הצורה להיותם מתייחסים ונערבים זה עם זה ולכך יעורר הצל כפי מה שתעורר הצורה, כך כפי הפעולות אשר יעוררו התחתונים כפיהם יעוררו העליונים טובות או רעות, והוא אמרם ואם אתה מראה לו פנים זעומות כו', והוא אומרם ג"כ כשם שאתה הווה עמו כו', וכל זה הוא מצד הייחס והדמיון אשר ביניהם ולכן ישמעו ויענו העליונים אל התחתונים והוא שיפתח המקור העליון וירד שפע הברכה והאור ע"ש:

עוד מביא שם בשם הרב החייט וז"ל כתב הרב החייט בשער המרכבה, התחתונים מעוררים את העליונים ומפני שהכתוב אמר ומבשרי אחזה אלוה וגם כתיב זכר עשה לנפלאותיו, כי באמצעות הדברים התחתונים נשיג העליונים יש רמז גדול לזה בטבע מענין האבן מגניט"ס השואבת הברזל כי כשתזקקנה היטב ותסיר מעליה כל סיגיה ואחר כן תשברנה לשתים ותשים החתיכה האחת בקרן זוית אחד והאחרת בקרן זוית אחרת אפילו שיהיו מרוחקים זה מזה כל מה שתרצה אפי' אלף מילין ותניח הברזל סמוך לא' מהחתיכות האלה תמצא כי כל התנועות שעושה אותה החתיכה עושה האחרת באותה שעה עצמה, ועוד יש לזה רמז גדול בענין היין בחבית כי בעת שהאם שלו שממנה יצא והיא הגפן יש:

בה שינוי וזהו כשהיא פורחת עלתה נצה גם היין שבתוך החבית מקבל שינוי באותו הזמן עצמו מצד השינוי המקבל האם שלו אעפ"י שהיין ההוא רחוק ונפרד מהגפן וזהו רמז במ"ש החכם וחכך כיין הטוב הולך לדודי למישרים, דובב שפתי ישנים, וארז"ל שפתותיו דובבות בקבר, והענין כי כשמזכירים בזה העולם הלכה בשמו גם שפתותיו מתנועעות בקבר באותה שעה דומה למה שעושה היין הטוב כמ"ש, וגם הפירות מתעפשים בזמן שהאילנות מוציאים פרח ויציצו ציץ, מכל אלו הדברים יש עדות נאמנה על שהאדם עושה ג"כ רושם למעלה, וכל פסיעותיו שהוא פוסע למטה בין לטוב בין לרע, וזה מהצד שנברא מהעליונים בצלם אלהים וזה הצלם האלהי קושרו עם אלהים כמו השרשרות של ברזל התלויה באויר, כי כשתנוע החוליא השפלה שבה תנוע גם העליונה, והמצות הם מעשר ספירות, ובהיות האדם מקיימם למטה כביכול משפיע כח למעלה מאי"ן סו"ף בצורה העליונה דרך צנורות המחשבה על אותה המדה המורה על המצוה הזאת, ואז יתברכו עליונים בסיבת תחתונים עכ"ל:

מספר מעבר יבק

כתיב זאת התורה לעולה ולמנחה וגו', ודרשו חז"ל על פסוק זה כי התורה במקום עולה וכו', אין ספק כי ע"י העולה ושאר הקרבנות היה האור העליון מתגלה ומתאחדים האותיות שהם המדרגות העליונות וזהו קרבן לה', פירוש יחוד וקירוב האותיות ידו"ד,

ובהיות האדם עוסק בתורה, התורה והאותיות ההם נאצלות מהמקום ההוא אשר בו פעולת העולה או המנחה או הקטרת המקשר כל הצורות בסוד מיני בוסמין שבו, ונודע שמהבל פה מהתורה נעשה מכל אות ואות מלאך וכח רוחני המתהוה באויר מהבל פיו היוצא שיש בו ממש כמו שנראה לעין בימי החורף ומלאך זה מסתלק מדרגה אחר מדרגה עד שמדבק ומעורר שורש הענין ההוא כעשן נר התחתון שמדליק נר העליון המקובל לה, וכמשל שני מיני ניגונים זה כנגד זה שבנגון התחתון ינגן העליון, כי מכח שבירת האויר שעושה התחתון יפעל גם בעליון המוגבל נגדו כאשר העלו המפרשים בספריהם, אם כן בהיות האדם עוסק בתורה בסדר העולה או המנחה או בפסוקי וסדר פיטום הקטורת וכיוצא נותן את כוונתו להשלים המדות העליונות מצד כח נשמתו ורוחו ונפשו המתאצל מהם וששורש כל אחד מהם בהם למעלה ואחר שהנשמות מציאותם מהשרשים עליונים חייבים אנו להמשיך במדות כפי נשמותינו ושמא זו סיבת בריאתנו, והוא כמו שבידיו מטלטל המאנטיצי של מאניקורדו שגם שיהיו בחדר אחר ינגן הכלי שיר מכחו במקום שהוא על ידי אחיזתו בבתי ידים שלו גם שרחוקים ממנו. ועוד כי אדם צל ודוגמת העליונים, וכמו שכל מה שיעשה האדם יתראה בצל, כן כל מה שיפעול או ידבר האדם למטה, כנגדו יתפעל ויאמר למעלה אם לטוב אם למוטב, ולכן המרים יד על חבירו אפילו בהרמה בעלמא נקרא רשע, מפני שכבר נתראה למעלה בכח נשמתו הרמת ידו, ואפילו המחשבה הנעלמת למטה מתגלית ומתראית למעלה במקום המחשבה העליונה, ולהיות כי אין שום מלאך וכש"כ מה שלמטה ממנו שיהיה בוחן לבות וכליות אלא אלהים צדיק. לכן המחשבה רעה אי אפשר שתצורף למעשה, דבשלמא הצטיירות המחשבה טובה שעתידה להצטייר למעלה בקדושה במקום המחשבות תתגלה ותתראה, וזה סוד הרהורי תשובה המועילים לאדם, ולכן הרהורי מצוה מקדשים מחשבתו של אדם, ובתר רישא גופא אזיל, וכש"כ הדיבור, אבל המחשבה רעה שהיא צריכה שתצייר בכוחות החיצונים והם לא ידעו מחשבות אדם ואין לה הויה והיה כלא היה, והנה בהיות אדם עוסק בתורת קרבנות וכוונתו להעביר מן המדות החלודה שגרם במעשיו, אין ספק שאותם האותיות יפעלו למעלה פעולה נפלאה, ובתשובה יסלק המסטין ותחת רוח טועים יכנס רוח טהרה בנשמתו, ובכח האותיות יתעורר שפע עליון ויאיר מקום החושך בעונותיו, ובזה נמצא תורה במקום עולה בכל פנותיה, ולהיות כי לימוד הגדול שאדם מזדמן לעשות בתפלתו צריך טהרה גדולה מעונותיו ללבן ולצרף נפשו לכן הקדימו בבוקר ובערב קצת סדר הקרבנות כדי שיטהר אדם עצמו בהם, ואחר הטהרה תבא הקדושה כדכתיב וטהרו וקדשו, ואין תשמיש חביב בכל הקרבנות

כקטורת ע"ש באריכות, ע"כ כל מי שדבריו נשמעים חובה להשתדל בכל עוז שהחזן יאמר סדר זה לפני התיבה בקול מלה במלה כדרך שאומר היוצר והעמידה בקול, ולא יפנה עצמו אנה ואנה בעת קריאתו ובזה יהיה כל אחד מהקהל לאחדים עמו, כי עתה בעונותינו בגלות החל הזה אין לנו דבר מסוגל לבטל כל נגע וכל פגע רע כהזכרת מעשה הקטורת בבתי כנסיות בכוונת הלב וכן כל אחד בביתו. עכ"ל:

מ"כ בס' תורת חיים מהרב הצדיק מוהר"ר חיים זלה"ה בהרב הצדיק מוהר"ר מענדיל זלה"ה מקאסיב, וז"ל רב לך וכו', עשה לך רב, ואיתא בסה"ק שהשכל המוליד והוא נפש השכלית נקרא רב שהוא מנהיג את האדם בדרך הישר ולזה אין לומר דבר שלא שמע מרבו, ולכאורה זה דבר שא"א שלא יאמר דבר שלא שמע מרבו אם כן הוא בעצמו אין מחדש כלום, רק האמת הוא וכי אפשר לאדם לומר דבר חידוש בתורה שבכתב או בע"פ שהוא כולו רוה"ק, רק שרוה"ק נקרא רצון הקודש, כי רוח נקרא רצון ולזה נקרא השי"ת ב"ה אלהי הרוחות כפירש"י ז"ל שם, ולזה כשאדם עושה מצוה או לומד תורה לשמה ברצון הלב זה נקרא רוה"ק כנ"ל ולזה יוכל לחדש דבר בתורה ג"כ שהוא רוח הקודש וזה הוא ששמע מרבו, כי רבו הוא נפש השכלית ורצון הלב המלמד לאדם דעת, ומה שלא שמע מרבו היינו הדבר שחידש הוא בלא נפש השכלית או שיש לו איזה פניה זה נקרא שלא שמע מרבו, ולזה אמר הש"י למרע"ה רב לך כי נפש השכלית של משרע"ה בוודאי היה כולו רוה"ק ויודע בעצמו שהדבר כן שאין צריך לעבור לא"י, וזה שלא יאמר הרב כמה קשה:

עוד שם על מארז"ל לעולם ילמוד אדם שלא לשמה וכו' פי' שלומד את עצמו לידע מה הוא שלא לשמה ובכל מה שעבד מוצא בה שלא לשמה ועי"ז ממילא בא לשמה כי כשאינו יודע מה הוא שלא לשמה אינו יכול לבא לידי לשמה עכ"ל, עוד שם על פסוק ולא נשא אותם הארץ לשבת יחדיו, פירש"י הרי זה מקרא קצר וצריך לומר מרעה הארץ, ואיתא בבע"מ היתכן שיחסר תיבה בתורה, אלא כך פירושו ולא נשא אותם אות שלהם ע"ש באריכות, ונ"ל גם מה שפירש"י מרעה הארץ רומז ג"כ על זה כי אות ברית נקרא מרעה הארץ, שהוא משפיע למדת מלכות הנקראת ארץ, ועפ"ז פירשתי מה שאנו אומרים בברכת החודש מי שעשה נסים לאבותינו וגאל אותם מעבדות לחירות, דהנה איתא בגמרא כשעושה תשובה זדונות נעשים לו כזכיות, וקשה למה נעשים לו כזכיות, והלא די כשמוחלין לו עונותיו, אלא דהנה ידוע שצריכין לעשות מצות ומעש"ט להוציא הניצוצות שבקליפה, אלא שיש ניצוצות שהם בעומק הקליפה שאין יכולין להוציאן ע"י מצות ומעש"ט, רק הבע"ת שהיה בעומק הקליפה ועושה תשובה הוא יכול

להוציא כל הניצוצות, וז"ש בגמרא במקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, שהבעל תשובה יכול להוציא הניצוצות שבעומק הקליפה מה שאין הצדיק יכול להוציא משם, וז"ש שזדונות נעשים לו כזכיות, כמו שבזכיות יכול להוציא הניצוצות כך כשעושה תשובה על הזדונות ג"כ יכול להוציא הניצוצות, ויש בזה עוד מעלה יתירה שיכול להוציא הניצוצות שבעומק, וז"ש חכז"ל כל תפלה שאין בה פושעי ישראל אינה עולה למעלה, כי פושע ישראל שירד לעומק הקליפה הוא יכול להוציא משם כל הניצוצות וע"ז הוכרחו אבותינו לירד למצרים מקום טומאה להעלות משם כל הניצוצות ועי"ז היה הגאולה, וזהו שאנו אומרים מי שעשה נסים לאבותינו וגאל אותם, היינו אות שלהם הם הניצוצות ועי"ז יצאו מעבדות לחירות, הוא יגאל אותנו, היינו אות שלנו, ויקבץ נדחנו הם הניצוצות שבעומק שנפלו בעונותינו, וע"כ אומרים ביהי רצון חיל בלע ויקיאנו רומז ג"כ ע"ז הם הניצוצות שבעומק, וכ"ז אינו יכול להיות רק כשהם חברים כל ישראל ויש בהם תפלת פושעי ישראל יכולים להעלות כל הניצוצות:

עוד שם על פסוק ואבוא היום על העין. ופירש"י ז"ל ע"פ המדרש היום יצאתי והיום באתי מכאן שקפצה לו הארץ ופי' הריב"ש ז"ל דבפסוק זה נרמז השם של קפיצת הארץ וזהו מכאן וכו', ודבריו עמוקים, ולקרב הדבר לפי פשוטו מה זה ענין של קפיצת הארץ, וגם למה הוצרך אליעזר לזה וגם מה תועלת נמשך בהודעת הדבר אלינו, אכן י"ל כי קפיצה מלשון לא תקפוץ, הארץ, היינו דברים ארציים הגשמיים אכילה ושתיה וכדומה לקדש עצמו במותר לו, ולא יעשה מהם יותר מההכרחי לעבודתו יתברך שמו, וזהו ענין קפיצת הארץ, אמנם לבא למדרגה זו נתנה לנו תורתנו הקדושה עצה לזה, והיינו שיחשוב אדם בכל יום כי הוא מעותד לצאת מהעוה"ז ולחשוב עם קונהו, ובכל יום ידמה לו כאלו היום זמן היציאה, ויתקן דבר יום ביומו כי אם לא עכשיו אימתי, וע"ד המבואר אצלי במקום אחר ע"פ וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלהים את בנ"י לפני מותו, ופירש"י ז"ל סמוך למיתתו שאם לא עכשיו אימתי, והוא לכאורה בלתי מובן אמאי באמת לא ברכם זמן הרבה קודם מיתתו, אכן הכוונה ע"ד הנ"ל שמשה רבינו ע"ה ברך את בנ"י שיהיה להם מדה זו שידמה לכל אחד בכל יום שהוא לפני מותו, ועי"ז בוודאי יראה לתקן דבר יום ביומו שאם לא עכשיו אימתי, וזה כוונת רש"י ז"ל שם ועצה נכונה בוודאי הוא לתקן בכל יום את אשר עוות בו, ועכ"פ לא תגרע היציאה מהעוה"ז מביאתו לעוה"ז, וע"ד הלואי שתהא יציאתי כביאתי, וזה כוונת רש"י ז"ל כאן שיחשוב בכל יום שהיום יצאתי ואם לא עכשיו אימתי, והלואי שתהיה כהיום באתי, כי באמת האדם בכל יום הוא בריאה חדשה וע"ד חדשים לבקרים רבה אמונתך, והוא

מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, ע"כ צריך לחשוב בכל יום שתהא יציאתו כביאתו, וזהו היום יצאתי ידמה להיום באתי ומכאן יזכה לקפיצת הארץ, לצמצם דברים ארציים הגשמיים וכנ"ל, וזהו כוונת הכתוב ואבא היום אל העין, היינו ע"י היום יצאתי וכו' וכנ"ל יוכל לבא למעין החכמה למעין החסד אכי"ר:

עוד שם על מארז"ל במקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, כי הצדיק צריך לילך מדרגה אחר מדרגה, אבל הבע"ת מדלג בפעם א' כל המדרגות עד עולם הרחמים ג' ראשונות ומתקן כל שבעה ימי הבנין ע"ש:

עוד שם וישא יעקב את רגליו, פירש"י משנתבשר בשורה טובה, נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת, וכן הוא במדרש רבה, והוא פליאה, למה דוקא בשמירה, שכמה הבטחות היה שם, רק נראה שאיתא בכתבים שבחול רגלי' יורדות וכו', ויש אחיזה לס"א ח"ו, ובשבת קודש יש עליה לבחינת מלכות עד בחינת חכמה שנקרא קודש, וזה כוונת הקידוש שמעלה רגלים לבחינת חכמה, וזהו ואשיבה רגלי אל עדותיך, וזהו וישא יעקב גימ' ז' שמות הויה ב"ה. ובשבת קודש נשלם כל הז' שמות, ונתעלה בחי' רגלים עד קודש בחי' חכמה, וזה לבו הוא ל"ב נתיבות החכמה לב חכם נשא את רגליו, וזה מכח הבטחה, ושמרתיך בכל אשר תלך בחי' רגלים שלא יהיה אחיזה לס"א ח"ו, ובזה נעשה קל ברגליו, כי כל הכבדות ועייפות הוא מהם הני ברכי דרבנן וכו', ויעקב אבינו היה לו שמירה ולזה נעשה קל ללכת, ולזה צריך בש"ק ריקודין שלבו ישא רגליו. עכ"ל:

דברי מוסר חכמים וחידותם מס' המפואר

וז"ל. אין ראוי שנאמין שימשך דבר רע מן המצות אלקיות. אין ריוח כעשיית המצות. אין זכות כמזכה את הרבים. אין קרבן כשבירת הלב. אין עבודה כיראת אלהים. אין מדה טובה כבושת פנים. אין קשה כמחלוקת. אין רע כלשון הרע. אין שונא כיצר הרע. אין שיחה בטלה בלא אשמה. אין ישיבת עם הארץ בלא לצון. אין קלות ראש בלא ניאוף. אין הרהור חטא בלא חילול השם. אין אויב כחשקת התאוה. אין נוח לגוף כמו הרצון במה שנגזר לו. ולבטוח במה שנחלק לו. אין למעלה כלב טוב. אין רש יותר ממי שאינו שמח בחלקו ולא תשבע עינו. אין רש כמי שלבו דואג מן הרש. אין ברעות כשנאת חנם מבני אדם. אין הצלה מן המות ולא יועיל ממנו המנוס. אין דבר תקיף כמו התאוה. אין חבר טוב כנועם המידות. אין הון עתק כמו הסבל. אין חסרון כמו הסכלות. אין משען חזק כמו לבקש עצה. אין ירושה טובה מן המוסר. אם לא תהיה משכיל יודע לדבר. היה שומע יודע להחריש. אל תתאחר מן התשובה כי יבא הפגע פתאום. אל יסיתך תבל

ברשפיה. והשמר מפח נאופיה. אל תנשה פגיעת המות. וזכור מעמד יום מר ממות. אל תסגור דלתיך בפני עובר ושב. כי לא תדע אם תהיה בהם גר ותושב. אל תבהל מעשיך מאין התייעץ. שאל היודעים ותשועה ברוב יועץ. ע"כ מס' המפואר:

מ"כ בס' נועם המדות צוואות שצוה

החכם לבנו: (א) **אל** תקבל שררה על בני עירך, (ב) ואל תבזה לדבר הקטן, כי יבא לדבר הגדול, (ג) ואל תחלוק עם אדם כעסן, כי אתה מצער אותו, (ד) ואל יקבצו במושביך, אנשים שחולקים לניצוח, (ה) ואל תשמח בנפול אויבך, כי לא תדע מה יבואך, (ו) ואל תראה היכולת בעת הגבורה, כי אינך יודע איך יחזור הזמן עליך, (ז) ואל תתן אהבתך לאוהבך בפעם אחת, ושים האמת תמיד לעומתך, תנצל כל ימיך, ותהיה לעולם מבני חורין, עכ"ל:

ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם. פי' בזוה"ק כי גן רומז לג"ן סדרים דאורייתא ואיתא בס' כוונות ובס' ר"ח כשעוסק בתורה ירמוז כאילו הוא בגן עדן וחברים מקשיבים לו, כי התורה היא בעדן מקדם. פי' גם הקב"ה שהוא קדמונו של עולם הי' לו עדן ותענוג ושעשועים מזאת התורה שקדמה לעולם כד"א ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום, כ"ש וק"ו שישמח ויתענג בתענוג רוחני אשר זכה. וישם שם את האדם אשר יצר בעסק התורה הזאת כמ"ש לעבדה ולשמרה. לעבדה זו מ"ע ולשמרה זו מל"ת. מכל עץ הגן אכול תאכל. פי' אמר לו הש"י ולמדו האיך יהיה שמועתו ולימודו בתורה, כי האומר ד"ת יש לומר דברים שילמוד השומע מהם עצה וחכמה והשגה איך לעבוד את הש"י, כמ"ש בזוהר כי כל תרי"ג מצותיה של תורה הם תרי"ג עיטין איך לבוא לדביקות הש"י, והשומע ד"ת לא יאמר זה הוא פשט טוב משא"כ זה, וזה שאמר ומעץ הדעת, פי' שתשים בדעתך לבד לומר זה הוא פשט טוב משא"כ זה, נמצא הולך מאת הלימוד בלי שום לימוד ליראת ה', כי אם בטוב ורע, לא תאכל ממנו כו', אלא ויצו ה' אלהים על האדם לאמור מכל עץ הגן, מכל אותן התורות שאלמדך, שנקרא עץ הגן לשון עצה טובה, כנ"ל. תראה אכול תאכל, פי' שיהיה לך אכילת הנפש לרעבון הנפש השוקקה לעבודת הש"י דד"ת נקראו אכילה שנאמר נמצאו דבריך ואוכלם:

ענין הדבקות בשם הריב"ש מהו הדבקות שנא' בתורה ואתם הדבקים. ולדבקה בו, פי' הדבקות הוא כשאמר תיבה א' כגון ברוך אעפ"י שיודע שברוך פירושו משובח, אעפ"כ הוא מאריך באותו תיבה הרבה, שמחמת דבקות אינו רוצה ליפרד עצמו מן התיבה

ומשים כל כוונתו בה, הרי הכוונה היא הנשמה ובתיבה ההיא של תורה או תפלה גנוז בה אור אלהות כמ"ש בזוה"ק דקב"ה ואורייתא וישראל שהוא נשמתו כולה חד:

גם ענין הדבקות הוא כשעושה מצוה או עוסק בתורה ועושה הגוף כסא לנפש ונפש לרוח, פי' כי המעשה הוא ענף מן הנפש, והדיבור הנקרא רוח ממלא הוא ענף מן הרוח, והכוונה הוא ענף מן הנשמה, ועי"ז נעשה הנשמה כסא לאור השכינה שעל ראשו, וכאלו האור מתפשט סביבו והוא בתוך האור יושב ויגיל ברעדה:

גם ענין הדבקות, דע"כ השמים הם נראין כחצי כדור בכ"מ, והאדם נראה לו כאלו עומד במרכז האמצע, זהו על דרך שאו מרום עיניכם כו', אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים. וירמוז, ויהי מורא שמים עליכם, וכאלו השמים ואור השכינה שעליהם שנקרא מורא שמים, הוא עליכם ממש, והוא בתוך האור זוהר הרקיע יושב, וכן יעשה ע"י שיקדש לעצמו ד' אמות של תפלה כמרז"ל ע"פ אני האשה הנצבת עמכה בזה, וכן ד' אמות של הלכה, ירמוז בדיבור שהקב"ה מתפאר במל' דהיינו עם עולם הדיבור, כשעוסק במצוה הנקרא נר ובתורה שנקרא אור גורם אור גדול למקום ד' אמות של הלכה שמקדש לעצמו, וכאלו האור מלהטת סביבותיו, כי ע"י נר מצוה ותורה אור, מתגלה אור גדול שפע מהקב"ה שהוא אלהות הנעלם מן העולם לשכינתיה דהוא אלהות השוכן בתחתונים, וכן מן המחשבה על הדבור, וזהו יחוד קב"ה ושכינתיה, כמו וירא אלהים את האור כי טוב אין טוב אלא תורה, ובמדרש שמים מהיכן נבראו, א"ל מאור לבושו לקח ונתעטף בו כשלמה והבהיק זיו הדרו מסוף העולם ועד סופו, פי' אור התורה שהיה נעלם ברצונו וחכמתו ובינתו ית', והוציאו מן הכח אל הפועל ונתעטף בו כשלמה, כנ"ל בענין הדבקות בעסק התורה דכאלו האור מתעטף סביבו ועי"ז הבהיק זיו הדרו מסוף העולם ועד סופו, שהם ד' אמות של הלכה שקידש לעצמו, נגד ד' עולמות אבי"ע ומדת המל' שהוא בסוד מלבוש, והוא בסוד ד' חלקי עולמות, כי זה כל האדם ומפורש בפנים, וחושך שהם המחשבות זרות על פני תהום, פי' יגרשם וישליכם וירחיקם על פני תהום כענין ותשליך במצולות ים כל חטאתם ע"ש, ויאמר אלהים יהי אור, ויאמר האדם בכל עת שבא לעסוק בתורה יבקש ויאמר אלהים יהי אור פי' אלהים יאיר עיני בתורתו, אז יזכה ויהי אור, ע"ש. מכיון שהתורה שוכנת אצלו אז גם הקב"ה ושכינתיה שוכנים אצלו דקוב"ה ואורייתא כולא חד, ע"כ מס' אור הגנוז:

זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר ואש המזבח תוקד בו, התורה מלמדנו סימן שיש לאדם להבין אם עובד להש"י באמת, ואם היתה עבודתו רצויה ביום זה לפני הש"י אף אם ישב כל היום על תורה ועבודה, ומזה יכול

לידע, אם מתעורר בבוקר פתאום בהתלהבות רשפיה רשפי אש שלהבת יה לתורה או לתפלה, אזי ידע שעבודתו מאתמול היתה רצויה, והטעם הוא כי מהתורה ותפלה של אדם נעשה לבוש אל הנשמה, וע"י הלבוש הזה עולה נשמתו בלילה למעלה ומתקרבת לקרבן על המזבח ע"י מיכאל כהן גדול, אבל אם תורתו ותפלתו בלא דו"ר לא פרחת לעילא ואין לנשמה לבוש ואין לה עלייה, אבל אם מתעורר בבוקר בהתלהבות להש"י, אזי סימן שהיתה נשמתו קרבן ע"ג מזבח ומאותו אש של המזבח לבו מתלהב להש"י, וזה פי' של הפסוק זאת תורת העולה, פי' סימן לידע אם תורתו ותפלתו פרחת לעילא, היא העולה, היינו יכול לידע מנשמתו אם עלתה על מוקדה על המזבח של מעלה כל הלילה עד הבוקר היתה קרבן ע"ג המזבח ע"י מיכאל כהן גדול, אז ודאי בלי ספק תורתו עלתה והיתה לבוש להנשמה, ובמה יודע זאת, לזה אמר הכתוב והאש על המזבח תוקד בו דוקא, היינו אם בהתעורר בבוקר תוקד בו אש התלהבו' לתורה ולתפלה אזי סימן שנשאר בו מאש המזבח שהיתה נשמתו קרבן לפני הש"י כל הלילה ע"כ:

ועד"ז שמעתי בשם הרב ר' זאב מבאלטע, וז"ל איך אפשר לצאת מהטעות והלא יכול להיות שכל מה שאעשה שיהיה הכל מוטעה, ואמר עצה לזה לצאת מהטעות להתקרב לצדיק הדור ולעשות כאשר יצוה, וזה ודאי אינו מוטעה כיון שאינו עושה בשכל שלו ועוד דהצדיק הוא למעלה מהטבע ומהשכל עכ"ד, העולה מדברינו שהעיקר הוא להתקרב לצדיקי הדור וע"י הצדיקים יכול לעבוד את ה' באמת ושלא לטעות א"ע ח"ו. וכמו ששמעתי בשם הריב"ש. הענין מה שצריכין לנסוע לצדיק הדור ולא די בספרי מוסר לבד. אמר הריב"ש זה מפורש בתורה כתיב ויאמר ה' אל משה כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע. ולכאורה די בזה מה שאמר ה' למשה לכתוב בספר ועכ"ז אמר לו ושים באזני יהושע שידבר עמו פא"פ. כי העיקר הוא מה ששומעים מצדיק הדור כי משה הי' צדיק הדור. ועיין במדרש על פסוק ועתה ישראל שמע אל החוקים כו' משל למלך שנתן שני כתרים לבנו ובאריכות הזמן נאבד כתר אחד. אמר לו המלך בני הוי זהיר מאד שתשמור הכתר שנשאר לך מאחר שכבר אבדת כתר אחד ע"ש. כן ישראל היו להם שני כתרים א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע. ואחר חטא העגל אבדו כתר א' שהוא נעשה, ולא נשאר כ"א כתר א' שהוא נשמע. ע"כ מזהיר השי"ת את ישראל ועתה ישראל שמע. ר"ל שתראה עתה ישראל לשמור את כתר השני דנשמע שנשאר לך. וזה שמע דייקא. ע"כ כשלומד בספרים שהוא בחי' נעשה אין בזה כח כל כך לעורר אותו כי ישראל אבדו הכתר נעשה. אבל כששומעין מפי הצדיק הוא בחי' נשמע שזהו הכתר שנשאר להם. ע"כ מוכרח כל איש לנסוע לצדיק הדור ולהתקשר בו ע"כ מריב"ש זלה"ה:

מובא בס' אור לשמים. מארז"ל הבא לטהר מסייעין לו. ויש לדקדק דהוה ליה למימר הרוצה לטהר. מאי הבא. נ"ל דהנה האדם הרוצה לתקן א"ע ולהאיר נשמתו בלתי אפשר בענין אחר. רק ע"י הצדיק. וז"פ הגמרא הבא לטהר. היינו שבא להצדיק בשביל לטהר נשמתו. מסייעין אותו מן השמים צריך ליתן לו סיוע שלא יהיה לו שום מניעה ויכול לבוא לצדיק בהרחבה:

עוד מובא בס' הנ"ל בפ' תצוה בשם ס' ברית מנוחה מה שנאמר בגמרא אם הראשונים כבני אדם כו'. כי זה נאמר לדורותם אבל הדרא בתראה יהיו יותר גדולים מדורות הראשונים. ובזה נבין מה ששאל אלישע מרבו אליהו ז"ל ויהי נא פי שנים ברוחך אלי. ולכאורה יפלא למה ביקש דבר מה שלא הי' לרבו. ומתורץ עפ"י דברינו. כי השי"ת ברא את העולם שיהי' הכל בדרך משפיע ומקבל. העולם התחתון מקבל מעולם העליון ממנו. והנה ברא הש"י עולמות לאין מספר, רק בדרך כלל הם אבי"ע והם מרומזים בד' אותיות הוי"ה, והנה עיקרו של שם הוא יה"ו, וה"א אחרונה נקר' כלי קיבול מקבלת שפע מג' אותיות הוי"ה בסוד כל הנחלים הולכים אל הים כו', ולזה ניחא ששאל אלישע ויהי נא פי שנים כו', כי כמו שה"א אחרונה מקבלת שפע מכל ג' אותיות הוי' כ"כ הוא בכל בחי' התלמוד מקבל שפע פי שנים, וזפ"ה רבוע יהי' כפול, רבוע רומז לה"א אחרונה שהיא אות רביעי מהוי"ה, וגם רבוע רומז להתלמיד כמו דאיתא אי לא חזית לארי' חזי מרבעתי' על בניהו בן יהוידע שהיה תלמיד של שהע"ה, וזפ"ה רבוע יהי' כפול, מי שהוא בחי' תלמיד יהיה כפול וישיג שפע פי שנים, ומפרש הפסוק זאת הוא הכלל אם הוא בעיניו כאפס ואין, וזה זרת ארכו וזרת רחבו, וזרת חצי אמה שאינו דבר שלם, אז הוא בבחי' מקבל ויכול לקבל שפע פי שלים, ולזה ניחא דברי הס' ברית מנוחה שאמר שהדרא בתרא' יהיו יותר גדולי' מדורות ראשונים כי הם סוף מעשה במחשבה תחלה בסוד ה"א אחרונה:

עוד שם בס' הנ"ל וז"ל שמעתי מכאדמו"ר מוהר"ר י"י זצלה"ה מלובלין ע"פ וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם. כי יעקב אע"ה הסתכל בדרא בתראה וראה שהם קטני השגה, המשיך עליהם נשמות גדולות כדי שיהי' להם סיוע לעבודת הבורא, וז"פ וישא יעקב רגליו שרצה להגביר דרא בתראה שנק' רגלים, וילך ארצה, הוליך לזה העולם שנקרא ארץ, בני קדם נשמות גדולות שנקראים בני קדם עכ"ל:

ענין תפלה, כי ענין המלחמה עם היצה"ר העיקר הוא עבודה שבלב זו תפלה, כי בתפלה האדם לובש טלית ומוכתר בתפילין והם בגדי מלחמה לשטן, ואוזר א"ע בגבורה לכבוש יצרו לכוון נפשו להכינה במחשבה טהורה לבוראה ע"י חרב פיפיות, היינו הדיבורים

הקדושים מקרבנות ופסוקי דזמרה, ולוקח רומח בידו רמ"ח תיבין דק"ש עד שמפיל חיל הרבה מהן, ונקל לו לכוון נפשו במחשבה נכונה בתפלת לחש להיות המחשבה והדיבור אחד, ואף שאינו יכול להיות בדו"ר, עכ"ז עולים התפלות ע"י התקשרות האדם א"ע באמרו קודם התפלה הריני מקבל עלי מ"ע של ואהבת לרעך כמוך, וכולל א"ע באהבה עם נשמות הצדיקים שבדור שמכיר דיוקנם ויצייר לפניו צורתם הקדוש בעת ההוא שזהו סגולה ותועלת גדול כמבואר בס' חסד לאברהם במעין שני עין הקורא נהר ל"ג ע"ש:

וענין התקשרות אפרש לך קצת איך שבתשוקה לבד נמצא ג"כ ענין התקשרות, היינו כשאדם מתעורר לאהוב דרך משל את בנו אפי' שלא בפניו ובוער בלבו אהבתו, זה האהבה המתעוררת, מקשרת נשמות שניהם באותו רגע, אעפ"י שהם רחוקים זה מזה, מפני ב' טעמים, א' שברוחניות אין שייך ריחוק מקום, ומופת ע"ז הענין אמר הרב מוהר"ר מנחם מענדיל שבפחיתות ר"ל כשהנואף מחשב ומהרהר באשה הידוע לו תיכף מתעוררת אהבתו והתקשרותו וכל הרעות ר"ל אף שהיא רחוקה ממנו, טעם ב' והוא ענין א' עם הראשון כי אהבה לא יהיה אלא בין בני אדם המכירים זא"ז שראו א"ע פא"פ כמבואר בש"ע בענין מי שרואה חבירו לאחר זמן לברך על ראייתו ע"ש, ואם בעת ראייתם זא"ז נתקשרו אז באהבה זה לזה נחקק דיוקן כ"א במחשבת חבירו, וכל מחשבה היא קומה שלמה, אעפ"י שנראה לנו שכל מה שהוא מגושם הוא יש, והרוחניות דומה לנו שאין בו ממש, אולם כ"ז השקר הוא מצדנו שאנו בעלי חומר ועוסקים תמיד בחומריות, אבל באמת הוא להיפך, כי הרוחניות מקיים הגשמיות ובלעדו הוא אפס ואין, ואותו הרוחניות שאינו בגוף הוא גדול באיכות ובכח מאותו שבגוף, כי אותו שבגוף הוא נלאה מחמת שהוא בחומריות, לזה כח הדיבור שבאדם הוא יותר פועל מכל המעשה, מפני שיוצא מחומריות האדם לחוץ ונתהוה רוחני בלי גוף, והמופת ע"ז שמעתי מפי הצדיק ר' שלמה ווילנר שאמר בשם ר' משה חאגיז זלה"ה בעהמ"ח ס' לקט הקמח שהרוחני בכוחו לעקור הרים ואילנות ובתים אעפ"י שהוא רוחני לבד והם גשמיים ויש בהם ממש גדול והוא אין בו, אבל אדרבה מפני כך הוא כוחו גדול כי הוא רוחני לבד, ועד"ז מפרש הצדיק ר' שלמה הנ"ל הפסוק כי יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שחו שדרז"ל יוצר הוא מדרגה שפלה, ובורא רוחניות יותר כנודע, והרי הרוח עוקר הרים הוא גדול מן ההרים, וזה מופת שהרוחניות שאינו בגוף הוא גדול ממה שבגוף, זהו מגיד לאדם מה שחו, ר"ל דבר זה מגיד לאדם ומודיעו לו מה שחו, ר"ל איך כח דבורו גדול מאד מפני שנתפשט מן הגוף לחוץ עכ"ד:

ולפי זה כ"ש מחשבה שהוא רוחניות יותר, יש לה כח יותר וגדולה יותר כידוע שבמחשבה יכול אדם לחשוב כל חכמה וכל מלאכה שיש בעולם שכולם יוכללו במחשבת האדם כי הוא כח של מעלה, ומתחיל בגוף ומשוטט לחוץ בכל דבר שרוצה האדם להשיטו, נמצא זה הדיוקנא שבמחשבה הוא קומת ורוחניות של אותו האדם שראה רק שהוא נעלם בו, וכעת שמתעורר אהבה אליו, אזי אותו אהבה מקשרת ומיוחדת אותו עם אותו הדיוקן שבלבו, ואהבה גי' אחד והוא כח החסד המקשר הכל כידוע כי חסד גורם החיבור כמש"ה בפ' עריות חסד הוא, ויש עוד בזה דברים ואין פנאי לכותבם, ונמצא בהתקשר אדם א"ע עם הצדיקים ועם כל ישראל הישרים בלבותם ואח"כ מתחיל להתפלל אעפ"י שלא יעלה לו רק פי' המלות, דהיינו שיהיה לו במחשבתו אותו הדיבור שהוא מזכיר בצורת אותיות, עכ"ז אם הוא בתמימות, דהיינו שנוצח א"ע לתמימות, אעפ"י שיצרו מקטרגו לפניות ומ"ז, הוא משברו בכל מה שיוכל, ומכריח א"ע למחשבות תמימות להשי"ת, אפילו במחשבה דקה הזה יש בדבריו קצת חיות כי חיות הדיבור הוא המחשבה, וחיות המחשבה הוא האהבה והיראה, ואם יש בו קצת חיות יוכל לעלות, אעפ"י שבעצמו אינו יכול לעלות בלי זרועות שהם אהבה ויראה שפורחת בהן עכ"ז עולה ע"י התכללות בצדיקים, משא"כ אם ח"ו הדיבור מופרד מן המחשבה הוא מת ולא המתים יהללויה, ומשל ע"ז שמעתי מהצדיק מוהר"ר ישכר בער ז"ל שאמר משם רבו ר' מענדל משל אם נוסעים חברותא הרבה אנשים ברגליהם לאיזה מקום ונחלה אחד מהם והם צריכים ליסע הלאה, אזי בוודאי לא יניחוהו לבדו שם, רק אם אינו יכול ללילך יאחזוהו בזרועותיו ומוליכין אותו, משא"כ אם מת א' מהם יקברוהו שם כי למה להם להוליך מת, והנמשל אם הדיבור הוא עם המחשבה אז אפי' בלא דו"ר הוא כמו חולה שיש לו חיות מעט ויסייעוהו הצדיקים כנ"ל משא"כ בלא מחשבה כלל במה נחשב וזורקין אותו לאשפה, ואמר עוד אם ח"ו הוא כך, אעפ"כ רצון המלך הם עושים ג"כ אם לא אפשר כלל כי המלך צריך לכלבים ג"כ ומזונותן עליו הם התפלות הפסולות לגמרי, רק לא מפני זה מטל עלינו לתת אנחנו מזון הכלבים, מוטב לנו ליתן מזון למלך עצמו או עכ"פ למשרתיו הקרובים הם העולמות הקדושים, עכ"ל מספר ל"י:

כתב יד מהרב הק' האלהי מוהר"ר ישראל מריזין זצוקק"ל זי"ע

ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק, יצחק האיך הוליד, בן אברהם, שנכלל במדת אברהם, אברהם הוליד את יצחק, אברהם האיך הוליד, את יצחק שנכלל במדת יצחק, ע"כ כשיש לאדם אהבה צריך שיהי' לו יראה, וכשיש לו יראה צריך שיהיה

לו אהבה ונעשה מזה הולדה, כשאברהם נתבשר בבשורת יצחק ידוע שא"א להיות זה רק שיוכלל בגבורה, עז"כ ויפול אברהם על פניו ויצחק נתכלל בבחי' אברהם, אבל על שרה רגז השי"ת ואמר למה זה צחקה שרה, לה אין שייך זה כי היא עצמה בחי' נוקבא בחי' דין, והתנהגות העולם ג"כ כן כשמנהיג העולם בחסדים ע"ז כתיב אשרי אדם מפחד תמיד וכשמנהיג בדינים צריכים להאמין שיהיה טוב, כי הוא כך שהגבורות מהחסדים והחסדים מהגבורות, וכעת בוודאי שהשי"ת מנהיג העולם בדינים צריכים אנו להאמין שבוודאי אי"ה יהיה טוב ויהיה הולדה רחמים ודפח"ח:

פעם אחד סיפר שמבואר בספרי הרמב"ם ז"ל שהיה שנה אחת כמה מקרים לא טובים, ובא מלאך מליץ אחד של ישראל וביקש מהקב"ה שיתן לו רשות להנהיג העולם שנה אחת ונתן לו, ועשה כל הצטרכות העולם עצהיו"ט בענין הגשמים בכל עת הצורך ובכל פרטי הנהגות והיה גודל התבואה ביותר ואח"כ כשטחנו אותה היה ברכה ביותר, וכן העיסה נתברך מאד, רק אחר שנאפה הפת, נפרר הפת לפרורים דקים מאד כמו חול ולא היה מתחבר כלל, ולא היה באפשרי לאכול אותו, ובא המלאך לפני הקב"ה ושאל אותו מה היה הדבר שלא עשינו יפה שנחסר איזה כח בהתבואה שא"א לו להתחבר, והשיב לו הקב"ה תדע שכח הצומח הוא מהגרעין אחר שנרקב ונתבטל לכח העפר ואז מצמיח ויש בו כח העפר, ויש לזה רוחות שצריך להוציא מהתבואה כח העפר בכדי שיוכל להתחבר ואין ידוע לך הרוחות הנ"ל כי אינם נמסרים למלאך רק הם בידי בעצמי, ונצטער המלאך על זה מאד, כן הצדיק יסו"ע כשמקבל יסורים ואח"כ יוצא מהיסורים סובר שע"י שיצא הוא מהיסורים שלו ונמתקים בשורשם ע"י זה ימתקו בכללות ישראל לצאת מיסורים עוני וגלות, רק כשרואה עדיין יסורים של כלל ישראל מבין מזה שנחסר רוח כנ"ל שהוא בידו של הקב"ה בעצמו והוא (ישעי' י"א) והריחו ביראת ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה' והוא רוחו של משיח שהוא מידו של הקב"ה, ולכך אי אפשר להצדיק לקבל שמחה ממה שיצא מהיסורים שלו כיון שאין הרוח הנ"ל שהוא רוחו של משיח:

ואהבת לרעך כמוך אני ה', אמר משל לשני אוהבים שהיו נפשם קשורה באהבה מאד והיו רחוקים זה מזה, והגיע עילה על אחד מהם ונגמר דינו ליהרג והוכרז שכל בני המדינה יבואו לראות דין האיש הזה, ובא האוהב הזה ג"כ לשם, וכראותו כי כן, צעק בקול גדול הניחוהו, אני הוא שעשיתי העול הזה ולא חבירי, והגיע הדין למלך, וקרא אותם לשאול להם אמיתת הדבר, כיון שרק אחד עשה הדבר הזה, ולמה יחפוץ זולתו למות בחנם, אז השיב למלך חבירו של זה אני יודע שחברי לא עשה שום עול כי אני

מכיר מזגו ומהותו שלא עשה כן, אם כן אין זה רק עילה, וחיי תלוי בחיי חבירי, מוטב שאמות, ולא אראה במיתת חבירי, כי בודאי אני חייב מיתה על שהגיע לי עונש לראות במיתת חבירי, וכן השיב לו גם חבירו, וכראות המלך אהבה עזה שביניהם פטר אותם, וביקש מהם ואמר שבין אוהבים כמותכם אני חפץ שתכניסו אותי באהבתכם ואני אהיה לכם ג"כ אוהב כזה, כן הדבר כאשר יגיע למעלת ואהבת לרעך כמוך, אז אני ה' מבקש לשרות בכם שתאהבו גם אותי, ואני אהיה לכם ג"כ לאוהב נאמן:

בשם הרב המגיד הגדול מו"ה דוב בער זללה"ה, אמרו רז"ל אם רואה אדם שיסורים באים עליו יפשפש במעשיו, פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה, כבר דקדקו קמאי הא אין צדיק בארץ אשר לא יחטא, והאיך שייך ולא מצא, ואפשר לומר דהכי פירושו יפשפש במעשיו הטובים שעשה שזכותם יצילו אותו מהיסורים הללו, פשפש ולא מצא מעש"ט כאלו שזכותם יצילו אותו מהיסורי' הללו, יתפלל להש"י ויתלה בביטול תורה דלעתיד, מחמת היסורים שיש לו, יש לו ביטול תורה, לכן ראוי להשי"ת שיצילהו מהיסורים כדי שיוכל ללמוד תורה, וכמו דאיתא בגמרא היכי דמי יסורין של אהבה כל שאין בהם ביטול תורה. רק אם רואה שהיסורין באים עליו. היינו על גופו ממש. לא על ממונו ובניו ר"ל כמש"כ במדרש שמואל כשבאים על גופו ר"ל יש בהם ביטול תורה. השי"ת יצילנו מכל מיני יסורים רק ישפיע לנו כל טוב א"ס:

בסידור ר' שבתי גם בסידור משנת חסידים בהפרש הנוסח במעריב השכיבנו אבינו. לא כנוסח שאר הסידורים שכתוב בהם השכיבנו ה' אלהינו. כי באמת כאשר יתבונן האדם בגדלות הבורא אשר מכה"כ ולית אתר פנוי מיניה ומלכותו בכל משלה שכל העולמות עליונים ותחתונים מקבלים כל חיותם מאתו ית' בלתי הפסק רגע אחת, הנה לא היה לו העזה לשכוב במטה ולפשוט את כל אבריו מגודל הבושה מהבורא ב"ה אשר מכה"כ. אמנם כאשר אומרים השכיבנו אבינו ונזכר שהבורא ב"ה הוא אבינו ואנו בנים למקום ב"ה. יכול לשכוב כבן המתחטא לפני אביו ומדרך האב לחופף על בנו ולשמרו בעת שהוא ישן. וזהו בקשתנו שישמרנו ויפרוס עלינו וכו':

סיפר אשר בין תלמידי המגיד הגדול זלה"ה היה וויכוח על תורה שאמר המגיד ז"ל. זה אומר כך אמר המגיד וזה אומר כך אמר המגיד. והשיב להם המגיד אלו ואלו דברי אלהים חיים. כי הדיבורים שאמרתי כולל דברי כולם ע"כ דברי המגיד ז"ל. ואמר הוא ז"ל כי יש שבעין אנפין לאורייתא. ובאמת נמשכת התורה ממקום האחדות האמיתי אמנם התורה במקור שרשה היא אחדות רק כשנמשכ' לאלו העולמות נעשה שבעין אנפין לאורייתא ע"כ איתא בתורתו של ר' מאיר כתוב כתנות אור באל"ף כי רבי מאיר לקח את התורה

ממקור שרשה. ע"כ נכתב אור באל"ף. ואצלנו כתוב עור בעי"ן. עוטה אור כשלמה עוטה אור כש"ל מ"ה. כי בכל אחד מישראל נמצא אבן טוב היינו ניצוץ הקדוש אשר לא נמצא כמוהו אפי' בהצדיק. רק שאור שלו איננו בהתגלות בשוה אצל כל אחד ואחד. למשל כאשר יש אבן טוב טוח בכותל לא נראה זיווה ואורה, וכאשר מנקים אותו מהחומר מתחיל האבן מעט להאיר. וכשמנקים אותו היטב הוא מאיר ביותר. וכאשר לוקחים אותו מהכותל ומנקים אותו ביותר מאיר ביותר. וכש"כ כשמושיבין אותו במשבצות כסף וכש"כ במשבצות זהב שמאיר ביותר. וזה עוטה אור שלו כש"ל מ"ה. כדרך שהאדם מתנהג עם חלק האור שיש בו. וזהו ולכל בני ישראל היה אור. רק שהחילוק הוא. במושבותם. היינו באיזה מקום שהוא מושיב אותם:

עוד אמר. הקב"ה הוא נשמה של העולמות והתורה היא רוח של העולמות וישראל הם נפש של העולמות. וע"י הממוצע שהיא התורה שהיא בחינת רוח נעשה התחברות והתקשרות בין ישראל לאבינו שבשמים. וזהו קוב"ה ואורייתא וישראל חד הוא. ומחמת זה קודם בריאת אדם לא היה מי לקבל עליו עומ"ש כדכתיב (ואדם אין לעבוד וגו') ונאמר ורוח אלהים מרחפת על פני המים. כי לא היה לה היכן להיות ממוצע וסרסור:

פ"א סיפר מרבי הירש לייב מאליק שפעם אחת נסע בדרך ובא למקום רפש וטיט בקשה ממנו שם נפש אחת שיעשה לה טובה. השיב לה מה לי ולך שאעשה לך טובה. כיון שרשע אתה ושוכן במקום כזה. מסתמא שוה אתה זה הגמול. והשיבה זאת הנפש. כשהייתי בזה העולם נתתי לך ממון. אמר הרב ז"ל כיון שכן מוכרח אני לעשות לך טובה:

מה שאמר בפ' במדבר בשנת תקפ"ב:

שאו את ראש כל עדת ב"י למשפחותם לבית אבותם. הנה ידוע למי שיודע כי האדם בעבודתו יתברך בזיכך חומרו וגופו מתאוותיו הגשמיות יכול להגיע למעלות ומדרגות יותר מהמלאכים ושרפים ואופנים וחיות הקודש, כי נשמות ישראל נחצבות מתחת כסא כבודו יתברך, וזה ידוע כי אצל הכסא כבוד כתיב (יחזקאל א') פני אדם ופני אריה לימין לארבעתן ופני שור מהשמאל לארבעתן ופני נשר לארבעתן, נמצא שמדרגת האדם הוא מעולה ומשובח יותר מג' החיות הנשארות הנושאות את הכסא כי הוא מוקדם ונמנה בראשונה, ובעבודתו וזיכוך חומרו וגופו יכול להגיע לאדם דלעילא הגבוה והרמה ביותר מהשלשה חיות הנושאות את הכסא שהם גם כן גבוהים ורמים מן המלאכים ושרפים כו' כנ"ל בסוד יעקב חבל נחלתו, שבנענוע קצה התחתון מנענע לאדם דלעילא שהוא למעלה משלשה החיות שישכון עליו השם ית' להיות בסוד הכסא, וזה כמראה אדם עליו מלמעלה, שמחמת עבודתו וזיכוך חומרו וגופו מתאותיו, יכול להגיע למדרגת אדם

דלעילא הנושא את הכסא והוא למעלה ונמנה בראשונה בד' חיות הנושאות הכסא, וזהו שנשמות בני ישראל נחצבות מתחת כסא כבודו יתברך בסוד אדם הנושא את הכסא, וכן יש באדם מדרגה פחותה שאין למטה הימנה כי זה ידוע שיש ארבע יסודות ארמ"ע והעפר הוא יסוד הגרוע והמעובה מכולם, וגופו של אדם נבנה ונברא מן יסוד עפר בסוד וייצר את האדם עפר מן האדמה, ואדם יסודו מן עפר הגרוע והפחותה שבד' יסודות, נמצא שבאדם יש חדא לטיבותא שאין למעלה ממנו, וחדא לגריעותא שאין למטה ממנו, שאם ייטיב דרכו ללכת בעבודת השי"ת בזיכוך חומרו, אזי יכול להגיע למעלה ומדרגה יותר מהמלאכים כו' כנ"ל, ובהיפוך ברוע מעשיו, אזי יכול ח"ו לירד לנוקבא דתהום רבא שחומרו נלקח משם מן יסוד עפר, והכל הולך אל שורשו ומקורו, וזה עבודת האדם כל ימי חייו להפוך החומר שלו לצורה בזיכוך חומרו וגופו ולהכניס האור אל החושך שהחושך יאיר גם כן ולא יהיה שום פירוד והבדלה ביניהם, וזהו ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, כי כל מקום שנאמר ויהי הוא לשון צער, לבד מה שנאמר כאן במעשה בראשית שהוא לשון שמחה, כי האדם צריך להכניס את האור המכונה בשם בוקר בזיכוך מדותיו וחומריות גופו שיהפוך החשכות המכונה בשם ערב לבוקר שיאיר החושך כמו אור כחשכה כאורה ולהיות ליום אחד, ומלאך רע בע"כ יענה אמן ויתהפך לטוב, בסוד וירא אלהים את האור כי טוב, וזה סוד שיעקב בניו קראו גלעד, גל הוא התגלות אלהות שאצלם היה בהתגלות בלי שום מסך ומבדיל (בלי שום מיצר ודוחק) כי גופם וחומרם היה בתכלית הבהירות והזהירות בסוד אדם דלעילא עד שהאירו בבני לבן שנתחברו יחדיו והאירו בם הארה גדולה כ"כ עד שבע"כ הודו כי מלאך רע בע"כ יענה אמן וקראו לו יגר שהדותא, כי יגר הוא לשון מיצר ודוחק והעידו שאפי' במקום שהוא חושך ואפלה שהם תאוות החומריות וגוף העכור גם שם יכולים להשיג התגלות ופרסום אלקותו בזיכך חומרו וגופו בסוד הכתוב ויהי ערב ויהי בוקר כנ"ל, וזהו ג"כ כוונת הכתוב השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, שמים כינוי לחכמה עילאה אור אלקותו שנמשך מאותיות שם הוי"ה אור עצמות א"ס ב"ה שהוא לה', צריך אדם דלתתא בזיכוך חומרו להאיר ולהכניס הארה ובהירות שיאירו יחדיו בשוה כמו האור העליון בסוד הכתוב ויהי ערב ויהי בוקר וכו' כנ"ל, וזהו והארץ נתן לבני אדם שהוא סוד העפר כנ"ל שיאיר ג"כ כמו השמים שמים לה' יחדיו ידבקו ומלאך רע בע"כ יענה אמן, וזהו ג"כ סוד הכתוב אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנח, רוח המושל הוא כינוי לאור אלקותו חכמה עילאה הגבוה הרבה מגוף החומר העב וע"כ נקרא בשם מושל, וזה שאמר אם רוח המושל וכו' כנ"ל, וזהו לשון תעלה עליך שהוא באקראי, וע"כ מזהיר מקומך אל תנח, היינו מקומך שהוא

סוד עפר שנברא ממנו הגוף והחומר, אל תנח, היינו שתראה לזככו ולבררו בתכלית הזיכוך והבהירות מתאוות הגשמיות שיאירו גם כן שניהם בשוה, ותהיה זאת בקביעות ולא בדרך ארעי כהוראות לשון יעלה, וזהו מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל, מי הוא בינה בסוד נ' שעולה במספר מ"י, ולזה אמר מי מנה, אם הגעת למעלת ומדרגת מי שהוא סוד הבינה, אזי תראה לזכך ולברר הגשמיות ועביות שבגוף שמכונה בשם עפר יעקב, שיאיר בבהירות וזהירות כמו המעלה ומדרגה של מ"י שניהם בשוה ויהיה בסוד האחדות ולא בסוד המספר שהוא התחלקות, ותיבת מ"י שבתחלת הפסוק הולך על שניהם על עפר יעקב, ועל מספר רובע ישראל, שיכניס המ"י שהוא בינה אל עפר יעקב שהוא הגשמיות וסוד העפר ואל המספר שהוא התחלקות ויהי' הכל אחדות אחד אור פשוט אור עצמות א"ס ב"ה ולא שני חלקים מחמת עביות וחומריות הגוף, וזהו ג"כ סוד הכתוב שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, כי אלה מרמז סוד אברהם יצחק ויעקב שהם בסוד אריה שור נשר מד' חיות הנושאות את הכסא, וצריך לקשר ולדבק עצמו תמיד אל השורש שממנו מקור מחצבתו כי נשמות ב"י נחצבות מתחת כסא הכבוד ית' בסוד אדם שבד' חיות שהוא המובחר שבד' חיות ולחבר המי שהוא סוד הבינה עם אלה שהם הג' חיות הנשארות וישכון עליו השי"ת כשיהיה מוכן ע"י זיכוך גופו וחומרו שיהיה כסא לשכון עליו השי"ת, וזהו וראו מי ברא אלה, שיראה שיחבר המי עם אלה שיהיה בסוד ד' חיות כנ"ל, וזהו שאו את ראש כל עדת ב"י למשפחותם וכו' ר"ל שאו הוא לשון התנשאות, שיראה משרע"ה להגביה ולהנשא את ראש ב"י, ר"ל את נפש רוח ונשמה של עדת ב"י הנתונים במוח ובראש בזיכוך חומרם וגופם, למשפחותם משפחה הוא לשון חיבור ודיבוק כמו מספחת, היינו שיחבר וידבק את נר"נ של בנ"י בזיכוך גופם, לבית אבותם, שהוא סוד אדם דלעילא המובחר שבד' חיות הנושאות את הכסא כי נשמתם ומקורם הוא מן המקום ההוא, ויהיה כחשכה כאורה שיאיר הגוף כמו הנשמה ומלאך רע בעל כרחו יענה אמן בסוד ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, וזה לבית אבותם שיגביהם אל השורש סוד אדם דלעילא, וזה שכתוב את ראש לשון יחיד כי למעלה הוא אחדות פשוט ויהיה כמו כן למטה יחדיו יודבקו הכל אל סוד א"ס ב"ה אחדות אחד אמן כן יהי רצון:

בשם הרב ר' פנחס מאוסטראה, רב פפא הוה סליק בדרגא אישתמיט כרעא בעי למנפל אמר השתא כן אחייב מאן דסני לן כמחללי שבתות וכעובדי עכו"ם, אמר ליה ר' חייא בר רב מדיפתא לרב פפא שמא עני בא לידך ולא פרנסתו, ולהבין דבר זה האיך רמז לנו

באורייתא שעל ביטול צדקה מגיע זה העונש, ואמר הרב שיש רמז באורייתא שהנגינה של פתוח תפתח את ירך הוא דרגא תביר ודפח"ח:

שמעתי מכבוד אבי מורי מוהר"ר ישראל זללה"ה מרוזץ שצדיק עם שבת הוא על בחינה אחת, היינו שבת הוא חיות מכל השבוע, כשיש לאדם איזה חסרון בעבודתו בכל השבוע, כשבא שבת קודש ישיג שלימות על חסרון שלו, וזהו פירוש בא שבת בא מנוחה, כי איש הישראלי אין לו מנוחה תמיד, כי כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, ובכל שבוע ושבוע ישיג חסרון אחר, אך כאשר בא ש"ק ישיג מנוחה על חסרון שלו, וצדיק ג"כ כי כל איש הנוסע אל הצדיק נודע לו החסרון שלו, וכשיהיה אצל הצדיק יהיה מובטח שבוודאי הצדיק יעשה לו טובה גדולה להשלים החסרון שלו ודפח"ח:

אמר על פסוק כי שבע יפול צדיק וקם (משלי כד) כי יש ב' בחינות א' בחינת עומד וזה בחי' מלאך, ב' בחי' הולך וזה בחי' צדיק, ובזה גדול האדם מן המלאך, ועוד יש ב' בחי' נפילה בהצדיק ח"ו, אחד שנופל ממדרגתו עד למטה ח"ו, בחינה ב' כי צריך תמיד להיות בבחי' הולך, אך אם הוא נופל ממדרגת הולך ולא נשאר רק בבחינת עומד זה ג"כ נפילה אצלו, ואעפ"כ צדיק נקרא וזה פירוש הפסוק כי שבע יפול צדיק וקם, אפילו שבע פעמים יפול הצדיק ממדרגתו, אך עכ"פ נשאר בבחי' וקם, היינו בבחינת עומד, ג"כ נקרא צדיק, כי עכ"פ נשאר בבחי' מלאך, וזה פירוש הגמרא אם הרב דומה למלאך ה' צבאות וכו', רצה לומר כשאפילו נופל ממדרגתו עכ"פ נשאר בבחי' עומד ודומה למלאך, תורה יבקשו מפיהו, ואם לאו פירוש שהנפילה שלו הוא עד מדרגה התחתונה, ר"ל שלא נשאר בו אפי' מדרגת עומד, אל יבקש תורה מפיהו, ולכן הצדיקים הראשונים כשהיו צריכים להטיב לעולם היה ע"י תורה ותפלה כי העולם היה בבחינות גדלות, אבל עכשיו שהעולם הוא בבחי' קטנות, לכן כשצריך הצדיק להטיב לעולם אינו רק ע"י ספורי מעשיות ודברים פשוטים, וזה פי' הפסוק אחות לנו קטנה ושדים אין לה מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בהי, כי אחות נקרא כנסת ישראל כשישראל הם בבחינות קטנות, ושדים אין לה, היינו חכמה ובינה, מה נעשה לאחותנו, במה יכול הצדיק לעשות טובה לכנסת ישראל, ביום שידובר בה, באותו יום שדיבר הצדיק סיפורי מעשיות בזה עושה טובה להם, ופעם אחד בא לאבי זללה"ה רענדאר אחד וסיפר לו שהאדון רוצה לדחותו מאורענדע, והיה אבי ז"ל יושב ודיבר סיפורי מעשיות כל עת התנצלותו, וקודם צאתו אמר לו רבי מה תשובתי על עסקי, אמר לו אבי "ל לך לשלום כבר עשיתי לך טובה על ידי הסיפורים:

והיה כי תבוא אל הארץ וגו'. אעפ"י שאור החיים אמר שהשמחה הוא כי תבוא אל הארץ העליונה, ואני אומר להיפך שעיקר השמחה בהטיב דרכיו בעוה"ז, כי זה גדול מי שנהירין לו שבילי דנהרדעא כשבילי דרקיע, ממי שנהירין לו שבילי דרקיע כשבילי דנהרדע':

אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, אמר שתיבת שיכלו הוא מלשון כלתה נפשי, כדאיתא בס' אוה"ח ע"פ ויכלו השמים שאמר מפני מה הארץ כדורית כדי שתהיה תלויה ועומדת בחוזק, שכל חלק יש לה השתוקקות בשוה עי"ש, וזהו שיכלו כל הנשמות שבגוף שיהיה להם השתוקקות להשם יתברך עד כלות הנפש:

אמר יש צדיקים שנראה צדקתם ותורתם ועבודתם בהתגלות לעין כל. ויש צדיקים שאין נראה בהתגלות תפלתם ותורתם ועבודתם רק שפתותיהם נעות כדוגמא מ"ש הרמב"ם ז"ל שכל הגלגלים מתנענעים וגלגל היומי מנענע כל הגלגלים בלא תנועה, כי מחמת גודלו של גלגל היומי. הנה בתנועתו הקטנה שבקטנות שכמעט לא נראה כלל הוא מנענע כל הגלגלים. וזהו כל הנחלים הולכים אל הים. כל הנחלים היינו הצדיקים, הולכים אל הים. היינו להצדיק שהוא מחמשים שערי בינה בגי' י"ם. אל מקום שהנחלים וגו' שבים ללכת. כי הצדיק הגדול נותן שפע וחיות לעבודת כל הצדיקים וכל ישראל:

עוד אמר שבדורות הראשונים כאשר בא הבעל דבר אל האדם ואמר לו עשה עבירה זו היה מנצח אותו ועשה סיגוף לגוף, ואם אמר לו עשה עבירה זו עשה סיגוף אחר לגוף. אבל עכשיו שהגופים חלשים אינו כך וזה שאמר ירמיה הנביא (איכה ה') למה לנצח תשכחנו תעזבנו לאורך ימים השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם. פי' למה לנצח. מה לי לנצחון. והא תשכחנו. פי' תש כוחנו מאד ואין בידינו לנצח הבע"ד ולעשות סיגופים. ובעד זה תעזבנו פי' לאורך ימים בתמיה. אלא בדורותינו השיבנו ה' אליך ונשובה וחדש ימינו כקדם. פי' שיהי' שוה כימי קדם בסיגופים:

עוד אמר על יה"ר שאחר תהלים ולא יצטרכו עמך בית ישראל זה לזה ולא לעם אחר והקשה הלא כתיב כי לא יחדל אביון מקרב הארץ. וי"ל הכוונה ולא יצטרכו עמך בית ישראל זה לזה, ולא, פירוש מה שכתוב ולא יחדל אביון מקרב הארץ זה יהיה לעם אחר:

לראש השנה

בשבת שמברכין ר"ח אלול שנת תר"ז שאל מה הענין אשר נקראים ימים הללו ימים נוראים, ופתח ואמר הענין הוא כך כי בסוכות הוא יחוד האמיתי ובא חיות חדשות לעולם, וכתיב וישן מפני חדש תוציאו, שקודם שמקבלין החיות החדש צריכין לבא ליראה גדולה שיצא החיות הישנה ויתבטל לגמרי בשורשו מחמת גודל היראה והפחד

מפני הבורא ב"ה. ואז יכולין לקבל החיות החדשה ולהוריד נשמות חדשות בעולם. וזה הענין נעשה בר"ה ויוה"כ אשר מפני היראה והפחד מפני הבורא ב"ה באלה הימים אשר ממש יצאה החיות במס"נ לה' וכלתה החיות הישנה ונתבטל לגמרי בשורשו, יכולין אחר כך לקבל חיות החדש אשר נמשך בסוכות על ידי היחוד האמיתי. וזהו בחי' שמאל דוחה וימין מקרבת, פי' שמאל שהוא ענין היראה דוחה החיות הישנה. וימין מקרבת. שהוא בחי' החסד ממשיכין שפע חדשה. וזהו שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. וזהו ג"כ בחי' אלול אני לדודי ודודי לי. פי' כשנתבטל החיות בשורשו אזי דודי לי שמשפיע שפע חדשה. וזה ענין קרבן עולה ויורד שמקודם עולה החיות למעלה בשרשו בביטול המציאות מפני היראה. ואח"כ יורד השפע. וגם בכל יום יש ענין זה היינו שאחר תפלת שמ"ע מתחיל ירידת השפע ולכך צריך להיות קודם נפילת אפים בבחי' מס"נ להכלל חיותו בשורשו ואחר כך יוכל להיות ירידת השפע. ורק שבכל יום הוא בפרט. ובימים האלו הוא שממשיכין שפע חדשה ונשמות חדשות בכלל:

נהיה לראש ולא לזנב. פי' כי יש עולמות ומהסוף של עולם העליון נעשה ראש לעולם התחתון. נמצא שבכל עולם יש בחי' ראש שמשפיע לעולם התחתון. ובחי' זנב לגבי עולם העליון שמקבל ממנו וכן עד רום המעלות. ובר"ה רוצין ישראל לקבל שפעם מאור א"ס ב"ה בעצמו שהוא המשפיע לכולם ואינו מקבל כלום רק משפיע לכולם. וע"כ אנו מבקשים נהיה לראש האמיתי ולא לזנב שהוא מקבל מעולם העליון ממנו. רק נקבל מאור א"ס ב"ה שהוא בעצמו רק בחי' ראש לכל העולמות. השי"ת יזכנו לקבל ההשפעה מבחי' ראש העליון שפע ברכה והצלחה אמן כן יהי רצון:

ע"כ מחרב הק' האלהי מוהר"ר ישראל מריזין:

עניני צדקה

מ"כ במדרש תנחומא הישן על פי כתב יד ישן נושן וז"ל בפ' משפטים אות ח' כתב בכ"י ולא התלמוד עיקר אלא המעשה. ומעשה בר' שמעון שביקש רחמים שיראה לו הקב"ה מקומו בג"ע והראה לו שיהיה אצל טבח אחד. הרהר בלבו ותמה מאד ואמר כל מה שעסקתי בתורה יומם ולילה יהיה מקומי אצל טבח. אמר אלך ואבקשהו ואפשפש במעשיו. הלך ומצאו שהיה עשיר גדול ונתארח בביתו ושהה אצלו ח' ימים. והטבח עשה לו כבוד גדול, קראו ר' שמעון לשדה. ואמר לו בבקשה ממך הגידה לי במה עסקת כל ימיך. אמר לו לא עסקתי בתורה כי אם מעט. אכן כל ימי הייתי טבח, ומתחלה הייתי עני ונתעשרתי. ובכל ערב שבת חלקתי בשר לענייי מקומי, ומאד אני מפזר צדקות הרבה,

אמר לו בבקשה ממך הגידה לי אם עשית דבר גדול מזה, אמר לו אני אומר לך דבר גדול אחד שעשיתי, המכס של עיר הזאת שלי הוא, וכשבא הספינה אני נוטל איזה חפץ שאני חפץ בה, פעם אחת בא הספינה לכאן ולקחתי המכס, לאחר שגביתי המכס בא אלי רב החובל ואמר לי אם אתה חפץ לקנות דבר צנוע שיש לי אמכור לך, אמרתי לו אמור לי מה החפץ, אמר לי לא אומר לך עד שתקנה אותו ותתן לי הדמים, ואם לא תקנהו עתה לא אמכרנו עוד, אמרתי לו א"כ תפסוק דמים ואשמע, אמר לי עשרת אלפים זהב, ואמרתי לו הראה לי החפץ ואתן, אמר לי לא אתננו אם לא תתן לי עשרים אלפי זהב, אמרתי לו הראה לי החפץ ואתן, אמר לי לא אתננו כי אם בארבעים אלפי זהב, כשראיתי שהוא עולה ומייקר הדבר, הרהרתי בלבי שדבר גדול הוא, ופסקתי לו הזהב כמו שאמר, אמר לי תן לי קודם שאראה לך, נתתי לו, מיד הוציא מתחת הספינה מאתים נפשות מישראל ששבה אותם, ואמר לי אילו לא קנית אותם היום הייתי הורגם וזורקם לים, מיד נתנם לי כולם והכנסתים לביתי, והאכלתי אותם והשקיתים וסכתי אותם והלבשתים, וזווגתים הפנוים עם הפנויות, והיתה ביניהם בתולה יפה מאד, ורחמתי עליה ונתתיה לבני לאשה, וקידשה והזמנתי כל אנשי מקומי למשתה החופה, וכשישבו בני הסעודה לאכול, הייתי עומד עליהם, וראיתי בחור אחד מן השבוים שהיה בוכה, אמרתי לו מפני מה אתה בוכה, ולא רצה לגלות לי, עד שהבאתי אותו לחדר, ואמר לי שאותו היום שנשבה נועד היום להכניס אותה כלה, ואמרתי לו חפץ אתה לגרשה ואני אתן לך מאה כסף, אמר לי אדוני, מאד חפצתי בה מכל כסף וזהב שבעולם, אבל מה אעשה שבנך הכניסה, באתי לבני ואמרתי לו הדברים האלה, גירשה והכנסתי אותה לאותו בחור והעשרתי אותם, וזה הדבר שעשיתי, א"ל ר"ש ברוך המקום שזיכני להיות אצלך בג"ע, לכך בכל עת יעסוק אדם בתורה ובמעשים טובים ויטפל בצדקה, שהממון אינו שלו כי אם להקב"ה, שנא' לי הכסף ולי הזהב אמר ה' וכתיב כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים:

גז"ש

בפ' תשא באמצע אות ה' אחרי המלות ומביאו מסוף העולם ומזווג לזו בסוף העולם, כתוב בכ"י, ומעשה בשלמה המלך שהיה לו בת יפיפיה שלא היה כמותה בכל ארץ ישראל, הביט במזלות מי בן זוגה ומי ישאנה, וראה שהוא עני אחד ואין בישראל עני כמותו, מה עשה, בנה מגדול גבוה בים, והים מסביבו מכל עברים מסביב, לקח בתו ושם אותה באותו מגדול הגבוה, ושם עמה שבעים סריסים מזקני ישראל, ובמגדול לא עשה פתח שלא יכנוס אדם בו, ושם בו צידה הרבה, אמר אראה פועל השם ומעשהו, לימים אותו עני שהוא בן זוגה היה יוצא בדרך בלילה, היה ערום ויחף רעב וצמא ולא היה לו

במה לישכב, ראה נבלת שור מושלכת בשדה, נכנס בה וישכב בין הצלעו' הנבלה להפיג צינתו, וכשהיה ישן בא עוף גדול ונטל אותה הנבלה ונשאה על גג אותו מגדול על חדר הבחורה, ושם היה אוכל העוף את בשר הנבלה, וישב שם על הגג, כשהאיר השחר, יצתה הבחורה מחדרה ללכת הגגה כמשפטה בכל יום וראתה אותו בחור, אמרה לו מי אתה ומי הביאך הנה, אמר לה יהודי אני מבני עכו אני, אמנם עוף הביאני הנה, מה עשתה לקחתו והביאתו בחדרה והלבישוהו והרחיצוהו וסכתו ונתיפה מאד עד שאין כמותו בכל גבול ישראל, ואהבתו אותו הבחורה בלבה ובנפשה, ונפשה קשורה בנפשו, והיה הבחור חריף ומפולפל וממולח וסופר, יום אחד אמרה לו רוצה אתה לקדשני, אמר לה ומי יתן, מה עשה הקיז דם וכתב לה כתובה ומוהר מדמו, וקידשה ואמר עד ה' היום ועדים מיכאל וגבריאל, בא אליה כדרך כל אדם ונתעברה ממנו, כשראו אותה הזקנים מעוברת, אמרו לה כמדומה לנו שאת מעוברת, אמרה להם הן, אמרו לה וממי נתעברתה, אמרה להם מה לכם לדעת, נפלו פני הזקנים שהיו מתייראין משלמה המלך פן ישים עליהם עלילות דברים, ושלחו אליו לבוא לדבר אליהם, נכנס שלמה בספינה ובא אליהם ואמרו לו אדונינו המלך כך הדבר, ואל ישים אדונינו בעבדיו עון, כששמע קרא לבתו ושאל לה על הדבר, אמרה לו בחור אחד הביא לי הקב"ה יפה וטוב תלמודי וסופר וקדשני. קרא לבחור ובא לפני המלך והראה לו הכתובה שעשה לבתו, ושאל לו המלך על אביו ועל אמו ועל משפחתו ומאיזה עיר הוא והבין מתוך דבריו שהוא אותו שראה במזל ושמח שמחה גדולה ואמר ברוך המקום שנותן לאיש זווגו וזהו מושיב יחידים ביתה, מוציא אסירים בכושרות כו', עכ"ל:

ספר חופת אליהו רבה הנותן צדקה עולה ויושב כנגד כסא הכבוד שנאמר הולך צדקות ודובר מישרים וכו' וכתיב בתריה והוא מרומים ישכון וכתיב מלך ביפיו תחזינה עיניך, והעושה צדקות נוטל שכר בעולם הזה ובעולם הבא ע"ש באריכות:

ס' רבינו בחיי וז"ל העני הוא מחלק מדת הדין, והעשיר הוא מחלק מדת הרחמים, לכן כשנותן העשיר צדקה לעני, משתתף מדת הרחמים עם מדת הדין והשיתוף זה הוא קיום העולם:

מובא בספר מעיל צדקה דף מ' עמוד ב'

מעשה באיש ת"ח חסיד ועניו שביקש מאלהים להודיעו מי יהיה חבירו לעולם הבא והתענה ימים רבים והרבה תפלות ותחנונים עד שנאמר לו בחלום פלוני הקצב הוא חברך לעוה"ב ויקץ משנתו דואג ונאנח וחזר שנית להתענות ולחלות פני השם ונאמר

לו בחלום כבר הודעתיך שחברך בעולם הבא הוא פלוני הקצב כשמוע הדבר הזה נאנח ובכה בכי גדול על דבר זה ושמע קול קורא משמים לולי שאתה חסיד ויש בך מעשים טובים כי בן מות אתה ומדוע חרה לך על שאמרתי לך שהקצב הוא חברך הידעת מה שעשה הקצב מעשים טובים שלא יוכל שום אדם לעשות ומעלתו גדולה לעולם הבא ויקם הת"ח בבוקר וילך לחנות הקצב ונתן לו שלום וישב עמו ואמר לו רצוני שתודיעני מעשיך וחסידותיך, והשיב לו אדוני אתה רואה מלאכתי וממה שארויח אני נותן החצי לצדקה ובחצי אני מפרנס נפשי ונפשי ביתי, ואמר לו הת"ח אנשים רבים יותר מזה נותנים לצדקה אבל הודיעני אם עשית דבר גדול שלא יוכל כל אדם לעשות והחריש הקצב זמן מה ואח"כ אמר לו אדוני זכרתי דבר שעשיתי זה כמה שנים ואמר לו החסיד הנ"ל אמור לי מה היה הדבר ואמר לו פעם אחת הייתי מתעסק במלאכתי והנה אורחת עכו"ם באו עם שבויים רבים וביניהם היה נערה קטנה בכתה במר נפש ואקרב אליה ואמרתי לה בתי למה תבכי ואמרה לי אדוני יהודית אני, ואני מפחד שמא יוציאוני האלו ערלים מכלל ישראל והיה רצוני לצאת במקום יהודים שיפדוני מיד הערלים, וכשמעי דבריה חמלתי עליה ואמרתי לה החרישי כי אני אפדך, והלכתי לאדוניה וקניתי אותה בדמים רבים ונתתי עבורה יותר מממוני והיתה הנערה בת י"ב שנים והבאתיה לביתי והאכלתיה והלבשתיה עד שבגרה והיה לי בן יחיד ויהי היום דברתי עמו בסתר ופייסתיו בדברי תחנונים ואמרתי לו בני קבל עצתי ועשה מצותי ומלא רצוני למען ייטב לך בעוה"ז ובעוה"ב, אמר לי אמור מה שתרצה כי לא אסור ממצותיך ימין ושמאל ואמרתי לו רצוני שתשא את הנערה הזאת לאשה ואני אעשה לכם בגדים יקרים ותכשיטין חשובים מאד, ואמר לי הנני בידך עשה הטוב בעיניך, ושמחתי מאד בלבי ותקנתי כל צרכם ולא חסר כלום ועשיתי סעודה גדולה לחופה ולא הנחתי מכל בני העיר כמעט א' שלא בא לחופה וגם כל העניים בכלל בני העיר כדי שלא יתביישו ושמתי לפניהם מאכלים ומעדנים ואכלו ושתו שמחים וטובי לב, זולת שלחן אחד שלא היו אוכלים כלום, ואמרתי להם אחיי למה תעשו כן שמא מצאתם במאכלי שום דבר דופי, ואמרו לי ח"ו כי לא ראינו מעולם מאכלים טובים מהם, אבל העני הזה שישבת עמנו בוכה ותדמע עיניו בבכי מהעת שישב בכאן לכן לא נוכל אנחנו לאכול מפני אנחתו, ואקח את העני והוציאו לחוץ ואמרתי לו אחי למה הרעות לי ולמה תעציב בני החופה. הודיעני למה ירע לבבך ואל תכסה ממני כלום. אם יש עליך חוב אתן לך ואם אתה צריך הלואה אלווה לך. והשיב לי אין עלי חוב ואיני צריך הלואה. אבל אני בוכה על הנערה שתשיא אותה לבנך שהיא מעיר פלוני ואני קדשתי אותה זה כמה שנים והיא מאורסת לי ואני באתי אחריה והנה

שטר קדושיה בידי והוציא השטר וראיתי שכנים דבריו ואמרתי לו היש לך אות בנערה הזאת ואמר ראיתיה פעם אחת בבית אביה וראיתי בגופה אות כך וכך במקום פלוני והאמנתי לו. ואמרתי לו אתחזק ואתאמץ ואמלא רצונך. וקראתי לבני ואמרתי לו בני אתה עשית רצוני בנערה זאת ועתה מלא מאויי בכל מה שאומר לך ויהיה טוב לך ואמר לי כאשר עשיתי רצונך כן אעשה עוד ולא אמרה את פיך אמרתי לו הנערה הזאת היא מקודשת לבלעדיך והנה האיש שקדשה בכאן והראה לי שטר קידושין והיא אסורה לך. ע"כ עשה רצוני שתתן לה כל מה שעשיתי לה הבגדים והתכשיטין ותזכה לשכר טוב ואתן לך אשה טובה מזאת ואעשה לך כפלים מזה ואמר לי כן תעשה כאשר דברת והבאתי את איש העני ואת הנערה לחופה ונתתי להם כל צרכם כפי שתקנתי לבני וישבו עמי ימים רבים שמחים וטובי לב אין מחסור להם כלום שכחו עמלם וצרתם ורצו לשוב לעירם ונתתי להם מתנות טובות וצדה לדרך ושלחתים לשלום ושאלתי לכל עוברי דרך בכל עת שלומם. ואמר לו החסיד הת"ח הנ"ל ברוך אתה לה' שנתת נייחא ללבי ושמחתי כי אתה חבירי לעוה"ב:

א"ה אשרי לאדם שכך עשה ואשרי לבן שכך הפכים. ואופן מעשה זה שעשה הקצב הזה הצדקה זו להשיא את הנערה עם בנו זכות הצדקה הציל את בנו שלא נכשל באשת איש. ובזה יובן הפסוק מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו. שהקצב זה עשה המצוה דרך תמימות כי לא ידע שהנערה היתה מקודשת לאיש ונתנה לבנו. אשרי בניו אחריו שאינם באים לידי מכשול. כבנו שלא נכשל באשת איש בהזמין לו הקב"ה את המקדש באותה סעודה ונתגלה שאותה נערה היתה מקודשת לאחר. וזהו כוונת הפ' צדקת תמים תיישר דרכו שצדקה שעושה האדם בתמימות אעפ"י שימצא בה דבר איסור כזה שעשה צדקה להשיא הנערה עם בנו והיא היתה מקודשת לאיש אחר אינו בא לידי מכשול. והצדקה עצמה תיישר דרכו שעשה גם צדקה לקרוא לכל העניים בחופת בנו וע"י כך נתגלה שהיתה מקודשת לאחר וע"י כן לא בא לידי מכשול. וזהו כוונת הפ' רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד. כלומר מי שרודף צדקה כקצב הזה שפדה את הנערה וחסד שעשה עמה להביאה אל ביתו והלבישה ולא הטילה על הציבור. ימצא חיים שינצל מעבירה שאין חיים גדול מזה שניצל מאשת איש ועוד ימצא צדקה אחרת וכבוד עמה שהרי נזדמן לו לעשות צדקה עם האורח להחזיר לו ארוסתו ונתן לה מלבושים והסעודה שהתקין לבנו בהשיאם בביתו בדרך כבוד וזהו צדקה וכבוד:

עוד שם בספר הנ"ל דף מ"א ע"ב וז"ל:

מדרש אמרו חכמים ז"ל:

מעשה באיש א' עני ביותר והיו לו ה' בנים ואשה. ויהי היום ויצר לו מאד ולא היה לו פרנסה. ואמרה לו אשתו לך לשוק אולי יזמין לך הקב"ה פרנסה ולא נמות ברעב ואמר לה אנה אלך אין לי קרוב ולא אוהב להושיעני אלא רחמי שמים והחרישה האשה וירעבו הילדים ויבכו ויצעקו ותוסף האשה ואמרה לו צא לשוק ואל תראה במות הילדים ויאמר לה איך אצא ואני עירום. והיתה לאשה לבוש קרעים ונתנה אותו לבעלה להתכסות בו ויצא החוצה ועומד משתאה ואמר אנה אלך ובכה ונשא עיניו לשמים ואמר רבון העולמים אתה יודע שאין לי למי אתרעם בעניי ודלותי שירחם עלי לא אח ולא קרוב ולא אוהב ועוללי קטנים רעבים בוכים וצועקים. יהי חסדך השם עלינו לרחמנו, או אסוף אותנו ברחמיך וננוח מעצבינו. ותעל שועתו אל אלהים. והנה אליהו ז"ל בא אליו ויאמר לו למה תבכה וסיפר לו קורותיו ותלאותיו ואמר לו אל תבכה בא עמי ותמכרני בשוק וקח מחירי ותחיה בו. ויאמר לו אדוני איך אמכרך שבני אדם יודעים שאין לי עבד ואני מפחד שיאמרו כי אני העבד ואתה אדוני ויאמר לו אליהו אל תירא עשה מצותי וכשתמכרני תתן לי זוז אחד ויעש כן ויוליכהו לשוק ויהי כל הרואים אותו חשבו כי האיש העני הוא העבד ואליהו הוא אדונו עד ששאלו ויאמר הוא אדוני ואני עבדו ועבר שם אחד משרי המלך וראהו וייטב בעיניו לקנותו למלך ועמד וכרז עליו עד שמונים דינרים ויאמר אליהו לאיש עני מכור אותי לשר ההוא ואל תקח תוספת ויעש כן ויקח מן השר שמונים דינרים ונתן לאליהו דינר א' ויחזירהו אליהו לידו ואמר לו קח וחיה אתה וכל בני ביתך ולא ישיג לך חוסר ועוני כל ימיך, וילך אליהו עם השר והאיש הלך אל ביתו ומצא את אשתו ובניו עטופים ברעב וישם לפניהם לחם ויין ויאכלו וישתו ויותירו ותשאלהו אשתו מאין יש לך כל זה ויגד לה את כל אשר קרהו ותאמר לו טוב לך כי עשית עצתי שאם היית מתעצל היינו כלנו מתים ברעב ומן היום ההוא והלאה ויברך ה' את בית האיש והיה עשיר גדול ולא ראה חוסר כל ימיו ולא בניו אחריו, ויבא השר את אליהו לפני המלך והיה בלב המלך לבנות ארמון גדול חוץ למדינה והיה צריך עבדים להסיע אבנים ולכרות עצים ולתקנם לצורך הבנין וישאל המלך לאליהו ואמר מה מלאכתך ואמר לו אני חרש ובקי במלאכת הבנין וישמח המלך ויאמר לו אני רוצה שתבנה לי ארמון גדול חוץ לעיר וצורותיו ומדותיו כך וכך ויאמר לו אני אעשה כדבריך ויאמר המלך אני רוצה שתמהר הבנין בששה חדשים ותהיה חפשי ואעשה עמך חסד ויאמר לו אליהו ז"ל צוה את עבדיך שיקנו כל צרכי הבנין ויעש כן, ויהי בלילה ניקם אליהו ז"ל ויתפלל להשם ושאל לבנות הארמון כרגע ותשלם כל המלאכה טרם השחר

וילך אליהו לדרכו. ויוגד למלך וילך לראות הארמון ויטב בעיניו וישמח המלך שמחה גדולה ויתמה מאד על דבר זה ויבוקש אליהו ולא נמצא ויחשוב כי מלאך הוא:

וילך אליהו ז"ל עד שפגע בו האיש אשר מכרהו. וישאלהו לומר מה עשית עם השר ויאמר עשיתי מה שביקש ממני ולא עברתי על דברי ולא עשיתי שיפסיד ממוני כי בניתי לו ארמון ששוה אלף פעמים יותר מממונו, ויברכהו. האיש ויאמר לו החייתני. ויאמר לו אליהו ז"ל תן שבח לבורא אשר עשה עמך החסד הזה ע"כ:

א"ה למה אליהו לא נתן לאיש הזה פרוטה ושיתברך עמה ויעשיר על דרך כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך וכמה מעשיות נמצאים במדרשים כאלו שהעשירו ע"י פרוטה שנתן להם אליהו. או למה לא הזמין לו מטמון בתוך ביתו ויתעשר משם אלא שעשה שימכרנו כדי להחיותו. וי"ל שעשה אליהו כך כדי ללמד כמה הוא כחו של צדקה עד שימכור אדם עצמו להחזיק יד עני ואביון שאם הוא עשיר ולשעה שאין ממון מצוי בידו רואה עני מוטל ברעב ימכור עצמו ויתן חיות נפשו או ימשכן עצמו ואח"כ יפדה עצמו מממונו כאשר עשה אליהו ללמד לדורות בא:

גז"ש **מעשה** דנתן דצוציתא הביאו רש"י ז"ל ובעל ספר מעשיות הביאו יותר באורך והבאתיהו פה להודיע כח החסד כמו שאפרש לקמן בס"ד. וז"ל ויהי איש אחד מעשירי ישראל שמו נתן דצוציתא ויאהב אשה בעולת בעל שמה חנה ובעלה היה עני ביותר והאשה הזאת היתה יפה מאד ויצר לנתן לחלות בעד חנה ונחלה נכנסו אליו הרופאים אמרו לו לא תוכל להרפא עד שתשכב עמה, וחכמי ישראל אמרו לו שימות ואל יעבור עבירה זו והיו חובות הרבה על בעלה ויקחוהו ויתנוהו אל בית הסוהר כי לא היה לו מה ליתן לבעלי חובותיו. והיתה אשתו טווה ביום ובלילה וקנתה בדמי המטוה מאכל והיתה מולכת לו לאכול. ויהי ימים רבים במשמר ותקצר נפשו למות ויהי היום ויאמר לאשתו הפודה נפש א' מישראל ממיתה כאלו קיים עולם מלא ואני קצתי בחיי בבית הסוהר חושה ולכי לנתן דצוציתא ובקשי ממנו שילוה לי הממון ויפדה את נפשי ממות. ואמרה לו. לא שמעת שהוא חולה ונוטה למות בעבורי. ובכל יום ויום יבואו אלי שלוחיו בממון הרבה ואיני רוצה לקבל מהם ואומר להם שלא יראו פני לעולם. ואיך אלך אליו שילוה לי ממון. אם היה לך דעת לא אמרת לי זה. שמא מגודל יסוריך יצאת מדעתך. ותקצוף עליו והלכה לביתה בחרי אף ולא באת אליו ג' ימים. ויהי ביום הרביעי ותחמול עליו ותאמר אלכה וארא בטרם ימות. ותלך ומצאתו נוטה למות. ואמר לה. הקב"ה יבקש עלבוני וחמסי ממך ויתפשך בעוני. אבל אני רואה שתרצי שאמות בכאן ותנשאי לנתן. ואמרה לו גרש אותי ועזבני ולא אבא אליו באיסור. ויאמר הלא זה דברי שאת חפצה

להנשא לו ותצעק בקול ותפול על פניה ותאמר מי שמע כזאת האיש הזה יאמר לכי נאף והטמאי והוציאני מבית האסורים, ויאמר לה בעלה לכי ממני ועזבני עד שירחם הקב"ה עלי. ותלך לביתה ותחשוב בצרתה ובצרת בעלה, ושברה לבה ותחמול עליו ותתפלל חנה ותאמר אנא ה' הצילני והושיעני שלא אכשל בעבירה ח"ו. ותלך לבית נתן ויראו אותה סריסיו וימהרו להגיד לנתן הנה חנה עומדת בשער ויאמר להם אם אמת הדבר תהיו חפשים. ותבא בחצר ותאמר לו שפחתו הנה חנה באה ויאמר לה גם את תהיה חפשית, ותבא אליו חנה וישא עיניו ויאמר לה גבירתי מה תרצי ומה שאלתך וינתן לך, ותאמר, שאלתי ובקשתי שתלוה לאישי כך וכך שהוא חבוש ואסור בבית האסורים ימים רבים ולך תהיה צדקה מאת ה', וצוה לעבדיו להוציא הממון וליתן לה חפצה ויאמר לה הנני עשיתי רצונך ואת יודעת שאני חולה מאהבתי בך עשה רצוני והחייני, ותאמר לו חנה הנני בידך ותחת כנפיך ואין לי להמרות את פיך, אבל אודיעך שבא לך בשעה זו חיי העוה"ב, והזהר שלא תפסיד שכרך וטוב העוה"ב בדבר מועט ואל תאסרני על אישי, וחשוב שהגעת לחפצך, ואל תאבד רב במעט, והנשאר לעולם באשר יכלה ויתם, וחשוב ביסורי הקב"ה, ואל תעשה דבר שתתנחם באחריתך ראה במי ששמע ליצרו כמה יתנחם בלי תועלת, וזו לך שעה קלה ומועטת, לקנות חיים ארוכים ושכר טוב בעוה"ז ובעוה"ב שלא יוכל כל אדם להגיע לדבר זה אלא בעמל הרבה וביגיעה גדולה, ואתה תגיע לרצון בוראך בשעה קלה אם תשמע לשכלך ותגער ביצר הרע ואשריך:

כשמוע האיש דבריה ויגער ביצה"ר ויקם ממטתו ויפול על פניו ארצה ויתפלל ויתחנן לפני ה' להכניע יצרו ולשבר תאוותו ולהדריכו בדרך הטובה וישרה ולהורות לו תשובה שלימה ולסלוח לו עונותיו, ויענהו השם בהכניעו לפניו ויעתר לו, ויאמר נתן לחנה ברוכה את וברוך טעמך אשר מנעתני מבא בדמי העבירה והושעתני, לכי לשלום לביתך, ותלך האשה ותפדה את בעלה ותוציאהו מבית הסוהר ותגד לו את אשר עשתה, ולא האמינה לה בעלה כי חשד אותה שנתן בא אליה והיא העלימה ממנו:

ויהי כי ארכו הימים וישקף רבי עקיבא בעד החלון וירא איש רוכב על סוס ועל ראשו זיו גדול וזוהר מזהיר כשמש ויקרא לאחד מתלמידיו ויאמר לו מי הוא זה האיש הרוכב על הסוס, ויאמר לו זה הוא נתן רועה זונות, ויאמר לתלמידיו תראו מה על ראשו ויאמרו לו לאו, ויאמר מהרו והביאוהו אלי, ויבא לפני ר"ע, ויאמר לו בני ראיתי על ראשך אור גדול בלכתך, ואני יודע שאתה מיורשי עוה"ב ועתה הודיעני מה עשית, והודיע דברי חנה ויתמה ר"ע מאד על התאפקו והכנעו בכבוש יצרו הרע ורחקו מהעונות ושבו בתשובה שלמה, א"ל אמנם עשית הדבר הגדול ועל כן הזריח הקב"ה על ראשך זיו גדול שראיתי

והנה זה בעוה"ז אבל כמה וכמה הטוב הצפון לך בעוה"ב, ועתה בני שמעני וקח עצתי ושב לפני ואלמדך תורה ויעש כן ויפתח הפותח ואין סוגר את לבו בתורתו, לימים מועטים הגיע למעלה גדולה מאד בחכמה וישב לפני ר"ע בצדו, ויהי היום ויעבור בעלה של חנה על מדרש ר"ע וישאל לתלמיד איכה עלה נתן לגדולה, וסיפר לו כל המעשה, ויאמן האיש לדברי אשתו ותשקוט נפשו מרוח הקנאה שעבר עליו ויבא אל ביתו ופייס לאשתו ויאמר לה מחלי לי על אשר חשדתיך בדבר נתן, כי הייתי היום אצל ר"ע וראיתיו שם ושאלתי עליו והגידו לי כך וכך, הקב"ה ירבה שכרך כפלי כפלים כי הייתי בדוחק גדול בנפשי עד שהושיעני הקב"ה ברחמיו בדבר הזה שנגלה אלי היום ע"כ:

א"ה ראה עד כמה מגיע כח החסד והצדקה להציל לאדם מעבירה חמורה, ולזכותו שיתראה על ראשו זיו שכינתו ית' בעוה"ז ואין צריך לומר לעוה"ב כמה שכר מגיע לו, ומגיע לאדם ללמוד תורה שהרי כל זה הגיע לנתן דצוציתא בעבור החסד שעשה עם האשה חנה שחשקה נפשו, ואע"פ שהחסד שעשה עמה ללות לה ממון היה כדי שתמלא רצונו, עכ"ז גברה כח החסד עליו שיכנס פיוסי חנה באזניו לפרוש ממנה שדבר תמיה על התאפקו כאשר תמה ר"ע על הדבר אינו אלא דמצות החסד שעשה ללות הגין עליו להצילו מאיבוד נפשו, ולהגיעו לקנות עוה"ז ועוה"ב:

בס' יש נוחלין וז"ל הוו רגילים בצדקה כפי כוחכם, ואל תעלו בלבבכם לומר איך נחסר מממונינו לעניים, כי יש לכם לדעת שאין הממון שלכם הוא, אלא פקדון הוא לעשות בו רצון המפקיד ברוך הוא, וזהו רצונו לחלק לעניים, וכן הוא ביורה דעה בה' צדקה בס' שבילי אמונה נתיב כ"א וז"ל יתן כל אדם בכל שבוע דבר ידוע לצדקה, כי הממון הוא פקדון אצלו ומה שלוקח ממנו לצורכו הוא כמו מופסד אבל מה שנותן צדקה ממנו הוא מחזיר הפקדון למי שנותנו לו כאלו מקבלו ממנו בהלואה וישלמנה לו שנאמר מלוה ה' חונן דל וגמולו ישלם לו עכ"ל:

יובן עם זה לע"ד מאמר רז"ל יותר מה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית, דראוי להבין איך העני עושה יותר עם בעה"ב, אלא כיון דממון העשיר הוא פקדון מאתו ית' לחלקה לעניים, נמצא כל ההוצאות שמוציא בעה"ב הוא מממון העניים המופקד אצלו, הרי שנותן לעני פרוטה והוא מוציא דינר באופן שהוא עושה עם העני מעט והעני עושה עם הבעל הבית הרבה שהרי מממונו הוא אוכל ושותה בשופע והוא כמחריש:

בעל הטורים כתב וז"ל ונתנו איש כופר נפשו, ונתנו, למפרע נקראת גם כן ונתנו, לרמוז דכל מה שנותן האדם לצדקה, הקב"ה מחזירו, מה שנתן לעני חוזר ונותן לו עכ"ל:

מס' ראשית חכמה ד"א אדם עם האכסנאי אם יבואו אכסנאים לביתו של אדם יכבדם כפי כוחו ויותר מיכולתו ויראה עצמו להם שהוא עשיר, ואפילו שהוא עני, ויסביר להם פנים יפות ולא יראה להם פנים זעומות, ואפילו היה בלבו דאגה יכסנה, וישכיבם במיטב מטותיו, ויראה עצמו כאלו הוא אורח והאכסנאי בעל הבית, ויאמר בלבו אילו הייתי מתארח אצל זה הייתי רוצה שיכבדני ויאכילני וישקני, אעשה לו גם אני, וגלגל הוא שחוזר בעולם ע"כ:

זוהר פ' ויקהל על פ' הלא פרוס לרעב לחמך שצריך בעל הבית לחתוך חתיכות לחם לפני האורח כדי שלא יבוש ולא יכלם עכ"ל:

כתוב בספר חיים יש צדקה שאינה נראית כצדקה והיא לפני הקב"ה צדקה מעולה וגדולה כגון עני שיש לו חפץ או ספר למכור שאין רוצין לקנותו ואדם קונה אותו מידו, וכן עני שחפץ לכתוב או לעשות שום מלאכה ואינם רוצים לשכרו והוא שוכרו אין צדקה למעלה ממנו עכ"ל:

כתוב בס' רב פנינים בביאור פ' מתן אדם ירחיב לו נתן טעם לזה וז"ל, כי הן האדם אשר חננו האל יתברך עושר ונכסים יקרנו כדינא דגמרא על הכותב נכסיו לאחד מבניו לא עשאו אלא אפטרופוס דאומדן דעת הוא שאינו מניח את יתר בניו ריקם, כן הדבר הזה כי היתכן יתן השם נכסים רבים לאיש אחד או ב' ויניח כמה עניים בנים לה' רקים, אין ספק כי לא מנוהו מן השמים אלא אפטרופוס שעל ענייו ירחם ויתפרנסו על ידו, נמצא העשיר כסילון וכמשפך בינו ית' ובין עניי עמו להריק אל כלים רקים של עניים על ידו, ולכן אם יקפוץ ידו מליתן, או יתן פחות מהראוי, הוא כמשפך ששופכין בעליונו שהוא רחב מלמעלה ויריק היין בכלי מפיו הצר למטה שאם יבא לתוכה צרור או קיסם ויסתום פיו התחתון ולא יצא מהיין לכלי כי הלא יצעק אשר המשפך על ידו אל השופך בפה הרחב אל תשפוך מלמעלה כי פיו מלמטה נסתם ואינו מריק, כך העשיר היא כמשפך ששופכים לו ברוחב מן השמים כדי שיריק אל כלים רקים הם העניים מלמטה שאם יסתום מלמטה מהריק לדלים, מהשמים לא יריקו, אך אם יפתח ידו שהוא הנקב התחתון גם מלמעלה ירחיבו לו ציונור המריק על המשפך בשפע נמרץ, וז"ש מתן אדם ר"ל המתן עצמו אשר יתן בידו לדל הוא ירחיב לו ובהטיבך להם את עצמך אתה מטיב ולא עוד כ"א משלו יתברך אתה נותן כי אתה ושלך שלו ואין לך רק המתן ולא הממון באופן שאיש הישראלי הנותן צדקה אינו נקרא נותן בעצם רק לוקח ומקבל שהוא נותן פשוט ומרויח כמה פשוטין ולכן אמר הכתוב ויקחו לי תרומה ולא אמר ויתנו לי תרומה, להורות שאדרבא הנותן הוא הלוקח ומקבל, וכן פי' ע"פ ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך,

דקשה הכפל, דכיון שאמר ה' שומרך מה חזר לומר ה' צלך, אלא הורה שהאל יתב' הוא כצל שדרך הצל לעשות כפי מה שאדם עושה אם האדם סוגר ידו הצל סוגר ידו ואם האדם פותח ידו הצל פותח ידו, ככה האל יתברך כפי מה שהאדם עושה, האל ית' עושה עמו, וזהו הכפל פתוח תפתח נתן תתן, להורות שאם הוא יפתח גם האל ית' יפתח ואם הוא נותן הקב"ה נותן, וכן עד"ז הנזכר מיושב הפ' וחי אחיך עמך ר"ל שהחיים ומזון של אחיך הרש הוא עמך מאתו ית' ואתה רק כאפטרופוס, וכיוצא בו פירש על פסוק אם כסף תלוה את עמי את העני עמך פירש גם בדרך זה, אמר המחבר תמה אני על בעלי בתים העשירים שהקב"ה שם אותם אפטרופוס על העניים באופן שהממון אינה שלהם ועושים הוצאות להם כרצונם והותר, וכשנותנים פרוטה לעני קשה להם כמות ואינם משימים על לבם שכל ההוצאות שהם עושין, הם ממון העניים המופקד אצלם, וכשהפקיד אינו נאמן בעל הפקדון האל ית' לוקח הפקדון מידו והדבר בהפכו, ולזה אמרה תורה נתן תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהי"ך בכל מעשיך ובכל משלח ידיך, כלומר נתן תתן לו בכפל וברבוי ולא ירע לבבך בתתך לו, משום כי בגלל הדבר הזה יברכך שאתה ניתן לו בכפך, והקב"ה מניח הממון בידך ואתה נושא ונותן בה ויברכך בכל מעשיך ובכל משלח ידיך ואתה מוציא הוצאות רבות לצורכך, וזהו ובכל משלח ידיך, כלומר יברכך בכל דבר שתשלח ידיך להוצאות שלך דכיון שנתת להעני, כל משלח ידיך בהוצאות לצרכך יהיה לך כמתנה:

מס' בית מדות בני אם באתם לשאול שאלה משום אדם, שאלוה מן הנדיבים, כי ישמחו בשאלתכם, וישתדלו למלאותה בעין טובה, ואל תשאל שאלה מן הכילי כי יתעב בשאלתכם ויפנה אליכם עורף:

שאלו לחכם אחד מהו הפצע שאין לו רפואה, אמר שיצטרך הנדיב אל הכילי וימנע ממנו:

בני למדו נדבות מהתרנגול, הלא תראו מה התרנגול עושה כשבא לפניו שום דבר מאכל קורא תרנגולות שיאכלו עמו, ולפעמים מלקט ומניח לפניהן, אף אתם בני אם יש לכם מאכל ערב אל תאכלו אותו לבדכם אלא תזמינו עמכם עניים או קרוביכם או אוהביכם שיאכלו עמכם או תשלח להם לבתיהם כי הוא מדרכי נדיבות הצדקה:

חכם אחד אמר אין הנדיב מי שהתנדב על מי שהתנדב עליו, ולקרב מי שקרבו כי זה נקרא גמול, אבל הנדיב הוא, מי שהתנדב על מי שלא התנדב עליו, ומקרב מי שלא קרבו, ואמר מי שהתנדב יהיה אדון ומי שהוא כילי יהיה נקלה:

דעו בני כי הכילי חבר הכלב, הלא תראו הכלב עומד על נבלת הבהמה שמספקת לכמה כלבים, ואם בא כלב אחר לאכול עמו, מתריס כנגדו ומגרשו מעליו, מפני שאינו סבור שיוכל להשביע נפשו, וכן הוא אומר והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה:

בני אל תשאלו מן הכילי כי לא די שימנע מכם אלא שישנא אתכם:

חכם אחד היה אומר מי ששאל שאלה מן הכילי, הוא יותר פחות ממנו, וחכם אחר אמר המבקש מן הכילי נדמה כמבקש דגים במדבר, ואמר כי הכילי לא די לו שהוא צר עין בממונו אלא ששונא את הנדיבים ואת הנכבדים ומדבר עליהם עם בני גילו:

מדרש תנחומא כי ה' יריב ריבם, אני רב אותך ריבים הרבה בעשותך עשיר ולא לו ע"כ, א"ה כוונת מאמר זה, שהקב"ה עשה עניים ועשירים כדי שיזכו העשירים עם העניים כאשר השיב ר' עקיבא לטורנוסרופס הרשע, והטעם שעשה זה עשיר ולזה עני משום שידע שטבע העשיר ליתן לא כן העני, אך אם יהפוך העשיר טבעו לקפוץ ידו מלתת, עושה לזה העשיר עני, ולעני עשיר, וזהו כי ה' יריב ריבם, אומר הקב"ה אני רב אותך ריבים על מה שעשיתך עשיר ולא לו שהוא העני דכיון שאין טבעך ליתן למה תהיה עשיר וחברך עני:

ילקוט אל תגזול דל כי דל הוא, אמר ר' שמעון בן יוחאי א"ר יצחק בר טבלא א"ר אחא אריכא משום ר' אבא דתאני ר' חייא כל מי שאינו אומר דבר משם אומרו עובר בלאו שנאמר אל תגזול דל כי דל הוא, א"ה נלמד ממאמר זה דאינו יוצא ידי חובת האומר משם אומרו באומרו הדבר בשם מי שאמר בלבד, אלא דאם שמע מאחד שאמר לו משם אחד צריך לומר שמעתי שאמר משם פלוני ופלוני משם פלוני ואפילו עד מאה ולכן מובא במאמר זה ר' פלוני משם פלוני ששמע מפלוני:

ירושלמי דפאה, צדקה וג"ח שקולין כנגד כל המצות שבתורה, אמר ר' יוחנן אין אנו יודעין איזה חביב או צדקה או ג"ח אלא ממה דכתיב וחסד ה' מעולם על יראיו וצדקתו לבני בנים, הוי אומר שג"ח חביבה מן הצדקה ומן התורה, א"ה מה מקום יש להסתפק איזה חביב כיון דיש כמה מעלות בג"ח, משא"כ בצדקה, דצדקה בממונו וג"ח בגופו ובממונו, צדקה לחיים, וג"ח בין לחיים בין למתים, צדקה לעניים, וג"ח בין לעניים בין לעשירים, כאמרם ז"ל ומה נסתפק ר' יוחנן איזה מהם חביב, וי"ל דכיון שיש מדרגה א' גדולה בצדקה מה שאין בג"ח, לכן נכנס לחקור ולידע איזה מהן חביב, והוא שג"ח אין בו חסרון ממון שאם נותן דרך הלואה מצפה לתשלומין וכן אם עושה בגופו מצפה לתשלום גמול שדוקא חסד שעושים עם המתים אינו מצפה לתשלום גמול, אמנם הצדקה יש בה חסרון כיס שהפרוטה שנותן לעני אינו על מנת שיחזור לידו, שהוא רחוק מאד שיחשוב

בשעה שנותן לעני על מנת שאם הוא יעני, והעני יעשיר שהוא יתן לו, וכיון שיש מעלה זו לצדקה שהעושה אותה הוא עושה לשמה בלי שום פניה של תשלום הייתי אומר שהצדקה חביבה יותר, ולזה שואל איני יודע איזה מהם חביב, ופירש שהחסד חביב שנאמר וחסד ה' וכו', משום דסוף סוף יש הרבה תועליות יותר בג"ח מבצדקה:

מעשה באחד שהיה רשע כל ימיו וקודם פטירתו אמרו לו אנשי ביתו מדוע לא טעמת כלום, א"ל אם תתנו לי ביצה מגולגלת אני אוכל, וקודם שאכלה בא עני אחד ואמר לאנשי הבית תנו לי צדקה אמר החולה לקרוביו תנו לו הביצה ויתנו הביצה לעני ומימיו לא עשה אלא זאת הצדקה בלבד, לאחר שעברו שלשה ימים מת החולה ויקברו אותו בניו ויהי לימים נראה הנפטר בחלום לבנו, שאל הבן לאביו היאך אתה בעולם שהלכת בו, א"ל אביו הלואי הייתי רגיל לעשות צדקה, לפי שכל ימי לא עשיתי צדקה אלא אותה ביצה שנתתי לעני וכשנפטרתי מן העולם הכריעה לי אותה ביצה על כל עונותי וזכיתי לגן עדן:

א"ה אל יקשה בעיניך איך מצוה א' הכריע כל עונותיו, משום דזה החייה נפשו של עני באותה ביצה ולא מת ונמצא שכל המצות שעושה העני משם ואילך וזרעו היוצא ממנו עד סוף כל הדורות נחשבות כל אותן המצות עליו כי הוא גרם באופן שבאותה ביצה כלולות כל אותן מצות, ורבוי אותן מצות הכריעו כף עונותיו:

מעשה בר' מאיר שלא היה רגיל לצאת מב"ה עד ד' שעות ביום, יום אחד התפלל תפלת שחרית והקדים לצאת, לאחר שיצא תמה בעצמו ואמר מה היום מיומים שהקדמתי לצאת מהר מב"ה שמא הקב"ה עושה היום נס על ידי, כיון שעמד מעט ראה שני נחשים ששואל אחד לחבירו לאן אתה הולך, א"ל הקב"ה שלחני להרוג את יהודה הענתותי ואת בניו ובנותיו ואת כל אנשי ביתו, א"ל חבירו מפני מה א"ל מפני שמימיו לא עשה צדקה מנכסיו, וכששמע ר"מ כך אמר בלבו אלך אצלו שמא אוכל למלט אותו עם בני ביתי, הלך ר' מאיר בדרך אחר כיון שהגיע ר"מ בנחל פגע בנחש שהיה רוצה לעבור להרוג את יהודה הענתותי וגזר עליו שלא יעבור את הנחל בלתי רשותו, הלך ר' מאיר ליהודה הענתותי וכסה פניו שלא יכירוהו כיון שראו אותו אמרו אין זה אלא גנב שרוצה לגנוב את נכסינו כיון ששמע ר' מאיר כך הלך ונחבא באבוס הגמלים וכשישב יהודה הענתותי לישב לאכול עם בני ביתו בא ר' מאיר וישב עמהם התחילו בניו לריב עמו ובקשו לגרשו ולהוציאו מן הבית אמר להם איני זז מכאן עד שאוכל כי רעב אנכי, נתנו לו לאכול ולשתות ועוד נטל ר' מאיר אח"כ חלת לחם מן השלחן ואמר לר' יהודה הענתותי טול זאת החלה ותני לי ואמור זאת לך לצדקה, אמר ר' יהודה הענתותי לא דייך שאכלת

לשובע ועדיין אתה מבקש יותר, מה עשה ר' מאיר כבה את הנר והסיר את הצעיף מעל פניו והבהיק הבית לאורו, כשראו כך, הכירוהו לר' מאיר עמדו על רגליהם לפייסו, נטל ר' יהודה החלה ונתנה לר' מאיר ואמר לו זה לך לצדקה אמר לו ר' מאיר ועתה קח את אשתך ושלח אותה למקום אחר ובניך שלח למקום אחר ובנותיך תוציא מן הבית וכן עשה כאשר צוה ר' מאיר ונשאר בבית רבי מאיר ור' יהודה כיון שעברו שתי שעות בלילה התיר ר' מאיר את הנחש ועבר את הנחל ובא לביתו של ר' יהודה ויצא ר' מאיר לצרכיו ונכנס הנחש בבית של ר' יהודה ובקש להורגו מיד נכנס ר' מאיר בבית ומצא את הנחש, א"ל מה טיבך בכאן, א"ל הקב"ה שלחני להרוג את ר' יהודה הענתותי ובני ביתו, א"ל ר' מאיר למה, א"ל מפני שבימיו לא עשה צדקה, ענה לו ר' מאיר ואמר והלא אמש האכילני והשקני מלחמו ומיינו ועוד נתן לי לחם צידה לדרך, צא מן הבית כי אין לך רשות לשלוט בהם לשום דבר רע, הוציאו מן הבית בעל כרחו וסגר את הדלת בפניו ואמר לר' יהודה השמר לך שלא תפתח הדלת עד למחר, לאחר שעבר שעה אחת בא הנחש בערמה ונדמה לר' יהודה כקול אשתו ואמר ליה פתח לי הדלת בעלי שהרי צנה וקור גדול עומדת עלי, א"ל ר' מאיר אל תפתח כי אין אשתך חוצה, עמד מעט וקרא בקול בנו הגדול ואמר לו פתח לי אבי כי מתיירא אני שלא יאכלו אותי חיות רעות, א"ל ר' מאיר אל תפתח כי זה הקורא אינו בנך לך שכב ואל תפתח לו וגם קרא הנחש פעם שלישית ונדמה לו כדמות בניו ובנותיו ובכל זאת התרהו ר' מאיר ואמר לא תשמע לקולו ולא תפתח, כשראה הנחש שלא היה יכול להרוג את ר' יהודה נזדעזע ונבהל ובכה ונחבט לארץ בקרקע ואמר אוי שהעליונים גוזרים והתחתונים מבטלים והפיל עצמו ומת, לאחר שתי שעות באו אשת ר' יהודה ובניו ובנותיו, ואמר ר' מאיר לר' יהודה שאל להם אם באו הלילה לקרוא אותך, שאל להם, ואמרו לא יצאנו מפתח הבית אשר נכנסנו בו אמש עד הבוקר, א"ר מאיר לר' יהודה צא עמי וארא מי היה קורא אותך בלילה, יצאו שניהם חוצה ומצאו את הנחש מושכב מת על מפתן הבית, מיד התחילו שתיהם ליתן שבח והודאה להקב"ה ואמר ר' יהודה ברוך שעשה לי נס ואז הודה לר' מאיר ונשבע שכל עני שיבא לידו שלא יחזירהו ריקם א"ה צריך לחקור דמכאן משמע שכל מי שאינו נותן צדקה ראוי שישכנו נחש, ונראה לי הטעם דכל מי שאינו נותן צדקה סובר שלא יחסר לחמו, דכיון שאינו נותן, לעולם לחמו מצוי לפניו משא"כ בתתו לעני שיחסר לחמו, לכן מדה כנגד מדה יבא מי שכתוב בו ונחש עפר לחמו, בכל מקום שהולך לחמו לפניו כי בכל מקום מוצא עפר כמארז"ל ויפרע ממי שבחר להיות כנחש שלעולם יהיה לחמו

מצוי אצלו כפי סברתו. עי"ל עני חשוב כמת וזה לא רצה להחיות מת ע"י צדקתו, יהיה מיתתו ע"י מי שהביא. העוני והמיתה בעולם שהוא הנחש:

מעשה בחסיד אחד שהיה רגיל בצדקה פעם אחת הלך וישב בספינה ובא הרוח וטבע ספינתו בים ראהו ר' עקיבא ובא להעיד על אשתו להנשא עד שלא הגיע עת לעמוד להעיד בא אותו האיש ועמד לפניהם א"ל את הוא שטבעת בים א"ל הן א"ל מי העלך מן הים א"ל צדקה שעשיתי היא העליתני מן הים א"ל מנין אתה יודע א"ל כשירדתי למעמקי מצולה שמעתי קול רעש גדול שזה אומר לזה רוצי ונעלה את האיש הזה מן הים שעשה צדקה כל ימיו, באותה שעה פתח ר' עקיבא ואמר ברוך אלהים אלהי ישראל שבחר בדברי תורה ודברי חכמים שדברי תורה קיימים הם לעולם ולעולמי עולמים שנאמר שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו ועוד כתוב וצדקה תציל ממות, ע"כ מאבות דרבי נתן. נראה לתת טעם בכח הצדקה להעלותו ממצולות ים, והטעם הוא דכל העושה צדקה מיחד קוב"ה ושכינתיה וממשיך שפע לת"ת מלמעלה ומשם מתרבה השפע למלכות לכן כיון שזה עם הצדקה גורם שפע חיות למלכות שנקראת ים לכן אף שטבע בים חיו יחיה ולא ימות וישוב לביתו ויתייחד עם אשתו להיות משפיע בביתו בכל מיני שפע:

מספר סודי רזא מי שעושה צדקה בחייו ללומדי תורה וגומל חסד עמהם, אע"פ שהוא ע"ה כשמת לומדים אותו שם:

זוהר מאן דסעיד למריה דאורייתא זכי לעותר' בעולם הזה ובעולם הבא. שם, הנותן צדקה אין צריך להתייירא מחיה בגין דחקיק ביה צלם אלהים וביה שליט על כל נפש חיה:

מעשה ברבי יהושע שהגידו לו בחלום שמח בלבך שאתה וננס קצב מושבך ומושבו בג"ע וחלקו וחלקך שרויין כאחד, כשניער רבי יהושע משנתו חשב בלבו ואמר אוי לי שמיום נולדתי הייתי תמיד ביראת קוני ולא היה לי עמל אלא בתורה ולא הלכתי ד' אמות בלא תפילין וציצית והיו לי פ' תלמידים ועכשיו שוקלים מעשי ותורתי עם קצב אחד, שלח לתלמידיו ואמר תדעו שלא אכנס לבית המדרש עד שאראה מי הוא זה האיש ומה מעשיו שהוא חבירי בג"ע, מיד הלך הוא ותלמידיו מעיר לעיר שאול שאל בשם האיש ובשם אביו עד שבא לעירו, כשנכנס לעירו מיד שאל היכן ננס קצב, א"ל אדוני למה אתה מבקש אותו אתה צדיק וחסיד ותשאל לאיש כמוהו, א"ל מה מעשיו אמרו לו אדונינו לא תשאל ממנו כלום עד שתראה אותו, מיד שלחו בשבילו ואמרו לו רבי יהושע שואל אותך א"ל ננס מי אנכי ומי אבותי בישראל שר' יהושע שואל אותי, אמרו לו לך עמנו, חשב בלבו שכל מה שאמרו לו שקר הוא אמר להם לא אלך עמכם שאתם מצחקים ממני

מיד חזרו לר' יהושע וא"ל אתה מאור עינינו עטרת ראשינו איך תשלחנו בשבילו הרי הוא לא רצה לבא עמנו א"ל תדעו שלא אשוב עד שאראה אותו הלך ר' יהושע בעצמו אצלו, מיד עמד ונפל על פניו לפני ר' יהושע ואמר אז ננס מה היום מיומים שעטרת ישראל בא לפני עבדו, אמר לו דבר יש לי לדבר עמך, אמר לו דבר, אמר לו מה מעשיך ומה מלאכתך, אמר לו קצב אני ויש לי אב ואם זקנים ואינן יכולין לעמוד על רגליהם ובכל יום ויום אני מלבישם ומאכילם ומרחיצם בידי, מיד עמד ר' יהושע ונשקו על ראשו ואמר לו בני אשריך ואשרי גורלך מה טוב ומה נעים ואשרי חלקי שזכיתי להיות חבירך בגן עדן:

א"ה ראה כחה של צדקה שזה שעשה צדקה עם אביו ואמו שהיא מצוה שכלית שחייב בכבודם על שהוציאו לאויר העולם וגדלו פרנסו וזנו אותו ועכ"ז זכה להיות בחלק עם רבי יהושע בג"ע, העושה צדקה עם אחרים עאכ"ו שיזכה למעלות רמות לאין סוף ואין תכלית:

אמר בן סירא כל הנותן פרוטה לעני מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן לפי שבזמן שביהמ"ק קיים אדם נותן שקלו ומתכפר לו ועכשיו שגרמו עונותינו שאין ביהמ"ק קיים, אדם נותן פרוטה לעני מתכפר לו על כל פשעיו, אמרו עליו על דוד מלך ישראל שבכל יום ויום היה נותן צדקה לעני וכמו כן כשהיה נכנס לבתי כנסיות ולבתי מדרשות היה נותן צדקה ואומר אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך:

א"ה כיון שהעולם עומד על החסד צריך חסד לקיימו לכך דוד היה נותן צדקה בכל יום, והנותן צדקה ניצל מן הנחשים ומן העקרבים ומן המזיקים ומכל מיני משחית:

מעשה שפעם אחת היו יוצאים יוסף ועוזיאל בדרך ובאו שני עניים בהר ועצים על ראשם, א"ל יוסף לעוזיאל אני רואה בכאן נער ועצים על ראשו ובתוך עצים עקרב ולא היה רשות לעקרב לנשוך אותו, קרא לנער ואמר לו יש לך בזאת הדרך שום צדקה, א"ל נער אחד הלך עמי לבית הכנסת והיה יתום ולא היה לו לאכול ומפתי נתתי לו ואכל עמי ביחד, א"ל אשריך שנצלת מן המיתה והיינו דאמר בן סירא ידך מן טבותא לא תמנע:

המאכיל עני על שלחנו נחשב לו כקרבן מזבח כדגרסינן במס' חגיגה (דף כ"ז) כתיב והמזבח עץ וכתיב בסוף זה השלחן אשר לפני ה'. מתחיל במזבח וסיים בשלחן ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרווייהו בזמן שבהמ"ק קיים מזבח מכפר עליו ועכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו ע"כ משום שבא עני ונותן לו משולחנו או יושיבו על השלחן לאכול:

ואפילו בעבור פרוטה אחת שאדם נותן לעני זוכה לראות פני השכינה כדאמרינן בפ"ק דבתרא (דף י"א) דרש ר' דוסתאי בר ינאי בא וראה שלא כמדת ב"ו מדת הקב"ה מדת

ב"ו מביא דורון למלך ספק מקבלים ממנו ספק אין מקבלין ממנו ואם תאמר מקבלים ממנו ספק רואה פני המלך ספק אינו רואה, והקב"ה אינו כן אדם נותן פרוטה לעני זוכה ומקבל פני שכינה שנאמר אני בצדק אחזה פניך:

זוהר בשעה שהקב"ה אוהב את האדם שולח לו דורון ומהו הדורון עני שיזכה בו ומיד נרשם המצוה בפניו כחוט של חסד, ובבא ח"ו צרה בעולם רואה המשחית הרושם בפניו של זה ואינו מתקרב:

זוהר שמות (דף קט"ו) שנים הם המלוים להקב"ה, מי שעושה חסד עם העני שנאמר מלוה ה' חונן דל, ומי שמוציא הוצאות לכבוד שבתות וימים טובים, וז"ש בקהלת אין טוב לאדם כי אם לאכול כו' עד והוא ילונו פי' מלוה להקב"ה באכילה ושתיה של מצוה:

זוהר ויקרא (דף לט ע"ב) מי שהשלים נפשו של עני ונתן לו צדקה, אפילו הגיעו ימיו של אותו אדם ליפטר מן העולם הקב"ה מוסיף לו חיים על ידו:

זוהר בראשית דף ט' פתח ר' שמעון ואמר השמח במועדים ואינו נותן חלק לעניים אותו רע עין שטן שונא אותו לפי שהקב"ה במועדים מבקר לעניים ורואה שאין להם כלום לשמוח בוכה עליהם והולך למרום ורוצה להחריב העולם מלאכי עלאי אומרים לפניו רבש"ע פלוני אוכל ושותה ויכול לשמח עניים ואינו נותן להם מיד נכנס אותו המקטרג ותובע רשות ורודף אחרי אותו האיש ומסבב עליו כמה צרות מי לנו גדול כאברהם אבינו ע"ה שבשעה שעשה סעודת בנו בא השטן כדמות עני ולא השגיח עליו וגרם מיתת שרה על צער בנו של העקדה:

מדרש כל מי שמאכיל פרוסה לצדיק כאלו קיים חמשה חומשי תורה:

ילקוט תהלים דף קכ"ב גמילות חסדים הוא מעולם ועד עולם אבל הצדקה הוא רק לשלשה דורות שנאמר וחסד ה' מעולם ועד עולם וצדקתו לבני בנים וחשיב התם כמה גדול גמילות חסדים מן הצדקה.

מעשה מבן סבר שהיה רודף לעשות צדקה כל ימיו, פעם אחד נודע לו שיש יתום במדינה אחת קרובה אליו שהגיע זמן הנשואין שלו ולא היה בידו לא כסף ולא זהב במה ליכנס לחופה, מה עשה בן סבר נטל כל מה שמצא בביתו והלך ונתן לאותו יתום, ויהי בחזרתו לביתו פגע בנהר א' שהיה אורכו ארבעה פרסאות והיה שם תנין אחד שהיה מזיק לכל עובר ושב, כיון שהגיע בן סבר לאותו תנין עשה עצמו כמין גשר ועבר עליו בן סבר ולא הזיקו, כיון שעבר מן הנהר פגע באדם א' שהיה מכוער ביותר, א"ל אתה בן סבר, א"ל הין, א"ל מאין באת והוא הסיח לו כל הדבר מהיכן בא, א"ל האיש ההוא פנקסך עמי שהגיע זמנך ליפטר מן העולם, באותה שעה נשתנה פניו לירקון ונשא עיניו כלפי

שמים ואמר רבונו של עולם מי שהתעסק בתורה ובגמילות חסדים ימות בשנים מועטות זו תורה וזו שכרה וגזרת עלי שאמות חוץ מדירתי כבהמה ולא יתעסקו בי אנשי ביתי באותה שעה יצא בת קול ואמר ליה הרי לך זמן עד שתלך לביתך ותשכב על מטתך, כיון שעבר ממלאך המות בא סמוך לעיר אחת וראה שבני אדם יוצאין משם, א"ל בן סבר יש כאן חכם ואקבל פניו, א"ל יש כאן חכם גדול ושמו שפיפון בן ליש והלך בן סבר אצלו כיון שראה אותו שפיפון שמח בו והביאו לביתו וראה שפניו מוריקות, א"ל שפיפון מה לך בן סבר שמא לפת אתה צריך או לדבר אחר אתה צריך, א"ל בן סבר לא לפת אני צריך ולא לכלום אני צריך הרי כל טוב עמי, א"ל שפיפון א"כ למה פניך מוריקות והוא סיפר כל מה שאירע לו בדרך, אמר לו שפיפון ש עצמך אל תירא מובטח אני שהקב"ה יציל אותך מן המיתה, כיון שעברו חמשה ימים בא ענן גדול והקיף את כל ביתו של שפיפון, א"ל תלמידיו אין אתה רואה ענן גדול שמקיף את ביתך, אמר להם ראו אם לכל העיר הוא מקיף או לבית זה הוא מקיף, באותה שעה בא מלאך המות לפני שפיפון ואמר ליה תן לי פקדון שיש בידך, א"ל שפיפון איזה פקדון יש לך אצלי, א"ל חייך ובן סבר, א"ל שפיפון לך לך למלאכתך אין לך אצלי כלום, הלך מ"ה והשיב הדברים לפני השכינה ואמר לפניו רבש"ע אין מניח אותי שפיפון ליכנס לביתו שהשביעני בשמך הגדול, א"ל לך אמור לו חייך שפיפון אין אני מבקש אלא חיי בן סבר, והשיבו שפיפון כבראשונה, באותה שעה יצא בת קול ואמרה מה אעשה לשני הצדיקים אלו שאנו גוזרין גזירה ואי אפשר לקיימה שנא' ותגזר אומר ויקם לך וכתיב צדיק מושל יראת אלהים ומי מושל בי צדיק שאני גוזר גזירה ובשבילו אני מבטלה, א"ל לכו והוסיפו ע' שנים לכל א' מהם על שנותיו עכ"ל:

מעשה ברבי ראובן שהיה חכם וחסיד וישר והיה עוסק בתורה כל ימיו ביום ובלילה וכל הגזירות שהיו באות על אותו הדור היה עומד ומתפלל לפני הקב"ה:

ומבטלם בתפלתו, ולא היה לו כי אם בן אחד והגיע קיצו של אותו הבן להפטר מן העולם בא מ"ה לפני רבי ראובן אביו ואמר דבר אחד יש לי לומר לך א"ל אמור, א"ל הגיע קץ של בנך להפטר מן העולם א"ל אם כך הוא גזר הקב"ה גזירה זו אין אנו יכולים לבטלה, אלא בבקשה ממך שתתן לי זמן שלשים יום ואקח לו אשה ואעשה לו חופתו ואח"כ עשה שליחותו של מקום, א"ל המלאך הרי הוא בידך כטוב בעיניך עשה, הלך ר' ראובן לביתו ולא הגיד הדבר לשום אדם ונשא אשה, ונתן ביד בנו עלי הדס, וא"ל לך זמן כל בני העיר (לסעודת נשואין) וכשהלך לזמן פגע בו אליהו, וא"ל היכן תלך א"ל אבי שלחני לזמן כל בני עירי. א"ל יש לי דבר אחד לומר לך, א"ל ומה הוא, א"ל בני הגיע קיצך למות, א"ל

אם כך גזר הקב"ה אין מי יכול לעכב איני גדול מאברהם יצחק ויעקב, א"ל בני אומר לך דבר אחד כשתזדמן בני העיר ותשב בסעודה עם הזקנים אל תטעום כלום אלא יהיו עיניך בדלת, והאדם שיבוא כעני וראשו פרוע ובגדיו פרועים ושער ראשו מקולקלים דע כי הוא מלאך המות, ותתחנן לו ותפול על רגליו ותבקשהו שיאכל עמך, והזהר שלא תניחהו אלא תפוס בו בחזקה שיאכל וישתה, ואם לא ירצה לישב בסעודה, קחהו בחופתך והאכילהו והשקהו, הלך אליהו ז"ל לדרכו וגם הבן הלך לביתו ולא הגיד לא לאביו ולא לאמו ולא לארוסתו, באו הזקנים וישבו בשולחן וישב גם החתן עמהם והיו עיניו מסתכלים לדלת ומן הצער והדאגה לא אכל ולא שתה. וכשהיו העם אוכלים ושותים בא מ"ה ונדמה לו כעני וראשו פרוע ובגדיו פרועים ושערותיו מקולקלים כיון שראהו החתן עמד מן השלחן ונפל לפני רגליו ותפשו בחזקה. וא"ל אדוני שב בסעודה ואכול. א"ל לא אשב. א"ל הכנס ושב עם הזקנים תפשו בחזקה והושיבו בין הזקנים בחופתו והביא לפניו כל מיני מעדנים ונראה לו כמו שאוכל ושותה. אח"כ א"ל בני כשהיית בונה ביתך התבן שלה מהיכן לקחת. א"ל מבעל הגורן. א"ל בני בעל הגורן מבקש את תבנו. א"ל נקח תבן אחר וניתן לו. א"ל אינו רוצה כי אם תבנו. א"ל אם כן אנו נותצים את הבית ומפרידים את הטיט ומוציאין את התבן וניתן לו. א"ל בני אין בעל התבן אלא הקב"ה והתבן הוא נפשו. הוא שלחני ליטול את נפשך ואני הוא המלאך המות. א"ל א"כ תן לי רשות שאצא ואראה את אבי ואת אמי ואת ארוסתי. אמר לו לך. הלך לאביו ולאמו. וסיפר להם זאת. מיד עמד ר' ראובן אביו ונתעטף והיה מתפלל וביקש רחמים על בנו והיה הבן בוכה כנגדו ומחבקו ומנשקו ויצא ואמר למ"ה אפייסך מאד שתתן לי רשות שאכנס לחופתי ואנשק לארוסתי. א"ל לך. הלך אצל אשתו ונשקה. ואמר לה תהי יודע שבא מ"ה ליטול את נפשי. אמרה לו ומה אמרת לו. אמר לה לא אמרתי לו כלום. אמרה לו עמוד כאן ואני אלך לדבר עמו. יצאת ואמרה לו אדוני אתה בא לקחת את נפש בעלי. א"ל הין. אמרה לו לא כך כתיב בתורה כי יקח איש אשה חדשה נקי יהיה לביתו שנה א' ושמח את אשתו אשר לקח, אמר לה המתן ואלך להקב"ה אולי יעשה למען שמו וירחם עליו. עלה לרקיע ומצא שם מיכאל וגבריאל ומלאכי השרת עומדים ומבקשים עליו רחמים ואומרים רבש"ע כל גזירות קשות הבאות לעולם רבי ראובן עומד לפניך ומתפלל ואתה מבטל אותם בעבורו ועכשיו כלנו מבקשים עליו רחמים ואין אתה שומע לנו עשה נא למען שמך הגדול ותרחם עליו. ומ"ה בא ואמר לפני הקב"ה כך וכך אמרה לי אשתו. מיד נתמלא הקב"ה רחמים ונהפך גזר דינו לחיים והוסיף לו הקב"ה על שנותיו ע' שנה כנגד ז' ימי החופה לקיים מה שנאמר רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם:

מעשה מילקוט רות. חסיד א' שירד מנכסיו והיה לו אשה צנועה ובשביל גודל עניו נעשה שכיר. פ"א היה חורש בשדה. פגע בו אליהו ז"ל כדמות ערבי. א"ל יש לך ז' שנים טובות. אימתי אתה מבקש אותם עכשיו או בסוף ימיך. א"ל קוסם אתה אין לי מה ליתן לך אלא הפטר מעלי בשלום וחזר אצלו עד ג' פעמים. בפעם שלישי אמר ליה אמלך באשתי. הלך אצל אשתו אמר לה בא אלי אחד עד שלשה פעמים ואמר לי יש לך ז' שנים טובות אימתי אתה מבקש אותם עכשיו או בסוף ימיך. ואמר לאשתו ומה אתה אומר. אמרה לו לך אמור לו הבא אותם עכשיו. הלך ואמר ליה הבא אותם עכשיו, אמר ליה לך לביתך ואין אתה מגיע לשער חצרך עד שתראה ברכה מצויה בבית וכן הי' שהיו יושבים בניו לחפש בידם העפר ומצא ממון כ"כ שיוכלו לזון ממנו ז' שנים וקראו לאמם ולא הגיע לשער עד שיצאת אשתו לקראתו וסיפרה לו, מיד הודה להקב"ה ונחה דעתו עליו, א"ל אשתו כבר המשיך עלינו הקב"ה חוט של חסד ונתן לנו ממון לזון ממנו ז' שנים נעסוק בשנים הללו בג"ח שמא הקב"ה מושך הממון מאצלנו, וכן עשתה ג"ח, וכל מה שעשתה ג"ח בכל יום ויום:

אמרה לבנה הקטן כתוב כל מה שאנו נותנים וכן עשה, לסוף ז' שנים בא אליהו ז"ל ואמר לו הגיע העונה ליטול כל מה שנתתי לך, א"ל כשנטלתי לא נטלתי אלא מדעת אשתי, אף כשאני מחזיר איני מחזיר אלא מדעת אשתי, הלך אצלה ואמר לה כבר בא הזקן ליטול את שלו אמרה לו לך אמור לו אם מצא אחרים שנאמנים יותר מאתנו תן להם פקדונך וראה הקב"ה דבריהם וג"ח שעשו והוסיף להם טובה על טוב לקיים מה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום:

מובא בס' יש נוחלין וז"ל למי אוי למי אבוי למי שיעזוב ממון הרבה ויוליך עמו עונות הרבה ולא עשה טובות מממונו, עליו נאמר עושה עושר ולא במשפט בחצי ימיו יעזבנו כי בשעת פטירתו אין מלוה אותו כל הונו להליץ בעדו כי אם תורה ומעשים טובים:

מובא בס' שבט מוסר וז"ל בני במקום שתניח ממונך כדי שתתקשר נפשה של אשתך בנפשו של איש הלוקחה אחר מותך פזר אותו ממון לצדקה כדי שתתקשר נפשך עם השכינה, וכי יש שטות גדול מזה לטרוח כל ימי חייך להפריד נפשך ולהרחיקה מצרור החיים כדי לקרב ולדבק גוף אשתך בגוף איש אחר, שעל ידי הממון שטרחת להיות קובץ על יד, כולם קופצים אליה לקחתה, וגם היא מכח ממונך שהנחת לה מתאמצת ללכת עם מאהביה:

מספר סם חיים על פסוק אל תיגע להעשיר ר"ל להעשיר לאחרים, שלפעמים מניח אדם עושרו לנושא אלמנתו ועל כן לא תיגע להתעשר, וזהו סכלות בני אדם שממונו אשר

יעזוב לאחרים חביב עליו יותר מנשמתו העניה והאומללה ואינו מפזר ממונו לצדקה כדבעי למעבד לפום גמלא שיחנא כדי שתלך צדקתו לפניו לשומרו בדרך מכל אותם כתות מלאכי חבלה אף וחמה ומשחית אשר כל האויר מן הרקיע לארץ מלא מהם, ובהכרח צריכה נשמתו לעבור אותם חיילות וכחות הטומאה ופוגעין בה ומעכבים עליה הדרך ומצערין אותה בכל מיני צער ועינוי ר"ל ואז צדק לפניו יהלך לשומרו בדרך וזהו שאמר יש רעה חולה אדם אשר יתן לו האלהי"ם עושר ונכסים נפשו לא תשבע מן הטובה, נפשו דייקא, אוי ווי זכור נא למי היית טרח ועמל כל ימיך הלא על עולם שאינו שלך:

ספר **תורת חכם** על מאמר ג' שותפים יש לאדם בניו ובני ביתו, וממונו ומעשיו הטובים, בשעת פטירתו מכניס בניו ובני ביתו ואמר בבקשה מכם הצילוני מדין המות הרע הזה והם משיבים ואומרים אין שלטון ביום המות לא כך כתיב אח לא פדה יפדה איש, והוא מכניס ממונו ואומר הצילני, משיב לא יועיל הון ביום עברה, והוא מכניס מעשיו הטובים ואומר להם הצילוני והם אומרים חייך עד שלא תבא הרי אנו מקדימים לפניך שנאמר והלך לפניך צדקה:

הקשה הוא ז"ל וז"ל ראוי להעיר על זה המאמר, חדא מי פתי יסור הנה בדעתו להנצל מן המיתה, הלא אבות העולם וכל הצדיקים מיום בריאת העולם לא הנצלו ואיך הוא רוצה להנצל, וביותר קשה מה שאמר אח"כ מכניס ממונו ואמר הצילוני איך עולה על דעתו שהממון יכול להצילו, אם הבנים ובני ביתו לא יוכלו להצילו איך יועיל לו דבר שהוא דומם אוי האומרים לעץ הקיצה, עורי לאבן דומם, ואם נאמר שמה שאמר מכניס ממונו, ר"ל הממון שהוציא לצדקה קשה איפכא איך משיב ואומר לא יועיל הון ביום עברה, למה לא יועיל הממון שהוציא לצדקה, ועוד אם קאי על הממון שהוציא לצדקה א"כ איך קאמר אח"כ מכנים מעשיו הטובים היינו הך וכי הצדקה אינו מעש"ט, ואיך עושה חלוקה אחרת בפני עצמה מאחר שהכל דבר אחד:

אמנם נראה שהענין הוא כך, כי זה האדם פיקח הוא בדעתו וחושב מחשבות להנצל כי אמרו רז"ל ג' דברים מקרעין גזר דינו של אדם צעקה צדקה ושינוי מעשה, ולכן כאשר אדם זה ראה עצמו אחוז בחבלי המיתה ותקרב נפשו למות אז נתן אל לבו אלו הדברים שהן מקרעין ג"ד, ולכן הוא מכנים ראשונה לבניו ולבני ביתו וכוונתו שהם יבקשו עליו רחמים לפני הקב"ה ולכן אמר להם בבקשה מכם הצילוני, ואינו אומר כך בחלוקות אחרות לא בענין הממון ולא בענין מעשים טובים רק הצילוני סתם וכאן אמר בבקשה מכם הצילוני, ר"ל שהגיד להם שרצונו שהם יצילוהו ע"י הבקשה והתפלה כי צעקה

מקרע גזר דינו של אדם, והם משיבים לו ואומרים ואין שלטון ביום המות, כי אמרו חז"ל לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שנא' היערך שועך לא בצר כי אז קורע גז"ד, אמנם אם יעשה כך ביום המות עצמו לא יועיל לו להיות נקרע גז"ד וזהו שאמר אין שלטון ביום המות, ר"ל באותו יום אין מי ששולט להסיר ממנו המות והיינו מה שאמר ג"כ בפסוק ואתחנן אל ה' בעת ההוא, ר"ל לפי שהתחנונים אלו שעשה משה רבע"ה היה בעת ההוא בשעה שנטה למות ולכך לא הועיל לו, ולכן אח"כ מכניס ממונו אחר שראה שלא יועיל לו ענין הצעקה, עכשיו חזר לתפוס דרך אחרת ומכניס ממונו ואמר הצילוני, ר"ל לעשות צדקה מממונו אדעתא להנצל מן המות אחר שידע דליכא איסור בדבר שהרי אמרו רז"ל האומר סלע זו לצדקה על מנת שיחיה בני הרי זה צדיק גמור, והוא משיב לא יועיל הון ביום עברה, כי אע"ג שצדקה מקרעת גז"ד של אדם, היינו שאם יעשה צדקה בהיותו בריא אולם, אמנם אם יעשה צדקה ביום עברה עצמו בשעה שנוטה למות לא יועיל לו הונו כל כך, ולכך כאשר יראה שהשני דברים שמקרעין גז"ד של אדם שהם צעקה וצדקה לא הועיל לו, אח"כ מכניס מעשיו הטובים וא"ל הצילוני, והיינו המעשים טובים שעשה כבר בהיותו בריא כי אלו בלי ספק יצילוני, אומרים לו חייך הרי אנו מקדימים לפניך שנאמר והלך לפניך צדקך עכ"ל:

ולע"ד נראה עם מה שקבלתי מפי סופרים ומפי ספרים הביאו ג"כ בספר חסידים שאם אדם מבקש על חולה לפני המקום ואומר נפשי תחת נפשו, ימות הוא במקומו, והחולה יקום וחיו יחיה, ולכן אין לאדם לומר על שום חולה כך, והנה זה עצמו הוא מה שמבקש החולה מבניו ומבני ביתו בבקשה מכם הצילוני מדין המות הרע הזה כלומר בבקשה מכם להקב"ה שתבקשו ממנו להיות נפשכם תחת נפשי וע"י כך הצילוני מדין המות, והם משיבים לו דאין שלטון ביום המות, דזהו דוקא מועיל כשאדם מעצמו בחפצו ורצונו אומר כך וכפי אמיתות כוונתו נעשה בקשתו, אבל לא בדרך שליטה לגזור על אדם בכח בדרך שליטה שיאמר כך בעל כרחו כי אינו מועיל כלום. וכשרואה כך מכניס ממונו ואומר הצילוני אין הכוונה שמדבר עם הממון עצמו שיצילוהו שאין שוטה שיאמר כך, אלא פי' מכניס ממונו להנצל על ידה, כגון שיתנו אותם לאיש אשר הרבה בתירה ובמצות, שבשביל הממון יתן לו חלק בלימוד ובמצות שעשה שיחשבו כאילו הוא בעצמו עשאם, והוא משיב לא יועיל הון ביום עברה, כלומר בשלמא אם הוא בחייו היה נותנם לאחר כדי שילמוד ולחלוק עמו כזבולן ויששכר אז מועיל להיות צל הכסף בצל החכמה, אמנם אם לאחר שלמד האדם יאמר לו איש קח כסף כדי לחלוק עמך בשכר תורתך ומצותיך שעשית כבר אינו מועיל דכתיב אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה

בוז יבוזו לו כמארז"ל, וכשראה כך מכניס מעשיו הטובים, כלומר מעשיו שעשה בעצמו והם ההולכים לפניו ומצילים אותו שנאמר והלך לפניך צדקך:

מס' יד יוסף כי יהיה בך אביון מאחד אחיך לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך כי פתוח תפתח את ידך כו', יובן על פי מדרש קהלת וז"ל תני בשם ר' מאיר כשאדם בא לעולם ידיו הם קפוצות, כלומר כל העולם שלי אני נוחלו'. וכשהוא נפטר מן העולם ידיו הם פשוטות, כלומר לא נחלתי מן העולם כלום כדכתיב ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה, לזה אמר כיון שסופך לפתוח ידך בעת פטירתך ולהניח הכל א"כ תפתח ידך מעכשיו ויועיל לך הפתיחה מה שלא יועיל לך בעת פטירתך:

מעשה באיש א' עשיר גדול מאד והיה חושב בלבו ואומר מה יתרון לי בכל עמלי ומה יועיל לי עושרי והוני בעת מותי, והיו אומרים לו בני אדם שיעשה צדקה וחסד מהונו והוא ילונו בעמלו ויהיה לו צידה לדרך, כי העושר אינו עומד וקל מהרה יאבד שנאמר התעיף עינך בו ואיננו, ונשבע העשיר הזה שלא ליתן צדקה מהונו אלא למי שנתייאש בטחונו מן העולם, ויהי היום ויצא חוץ לעירו וימצא לאחד עני מאד שיושב באשפה ועליו בלויי סחבות שהיה מתכסה בהם, ויאמר בלבו אמנם זה וודאי נואש מטוב העולם ומייחל המות לפי שהוא בצער גדול ואין לו עוד בטחון בעולם הזה ונתן לו מאה דינרים, ויתמה העני מאד ויאמר למה נתת הממון הזה לי לבדי כ"כ. ולא נתת בין כל עניי העיר. ויאמר לו מפני שנשבעתי שלא לתת צדקה אלא למי שנואש מטוב העולם הזה, ויאמר לו האביון קח ממונך טיפש וכסיל כי אתה נתייאשת מטוב העולם ואני בוטח בחסד ה' ואייחל רחמיו בכל עת ועונה שנא' ורחמיו על כל מעשיו, הלא כתיב מקים מעפר דל מאשפות ירים אביון, הלא תדע כי אין מעצור לה' להעשירני ולהצילני מן הצרה הזאת, עזוב הטפשות זאת ויהיה טוב לך, ויאמר לו העשיר זה שכרי שרחמתי עליך שחרפתני וגדפתני, ויאמר לו העני אתה חשבת שגמלת עמי ולא היה כן אלא הרגזתני, כי אני לא נואש מטוב העולם כי אם המתים, ויאמר העשיר בלבו א"כ הוא. עתה אלך ואקבור הממון הזה בבית הקברות עם המתים שנתייאשו מטוב העולם הזה ויעש כן. ויעברו עליו זמנים ויתרושש העשיר ולא נשאר לו מכל עושרו כלום. וכראות כי צר לו וילך ויחפור בבית הקברות להוציא את הממון שטמן. וימצאוהו השומרים ויתפשוהו ויביאוהו לשר העיר. והיה השר העיר אותו עני של אשפה. כי כשמת שר של אותה העיר נתקבצו אנשי העיר וישימו את זה העני עליהם לראש ולקצין לפי שהיה בן טובים וכשהביאו אותו לשר העיר ויאמרו להשר אדונינו להאיש הזה מצאנו חופר הקברים להפשיט מהמתים תכריכהון ויראהו השר ויכירהו ויתנכר אליו וידבר אתו קשות ויאמר לו מה המעשה

הזה אשר עשית חי נפשי כי בן מות אתה, ויאמר לו, אדוני חס ושלום כי לא עלה בלבי מעולם לעשות הנבלה זאת. אבל אירע לי כך ויספר לו את כל המעשה והסיבה אשר הביאהו לטמון הממון בבית הקברות, ויאמר לו השר לא חכירני. ויאמר לו איך יכיר עבד לאדוניו, ויאמר לו השר אני הוא העני שישבתי באשפה שאמרת שנתייאשתי מטוב העולם ויקם אליו ויחבקהו וינשקהו ויצו מיד להוציא את הממון מבית הקברות ולתת לו ויצו עוד להביא לו ארוחה ומשאת מבית השר דבר יום ביומו כל ימי חייו. יתברך השם המשפיל ומרים. מוריש ומעשיר שנאמר מקים מעפר דל:

א"ה מכאן תראה כחה של צדקה שזה העשיר חשב לעשות עם אותו שבאשפה צדקה ולבסוף לא עלתה בידו לעשות וטמן כל ממונו בבית הקברות. עכ"ז עלתה לו זכות המחשבה להציל ממות נפשו ולהיות מזונותיו קצובים לעולם מבית השר בלי עמל ויגיעה ק"ו העושה צדקה במעשה:

ילקוט תהלים דף קנ"ד ועושה חסד לאלפים וכו'. אמר דוד לפני הקב"ה. רבש"ע אלו באים מכח תורה ומעשים טובים אבל אני איני בא לפניך אלא כעני המבקש צדקה אני בצדק. אשבעה בהקיץ תמונתך. שאמרת כי לא יראני אדם וחי בעוה"ז. אבל לעוה"ב בהקצת המתים אני שבע לראות שנא' הנה אלהינ"ו זה קוינו לו ואומר כי עין בעין יראו. אני בצדק אחזה פניך. מה ראה דוד לפרש כחה של צדקה לבד, מפני שבשביל הפרוטה שאדם נותן לעני זוכה ומקבל פני השכינה. בנוהג שבעולם מטרונה המקבלת פני המלך היא עושה עטרה כפי כבודה ועל ידי העטרה שמכנסת לעטר את המלך ראתה פני המלך. ואדם בפרוטה שנותן לעני זוכה ומקבל פני השכינה, ד"א אני בצדק אחזה פניך. מה ראה דוד לפרש כח של צדקה בלבד, אלא ללמדך שאפי' רשעים שאין בידם אלא זכות של צדקה לבדה. בזכותה זוכין שמקבלים פני השכינה שנא' ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר. הכל רואין צדיקים ורשעים. אם כן מה בין צדיקים לרשעים. אלא כדי שידעו הרשעים לפני מי הם מכעיסין וידעו הצדיקים לפני מי הם יגעים:

א"ה כבר פרשתי על ענין זה למה אפילו רשעים שאין בידם אלא זכות של צדקה לבדה זוכין שמקבלים פני שכינה. ונראה עוד לומר טעם. דכיון שעם הצדקה בורא האדם נפשות רבות שמחיה לעני בצדקתו ומוליד בנים ובנות ועושים תורה ומצות עד סוף כל הדורות נמצא דמי שנתן לו הצדקה עליו יחשב כל אותו עסק של תורה ומצות וכאלו הוא בעצמו עסק ועשה. ולכן אע"פ שאין בידם זכות. זוכין לראות פני שכינה. מיהו כיון שהוא בעצמו לא כיוון לזה בעת נתינת הצדקה. מצטער קצת בראות פני השכינה איך הכעיסו לפניו ע"כ:

מכילתא לא על זבחיך אוכיחך אר"נ בשם ר"ב אם אדם זוכה לעשות צדקה הקב"ה כותבה כנגדו שנאמר ועולותיך לנגדי תמיד. א"ה נראה לפרש בדרז"ל לשעבר כל מי שהי' עושה מצוה הנביא כותבה אבל עכשיו שאין נביא אליהו ומלך המשיח כותב והקב"ה החותם ע"י. והנה החידוש כאן דמעלת הצדקה היא שהקב"ה בעצמו כותבה ועוד לה מעלה שכותבה שתהיה לפניו תמיד שנאמר ועולתיך לנגדי תמיד כדי שלא ימצא שום קטרוג מקום לעבור לבא לפניו לקטרג עליו. דהצדקה הכתובה לפניו היא כמסך מבדיל לפני המקטרג מלעבור:

ילקוט משלי משם מדרש דרי"ד. דבר אחר טוב ארוחת ירק ואהבה שם, כנגד מי אמר שלמה המקרא הזה כנגד שני בני אדם שפגעוהו בשעה שירד ממלכותו והיה מחזיר על הפתחים בשביל הפרנסה. פגע בו אדם אחד ונשתטח לפניו, א"ל אדוני המלך אבקש ממך שתשגיח עלי ובוא אלי היום. מיד הלך עמו והעלהו לעליה וזבח בשבילו שור והביא לפניו הרבה מטעמים. והתחיל להזכיר לו דברי מלכותו ואמר לו זכור אתה שעשית כך וכך כשהיית מלך. כיון שהזכיר לו ימי מלכותו התחיל גועה ובוכה בכל אותה סעודה, עד שעמד והלך משם בבכיה. למחר פגע בו אחד והשתטח לפניו וביקש ואמר אדוני המלך בקשתי שתבוא אצלי היום, א"ל מה אתה מבקש לעשות לי כשם שעשה לי חברך, א"ל אדוני איש עני אני ואין לי אלא מעט ירקות ואניח לפניך, אם רצונך בא עמי לביתי, מיד הלך עמו לביתו, כיון שהגיע לביתו רחץ פניו וידיו ורגליו והביא לפניו מעט ירק, והתחיל אותו האדם לנחמו ואמר אדוני, שבועה נשבע הקב"ה לאביך שאינו פוסק המלוכה מזרעו שנא' נשבע ה' לדוד אמת לא ישוב ממנה מפרי בטנך אשית לכסא לך, אלא כך דרכו של הקב"ה מוכיח וחוזר ומרצה שנא' כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה, אבל הקב"ה עתיד להחזירך למלכותך, כיון ששמע כך שבע. רבי חייא בר אבא ור' אבא בר בניומי בשם ר' יוסי בן זימרא אמרו כיון שחזר שלמה למלכותו ונתנבא בחכמתו על זה טוב ארוחת ירק שאכלתי אצל העני משור אבוס שלא האכילני אותו עשיר אלא הזכירני צערי עכ"ל:

בספר המפואר, הביא מארז"ל וזהו לשונו גרסינן במדרש הפסוק הזה של ויזרע יצחק מתחיל בוי"ו וחותם בה"א סי' י"ה רמז לשם י"ה שמברך למי שנותן צדקה לעניים ע"כ: **א"ה** הטעם דשם י"ה מברך למי שנותן צדקה, שהוא מדה כנגד מדה, הוא עם הצדקה גרם לייחד לעני עם אשתו, דשם י"ה בין איש לאשה יו"ד של איש וה"א של אשה כאומרם רז"ל לכך יתברך משם י"ה, עוד י"ל כיון דעל ידי הצדקה גורם יחוד למעלה ליו"ד עם ה"א לכן מתברך משם י"ה, עי"ל י"ה רמז לשכינה בגלות שהיא דלה כנודע והוא מרחם

על דלים לכן יתברך משם י"ה. ע"ש מרז"ל כל הצדקות שישראל עושים בעוה"ז הולכות עמהם לעוה"ב וינוחו אצלם בג"ע שנא' יבא שלום ינוחו על משכבותם הולך נכוחו, ושלום זו צדקה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום, והעושה צדקה מובטח לו שיהי' בהשקט ובטחה בעוה"ב שנאמר עבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם ע"כ:

א"ה נראה באמרו שהצדקות ינוחו אצלם בג"ע, הם המלאכים שנעשו מכל פעם ופעם שעשה צדקה, כי מכל מצוה נברא מלאך כנודע, ומעלת מצות הצדקה הוא, שהמלאכים שנעשו ממנה אינן זזין מאצלו כדי שיהיו מרכבתו והם לו דוגמת שרי המרכבה, והמלאכים שנבראו משאר המצות שעשה הם המשמשים בפניו, ונראה דזהו כוונת התנא דשכר מצוה מצוה, ירצה מהמצוה נברא מלאך ומשמש לפניו ונמצא דשכרו המצוה עצמה, וזהו ג"כ כוונת התנא אם למדת תורה הרבה נותנין לך שכר הרבה כנגדה, שהנה מכל דבור ודבור של תורה שאדם מוציא מפיו נברא ג"כ מלאך ומשמש באופן שאם למד תורה הרבה נותנין לך שכר הרבה שבכלל השכר הם המלאכים שאתה בורא שישמשו בפניך, וכשיעור שאתה לומד כך אתה בורא מלאכים אם מעט מועט שכרך ואם הרבה נבראים הרבה ונמצא יש לך שכר הרבה כנגדה, עוד נראה באומרו שהצדקות ינוחו אצלו הם העניים עצמם נשמותיהם ינוחו אצלו בג"ע, כלומר זה החיינו וקיימנו בצדקתו זכינו בשבילו לקיים, תורה ומצות ולהוליד בנים להניח זרע בארץ והוא אבינו ואנו בנים לו אין אנו זזין מאצלו, ועל ידי כך יש הכרזה על זה תדיר בעולם המלאכים על צדקותיו אשר עשה כיון שהם אצלם לעין כל:

פסחים פרק י' (קי"ט ע"א) עושר שמור לבעליו לרעתו א"ר שמעון בן לקיש זו עושרו של קרח, ואת כל היקום אשר ברגליהם, א"ר אלעזר זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו, פרש"י ז"ל על זה עושרו של קרח, שעל ידי רוב ממונו נתגאה ונטרד מן העולם:

א"ה ראה חיבתו של הקב"ה עם העני שהנה העושר מעמידו לאדם על רגליו שמשמח לבו, דנמצא שהעני לבו עצב עליו על שאין לו ממון לשמחו ועכ"ז שכינה שורה עליו דכתיב את דכא אתי דכא כמרז"ל ואע"פ דאין שכינה שורה מתוך עצבות כמרז"ל, אין זה כי אם מרוב חיבתו עמו, ראה עתה שהנוגע בעני כנוגע בבת עינו, והמחזיקו ומשמחו מה מאד גדול שכרו, ובזה נראה דזה יהיה כוונת מאמר רז"ל אמר הקב"ה כל מי שעושה עם עני כאילו עמי עושה, דהנה כיון שעושה עם העני, העני עומד בשמחה וגורם שהקב"ה שורה מתוך שמחה דכך רצונו ונמצא עושה עמו כביכול, משא"כ כשאין עושין צדקה עם העני, העני עומד בעצבות וגורם להקב"ה להיות שורה מתוך עצבות והוא נגד רצונו אלא דשורה על העני מתוך חיבתו עמו:

כתובות פ"א אמר ליה קום אימא מילתא כנגד מנחמי אבלים, פתח ואמר אחינו גומלי חסדים בני גומלי חסדים המחזיקים בבריתו של א"א שנא' כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחינו בעל הגמול ישלם לכם גמולכם ברוך אתה השם המשלם הגמול:

א"ה ראה כח הג"ח עד כמה מגיע שנעשה שותף עם א"א ע"ה ועם הקב"ה, ורמוז לזה, שלא קאמר בקיצור אחינו גומלי חסדים הקב"ה ישלם לכם גמולכם ברוך אתה ה' המשלם גמול, אלא האריך לומר בני גומלי חסדים המחזיקים בבריתו של א"א, לומר שהם כמותו שותפים לו, ואמר בעל הגמול ישלם לכם, לומר שהקב"ה בעל הגמול לשלם חסד, וא"כ דומים לבוראם גומלי חסדים כמוהו משלם הגמול:

בספר מלכי יהודה דף ח' ע"ב, ידוע שהכל מרובה על החלק, ולפי זה הכל מעולה מן החלק, ועכ"ז לפעמים יהיה מעולה החלק מן הכל והוא בענייני הצדקה, שאותו חלק מנכסיו שנותן האדם לצדקה הוא מעולה וחשוב מכל נכסיו, א"ה הטעם הוא כיון שהצדקה שנותן האדם לעני כאילו נותנה כביכול להקב"ה כנודע דכתיב מלוה ה' חונן דל, וזה הטעם שדוקא בענין הצדקה החלק מעולה מן הכל יען שחלק זה הולך אל הכל שהוא הקב"ה:

בספר רוממות אל על פסוק הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד, כלומר ההון ועושר נשאר בביתו והוא יפרד מהם, וצדקתו עומדת לעד והולך לפניו, לכן ישתדל לפזר מעותיו לצדקה שהוא הדבר ההולך עמו ע"כ:

כתבי האר"י. מורי זלה"ה היה נותן הצדקה בשמחה רבה ובטוב לבב ולפעמים לא היה מסתכל אם נשאר לו מעות, והיה נותן מעומד, א"ה הטעם שהיה נותן הצדקה בשמחה רבה ומעומד, משום שהצדקה שאדם עושה עם העני כאילו עושה עם הקב"ה כמארז"ל ע"פ מלוה ה' חונן דל וכי יש שמחה גדולה מזו שבנותנו לעני כאלו נותן למי שהכל שלו, ובהיות שהקב"ה בימינו של העני שנא' כי יעמוד לימין אביון, לכן ראוי לנותנה מעומד לפי שהשכינה לפניו שהיא בימין אביון:

זוהר ת"ח מלכות שמים איהו בי מקדשא לקיימא על מסכנין בגין צלא דשרות' וצדיק דא איהו איקרי גבאי צדקה למיחן ולמיזן לכולא דכתיב פזר נתן לאביונים ובגין כך גבאי צדקה נטיל אגרא לקבל כולא:

א"ה אומר וצדיק דא איהו איקרי גבאי צדקה, לפי שהצדקה גורם שפע לייחד ת"ת ומלכות על ידי צדיק חי עלמין ולכך גבאי צדקה נקרא צדיק:

שקלים בעין יעקב דף ל"ד, מפסולת של לוחות העשיר משה, מחצב אבנים טובות ומרגליות גלה לו מתוך אהלו ומשם העשיר ע"כ, א"ה יש לחקור למה לא העשירו באופן

אחר כ"א במחצב בתוך אהלו, ונראה שהוא בא לרמוז לעוסק בתורה שהקב"ה יזמין לו פרנסתו בתוך ביתו, ואל יעזוב התורה בשביל דוחק השעה:

ברכות בעין יעקב פ"ג, ת"ר חסידים הראשונים היו שוהין שעה א' קודם התפלה וכו', וכי מאחר שהיו שוהין ט' שעות ביום לשלשה תפלות תורתן האיך משתמרת ומלאכתן אימתי נעשית אלא מתוך שחסידים היו תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת:

א"ה מכאן מודעא רבה דאם הגזרה אמת, החריצות שקר. דהנה מזונותיו של אדם קצובין לאדם בכל יום ויום ששליש היום הקב"ה יושב וזן כל באי עולם מקרני ראמים עד ביצי כינים כדאמרינן בגמרא בע"ז, וא"כ חריצותו של אדם והשתדלותו למהר במלאכתו שקר, אם נגזר עליו מעט אין השתדלותו יכול להרבות על מה שנגזר עליו, לכן אין טוב לאדם כי אם לעבוד לבוראו בנחת ובישוב לבו כדי שיוכל לכוין בתפלתו ואל יטרידהו מחשבות עסקיו למהר להן לומר פן ירבה, כי לא יועיל לו כלום, ומה הוא שמועיל לו עבודת הבורא לעבדו בכל לבבו ובכל נפשו ומאודו, ואז מיעוט מלאכה שיעשה מתברכת וכדאמרינן:

לב אריה פ' בהר דף פ"ה משם בעל שפתי כהן, מלבד עולת הבוקר, מלב"ד נוטריקון 'מלוה 'לעני 'בשעת 'דוחקו כאלו הקריב עולת הבוקר ואם תעשה כך אתי עמי במחיצתי ע"ש באריכות:

א"ה המלוה לעני בשעת דוחקו כאלו הקריב עולה, פירשו המפורשים בשעת דוחקו של מלוה, שאפי' שהוא עצמו בדוחק אפ"ה מלוה לעני, שאם חוזר ללוה, לעולם הוא בדוחק כי עני הוא, ונראה הטעם למה נחשב כאלו הקריב עולה, כי העני בהיותו רעב גורם התגברות תום על חום הטבעיי ומלחך הדם שבגופו ונשרף כל הגוף וכמאמר המקונן עורנו כתנור נכמרו מפני זלעפות רעב, דמזלעפות הרעב מתרבה החום הטבעי ושורף הגוף כתנור נכמר, והנה ידוע שהעולה כליל, לכן המלוה לעני בשעת דוחקו, שהמלוה עצמו יושב בדוחק אין לחם ועם כל זה מה שיש בידו מלוה לעני, וגורם לגופו התגברות חום הטבעי השורף כל הגוף, בדין הוא שיחשב לו כאלו הקריב עולה שכולה כליל:

דרך ארץ זוטא פ"ה, יהי ביתך פתוח לרוחה כדי שלא יחסרו מזונותיך, א"ה כוונת מאמר זה יובן בדרז"ל בב"ר אהל של א"א מפולש היה שהיה פתוח לד' רוחות שכל מי שבא מאיזה צד שימצא פתח פתוח ובשביל כך ברכו השם בממון דכתיב ואברהם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב כדי שיספיק להכנסת אורחים כי אין מספר, לזה אמר יהי ביתך פתוח לרוחה כדי שלא יחסרו מזונותיך, לפי שכיון שעול אחרים עליך להאכילם ולהשקותם הקב"ה ממציא לך מעות להוצאות העניים אוכלי שולחנך:

פרקי דר' אליעזר פמ"ד כל העושה חסד עם אחד מגדולי ישראל כאלו עושה חסד עם כל ישראל, ובשביל חסד שעשה יתרו עם משה נמלטו בניו מתוך עמלק שנאמר ויסר קני מתוך עמלק, א"ה כיון דשקול משה כנגד כל ישראל נמצא שהחסד שעשה לו יתרו עשהו לכל ישראל ובפרט דמשה הוא אדם בסוד אדם דוד משיח היינו משה, ובגופו של אדם תלוים כל נשמות ישראל, וכן העושה חסד עם אחד מגדולי ישראל כיון שעיני כל ישראל עליו, שקול ככל ישראל ונחשב כאלו עושה עם כל ישראל:

ספר חסד לאברהם דף י"ט ע"ב, וז"ל צריך האדם בהיותו נכנס אל הקדושה ואל הדביקות הנפלא בעיון התורה שאז עונותיו גורמים לו כמה מכשולים בקושיות, צריך שיתחזק ויבטלם ולא יהיו מפרידים בינו ובין קונו, וצריך לדעת שזה גרמו לו עונותיו ויתחזק בעסק התורה ובעסק המצות ובצדקה ויתמיד העיון ואז ישכיל עכ"ל. א"ה מה שייכות יש לצדקה כדי שישכיל האדם בתורה. ונראה שהוא מדה כנגד מדה הוא פקח לבו של עני ע"י שהאכילו והאיר את עיניו, גם הקב"ה מפקח דעתו ומאיר עיניו שישכיל בתורה. עי"ל בהיות דחכמת המסכן בזויה וזה ע"י שעושה צדקה עם העני ומחזיק בידו אז דבריו נשמעים קצת לכן בנותנו צדקה משכיל בתורה כדי שיתחכם ואז כלם מתקבצים אצלו ללמוד ממנו ודבריו נשמעים. עי"ל עם מה שכתבתי לעיל דמי שהוא בעל צדקה מוחל לו הקב"ה עונותיו. ולכן כיון דמה שאינו משכיל אדם. הוא מטעם עונותיו. לזה בהיות נותן צדקה נמחלים עונותיו ובזה ישכיל בתורה. ובזה פי' הרב ידידיה נר"ו כוונת מאמר הגמרא פ' הבונה אלף בינה גמול דלים. כלומר כדי שתוכל ללמוד תורה ולהשכיל בה, גמול דלים שעל ידי הצדקה משכיל אדם בתורה כדברי הרב ז"ל:

חדושי אגדות גבי מאמר כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים, פי' הכתוב מהר יקדמונו רחמיך כי דלונו מאד. כלומר לא תמתין לרחם עלינו עד שאנו מקדימין לרחם על אחרים. אלא מהר יקדמונו רחמיך תיכף כי דלונו מאד ואין לנו יכולת להקדים לרחם על אחרים עכ"ל:

ספר סודי רזא כפר לעמך ישראל. גם לאחר מיתה יכולים הרוחות לחטוא ולהעניש כענין רוח של נבות. לכן נותנים צדקה בעד המתים ואם הם זכאים אזי יתפללו על הנותנים ועל אשר להם:

א"ה ראה נא מעלת הצדקה דיש בה כח לפייס הרוחות אחר מותם שלא יענישו ומועיל שיתפללו על הנותנים בעדם, והוא דכיון שהעושה צדקה עם העני כאלו עמו יתברך עושה כמארז"ל דכתיב מלוה ה' חונן דל נמצא כשנותן אדם בעד המתים לדלים כאלו

הם ממש נותנים להקב"ה ובזה יש להם פנים להתפלל על הנותנים בעדם: **ע"כ מס' מעיל צדקה:**

מ"כ בס' זבד טוב מרבינו יעקב חאגיס זלה"ה

וז"ל לעולם אל יזוז פסוק זה מדעתך. גדול העצה ורב העליליה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו. ושנו חכמים בלשון המשנה דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבים. כשתראה מטתך, זכור מיתתך, ושנותיך מתקצרין בשנתך. הגדל מעשיך בחפץ ה', ואל תשקוט יום ולילה מרדוף אחר התורה והמצות שהוא רצון יוצרך וכל מעשיך יהיו לשם שמים. כשתלך לעשות צרכך, זכור מה האדם ומה חייו דראון לכל בשר, אשר במעט רעי תלוים חייו אם יסתם או יפתח אחד מנקביו כלו חייו ובשעה אחד הוא כלא היה, לולי הנשמה הטהורה שהיא עתידה ליתן דין וחשבון לפני ה', כמעט נמשל כבהמות נדמו:

אין ראוי לאדם לשום כל אהבתו בבניו ובנכסיו, כי סוף סוף ילך אל בית עולמו וינחם, ובעת הפרידה יהיה לו צער גדול להניחם, אלא שים כל אהבתך בבוראך הוא אביך קנך עשך ויכוננך כי עמו מקור חיים להחיות את נפשך ולהטיב עמה, ואם יהיה בעיניך העולם הזה כאכסניא, לא יקשה בעיניך יום הנסיעה. כשיש בידך יכולת אל תזיזנה מתוך כיסך להיות מוכנת תמיד ליקח מעות לתת צדקה ולמעשים טובים, ותתפלל אל ה' שיזמין לך אנשים מהוגנים וראויים, וקודם תתך המעות לצדקה אמור הריני מקדיש את זה לצדקה ממה שחנני הבורא יתברך ואני נותנו לשמו יתברך למצוא חן בעיניו, והוא ברחמיו ידבק לבי לאהבתו ולירא‌תו כי הוא חלקי מכל עמלי, וכן קודם עשותך איזה מצוה קדש בפה לומר הריני עושה מצוה זו כאשר צוני ה' אלהי וכו':

הוי מתפלל תמיד על אחריתך שיהיה בתורת ה' ובעבודתו ובאחדותו, ואל תאמין בעצמך עד יום מותך, דעל זה נאמר הן בקדושיו לא יאמין, והן צדיק בארץ ישולם, ובתתך איזה מעות לצדקה, התנפל לפני בוראך ואמור תפלה קצרה זו שימחול ויסלח ויכפר בעל הרחמים את החטאים והעונות הפשעים שחטאתי מיום היותי על האדמה עד היום הזה, ולמען חסדיך המרובים חדבק נפשי בעבודתך והאר עיני במצותיך ויחד לבבי לאהבה וליראה את שמך הגדול הגבור והנורא וחזכני ללמוד תורתך בקדושה וללמדה את בני ישראל לשמור ולעשות ולקיים את כל חוקי רצונך, ואמור עוד כשם שחשכת את אבימלך מחטוא עם שרה כן תמנעני בכלל כל זרעי וזרע ישראל מחטוא לפניך ומאש תאוותי

תצילני כי אתה הוא בעל הרחמים מלא רחמים טוב וסלח ורב חסד לכל קוראך, יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי, עכ"ל:

מ"כ בצוואת הרב הק' כו' ר' אהרן הגדול זצללה"ה מקארלין שאמר קודם נתינת הצדקה הריני מוכן ומזומן לקיים מה שנא' בתורתנו הקדושה ושביה בצדקה, אשר כל הניצוצות הקדושים מתעלין בצדקה ורחמנות על דל ואביון דלית ליה מגרמיה כלום, והריני רוצה לקיים החסד ע"י אתערותא דלתתא, חוטא שבחטאים פושע שבפושעים כמוני אשר לפי האמת אין אני יודע אם יס גרוע ממני, וע"ו התעוררת הזה יהיה אתערותא דלעילא מעילוי לעילוי עד עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, ויתעורר רחמים גדולים והרחמנות אשר הוא נחלה בלי מצרים למשוך הרחמנות על כל ניצוצות הקדושים אשר בכל העולמות ועל כל ישראל, עכ"ל הקדוש זי"ע ועכ"י:

איתא באלשיך הק' זלה"ה ע"י תת צדקה בכפים, כפים מתקדשים, עכ"ל:

א"ה כיצד מתקדשים, משום שעל ידי שנותן פרוטה לעני עושה שם הוי"ה, כי הפרוטה היא היו"ד, וכפו וכף העני הן שני ההי"ן ופישוט הזרוע הוא הוא"ו ואם כן ע"י שם הוי"ה מתקדשים הכפים כיון שעמהם נרמזים אותיות שם הוי"ה הקדוש והנורא:

זוהר כל מילין דמתעבדין ואינון תחות שמשא ללאו אינון פולחנא דקב"ה, הבל יתעביד מינייהו ואיהו תבירא דרוחא דמתבר לרוחא וסלקא ונחתא בעלמא ההי"ד הבל ורעות רוח, אבל ההוא מלה דאיהו פולחנא דמריה דא איקרי לעילא מן שמשא ואתעביד מיניה הבל קדישא ודא הוא זרעא דזרע בר נש בההוא עלמא ומה שמיה צדקה דכתיב זרעו לכם לצדקה, האי מדבר ליה לבר נש כד תיפוק נשמתיה מיניה וסלקא לה באתר דכבוד דלעילא אשתכח לאתצרא בצרורא דחיי הדא הוא דכתיב והלך לפניך צדקך בגין לדבר לך לסלקא לך מן אתר לאתר דכתיב כבוד ה' יאספך:

א"ה הבט וראה מעלת הצדקה דכל מלה דאיהו פולחנא. דמריה דאתעביד מניה הבל קדישא קוראו בשם צדקה, והוא ללמדך כמה חביבה הצדקה לפני המקום, גם ללמדך דהעושה צדקה כאילו עביד כל פולחנא דמריה והוא מעלה נשמתו למעלה למקומו לבל יפגע בה באויר שום מזיק משחית ומחבל, לפי שהצדקה הולכת לפניה למגן זה ולצינה ולצינה להפסיק בינה ובין המזיקין שנא' והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך:

בספר זקן אהרן בפ' בהר אמר שם על פסוק מלוה ה' חונן דל, כלומר זה החונן לדל בהלואה נקרא כביכול הוי"ה כי עלה הכתוב עליו כאלו הוא אלו"ה ויש בידו כמו יכולת האלהי"ם המחזיר נשמות אשר עשה לנו את הנפש הזאת וכאלו היה בידו לברוא את

הנפש ולהשיבה אל העני, וזהו וגמולו כאלו היה עושה מעשה השם לתת לו נפש כן ישלם לו ע"ש באורך:

א"ה דרש הרב ז"ל מלוה ה' כלומר המלוה לדל נקרא הוי"ה וכזה דרשו רז"ל כל הבוטח בה' יהיה כה' שנאמר ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה', כלומר הבוטח בה' והיה הוא ה' כביכול, ומצורף ע"ז נראה לי לפרש שהטעם שהמלוה לעני יקרא כביכול הוי"ה כמו שפירש הרב ז"ל משום שהמלוה לעני הוא מסיבת הבטחון שבוטח בהקב"ה שלא יחסר ממונו בעבור שהלוה לעני וכיון שבוטח בה' יהיה כה' כמארז"ל כל הבוטח בה' יהיה כה' שנאמר ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' כמדובר:

ס' מעיל שמואל דף מ"ט משם שני לוחות הברית ז"ל דף רי"ח מביא תפלת הרמב"ן ז"ל בענין הזיווג ושיעשה צדקה קודם כל דבר שעושה ובפרט קודם הזיווג ע"ש באורך:

א"ה הטעם להקדים צדקה לכל דבר שעושה, משום שע"י הצדקה כביכול נעשה לוה דכתיב מלוה ה' חונן דל, ואם כן לוה חייב לשלם, לכן כשנותן צדקה קודם כל דבר שעושה, כשבא לעשות הדבר, הקב"ה צריך לעשות בקשתו כדי לשלם לו משום דצדיק חונן ונותן, וזה יהיה הטעם שבענין הצדקה אומר הקב"ה ובחנוני נא בזאת, משום דכיון שנותן לעני נחשב כאלו נותן להקב"ה ונמצא הוא חייב לו ולכך צריך לשלם דעמו כביכו"ל עשה, משא"כ בשאר המצות דאם צדקת מה תתן לו, לכן במצות הצדקה דווקא אמר ובחנוני נא מה שלא אמר כן בשאר המצות ונכון מאד:

עוד נראה הטעם שדוקא בענין המעשר היינו הצדקה אמר הקב"ה ובחנוני נא בזאת וכו' מה שאין כן בשום מצוה אחרת, משום שאם אין נותנין לעני פרנסה יש לו תרעומת על הקב"ה למה עשהו עני ולחבירו עשיר שהרי לא יצא מתחת כסא כבודו ונסתכן לבא בזה העולם כי אם משום מאן דאכיל דלא דיליה בהיל לאסתכולי באפוהי, ומה הרויח בזה כיון שגם בזה העולם אכיל דלאו דיליה ובהיל מבשר ודם בזוי ושסוי. והוא טענה ניצחת, אך כשמפייסים אותו בפרנסה שותק ואינו מתרעם. ולזה אומר הקב"ה או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי, שמשים שלום ביני ובין העניים כמארז"ל והטעם לפי שאינן באים לצעוק לפני בטענה למה יצאתי מתחת כסא כבודך כמדובר, וכיון שכן בענין הצדקה אומר הקב"ה ובחנוני נא בזאת, לפי שאעפ"י שיהיה עונות ביד הנותן אינו מעכב שעכ"ז משפיע לו הקב"ה מטובו, והוא כדי שיחזור ויתן לעניים, לפי שאם אינו משפיעו ברכה לא יתן כי יקפוץ ידו, ונמצא העניים מתרעמים וצועקים למה בראם עניים כמדובר ואין לו כביכו"ל מה להשיב להם טענה שמתיישבת לפי דעתם, לכן במצות הצדקה יכול אדם לנסותו, משום שבוודאי, נותן לו הקב"ה אם נותן צדקה משום שיש לו צורך כביכו"ל

לתת לו כדי שיחזור ויתן לעניים, לפי שאם לא יתן לו יקפוץ ידו מלתת לעניים ובאים ומתרעמים לפניו כדפרישית:

מ"ר יכול אם אדם נותן פרוסה לעני הקב"ה משלם לו פרוסה, לא, אלא אמר הקב"ה נפשו של עני מפרכסת לצאת מפני הרעב ונתת לו פרוסה והחיית אותו, חייך שאני מחזיר לך נפש תחת נפש, למחר בנך או בתך באים לידי חולי או לידי מיתה ואזכור אני להם המצוה שעשית ומציל אותם מן המיתה:

שבת א"ר יהושע בן לוי גדול המלוה יותר מן העוש' צדקה, והמטיל לכיס יותר מכלם:

מדרש קהלת שלח לחמך על פני המים, אמר רב ביבי אם בקשת לעשות צדקה, עשה אותה עם עמלי תורה שאין מים האמור כאן אלא דברי תורה שנאמר הוי כל צמא לכו למים:

עוד שם אמר ר' עקיבא כשהייתי בא בים ראיתי ספינה שנטרפה בים ונצטערתי על ת"ח שהיה בה ונטבע, וכשבאתי למדינת קפוטקיא ראיתיו שהיה עומד לפני ושואל שאלות, אמרתי לו בני איך עלית מן הים, א"ל רבי בצלותך טרדני הגל לחבירו וחבירו לחבירו עד שהגיעוני ליבשה, אמרתי לו בני מה מעשים בידך אמר כשנכנסתי לספינה פגע בי איש אחד מסכן אמר לי זכי בי ויהבית ליה חד עיגול, אמר לי כמה דיהבית לי נפשי במתנתך כך יתיבת לך נפשך וקראתי עליו שלח לחמך על פני המים:

בספר מאה שערים בסוף שער כ"ט וז"ל על דרך האמת הצדקה רומזת למדת העני והעני רומז לשכינה הנקראת תפלה לעני והנותן צדקה לעני למטה כאילו משפיע רחמים לשכינה למעלה וזוכה לחזות פני השכינה:

א"ה מה מקום יש לאדם להתנצל למנוע עצמו מן הצדקה מאחר שעל ידי הצדקה גורם שפע למלכות ורבוי רחמים מצויים בה כדי שתוכל להשפיע בכל העולמות, היוכל ארץ לסבול אם אמר יאמר האדם שאינו נותן צדקה כדי שלא יחסר ממונו, דשקר יאמר דכיון שעל ידי הצדקה משפיע רחמים לשכינה למעלה נמצא על ידי הצדקה מתרבה ממונו דכיון דמלכות מקבלת שפע משפעת למטה והברכה מצויה בכל וממונו של אדם מתרבה על חד תרין באופן שהקופץ ידו מן הצדקה כאילו אינו חושש על כבוד השכינה וגורם רעה לעצמו שממונו מתמעט ואינו מתרבה וגם לכל העולם עמו בהיותו סותם מקום השפעת השפע על ידי שמונע עצמו מן הצדקה, ומה יענה ביום הדין דחס על ממונו ולא על כבוד השכינה, ישים האדם כל זה נגד עיניו ובזה לא יחדל ולא ישקוט מלתת צדקה לכל הפושט ידו יהיה מי שיהיה:

מדרש שיר השירים הנך יפך במצות הנך יפה בג"ח וכו', נראה לפרש בשילוב שתי חלוקות אלו בדרז"ל כל תורה שאין עמה ג"ח דומה כמי שאין לו אלו"ה וכו' לזה אמר הנך יפה במצות הנך יפה בג"ח, כלומר אימתי הנך יפה במצות כשהנך יפה בג"ח, לפי כשאינך עוסק בג"ח אינך יפה אפילו שתקיים כל מצות שבתורה לפי שאת דומה כמי שאין לו אלו"ה, עי"ל בהיות שגדול ג"ח מן הצדקה כמארז"ל וידוע שהצדקה אינה כשאר מצות דבשאר מצות אם צדקת מה תתן לו משא"כ בצדקה דמלוה ה' חונן דל ונמצא דכביכול עמו עושה ולא שייך לומר בצדקה אם צדקת מה תתן לו שהרי נותן לו כביכול, וידוע דג"ח גדול מן הצדקה לכן מרמז בעל המאמר דג"ח יש לו מעלה גדולה על כל שאר מצות לכן עשה לג"ח חלוקה בפני עצמה ואמר הנך יפה במצות הנך יפה בג"ח אע"פ דג"ח היינו צדקה היא בכלל המצות, אך שאר המצות אם צדקת מה תתן לו, אבל ג"ח אם צדקת במצוה זו כביכול נתת לו:

ספר דרך חיים דף ג' צדק לפניו יהלך, פירוש שיתן צדקה ואחר כך ישים לדרך פעמיו ובספר הזוהר שכ"ו ז"ל זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד למדנו מי שהולך למקום הועד או בדרך או במקום סכנה שיתן קודם לעני לחם או שום דבר שהנאתו קרובה, אבל מי שיש לו בושת פנים לקבל דבר מאכל יתן לו מעות, וזהו קצרו לפי חסד, ר"ל לפי חסד שנהנה העני עכ"ל:

א"ה הטעם שהנותן צדקה הקב"ה מצילו מכל צרה, משום שהנותן לעני כאילו נותן לו כביכו"ל דכתיב מלוה ה' חונן דל ונמצא שהקב"ה חייב לזה שנתן צדקה משום שנתן לו כמדובר ולכן כיון שנותן אדם לצדקה צריך ה' להצילו מכל צרה כיון שלו כביכו"ל נתן וצריך לשלם. ע"כ מס' מעיל צדקה:

בשם הרב החריף החסיד המפורסם מוהר"ר שמואל שמעריל אב"ד דק"ק אוסטראווצי זצלה"ה תלמיד מובהק של המגיד מקאזניץ ושל הרב היהודי מפשיסחא זללה"ה אמר על הפסוק בפ' שמות וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ, והקשה ז"ל מיותר תיבת כן, הול"ל וכאשר יענו אותו ירבה ויפרוץ, ונראה לתרץ בהקדם הפסוק הבה נתחכמה לו פן ירבה, וקשה מה חכמה הוא בזה לענות את ישראל, אך עפ"י ששמעתי מפי מורי ורבי מוהר"ר יעקב יצחק ז"ל מפשיסחא שאמר פי' הפסוק פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה, אמר דאם האדם רוצה לעבוד את הש"י בחכמות, עי"ז בא בספיקות ח"ו, וזאת לא יתכן, אך צריך להיות כשור לעול וכחמור למשא, וז"פ פן יש בכם, היינו ספיקות, וזהו שורש פורה וכו' עכ"ל, ובזה נוכל לפרש, ג"כ עד"ז הבה נתחכמה לו להביאם שילכו בדרך חכמות, ועי"ז פן ירבה, פי' שיתרבו להם ספיקות, וע"ז כתיב וכאשר יענו אותו כן

ירבה כ"ן ר"ת כת"ר נו"ן הם נ' שערי בינה וכמו שפירש"י ז"ל הם אמרו פן ירבה ואני אומר כן ירבה שיתרבה להם השערי בינה ויוכלו יותר לעבוד השי"ת. והבן:

מס' בעלי ברית אברם, מבעל המחבר ס' חסד לאברהם, בפ' וירא וז"ל, ודע שבעליות הנשמה (בלילה) למעלה מקיפים את המטה ס' מלאכי חבלה, וז"ש שעוג מלך הבשן היה מיתר הרפאים ע"ד שארז"ל חכמי הקבלה שהיה מזרע הרפאים מלאכי חבלה שנקראו רפאים קטלנים, וז"ש ששים עיר ס' מזיקים, לא היתה קריה אשר שגבה ממנו, אין להם שום רשות לחבל בעבור הקריאה, וזהו שתקנו לקרות פרשה ראשונה שיש בה ששים תיבות עם אותיות ג' הויה בקריאה יבואו ס' לבטל נזק מאלו הס' מזיקים, וכן כל פסוק מפרשת שמע מתחיל בו' ומסיים בך' כ"ו שם הוי"ה לרמוז שבכח אותיות הוי"ה מתבטלים ס' מזיקים, ודע שהאדם יש לו ד' צדדים פנים ואחור ימין ושמאל, ולזה תקנו לבטל ס' מזיקים שמסבבים האדם, וז"ש ותלהט סביב צריו, ולפי שצד הפנים שהם יותר נכבדים לכן תקנו כנגדה ק"ש. וכנגד הצד הב' תקנו יושב בסתר עליון וגו' עד מחסי ס' תיבות, וכנגד הצד הג' תקנו, ה' מה רבו צרי עד לה' הישועה ס' תיבות, וכנגד הצד האחור שהוא מסוכן ג"כ אבל אינו כמו הפנים לזה תקנו יברכ"ך יא"ר יש"א ס' אותיות, ובשביל הראש תקנו ויס"ע ויב"א וי"ט ע"ב אותיות בכל פסוק והם רי"ו אותיות סוד שם המפורש וכח זה השם איש חרב"ו בגימ' רי"ו מבריח מלאכי חבלה ס' מכל צד ונשארת מטתו שלמה מפחד בלילות בלילת כתיב כח לילית ששולטת בלילה, וצריך לקרותם בכוונה לבטל המזיקים של לילית ולכן ג' בלילות יש, להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות, איש חרבו על ירכו מפחד בלילות. העומדים בבית ה' בלילות, וסימנם בליליון יפלחון ויעבדון, והכוונה שבשמורה ראשונה יאמר ק"ש, ובשניה יפלחון ר"ל יעבדו הא"ל יתברך, ובשלישית יעסוק בתורה ע"ש:

נועם אלימלך וידבר אלהים את כל הדברים האלה, שתכלית וכוונת כל התורה, לאמר אנכי ה' אלהיך, להשיג ע"י התורה מציאות אלהות:

תולדות יעקב יוסף, האי עלמא כבי הלולא דמיא, כמו שתכלית הלולא לומר הרי את מקודשת לי, כן תכלית כל העבדות לדבק בה' על ידי התורה והמצות. בשם הק' אי"א זללה"ה מוהר"ר יעקב יצחק ז"ל מלובלין על פסוק אל תפנה אל האובות ואל הידעונים, הם האנשים המסתפקי' עצמם במה שיש להם רצון לעבודת ה', גם יודעים דרכי ה', ואובות לשון רצון, כמ"ש ולא אבה, רק צריך שיהא מעשיו מרובים מחכמתו:

קדושת לוי ומראה כבוד ה' כאש אוכלת כו' דהנה האדם בעבודתו להשי"ת בתורה ובמצות מביא תענוג גדול למעלה, וכשהאדם רוצה לידע אם הש"י יש לו תענוג

מעבודתו, הבחינה הוא על זה, אם אדם רואה שלבו בוער כאש ומתלהב תמיד לעבוד אותו ויש לו חשק ורצון בעבודת הבורא, אז בוודאי מוכח שהש"י יש לו תענוג מעבודתו ולכך מסייעין לו מן השמים ושולחין לו מחשבות קדושות לתוך לבו, ולזה אמר ומראה כבודי ה' כו', שהסימן כשירצה אדם לידע אם רואה כבוד ה' והקב"ה נהנה ממנו ולזה הסימן כאש אוכלת אם לבו בוער כאש וק"ל:

בשם הק' אי"א מוהר"ר משה זללה"ה מ"מ מקאזניץ, וענן ה' על המשכן יומם, בהקדם דברי אאמו"ר ז"ל שומר רוח לא יזרע, מי ששומר וממתין עד יערה עליו רוח ממרום שיוכל להתפלל, איש כזה לא יזרע, לא יוכל לזרוע ולעבוד את ה', ורואה בעבים לא יקצור, שאפילו עב הענן סך בעדו, פי' שאין מוחו בהיר וחזק כ"כ אעפ"כ רואה לעבוד עבודתו, איש כזה לא יקצר בעבודת הש"י, ובזה נפרש, וענן ר"ל אף שהוא בעב הענן שאין מוחו בהיר, אעפ"כ ה' על המשכן, ר"ל שעובד עבודתו וממשיך עליו קדושתו ית', יומם, הוא בחי' יומם, אבל ואש, איש אשר רוצה שיבער אש של מעלה תחלה בקרבו, לילה, הוא בחינת לילה, בכל מסעיהם, ר"ל כן צריך להיות בכל מסע אשר יסעו העובדים באמת לעבודתו ית':

בשם הק' אי"א מהור"ר ירחמיאל זללה"ה מפשיסחא, ראשית מכל דבר להשליך ממנו כל הדאגות, ותחשוב מה לי לדאוג על דבר שאין ביכולתי לתקן, מוטב לחפש אמונה, אף אם לא ישיג האמונה על נכון, אפ"ה מכפרין לו עונותיו, כמ"ש אם יש איש מבקש אמונה ואסלח לו:

עוד אמר כמו שהסוחר אינו משגיח על טלטול הדרך, כן תכלית העולם לבא ליראת שמים, ושאר הדברים יהיה מה שיהיה, אם בא על אדם דינים ח"ו יאמר שהם לטובתו כדי שיקבל עליו עומ"ש יותר:

אמר עיקר תיקון האדם הוא התורה, ותכלית התורה לבא ליראת שמים, ובבחינה שלומד ויודע כי התורה קדמה לעולם כך הוא פותח שער בתורה, אמר סימן של עבדות האמת, שידע שמלא כל הארץ כבודו, שלא נמצא שום דבר שאין בו חיות אלהית:

(**מדרש**) בנוהג שבעולם אדם לוקח חפץ שמא יכול לקנות בעליו אבל הקב"ה נתן תורה לישראל ואמר להם כביכול לי אתם לוקחים, הוי ויקחו לי תרומה, מכרתי תורתי כביכול נמכרתי עמה:

(**זוהר**) זכאין ישראל דקב"ה אתרעי בהו ויהיב להו חולקא בשמא קדישא, בגין דזכו באורייתא, דכל מאן דזכי באורייתא זכי ביה בקב"ה:

(**דגל מחנה אפרים**) צוה הקב"ה שיקח אדם לקב"ה אצלו כמ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, אך איך אפשר ליקח להקב"ה כביכול שישרה אצל האדם, והיינו ע"י התורה שהיא שמותיו של הקב"ה, והוא הקב"ה עצמו שהוא ושמו אחד, כמ"ש בזוהר קב"ה ואורייתא כולא חד, וכשלומד התורה לשם קב"ה ומזכיר אותיות התורה שהם שמותיו של הקב"ה בזה הוא לוקח לקב"ה ממש, ושורה עליו השכינה כביכול, כמ"ש בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך, נמצא בעסקו בתורה לשמה בזה הוא לוקח להש"י כביכול וממשיך עליו השראת השכינה הקדושה וזה מרומז בפ' ויקחו לי פירש רש"י לי לשמי, היינו שיקחו שמי וממילא יהא לוקחים אותי כי אני ושמי חד:

(**אור החיים**) כתוב בזוהר כי רמ"ח איברים ושס"ה גידים נגד רמ"ח מ"ע ושס"ה מצות ל"ת, ובעשותו מצוה באותו אבר שנעשה בו המצוה שורה בו שם הויה ונעשה מרכבה לשכינה ומתהלך השם בתוכו, וזה אמר ללכת בהם אני ה' וכאלו אמר ללכת אני ה' בהם, והוא סוד ושכנתי בתוכם:

(**מאור עינים**) הנה הש"י נתן לנו את התורה כדי שיוכל האדם לדבק עצמו בהש"י שצמצם עצמו כביכול באותיות התורה והתפלה שהם היכלות להבורא, אך שיש מחשבות זרות המבלבלין אותו בעת עסקו בתורה ולכן כתיב כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה, שצריך לעשות בכח, והיינו שישים כל כוחו וחיותו בתוך אותיות התורה:

כונות פשוטות כשיעשה צדקה מס' כף אחת סי' י"א וז"ל, מצאתי כתוב שבמעשה הצדקה צריך לכוין לפדות כל נר"נ וניצוצי הקדושה והתורה והמצות והתפלות אשר נדחו ונטבעו בקליפות, ובכח הצדקה יצאו מתוך הקליפות ויחזרו אל הקדושה אל שרשם מנוקות מכל רע, ויכוין שה' יצילהו מיצה"ר ומכל חטא והרהורים רעים ומאכלות אסורות ומכל חולי, ויכוין שבכח מעשה הצדקה יתבטלו כל המקטריגים מעליו, ויכוין שאם חייב איזה סך לאיזה אדם שאינו יודע בין בגלגול זה בין בגלגולים אחרים מאיזה צד ואופן שתועיל צדקה זו לתקן אשר עיות, ויכוין שבכח הצדקה והיה נחת רוח לנר"נ של אביו ואמו וקרוביו ויחשוב שיש כוונות וסודות ייחודים עליונים במעשה הצדקה והוא מכוין דרך כלל לייחד קוב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו ליחד שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל לתקן שורש מצוה זו במקום עליון, והוא מכוין בדעת רשב"י הקדוש ורבינו יצחק לוריא הקדוש. ויהי נועם וכו':

מס' שער היחודים, שאלתי למורי זללה"ה על מה שאומרים כי מי שאינו ישן כלל כל הלילה שנחשב לו כמו כרת, והשיב לי, מורי ז"ל שכן הוא האמת שמי שהוא ניעור כל הלילה ואינו ישן כלל ועוסק בתורה אם הוא חייב כרת על איזה עבירה שעשה מחייבי

כריתות, נחשב לו אותו הלילה כמו כרת, ובלבד שילמוד בלילה ההוא בענייני עבירה שעבר שחייבים עליה כרת:

ענוה גי' סמ' לרמז מי שיש בו ענוה אין סמ' שולט בו ואין יכול לקטרג עליו, ושמעתי ממהר"א הלוי שלכן אומרים מזמור לדוד ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני במזמור קל"א לרמוז ע"ז כי מי שאין בו גאוה אין סמ' שעולה קל"א שולט בו, ע"כ:

מדרש רבה פ' י"ד על פ' דברי חכמים כדרבונות, מנין אתה אומר שאם שמע אדם דבר מפי קטן שבישראל יהא בעיניו כשומע מפי חכם שבישראל ת"ל והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי ולא כשומע מפי חכם אלא כשומע מפי חכמים שנאמר וגו' ולא כשומע מפי חכמים אלא כשומע מפי סנהדרי גדולה וכו' ולא כשומע מפי סנהדרי גדולה אלא כשומע מפי משה ולא כשומע מפי משה אלא כשומע מפי ה' שנאמר נתנו מרועה אחד, ושלמה המלך ע"ה למד לאדם דעת מן הנמלה השפלה, ומן הכל יכול אדם ללמוד ואמרו ג"כ במדרש קהלת (דף ס"ט ע"ב) יהיה בעיניך דור שבא כדור שהולך, שלא תאמר אלו היה ר"ע קיים הייתי קורא לפניו אלו היה ר' זירא ור' יוחנן קיימים הייתי שונה לפניהם ע"ש:

מס' מעבור יבק בענין יסורין מכפרין עונותיו של אדם מביא שנאמר למהרר"י קארו זצ"ל כי כל כך זוכה האדם ביסורין הבאים עליו כשסובלם בסבר פנים יפות כמו שזוכה בעשיית המצוה, והטעם שע"י היסורין הגוף מתחלש שהוא כח הטומאה, כי הגוף מעור הנחש, פי' חומריי ונוטה לרצון הנחש השולט בעוה"ז והכסיל אוכל את בשרו דוקא ולא הנשמה ח"ו, ובזה מזדככת הנפש מטומאתה ונשארת טהורה ונקיה ומוכנת להתלבש מכתנות אור דשבקת בגן עדן התחתון שהיתה לבושה בהם אחר רדתה מהיכל לבנת הספיר בעת אשר נשתהתה שם בגן עדן ומזדווגים שם נפש הזכר ונפש הנקבה זמן מה ומזיווגם נוצר להם כתנות אור, ועל זיווג זה ראשון בגן עדן אמרו בגמרא מ' יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת וכו' עד בואה לעוה"ז, ואם זוכה לחזור שם מתלבשת עוד בהם בתוספת עילוי כי עתה הרויחה אותם ונוטלת ומתלבשת משלה באורות ההם קודם עלותה לג"ע עליון והם דוגמת כתנות אור שהיו לאדם וחוה שם, ועל הכוונה הזאת אשרי המקבל עליו דין שמים באהבה, כי כאשר ייסר איש את בנו אלהינו מייסרנו, ואמרו במדרש רבה על פסוק אחת לאחת למצוא חשבון, אדם נכשל בעבירה שחייבין עליה מיתה בידי שמים מת שורו אבדה תרנגולתו נשברה צלוחיתו נכשל באצבעו, החשבון מתמצה, שכמו שהאב הרודה את בנו ורב תלמידו, מכוין להכות ולחבוט חביטו על אותו כח של היצה"ר המתעהו, ולכן אמרו במדרש רבה פ' ז' חבוט חבוטך דהיא טבא בקילטא, וכתיב ייסר בנך ויניחך ויתן מעדנים לנפשך, כדוגמא זאת הם היסורין הבאים

מאת פני השם על בשר אדם ועל עור הנחש כנזכר, ואמרו בב"ר פ' מ' על פ' טרף נתן ליראיו, טירוף נתן ליראיו בעוה"ז, אבל לעוה"ב יזכור לעולם בריתו, ובפ' צ"ב אמר רבי אלכסנדרי אין לך אדם בלא יסורין אשריו לאדם שיסורין באים עליו, ובויקרא רבה פ' ל"ב אמר כי הצדיקים ביציאתם מג"ע ורואים הרשעים בגיהנם, נותנים שבח והודאה להקב"ה על היסורין שהביא עליהם בעוה"ז הה"ד אודך ה' כי אנפת בי:

עוד שם **אין** הקב"ה דן את האדם אלא בפמליא של מעלה שלעולם פותחין בזכות, ולכן נקרא ההיכל שבו הסנהדרין הקדושים היכל הזכות, לא כן היכל שכנגדו בקליפ' הפותחים לעולם בחובה, וכשהקב"ה גומר הדין אין מי שישיב עליו שנא' והוא באחד ומי ישיבנו:

ויש עוד בקדושה בית דין תחתון וב"ד עליון ודין האדם הוא בעליון דנפיש רחמי, עוד אמר כי הנפש החוטאת היא תמות דצריך אדם למרק המשחית שעשה, ביסורין, ותשובה מועלת ואינה מבטלת הגזירה כולה אלא ביסורין שיקבלם עליו מעט מעט, ובזה יתמוגג המשחית, ותשובה גורמת חלישת כח המקטריגים ע"ד עת אשר שליט אדם באדם, אדם באדם דקדושה, לרע לו דאדם בליעל ע"ש, ודימו שליטת החיצוני בכח הקדושה לחיה גדולה שבלעה אדם מזויין ולא חבלו בפיה להיותה גדולה הרבה, וזהו ס' והלבנון באדיר יפול, והאדם הזה שלא חובל בפיה יש בידו חרב פיפיות וירד לתוך מעי' של חיה זו והחרב בידו ובעודו בתוכה משחי' בני מעי' בחרבו הקשה, הנה ששליטתה בו הוא לרע לה בסוד ותבאנה אל קרבנה ומראיהן רע וגו' כמו כן התשובה גורמת חלישות כח במקטריגים, ולכן השב מאהבה יש לו שכר על כל עון כאלו עשה שתי מצות, האחד החטא עצמו שנתהפך למצוה ומלאך רע נעשה טוב, הב' המלאך החדש המתהווה מהתשובה פרטית שעושה לכל עון וזה כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאותיה, כפלים נחמות ולכן נחמו נחמו עמי:

עוד שם וז"ל מובא בזוהר מאן דלא ישגא בחוביה דחיל מאינון ימי רע דיצה"ר, והזהיר על עונות דאדם דש בעקביו על דרך למה אירא בימי רע וגו' ע"ש, ונמצא כי הוגד טעם למה עונות נעשו כזכיות למי ששב מאהבה, והוא כי חובא דחב בר נש יתיב קמי קב"ה ואוליף עליה חובא, ואמר פלוני עבד לי ביום פלן, וכד תב מההוא חובא, הא איהו בגרמיה מכריז קמי קב"ה ואמר פלוני דעבד יתי ביום פלן תב בתיובתא מני, אשתכח דחובא גופיה אוליף עליה זכות, והיינו כי נרצה עונה, דעון גופיה מרצה קמי קב"ה עליה כי לקחה וגו', וע"ד קב"ה יהיב ליה כפלים והקב"ה מוותר חובין לבר נש, ומאי דאמרי

כל האומר הקב"ה ותרן יוותרון מעוהי, ה"מ כד לא חייבין, אבל חייבין ומתחרטין ותוהין על הראשונות, קב"ה שביק לון יהיב לון אגר טב:

הנהגות טובות

מהרב הגאון החסיד הקדוש מוהר"ר **מנחם מענדל** זללה"ה מק"ק וויטעפסק בעהמ"ח ספר **פרי הארץ**:

א) ראשית חכמה יראת ה' (תהלים קי"א) כתיב ובעבור תהי' יראתו על פניכם לבלתי תחטאו (פ' יתרו) ודרשו רז"ל (נדרים דף כ') זה הבושה, כי הבושה מביא לידי יראה מלפניו ית' ולהתבייש תמיד בבושה גדולה ויראה מלפניו ית"ש שמלא כל הארץ כבודו, וחוקר כל הנסתרות וצופה ומביט על כל התנועות, ולהתבונן דבר זה מאד כמ"ש בש"ע או"ח (סימן א') שויתי ה' לנגדי תמיד, ולקיים מה שאמרז"ל (ברכות דף ס"ג) איזהו פרשה קטנה שכל גופי התורה תלויים בה הוי אומר בכל דרכיך דעהו (משלי ג') להיות כל מעשיך אכילה ושתייה ושינה ומשגל הכל לעבודת הבורא ית"ש שלא יהי' אצלו רק מה שהוא הכרח כמבואר בשו"ע שם (סימן רל"א):

ב) להזהר מאד מביטול תורה, ולהתמיד בכל מה דאפשר, ולקיים לא ימוש אפר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה וגו' (יהושע א'), אך להזהר שיהיה הלימוד לשמה בדחילו ורחימא, כי אורייתא בלא דחילו ורחימא מיד וישמע ה' ויחר אפו:

ג) לידע לפני מי הוא אומר הדברים האלה ואיזה הדברים הוא אומר כי אורייתא וקוב"ה כולא אד, רק שיהי' לשמה:

ד) לידע הדרך אשר ידבק בה האדם בו יתברך:

ה) להזהר מאד מלימוד שלא לשמה שלא יעשה ח"ו סם המות, ולהיות זך ונקי בלי שום מחשבה זרה:

ו) ללמוד בכל יום תנ"ך עד שירגיל בהם:

ז) ללמוד בכל יום משניות ולתקן מה שפגם:

ח) ללמוד בכל יום גמרא שהגמרא בעיון משבר הקליפות, אך שיהי' לשמה:

ט) להזהר מאד ללמוד ספרי מוסר, ובפרט ס' הקדוש ראשית חכמה מיניה לא תזוע ולהתבונן המוסר ולחזור ב' פעמים כדי שיזכור:

י) ללמוד תרי"ג מצות ולהיות בקי בהם, ועכ"פ יראה לחזור בכל חודש תרי"ג מצות:

יא) להזהר מאד להיות ממארי דחושבנא [עיין בזוהר פ' קרח דף קע"ח] שיעשה בכל לילה קודם השכיבה חשבון על המעשים שעשה כל היום שאם ראה שעשה ח"ו עבירה יתודה תיכף ויבקש מחילה, ויקנוס את עצמו באיזה קנס ממון לצדקה:

יב) להזהר מאד לשמור שבת כהלכתו בכל החומרות שהחמירו רז"ל ראשוני' ואחרונים, ולהיות מחשבתו תמיד אל השבת כמ"ש זכור את יום השבת לקדשו (פ' יתרו) שלא יסיח דעתו ממש מיום השבת:

יג) גם שלא ידבר שום שיחה בטלה כל היום רק בדברים הצורך לפרנסה או דברים ההכרחים כמ"ש רז"ל (יומא דף י"ט) ודברת בם ולא בדברים בטלים, ובאם שיוכל ללמוד פשיטא דאסור. רק אפי' בעת שאינו יכול ללמוד יזהר מאד לדבק עצמו בהבורא ית"ש שלא יסיח דעתו ח"ו. וכ"ש שלא ידבר כזבים ח"ו ולשון הרע ורכילות ולצנות שהם מד' כיתות שאינם מקבלים פני השכינה כמבואר בכמה מקומות:

יד) גם בשעת המנחה יזהר שלא לדבר שיחת חולין עד שעה אחר ערבית:

טו) להזהר מאד לכבד את העניים בכל מה דאפשר. ובפרט לעני הגון להיות על שלחנו בכל שבת. ועכ"פ בכל יו"ט ועכ"פ בסוכות לתת מנה יפה חלק אושפיזין לעני הגון ות"ח. ולתת קודם כל שבת וקודם כל רגל מתנות לעניים כפי יכולתו:

טז) להזהר בכל מה דאפשר להתבודד יום אחד בשבוע בתענית ובתשובה ובתורה ובתפלה ושלא להשיח שיחת חולין כלל כל היום. ולקרות פ' תשובה ופ' היראה בכוונה:

יז) להתפלל בכוונה. ויראה להתאמץ בכל מה דאפשר שיהי' בלי שום מחשבה זרה ומכ"ש פני' ח"ו:

יח) להזהר כל היום שלא להשהות נקביו שלא יעבור ח"ו על בל תשקצו. ומכ"ש קודם כל תפלה. ולהתפלל בנקיות ולקיים ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו. וליתן קודם כל תפלה דבר מה לצדקה:

יט) ליזהר בעת שיזדמן עונה שלא להתפלל בבגדים אלו, אלא יחלוף אפי' החלוק והכובע:

כ) להזהר לקרות ק"ש של האר"י ז"ל בכל לילה. ואל יפסיק בין ק"ש להשינה אפי' קודם ברכת המפיל, ולישון בט"ק תמיד. ולעשות תיקון חצות בכל יום אף שאין לו פנאי ללמוד שאר שיעורים בין בקיץ בין בחורף ובשבת וביו"ט מה ששייך להם:

כא) לא יעבור מלומר כמה מזמורים של תהלים בכל יום ויום:

כב) לומר לפני כל מצוה ולימוד לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה:

כג) להזהר שלא להוציא ש"ש לבטלה. ואם הזכיר ח"ו בשוגג אזי יקבל על עצמו תיכף נידוי. ויראה שיתירו לו ב"ד של שלשה:

כד) לומר פ' היראה ופ' תשובה. ועכ"פ ביום התענית. ואחר כוונת הלב הן הן הדברים:

כה) להזהר מאד מאד מכעס ומגאוה. ומקובלים החמירו שאסור להתקרב בהדי' כי טורפין נשמתו ממנו וע"ז נאמר לא יהי' בך אל זר. וגם מהקפדה אף לדבר מצוה ואף בתוך ביתו וכ"ש וח"ו ממחלוקת:
כו) להזהר מאד מהסתכלות בנשים ובתולות אף נכריות כי מביא א"ע ח"ו לידי הרהור:
כז) גם לא יסתכל על בגדי צבעונים של אשה ועל מטה שלהם, וגם על אשתו נדה לא יסתכל:
כח) גם לא יסתכל על בהמה וחיה ועוף בשעה שנזקקין זה לזה:
כט) גם לא יסתכל על דבר טמא. ומכ"ש שלא יגע בא"א ס"ו שהוא יותר חמור מנדה:
ל) גם לא יסתכל על אות ברית קודש. וגם לא יסתכל בבית המרחץ על אנשים ערומים:
לא) להזהר מאד להפריש חומש מקרן. ומעשר מרווחים לא פחות ממעשר. ולהיות שומר מצוה מתי יבוא לידי ואקיימנה:
לב) להיות זהיר מעצבות. רק לקיים עבדו את ה' בשמחה (תהלים ק') כי העצבות כמעט כע"ז שמראה שאין חפץ בגזירת המלך הבורא ית"ש. ברוך ה' לעולם אמן ואמן. עכ"ל:

זאת האגרת

הועתק מגוף הכתב אשר כתב איש אלהי הקדוש מוהר"ר חיים חייקא לבנו הצדיק מוהר"ר שמואל אילנא רברבא נ"י וז"ל אהובי בני חביבי אשר כנפשי. מה מאד בקשה נפשי לדבר על לבך שתראה להתחזק ולהתגבר השכל על כל עובדא אשר תעשה ולא תעשה כמעשה השוטים הידועים אשר בחרו להם דרך חדש להיות שמחים בהוללות ואומרים שהם חכמים וחסידים. וכבר נאמר ראיתי איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו (משלי כ"ו) רק תראה שעם כל עבודה אשר תעשה תהיה כוונתך להתקרב אליו ית"ש ובוודאי תהי' יראתו על פניך וגו' וזה הוא תכלית המכוון מכל מצות תורתנו הקדושה. וזה נראה בחוש השכל כי בוראנו ית' אינו מבקש מעמנו כי אם ליראה בוודאי אלו הי' עוד לכוון כמה דברים לא הי' כותב בתורתו תורת אמת כי אם זה, ושזה ידוע ומפורסם כי תמיד הסוף הוא הראש. וכבר נאמר סוף דבר הכל נשמע את אלהי"ם ירא. וצריך לילך בזה הסוף עד הראש, וזה שנא' ויבוא דוד עד הראש (שמואל ב' טו) וד"ל. רק צריך לראות להתקרב אליו ית' עם כל מצוה והוא קירוב הלב להתרחק מן החומר ובזה נכפין כל הדינין. וזה מאמרם ז"ל (סוכה ד' י"ד) צדיקים מהפכין מדה"ד למדה"ר. וזה מאמר חז"ל במס' אבות (פ' ה') הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו שאינו מכוון רק ההליכה ולא הקירוב אליו ית' לכך אינו עושה השתנות מרע טוב מדין רחמים, אבל אתה בני איעצך

ויהי אלהי"ם עמך כשתראה כל דבר אשר תעשה במעשה תלך מהמעשה להדיבור. ומן הדיבור להמחשבה ושם תתבודד עם קונך כאלו כבר אתה נסתלק מן העולם ואין שם כי אם אתה והבורא ית' ושם יפול עליך תחלה יראה גדולה ומן היראה יתמשך עליך שמחה גדולה עד שלא תרגיש אם אתה עם בני אדם אם לאו, ובזה תלך לבטח דרכך ולא יגורך רע רק טוב וחסד יסובבך, ובקשתי שתעיין היטב דברי המועטים אף שהם מעט הכמות אך הם רב האיכו' ויהיה לרוות צמאונך, וגם תראה כאשר תעשה דבר שהוא תחת הזמן, תראה ג"כ לחבר אליו ית', כי אין ביאתנו לזה העולם רק לברר הטוב מהרע, והטוב היא בת מלך והרע הוא הלבוש ושלח הבורא ית' אותנו ליקח הטוב מן הלבושים ואנחנו עמו נקראים טובים כמאמר אמרו צדיק כי טוב (ישעי' ג') ועמך כולם צדיקים (שם ס') וטוב נדבק בטוב ובוראנו יתברך הוא הטוב מכל טוב ונדבקים יחד טוב בטוב ונעשה הכל אחד אחדות הפשוט וזהו ג"כ נקרא היפוך מדת הדין למדה"ר וזהו מאמר הכתוב בנות מלכים ביקרותיך נצבה שגל לימינך בכתם אופיר (תהלים מ"ה) וד"ל, עכ"ל:

מהרב הקדוש מוהר"ר דוב בער ממעזריטש

כלל גדול שכל מה שאדם רואה ושומע וכל המקרים שיקרה לאדם הכל באים לעורר אותו הן דבר אהבה הן דבר יראה או שאר דברים, כשקם בחצות ונופל עליו שינה, ילך לכאן ולכאן וישיר בשירות ויגביה קולו כדי להסיר השינה, וילמוד הרבה שיעורים ולא הכל בענין א' שיהא נראה עליו כמשא רק שילמוד הרבה עניינים, עכ"ל:

הנהגות טובות מס' חיים וחסד

מאיש אלהי הק' מוהר"ר חיים חייקא זללה"ה. דברים שצריך האדם להתנהג בכדי שיוכל לזכך הנפש שלא תפנה להבלי הזמן רק אליו ית', ולהיות מחשבתו טהורה ויבא טהור ויתחבר לטהור:

כשאדם קם בבוקר תיכף יבין בעצמו שהבורא ית' עשה עמו טובה וחסד שהחזיר הנשמה אליו והיא ממלאה כל הגוף ובזה מקדש עצמו כמאמר קודש ישראל לה' וגו' כי זה נקרא ראשית המחשבה ועדיין לא פנה המחשבה אנה ואנה, גם הראשית של כל אבר יקדש דהיינו הראיה והשמיעה והדיבור, שלא יקדים עינו קודם שימשיך את הבורא יתברך על העין וגם על השמיעה והבנה והדיבור ובודאי יהיו כל מעשיו בכל יום ההוא קדושים כמ"ש (ישעיה מ"ו) המגיד מראשית אחרית ויהיה לו אחרית טוב:

יראה תמיד להשגיח על מחשבתו מה הוא, אם הוא מחשבה מדבר אהבה אזי תיכף יתעורר לאהוב את הבורא ית', ואם הוא דבר שנאה וכעס אזי תיכף יתעורר ליראה את השי"ת, ואם הוא מחשבה מהתפארות איזה דבר אזי תיכף ישב לעסוק בתורה שנק' פאר, ואם הוא באיזה ניצוח, אז יראה לנצח א"ע לעשות איזה עובדא שהיא נצחונית או איזה גמילות חסד הן בדבור או במעשה או במחשבה, ואם ח"ו נזדמן לאדם איזה דאגה או צער ח"ו, ידע בודאי שזה בא מן ההוד וכאשר יודה ע"ז לאל ית' בודאי יתהפך מדוה להוד, כללו של דבר שלא יעשה שום דבר קטן או גדול עד שיחשוב בו מאיזה מדה הוא דבר זה ומה יעשה בזה נ"ר להשי"ת, גם דבר הנוגע אל הגוף יעשה ג"כ כנ"ל בכדי שלא יפסוק מלשמוח ומלהדבק בבורא ית' אשר הוא מרומם על כל השכליות, ויראה להתחבר להצדיקים אשר מצמצמין גופן בשביל כבוד בוראם ואח"כ יכול להשיג תענוג גדול ואיך ישוה תענוג מעט להתענוג הגדול א"ס לכן יעזוב כל התענוגים ואף שקשה לו והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד והעיקר שילך בניצוח לגרש השקר מלבו שאין זה שלמותו כי זה הוא עיקר השלמות לעבוד הבורא באמת וחיותו וחיות נשמתו אינו שלם כי אפילו אתערותא אינו שלו אלא השי"ת המרחם מרחם על האדם בכדי שלא ידח ממנו נדח, ואין בזה העולם שום שלימות, למשל מי שהיה לו אבן טובה ועלתה עליה חלודה שלא ניכר עליה אור כלל מחמת החושך שעלתה עליה עד שנשכח מלב כל אדם שהיה עליה שום הארה מעולם עד שנזרקה לאשפה וראה חכם אחד והעביר ממנה החלודה עד שנראה אור ומי שלא הכיר בה מקודם היה שמח על האור שלו אבל מי שהיה מכיר בה מקודם לא היה שמח עד שטהר אותה לגמרי עד שחזר האור כבראשונה, והנמשל ידוע והוא תשובה לגאות הלב שלא יתפאר בפני ב"א וגם לא ישגיח על גופניות עוה"ז כי הוא אינו מזה העולם כלל וכל מגמתו יהיה רק לעשות תענוג להקב"ה:

יראה להתבודד בכל יום במחשבתו עם הבורא ית' וימשוך אליו יראתו מחמת גדלותו, ויתנהג כך עד שיהא רגיל גם כשמדבר עם אנשים שלא ישכח את הבורא ית':

יזהר להתפלל בכל יום בכוונה, ואם אין לו פנאי על כל התפלה, יראה עכ"פ שיאמר ברכה א' או קפיטל א' בכוונת הלב לדבר לפניו ית"ש:

יזהר לקבוע לו בכל יום ללמוד תנ"ך ומשניות וגמרא ויותר הפנאי שיהיה לו יעסוק בפנימיות, ואל ירבה שיחה עם ב"א שאין להם דביקות הבורא ית', כשילמוד ינוח מעט ויזכור בהבורא ית':

כשיבא לו איזה מחשבות חוץ, תיכף ידבקנה לשרשה ולא ימתין ליתן לה התפשטות לאיברים:

אם לפעמים יראה איזה התרשלות בעבודת הבורא ית' אזי אדרבה יקום בזריזות כי בודאי הוא יותר עת רצון כמו שנאמר (תהלים צ"ז) ענן וערפל סביביו צדק ומשפט מכון כסאו: **ויראה** לקיים בכל יום איזה מצוה אפי' קלה כמ"ש (שם נ"ב) חסד אל כל היום וצריך לידע שכל הדברים הן הנוגעים לנשמה והן הנוגעים לגוף הם באים מזאת המדה כמ"ש בזוה"ק קוב"ה סתים וגליא ואורייתא סתים וגליא וישראל סתים וגליא, סתים הוא שם הוי"ה ב"ה, וגליא שם אדנ"י, וכאשר עושה הוא את שניהם לשם פעלם הוא גורם יחוד בכל העולם לשלוב שם הוי"ה ואדנ"י לשלבם יחד:

יזהר כשמתפלל יכלול תפלתו בתוך כלל תפלת ישראל, ולשכח עצמו מכל הצטרכותו כי בודאי לפני הבורא ית' גלוי יותר מה שצריך לו, וכאשר הוא רוצה לעשות רצוננו אזי צריכים אנחנו לחזק עצמנו ולהעתיק את הצטרכותנו מלבנו שנשכח עצמנו מחמת דביקותו ית' מכל וכל וז"פ בעתיקא תליא:

כשרוצה לעשות איזה מצוה והוא רואה שהיצה"ר רוצה לבטלו מאותה המצוה, אזי יחשוב בלבו הלא אין כוונתי באותה המצוה להכעיס הבורא ח"ו וגם לא לכבודי, ואם הייתי יודע שהבורא ית' אינו רוצה בזה אזי לא הייתי עושה זה, ובזה יסולק היצה"ר ממנו בעז"ה אבל מ"מ צריך להבחין בשכלו אם יעשה המצוה הזאת שיהא ישר לפני הבורא ית', וכל מה שכתבתי הם כללים גדולים ונחמדים מפז רב וכל דבר ודבר הוא כלל גדול:

איתא (ברכות ל"ה) הרבה עשו כרשב"י, הכוונה הוא שהיו רוצים לעשות סיגופים לעצמם כדי שיגיעו למדרגת רשב"י ולא עלתה בידם, ולא יכוין בעבודתו רק לעשות נ"ר להבורא ית' ולא שיבוא למדרגות, וכשרואה שעבודתו גדולה משל חבירו לא יתגאה כדאיתא באותיות דר"ע ואל יאמר אני גדול מחבירי:

כלל גדול כשיחרפוהו ב"א על עבודתו בתפלה או שאר דברים לא יענה להם אפי' בדברים טובים כדי שלא יבוא לידי מחלוקת ולידי גבהות ושכחת הבורא ית' ואז"ל שתיקתו של אדם מביאתו לידי ענוה:

לא יסתכל בפני ב"א אפי' כשמדבר עמהם כשמחשבותיהם אינם תמיד דבוקים בהבורא ית', כי ההסתכלות הוא פגם בנפשו, אבל בב"א כשרים שמחשבותם תמיד דבוקה בהבורא ית' יסתכל דוקא ויקנה קדושה לעצמו:

בן אדם בכל יום יבוא לך נסיון חדש, הן חירופין וגידופין או היזק ממון, תראה שתהא מוכן לדבר מקודם ואז תוכל לקבל בשמחה ולא תבעט בהיסורין, גם תסבול כל היסורין והיזקות ר"ל:

איתא בתנא דבי אליהו הוכח תוכיח את עמיתך, פי' חבירך בתורה ובמצות, אבל אותן בני אדם שאינם הולכים בתורה ובמצות אינו מחויב להוכיחן וכתיב אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך:

ע"כ הנהגות מספר **חיים וחסד** מאיש האלהי מוהר"ר **חיים חייקא** זללה"ה

עוד שם **כתיב** אלישע אשר יצק מים ע"י אליהו, אם האדם אינו יכול להיות משיג עצם אהבת הבורא, ירגיל בתחלה באהבת מדות הצדיק, ואח"כ יכול לזכות לאהבת הבורא וז"ש אשר יצק לשון יציקה והעמדה, מים פי' שיבוא למעלת האהבה היה בא לו ע"י אליהו שקשר א"ע אליו, וז"ש ויהי נא פי שנים ברוחך אלי. פי' ע"י שני רצוניות שקשר א"ע באליהו וע"י השי"ת בא אליו הרוח:

אר"י פ"א נכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל ובא אליהו ז"ל כו' היה לך להתפלל כו' (ברכות ג'). ירושלים נק' ירא שלם וחורבות נק' הבינוני שידבק בצדיק ויכול להיות ירא שלם, הצדיק נק' דרך שמשפיע החכמה למטה. ור"י כשהיה מוכיח העולם היה צריך להוריד א"ע למקומם כדי להעלותם אח"כ, וז"ש אליהו ז"ל היה לך להתפלל בדרך כי בלא"ה כשיש צדיק בדור שמעלה א"ע לא"ס אז מעלה כל הנשמות עמו שרוצים לעבוד ה' כי כל ישראל ערבים זב"ז. וא"ל פן יפסיקוני עוברי דרכים שאינם רוצים כלל. שנדבקו בגופניות שאין להם נשמה כלל כדי להעלותם דרך כלל. חורבות ירושלים נק' ארציות ונק' מחשבות זרות וכשבאו אל הצדיק להעלותם עד שמעלה אותם לא יבואו לו עוד וע"כ נכנס לחורבות ירושלים לדבק אותם לשרשם דהיינו א"ס:

במעלי שבתא הוא התכללות העולמות וכל הנשמות יש להם עליה לא"ס אך אם א"א להיות להם עליה יקשרו עצמן בהצדיק חי עלמין שנק' זה כמשז"ל (ברכות ז') כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה וז"ש (אסתר ב') ובזה הנערה באה אל המלך כל אשר תאמר ינתן לה לבוא עמה וגו' כשיקשור א"ע עם הצדיק ויהיה לו עלייה בשבת עד א"ס, עי"ז יכול להמשיך שפע עד בית הנשים עד זה העולם שנק' בית הנשים מלשון נשים ושכחה. וה"פ ובזה עם הצדיק. הנערה. מי שמנוער באה אל המלך. לכן יראה כל אדם לקשר א"ע עם הצדיק כי ההתקשרות יש יכולת ביד כל אדם:

איתא באבות פרק ו' מגלין לו רזי תורה פי' כי באותיות גנוז האור וכשרוצה להתקשר בהקב"ה אז מגלין לו את האור שבאותיות וזהו לשון מגלין כי האור מכוסה באותיות:

האותיות הם כמו כלי שקורין שפאקטיוו והוא נקרא אספקלריא המאירה שמביטין בו למרחוק כן הרוצה לראות הבורא ית' יראה אותו ע"י האותיות דהיינו שישים כח א"ס שהוא יראה ואהבה בתוך האותיות:

כלל גדול בהתורה נברא העולם. נמצא שחכמת ושכליות התורה נתלבש בכ"א מישראל, וגם מכללו אתה יודע שהיצה"ר ג"כ נברא בהתורה. כי כל הדברים נבראו בהתורה, נמצא שגם היצה"ר נתלבש בכל אחד מישראל וכמו שכתבו חז"ל (סנהדרין כז) כל ישראל ערבין זב"ז. ר"ל מעורבבים. נמצא כשרוצה אחד לראות מה עניינו יסתכל בחבירו ועי"ז יכול לראות על עצמותו. וכשרואה את הצדיק רואה בו ג"כ חלק טוב וחלק רע. אך הצדיק זיכך א"ע והפך ג"כ לטוב, והנה באם שאדם הרואה את הצדיק יש בו עדיין הרע ולא זיכך עצמו אזי נדמה לו שזה הרע עצמו יש בהצדיק אבל הזיכוך שהצדיק זיכך א"ע אינו רואה וז"ש חז"ל (חולין סג) על הראה שעומדת בבבל ורואה נבלה בא"י ולמה נקרא שמה בבל שמבלבל את הכל, והנה האדם שאינו מזוכך נק' בבל שהטוב עם הרע מבולבל אצלו ואין אצלו התחלקות בין טוב לרע וז"ש חז"ל הוא עומד בבבל ורואה נבלה בא"י נדמה לו כאותו הרע הוא אצל הצדיק שנקרא א"י. וז"ש והביטו אחרי משה:

וסוכה תהיה לצל יומם מחורב ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר (ישעיה ד). הנה המצוה נקרא שלוחו של האדם כמותו שנשלח אלינו מהשי"ת כדי לקרב א"ע להשי"ת ע"י המצוה וגם אצלנו נקרא המצוה שליח. והרי המצוה כלי להאור שבתוכה שבלא כלי א"א לתפוס בהירות האור כמו החמה מחמת בהירותה יש לה נרתיקה. והבהירות שבכלי נקרא רוח הקודש. רוח הוא המשכה שנמשך מחכמה שנקרא קודש. וע"י מה נמשכת מהחכמה הוא ע"י הסתכלות הוא התענוג שכשמסתכל על הדבר יש לו תענוג. והנה התענוג הוא מעורר אהבה, ולפעמים הוא להיפך האהבה מעורר התענוג דהיינו מחמת האהבה בא לידי תענוג, וזהו סוכה תהיה אצל. פי' אימתי יהיה לנו סכיה מלשון שסוכה ברוה"ק, לצל יומם כי אהבה נק' יום דכולא יומין, פי' כשתשים אהבת הקב"ה לישראל דהיינו שתעשה המצוה באהבה וביראה שנק' צללים שאהבה היא צל לאהבת הקב"ה והיראה היא צל ליראת הקב"ה וזהו (שה"ש ד) ונסו הצללים ב' צללים ואז יהיה למחסה ולמסתור מחורב היא הגבורה וממטר הוא האהבה. פי' מאהבה ומיראה הגשמיות:

כלל גדול שיבקש אדם מהשי"ת שיזמין לו תמיד כל מה שהוא צריך כמו שהשי"ת יודע שהוא טוב ולא מה שנראה לפי שכלו שטוב, שאפשר מה שבעיניו הוא טוב לו ובאמת הוא רע לו, רק ישליך כל צרכו על הש"י, וזהו השלך על ה' יהבך, ע"כ מס' חיים וחסד:

מסידור ר' יעקב עמדין מעלת אמירת תהלים ולימודו ומעשה רב:

א) דהמע"ה התפלל לה' שיהא חשוב לפניו אמירת תהלים ליתן שכר עליו כעוסק בנגעים ואהלות, ולימודו מועיל לתיקון פגם ברית:

ב) האומר תהלים בכל יום כאילו קיים כל התורה, וזוכה להיות תחת כסא הכבוד, ומצוה מן המובחר ללמוד אותו בהשכמ' מעוטף בציצית ג) החושק לידבק בה' יתברך ובשבחיו, ידבק בלימוד תהלים, ומסוגל להרחיק הת"פ הידיעה מהשכינה:
ד) יזהר לומר כל ספר תהלים בכל שבת, ואם יכול ללמוד אותו ב' פעמים בכל שבוע, פ"א בחול ופ"א בשבת מהטוב, כי ב"פ הם ש' מזמורים גי' כפ"ר ומבטל יצה"ר:
ה) הרגיל בתהלים דוחה כל מיני פורעניות וכמה פגעים רעים מעליו ומכב"ב וממשפחתו ומכל בני דורו, ומגלגל עליו ועליהם כל מיני שפע ברכות טובות והצלחות ורחמים וחסדים, ואין דבר להגן מהמזיקין כאמירת קדיש על תהלים:
ו) ההולך בדרך ים, ילמוד בכל יום בספינה מזמורי תהלים בכוונה והכנעה:
ז יש וותיקין שקורין כל תהלים באשמורת, ובא"י יש חבורה בכל ביהכ"נ שקורין כל תהלים בכל יום באשמורת:
ח) בשנת קי"ב היה בכפר אחד זקן א' ירא שמים מסכן וחסיד ולא היה יודע ספר רק פשוטי המקרא, והיה לומד ס' תהלים בכל יום ונפטר בשיבה טובה, ותוך ל' בא בחלום לחכם א' מופלג, בתכריכין וספר קטן בזרועו, א"ל החכם האינך האיש שקברנוך ביום פלוני, א"ל אני, א"ל ומה הספר הזה שבידך, א"ל ס' תהלים ובאתי להזהירך שתזהיר בני הישוב שדרתי בו שיברחו משם וינצלו, כי כל זמן שדרתי שם בזכות שגמרתי תהלים בכל יום זה כמה שנים האריכו בשלוה וניצולו, ועתה אין מי שיגין עליהם וכלתה עליהם הרעה, ובבוקר נתפעם רוח החכם ושלח שליח מיוחד לשם במכתב והזהירם, והיראים נמלטו וניצולו, ומקצתם נתייאשו מפורעניות ונשארו שם ופגע בם יד ה', ע"כ יזהר כל אדם לומר בכל יום כמה מזמורים לפחות (וקודם התפלה מסוגל לזמר עריצים ולהכרית המסטינים) במתון ובכוונה כפי יכולתו ולא לשום פניה רק לכבוד הבורא ב"ה לבד:
מס' כתר שם טוב וז"ל שמעתי מחסיד א' כששמע הרב מוהר"ר דוב בער זללה"ה מהשם הגדול של הריב"ש זללה"ה שכל העם נוסעים אליו ופועל בתפלתו פעולות גדולות, והנה הרב מוהר"ר דוב בער היה חריף גדול ובקי בכל הש"ס ובכל הפוסקים והיה לו עשר ידות בחכמת הקבלה, והי' מתמיה על דבר השמועה מגודל מעלת הריב"ש, ופעם א' נתיישב בדעתו לנסוע אל הריב"ש כדי לנסותו כו', ומחמת שהרב מוהר"ר דוב בער היה מתמיד גדול תיכף כשהיה בדרך יום ושתים ולא היה אפשר לו להתמיד בלימודו כמו בביתו התחיל להתחרט על שנסע, והנה אח"כ כשבא אל הריב"ש וסבר שישמע ממנו תורה והריב"ש סיפר לו מעשה א' איך שנסע דרך כמה ימים ולא היה לו עוד לחם ליתן להערל שלו בעל העגלה ונזדמן לו גוי עני א' עם שק לחם וקנה ממנו הלחם כדי לפרנס

הערל בעל העגלה שלו, ועוד סיפר לו מעשיות כאלה, ואחר כך ביום השני בא עוד אצל הריב"ש וסיפר לו איך שבדרך לא היה לו עוד שחת לתת לסוסים ונזדמן לו כו'. והנה כל המעשיות שסיפר הריב"ש היה בהם חכמה נפלאה, והנה הרב מוהר"ר דוב בער שלא הבין זה ע"כ בא לאכסניא ואמר למשרת שלו הייתי חפץ לנסוע היום תיכף למקומנו אך מפני שהיום רד מאוד ע"כ נלין פה עד שתזרח ותעלה מאור הלבנה אז נסע לדרכנו, והנה בחצות הלילה כשהכין הרב מ' דוב בער א"ע לנסוע אז שלח הריב"ש את משרת שלו לקרוא אותו והלך אצל הריב"ש, ושאל אותו הריב"ש יכול אתה ללמוד, והשיב כן, וא"ל הריב"ש וכן שמעתי שאתה יכול ללמוד, ושאל אותו יש לך ידיעה בחכמת הקבלה, א"ל כן, ואמר הריב"ש למשרת שלו קח לי ס' עץ החיים והראה הריב"ש להרב מ' דוב בער מאמר א' בס' עץ החיים, א"ל הרב מ' דוב בער הנה צריך לחקור ולהתיישב כו', ואח"כ אמר להריב"ש את הפשט במאמר הזה, וא"ל הריב"ש אינך יודע כלום וחזר ועיין בו כו' וא"ל להריב"ש הפשט הנכון כמו שאמרתי ואם יודע מעלתו פשט אחר יאמר ואשמע האמת עם מי, וא"ל הריב"ש עמוד על רגליך ועמד, והנה במאמר הזה היה כמה שמות מלאכים ומיד שאמר הריב"ש זה המאמר נתמלא כל הבית אור ואש היה מלהטת סביבותיו וראה בחוש את המלאכים הנזכרים, וא"ל להרב מ' דוב בער אמת שהפשט כמו שאמרת אבל הלימוד שלך היה בלי נשמה, ותיכף ומיד צוה הרב מ' דוב בער את המשרת שלו לנסוע לביתו והוא נשאר שם אצל הריב"ש ולמד אצלו חכמות גדולות ועמוקות, כל זה שמע החסיד הנ"ל מפה קדוש הרב מוהר"ר דוב בער המגיד הגדול זללה"ה זי"ע ועכ"י:

בשם הריב"ש ז"ל ע"פ ולדבקה בו. ומקשים וכי אפשר לדבקה בו והלא אש אוכלה הוא, אלא הדבק במדותיו, מה הוא רחום כו', כי צריך לעבוד את השם בהתלהבות ודבקות יגמור ה' בעדו כו', והדבק במדותיו, פי' במלבושיו באותיות כי זה אפשר להיות תמיד במחשבתו לחשוב באותיות התורה והתורה הוא לבושו ית', ואפי' כשמדבר עם בני אדם יחשוב כי הם ג"כ מהקב"ה אותיות התורה, ואל יחשוב שהוא המדבר, אלא החיות שבו מהבורא ית' המדבר בו כו', וכן כששומע מחבירו דבורים יוכל להעלותו ג"כ ע"י שיתן בדעתו כי השמיעה הוא ע"י הנשמה שהיא חלק אלוה ממעל, ויכוין ליחדא כו' ובזה נכלל ג"כ השתוות כי כן הדיבור אצל חבירו כמו אצלי הכל מאתו ית', עכ"ל:

בשם הרב אלהי מוהר"ר דוב בער ממעזריטש ז"ל, הרחק משכן רע, כי היום הוא בקל להשיג רוח הקודש יותר מזמן הבית כמשל המלך שיצא מביתו לדרך אזי אפי' בן כפר שאינו הגון לבא לפני המלך בהיותו בבית מלכותו, ובדרך יכול לדבר עם המלך

ולהביא אותו אצלו בפונדקי שלו, כך האדם מיד שחושב בדביקות הש"י אזי שורה עמו, וכשיזדמן לו איזה תאוה אל יעשה אותה, או איזה מחשבה זרה, אל יפנה אליה שלא יפריד ממנו ית', ויעשה הכל לשמו ית' וזהו הרחק משכן רע מכח השכן הגדול השורה אצלך הרחק הרע, עכ"ל:

פירוש על עשרה ק' תהלים הראשונים

מהרב הגאון המקובל האלהי סבא קדישא בוצינא דנהורא כו' מוהר"ר **ישראל** מ"מ דק"ק **קאזניץ** אשר הועתק מהגהות שלו על הזוהר והיה בתוכם ג"כ פי' על עשרה קפיטליך תהלים אלו, והרבני מוהר"ר **שלמה ליב** ז"ל העתיק אותם מכת"י של המגיד זללה"ה עבור הרב הצדיק הק' זללה"ה
מראדשיץ והוא נתנם במתנה להרב הצדיק הק' מוהר"ר
שלמה האבד"ק
ראדאמסק בעל המחבר ספר
תפארת שלמה. ובנו הרב המאה"ג מוהר"ר **צבי מאיר** שליט"א האבד"ק דאדאמסק נתנם לי להעתיקם לדפוס:

א אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים. מפרש הזוה"ק דקאי על עצת זימה להרהר ביום ואח"כ בלילה בא לידי חטא, ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב, המראים עצמם חייכין בבני נשא, כי אם בתורת השם חפצו הוא חלק הנסתר כמ"ש המור"ם אלשי"ך, ובתורתו יהגה יומם ולילה, זה הוא ענין השמים החדשים אשר עושים בלימודים וחידושים שנקראים תורתו של אדם ולפי מדרגות החידוש עד שם מגיע הדבר ומזהירין הדברים וכשהיה רשב"י ע"ה מחדש עד עתי"ק יומין הקריבוהו וכל אדם לפי שיעורו, והנה עוה"ב ועולם המלאכים נקראים בשם יום ועוה"ז דומה ללילה, וז"ש ובתורתו יהגה יומם ולילה שיום ולילה בעצמם הוגים החידוש, והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו דרשו רז"ל בלילי שבתות, כי יש צדיקים אשר הקב"ה נוטל הפרי של המצות שראוי להן בעוה"ז ומצניען לעוה"ב, וא"ת במה אפרנס, אמר ועלהו לא יבול, כי יהיה בערך עלים שהוא ניזון מן הנוף ולא מן האילן כך יהא ניזון משל אחרים, או יאמר בעתו דא עתו דצדיק שיעשה יחוד קוב"ה ושכינתיה, ועלהו לא יבול, היינו השיחת חולין שיתן מקודם חלק למוטב, ואז כל אשר יעשה יצליח, עוד בענין השיחת חולין יש לרמז זה בפסוק עת לעשות לה' הפרו תורתך, כשרוצים לחבר העת ב"ה, אז מקודם צריכין להפר התורה ליתן חלק למוטב, ושמעתי מר' יחיאל שזו פי'

הכתוב ובמושב לצים לא ישב כ"א בתורת ה' חפצו אז יוכל להיות במושב לצים, לא כן הרשעים כ"א כמוץ, הרשעים אומרים שאין בתורה רק חלק החיצוניות פשטן של דברים כמו המוץ בלי החטה הפנימית ע"כ לא יקומו, ובזה מבואר המד"ר שדרש אני אמרתי במעשה בראשית ויהי כן והרשעים אמרו לא כן ע"כ לא יקומו, ולפי הנ"ל ניחא שכל מעשה בראשית נחתם על הרזין, וזהו ויהי כ"ן גי' סו"ד התורה והרשעים אמרו לא כ"ן שאין כאן סוד, ע"כ לא יקומו, וע"כ לא יקומו רשעים במשפט, דהיינו החוטאים במזיד לא יהא להם תקומה אפילו במשפט שהוא נוטה לרחמים, אבל החטאים בעדת צדיקים שמדקדקים עמהם בדיני דצדק לא יקומו, אבל במשפט יקומו, כי יודע ה' דרך צדיקים הזיווג נקרא דרך ועיין במור"ם אלשיך ודרך ההוא רשעים תאבד:

ב יושב בשמים ישחק אדנ"י ילעג למו. עיין במור"ם אלשיך כי בוודאי בשכינתיה אין עתה שחו"ק שגי' בבית רק ששוחק למו, אז ידבר אלימו, אז הוא תמניא אתוון דהוי"ה אדנ"י ידבר לשון דבר (בפתח). אספרה אל חוק, אפשר לומר דרך דרוש כי העולם מקשין למה בא הנשמה בעולם, הלא היא קרובה להפסד יותר מן השכר כי הל"ת הם שס"ה והעשה הם רמ"ח, ומתרצים כי המחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ולא הרעה, ולכן ב"פ רמ"ח הם יותר משס"ה, וידוע כי לכן מזדונות נעשה זכיות ממחשבת החרטה שאינה צריכה כי הרי בחטא לא צירף המחשבה בהם, אך נראה בוודאי הנשמה צריכה לילך לזה העולם השפל כי היא מוכרחת מלמעלה, אך בוודאי אי לא היה זה לתועלת לא היה הקב"ה שולח בנו לכאן, וז"ש אספרה אל חוק, היינו המצות וראיתי שהל"ת הם יותר ממ"ע וה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך, ואם כן קשה איפה היה השם לי לאויב, אלא וודאי כתירוץ העולם מפני המחשבה וא"כ שאל ממני וחזור בתשובה, ואתנה גוים נחלתך שהם הקליפות אתן שיהיו נחלתך שיעשו זכיות, פי' אחר והוא פי', אספרה אל חוק, דהיינו שאספר ואקשט ואהדר לחק היא השכינה כנודע מפני שה' אמר אלי בני אתה, אני היא השכינה היום ילדתיך וא"כ אמרה השכינה בהאי ברא אתינא לגבך וז"ש נשקו בר לברא דמלכא:

ג מזמור לדוד המזמור הזה אמרו בסיני ששייך לדוד וכן כולם לאסף לבני קרח, בברחו מפני אבשלום בנו עיין במור"ם אלשיך כי לעיל אמר עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה, שישמח יותר ועז"א ראו כי כן הנהגתי מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום, אמר קינה לדוד מיבעי ליה עיין במור"ם אלשיך כי עיקר הזמר היה תיכף כשהיו חורצין דינו אלא עכשיו הוסיף שמחה שאמר סברתי עבד או ממזר שאין מרחמים עלי עכשיו שהוא בני מרחם עלי, מקשין העולם אדרבה אין אנו רואין ברדיפה זו שום רחמנות כי אויב בנפש

עליו הקיף ובעל עשר פלגשי אביו, ואני הוספתי דליכא למימר דדוד לא הוה ידע מה בבית כי מצינו בגמרא דבאמת היה סבור שיהרגנו, דאיתא בחלק ודוד בא עד הראש, מלמד שביקש דוד לעבוד ע"ז ר"ל והנה חושי הארכי לקראתו, א"ל מלך שכמותך יעבוד ע"ז, א"ל מלך שכמותי יהרגנו בנו, א"ל אמאי נסיבת יפת תואר, א"כ מצינו שדוד היה סבור שיהרגנו וגם חושי אמר ליה שהוא בן סורר ומורה מיפת תואר ויהרגנו ואם כן דברי הגמרא סתרי אהדדי, ונוסף לבאר דהאיך נאמר על דוד משיח צדקנו שביקש לעבוד ע"ז, והן אמת דאיתא בכתבים שהיה רוצה לתקן ולירד מוחין דקטנות הנקראים בשם ראש מוחין דאלהיו' כנודע ולהורידם מכל וכל לתקן בבחי' מוחין דגדלות ואז יהפוך לרחמים, וזה אינו יכול להיות עד ביאת משיחנו שיתגלה אז, וזה עבודה זרה עבודה שהיא זרה לו קאמר, וצריכין להבין לפי דרוש זה מה שחושי פלפל עמו, ונאמר כי כתיב האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר, והקשו המפרשים כי מצינו כשרוצים לשבח לאחד אומרים שעשה זה ואפילו זה עשה וכאן אומר להיפך מקודם אביו ואח"כ אחיו, ומתרצים דהנה בחסידים וקדושי עליונים הוא להיפך כשבאה לידם מצוה שהוא נגד הטבע וצריכין לשבר בחוזק היצה"ר אז הם מתדבקים בהשי"ת בגודל חשק ואהבה עזה שיעשו מצוה גדולה ואז הוא נקל בעיניהם נגד התדבקותם בה' וז"ש האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו, ואפילו את אחיו לא הכיר, ונקדים עוד הקדמה שכתב מור"ם אלשיך על פסוק איכה יעיב באפו אדנ"י את בת ציון, כי כשבא על אדם איזה צער והגם שאויבים סוקלים אותו ממש באבנים ובתוכם איש שלומו אשר בטח עליו [ואם הוא] נותן עליו מעט צרור עפר מעט מזעיר מכאיב לו יותר מכל אשר עשו לו אויביו ברגימת אבנים, ולפ"ז נבוא לביאור, דהנה דוד תיכף כשאמר לו הנני מקים עליך רעה תיכף קבל בשמחה גדולה וזמר זמירות אך שהיה סבור שיהיה עבד או ממזר דלא מרחם בטבע וא"כ אין הצער גדול כ"כ וא"כ אין צריך להתעוררות גדול לדבוק בחשק ונחשב רק ליראה, אבל עתה שראה שהוא בנו דמרחם בטבע ועתה נהפך לאויב ואם כן הצער גדול עד למאוד שנחשב לרעדה, ולהפך אז בגודל חשק והתדבקות בבורא יתב', גורם התעוררות ודביקות גדול לשכינה ובא לגדר גדול עד שאז היה רוצה לתקן את כל העולמות כנ"ל בכתבי', וחושי בא אליו לומר שעדיין אינך במדרגה זו, ואמר אמאי לא, מלך שכמותי יהרגנו בנו וא"כ ראוי לי זה לגודל התדבקות, ולכן אמר לו שזה אינו, שלמה נסבת יפת תואר וא"כ הוא בן סורר וראוי להיות לך לאויב וא"כ אין כאן התדבקות רק למצוה קלה יחשב ועדיין אינך ראוי לעבוד עבודה זרה זו והבן ונבוא לביאור הכתוב ה' מה רבו צרי רבים קמים עלי, בני אדם גדולים, רבים אומרים אין ישועתה לו באלהים סלה, כי ידוע מהזוהר

דעיקר טענת דומה היה על דוד שדוד לא היה יודע דבת שבע ראויה לו אף שלפניך גלוי וידוע כי זה נגד מדת אלהים כמ"ש מ"ש אלו מאלו ואמר וממקודשי תחלו, אבל נגד השם שהוא רחמים לא צריך זה, וזה אמר שבאלהים אין לי תשועה, ואתה השם הוי"ה מגן בעדי, אני שכבתי ואישנה, הקיצותי בהרהורי תשובה, ונלוה לזה מ"ש ר' יוחנן לאילפא ש"מ בדידי תלי, כן גם הכא אמר אני שכבתי ואישנה ואני בעצמי הקיצותי בוודאי כי ה' יסמכני לא אירא כו' כי ה' בעוזרי, או נרמז אני השכינה שכבתי ואישנה כמו על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי, הקיצותי בכל לילה ומעוררת בכי על הגלות המר והנמהר, לא אירא מרבבות עם וגו', לה' הישועה כמו ובאו האובדים בארץ אשור וצדק וצדק כי להם הישועה ועל עמך ברכתך סלה:

ד בצר הרחבת לי. אך שלא יאמרו שהוא כבלעם ע"ש בזוהר וע"ז אמר בצר הרחבת לי עכ"ז חנני ושמע תפילתי, בני איש עד מה כבודי לכלימה תבקשו כזב סלה שאמות ויקח בני מלכותי לבנות ב"ה וע"ז אמר דעו כי הפלה ה' חסיד לו, ה' ישמע בקראי אליו כנאמר כי טוב יום בחצריך מאלף וגו', אך שאם אתם רוצים להקריב קרבן מי בקש זאת מידכם רגזו ואל תחטאו, ואי משום, שכשהיה עשן המערכה בבהמ"ק אז היה נותן מזון לכל החיצונים ולא היה בהם שליטה אפילו להביא לידי קרי, אמר אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה, יזכור יום המיתה וינצל בלאו הכי, זבחו זבחי צדק שתצדקו מעשיכם כמאמרם זבחי אלהים רוח נשברה. רבים אומרים מי יראנו טוב נסה עלינו אור פניך שיבא על ידי הקרבנות השפעה גדולה עד אתה נתת שמחה בלבי מעת דגנם ותירושם רבו, ובמדרש דורש זה על הגלות, בני איש אלו בני נח שאתם תבקשו כזב סלה שאהיה לעולם בגלות, בשראו הצלחתם זמן רב כזה, ודעו כי הפלה ה' חסיד לו, ה' ישמע בקראי אליו, כה' אלהינו בכל קראנו אליו, מזה נראה שאנחנו עם ה', רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם וגו', ע"ד הפסוק במקום שאמרו לא עמי אתם יאמרו להם בני אל חי ואמרו הפי' שאמרו אינכם עם ה' כי מפני שאינו נוקם נקמתכם תיכף, יאמרו שזה הוא מפני שהוא אל חי ואינו צריך לנקום תיכף כמו בשר ודם שחושש פן ימות אבל הוא בכל זמן שירצה יכול לנקום, אך הרי אנו רואים שכמה דורות אוה"ע מתו בלי נקמה, ע"ז אמר אמרו בלבבכם על משכבכם שאף שאתם נשכבים, להיות דומו סלה, עכ"ז אף לאחר המות ינקום מכם, רבים מבני ישראל אומרים בגלות מי יראנו טוב נסה וגו', אמר שנתת שמחה בלבי מעת שדגנם ותירושם רבו כמאמר הכתוב הן עם לבדד ישכון שיקחו חלקם בפ"ע ובגוים לא יתחשב מה שלוקחים בין כל האומות אינו נחשב להם, וזה אמר נתת שמחה בלבי מעת דגנם ותירושם רבו בשלום יחדיו אשכבה כי כד

משלם שערי מכדא רמי תגרא בביתא אבל כי אתה ה' לבדד בשכל העם מכונים בשם לבדד כאיש אחד אז לבטח תושיבני:

ה אמרי האזינה ה' בינה הגיגי. כתב המור"ם אלשיך שאף שאמרי האזינה מ"מ שאף שהקשיבה לקול דהיינו סדר התפל' מ"מ אח"כ מלכי ואלהי כי אליך אתפלל, ולי נראה הכי דזה שצריך לסדר התפלה אינו כ"א בר"ה ויו"כ ואז אומרים המלך הקדוש. ומתפללים בקול רם וכל השנה אומרים האל ומתפללים בקול נמוך, וזה אמר הקשיבה לקול הסידור שועי דהיינו קול רם מלכי היינו מלך ואלהי דהיינו כל השנה. כי אליך אתפלל. דהיינו קול נמוך ולא הסידור. ה' בוקר תשמע קולי. בוקר השני דר"ה עדיין אערוך לך. דהיינו הסידור. כי בר"ה היו עושין ב' ימים גם בבית שני. ואמר הטעם כמ"ש העולם כי הקב"ה דן את ישראל ביום בשעה שעוסקים במצות ואוה"ע בלילה. וישראל ואומות ישראל נכנסין תחלה לדין. וא"כ ע"כ מוכרח להיות ב' ימים וזה א' הטעם שהוא ב' ימים משום כי לא אל חפץ רשע אתה להרשיע לא יגורך רע דהיינו עכו"ם ואם כן מוכרחים להיות ב' ימים:

עוד אמר בתחילת המזמור ע"פ מאמרם על הנחילות שהלומדים רוצים לנחול ג"כ העוה"ז כמאמר אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד. אך הקב"ה אינו נותן להם שלא יבטלו התורה מעושר. והנה זה עדיין נתאוה לעושר אך אינו יכול להתפלל בקול רם כי העולם יאמרו אתה המוכיח לכל העולם לומר כי כל ענייני העוה"ז הבל וריק ועיקר הוא העולם הבא ואתה מבקש עושר וע"כ הוא צריך להתפלל ענינים אחרים אך בלבו ישים מגמתו גם לזה לעת הצורך וזה אמר אמרי האזינה ה' ועדיין הגיגי בינה:

ואני ברוב חסדך אבוא ביתך. כי בהתפלה בשמחה ובהתלהבות מתדבק בקדושה כמו בבית אבל ביראה אינו אלא כמשתחוה מרחוק וז"א אשרי יושבי ביתך. כי זה בא מהעובד באהבה בשמחה ואז עוד יהללוך סלה משא"כ מיראה מה שיכול לקצר מקצר. ויעלצו בך אוהבי שמך כי אתה תברך צדיק. כי אתה הוא החסד תברך צדיק שמתגלי', בפום אמה, רק כצנה רצון תעטרנו שלא יהנו החיצונים ממנו כמו שמבואר בזוהר ע"פ בוקר אערוך לך ואצפה היינו שמצפה אותו והבן:

ו למנצח על השמינית. דרשו על המילה שניתנה בשמיני כי העולם נהגו לומר זה המזמור ותחינה כי זה המזמור אמר דהע"ה בחליו והי' סבור שימות ולכן לאחר הווידוי שיש עוד חטאים שאינם מכופרים כ"א במיתה אז נופלים על פניהם שלא יהנו מעוה"ז רק כמת ממש וזה נחשב למיתה ממש ואנו מזכירין כי אין במות זכרך. כי שם אין עולם המעשה. וכל הבטחון הוא על מצות המילה כמ"ש דוד כשראה עצמו ערום במרחץ. היינו בעת

אשר רוחצין רגליהם מזה העולם כמ"ש על אברהם היושב על פתחי גיהנם כו' ובמדרש דרשו לומר כי המזמור הזה קאי על גלות החל הזה. כי שמינית הוא. אל באפך תוכיחני ואז חנני ה' יכול לחון אותנו אבל השליח א"א לוותר כלום, חנני ה' כי אף שאינני ראוי לגאול מ"מ חנני. כי אומלל אני כי אני היא השכינה היא עמנו בגלות. רפאני ה' כי נבהלו עצמי ונפשי היא השכינה כמד"א חלקי ה' אמרה נפשי וצור לבבי נבהלו מאד. ואתה ה' עד מתי איחל ולא תפדה אותנו. או כמ"ש מור"ם אלשיך ואתה ה' עד מתי לא תהי' השם בשלימות. שובה ה' להיות בשלימות, חלצה נפשי היא השכינה מן הגלות והושיענו גם אותנו למען חסדך כי ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה, כי אין במות, הוא הגלות זכרך כי רק במקדש היו מזכירין השם הגדול, או יאמר שאנו אומרים כי אין דהיינו השפעה מג"ר שהם נכללות מאי"ן, במות זכרך, הולכים השפעה לקליפה הנק' מות, בשאול מי יודה לך, יגעתי באנחתי בשביל כי אשחה בכל לילה מטתי, כי המטה היא השכינה כמ"ש הנה מטתו שלשלמה, והמטה הזה בכל לילה אשחה כמ"ש בזוהר כמה פעמים כי מיללת בכל לילה ולילה על גלותינו מלפני ה' שיגאל אותנו במהרה בימינו אמן:

ז למנצח על דברי כוש, היא השכינה שעתה היא שחרחורת וכבוש והיא ראויה להיות בן ימיני מצד החסד, ה' בך חסיתי הושיעני מכל רודפי שלמעלה ומרודפי שלמטה, ה' אלה"י אם עשיתי זאת כאמור עושה דברו היא השכינה שמגדילים אותה להיות פרצוף כנאמר בזוהר, אם יש עול בכפי דהיינו שיש בי הרהור חטא, או נאמר לפי דברי העולם בזאת יבוא אהרן אל הקודש, דהיינו תשובה תפלה צדקה, אם יש עול בכפי, דהיינו מעות של גזל שאז אדרבה לא די שאינו ממתיק הנוק' אלא שמקרב חט לה' בסוד וממחתה כי לא תקרב אליך (ישעיה נ"ד י"ד) כאשר ביארתי שם באורך והבן:

ח למנצח על הגיתית מזמור לדוד ואקדים מאמר רז"ל בשעה שביקש הקב"ה ליתן התורה אמרו מלה"ש חמודה גנוזה, דהיינו חלק התורה הנסתר משמת ימי בראשית תתקע"ד דורות ואתה רואה שהם כולם חוטאים מצד החומר כמו שראית באדם ונח וכל הדורות ואתה רוצה ליתן להם, תן להם הנגלה, אמר לו הקב"ה למשה השב להם תשובה, אמר מתיירא אני שלא ישרפוני בהבל פיהם שהם שכלים וההבל קדוש ואינם גשמיים, א"ל אחוז בכסה"כ. שהנה נשמות ישראל מעולם הכסא שהוא הבריאה והם מיצירה א"כ מעלת אדם גדול שנא' מאחז פני כסא פרשז עליו עננו, שפירש מזיו שדי כי בעולם הבריאה שם א"ל שד"י, אמר להם מה כתוב בתורה אנכי ה' אלהי"ך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, למצרים ירדתם לפרעה השתעבדתם, כי ידוע מה שנא' והכתי כל בכור בארמ"צ אני ולא מלאך שהיו המלאכים יראים לירד למצרים שלא יתגשמו ויטמאו

באותה הטומאה הגדולה, וז"ש כלום למצרים ירדתם מפני שהייתם יראים שלא תטמאו, וגם שלא שעבדתם לפרעה ואנו שהיינו משועבדים לו, ואפ"ה יצאנו ממצרים, ע"כ כי מפאת הנשמה יותר גדולה ממלאכים, שוב מה כתיב בה לא יהיה לך אלהי"ם אחרים, ולא אמרינן מגדולת עבד ניכר גדולת רבו, כי בעלמא שהרב והעבד מסוג א', אבל השי"ת אינו מסוג המלאכים כלל, ואנו בני ישראל נשמותינו חלק אלוה ממעל, שוב מה כתיב בה לא תשא, כי הנשבע גורם להיות השי"ת מגביה עצמו, שוב מה כתיב בה לא תרצח וחייב עליו מיתה, יאמר שעשה לו טובה שהחזיר הנשמה למקומה העליון, אלא ודאי כ"ז שהנשמה מלובש בגוף החומר הזה והוא נוטה עצמו להיפך לעשות רצון השי"ת זהו מעלתה, וזהו אמרם ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך, החלק הנסתר בשמים, מפי עוללים ויונקים יסדת עוז, שהיו אומרים שירה על הים כפי' הרב ר' משה אלשיך ועוד שכרס האשה נעשה כאספקלריא המאירה, וא"כ אנו רואים שיש יכולת באדם להפוך הגוף לרוחניות, או יאמר עפ"י המדרש שאמר מפי עוללים ויונקים זש"ה בני אם ערבת לרעך, דהיינו שהקב"ה אמר שיש לו ערבות טוב שאף שמוכנים לחטוא מפאת הגוף יש להם ערבות מצד עוללים ויונקים, כי אראה שמיך, דאף השמים לא זכו בעיניך וכמפורש בזוהר שאף שהם מעשה אצבעותיך ואפ"ה בכל יום מתקנים ומחדשים כי לא זכו בעיניו וכמ"ש ויהי מורא שמים עליכם, שלא יאמר האדם שכבר הוא בתכלית השלימות, ירח וכוכבים, שגם הירח תיכף חטאה בקטרוג ונתמעטה להיות ירח כי כן נק' בתחילת חודש ירח בן יומו ואפ"ה נתת לה כוכבים לפייסה ולא אפייסה, מה אנוש כי תזכרנו. כי אף שחוטא לפעמים תראה לסלוח לו, ותחסרהו מע"ט, כי האדם יוכל להשיג במדרגות נשמה עד מ"ט שערי בינה ולא חסר מן הנון שערים רק אל"ף שהוא אות המעט מאלהים כי האלף רומז לכתר ש"ה, וכמ"ש באורך בסוד ארץ שנער, ועוד נאמר כי הצדיק גוזר והקב"ה מקיים, או שהקב"ה גוזר והצדיק מבטל וזה רמוז שמחסר מעט מאלהים והדין, ועכ"ז כבוד והדר תפטרהו ומחזיק לו טובה, תמשילהו במעשה ידיך כענין יהושע, כל שתה תחת רגליו צנה ואלפים כולם כי ידוע מאמרם בעת קטרוג המלאכים שלא לברוא, ואמר הקב"ה ראו חכמתו שאתם אינכם יודעים ליתן שמות לכל חי והאדם קרא שמות לצאנו ולאלפים ולחיות השדה שהם המזיקים, צפור שמים, שהם המלאכים, ודגי הים מלאכי השכינה, עובר ארחות ימים, הוא לויתן ובת זוגו הוא יחוד קב"ה ושכינתיה לכולם קרא שמות כי הוא השיג כולם מגדלם וקטנם ולערכם נתן שמות, וא"כ מדרגתו גדולה מכל המלאכים ולכן ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ:

ט זמרו לה' יושב ציון. דרשו במדרש ממה שציון שדה תחרש, ופי' כדי להגן על ישראל ששפך חמתו על העצים והאבנים, מכ"ש כי דורש דמים אותם זכר. ויש לרמוז עוד כמו שפירשתי על פסוק טרף נתן ליראיו יזכור לעולם בריתו. כי אז היה העולם מתמוטט ולא היה מי שיעשה מ"נ. הוצרך ר"ע וחבריו לעשות בפועל ולא היה די בכח וז"א כי דורש דמים הוא שיהא איתם סוד אות ברי"ת זכר, שיחה ה' מורה להם, כמ"ש הזוהר תפול עליהם אימתה אימת ה' וכן כאן נכתב בה' לעבודת מור ה':

י למה ה' תעמוד ברחוק עיין במור"ם אלשיך כי בתוך אותיות רחוק בתוך רי"ש הוא יו"ד ובתוך ח' הוא יו"ד ובתוך קו"ף הוא וא"ו הרי כ"ו מנין הוי"ה תוך הרחוק. ועוד פי' האלשיך על כי אין שמו שלם ויש פירוד בין י"ה לו"ה וזה נמשך ואקדים הקדמה שאית' בגמרא כל המתגאה כאילו עובד ע"ז מפני שהמתגאה גורם שגם הקליפות מתגאין ועולין להניק מן הקדושה וא"כ עובד אותם, עוד אמרו שם כל המתגאה כאילו כופר בעיקר. כי כיון שהקליפות עולים אז מסתלק י"ה מהוי"ה שלא להניק ממנו וכן י"ה מאלהי"ם ואז כשהקליפו' עולים אז הם בסוד משנאיך נשאו ראש ואז הם יכולים להזדווג כמו שפירשתי על פסוק אני הגבר ראה עני בשבט עברתו והבן, וזה אמר בגאות רשע הוא הרשע התחתון ומארס גאות רשע העליון ידלק עני הוא שמחמם לזיווג הלחם עני. יתפשו. כמו ותפשה ושכב עמה. במזימות. ז"ו, גי' אחד לעשות להם אחדות, כי הלל רשע העליון על תאות נפשו ודלא כמו שהי' מקדם. תאות רשעים תאבד כי עכשיו בוצע ברך כי לא מלאה צור רק מחורבנה של ירושלים. רשע בגובה אפו בל ידרוש. כי לעומת הל"ב נתיבות החכמה הוא בל דבלעם וזהו משפטים בל ידעום. עיין בסידור האר"י ז"ל בפירוש הפסוק משפטים בל ידעום ותבין, וזהו בל ידרוש. אין אלהים, דעובדא דבראשית, בל אמוט לדור ודור כי בתורה מרומז מלחמה לה' בעמלק מדור דור. דר ודר חסר רמז לת"ח שבה. אמאי אשר לא ברע. ע"כ מהמגיד הק' זללה"ה מקאזניץ:

עוד בשם הרב המגיד הק' זללה"ה מקאזניץ

בפרשת בראשית פרשה ג' פסוק ה' כי יודע אלהים כו' פירש"י כל אומן שונא את בני אומנתו מן העץ אכל וברא את העולם, וצריך להבין איך נמצא בריה בעולם שיאמר שקר כזה ובפרט לומר ליציר כפיו של הקב"ה אדם וחוה, ואמר המגיד הק' זללה"ה כי ידוע שהשי"ת ברא עולמות לאין שיעור ומלאכים ושרפים ואופנים וחיות הקודש, ומ"מ עיקר הבריאה היה בשביל אדם המוטבע בחומר ויש בו בחינת טוב ורע ויש לו בחירה ומ"מ בוחר בחיים היא התורה ומצות ומבחינה זו יש להקב"ה יותר תענוג מכל עבדות

מלאכי מעלה שאין להם טוב ורע כלל רק טוב לחוד, וזה שאמר הנחש לחוה מן העץ הזה אכל, כי אכילה באדם היא אכילה ממש, ואצל הקב"ה תענוג ורצון ממצות האדם מכונה בשם אכילה, וזה מהעץ הזה שהוא טו"ר מעורב בו אכל, הוא תענוג הבורא ועבור זה ברא עולמות כולם, ע"כ מוטב שתאכל ויכנס בה בחינת טו"ר, והיינו שיהי' להם יצה"ר לעשות עבירות, ומ"מ ישמרו עצמם בלתי לעשות, ועי"ז יהיה נולד תענוג ונחת רוח להקב"ה מעבדות שלהם אשר לזה הי' עיקר בריאת העולמות, כך הי' ענין הסתת הנחש הוא היצה"ר, אבל באמת זה הי' ערמתו של הנחש, כי באם היו שומעים לצווי של הקב"ה ולא היו אוכלים מעץ הדעת, יותר היו מקיימים רצון הבורא ב"ה וכוונתו בבריאת האדם כמ"ש בספרי קודש, והבן ענין זה היטב כי זה ענין הוא תמיד בכח אצל כל אחד מישראל בהרבה ענייני עבודת הבורא ובפעם הראשון הי' בפועל, ע"כ שמעתי מאיש נאמן ששמע מאיש זה ששמע מפי הרב המגיד הק' זללה"ה בעצמו:

עוד בשם הרב המגיד הק' זללה"ה מקאזניץ על פסוק (תהלים נ"ה) ואני אבטח בך, ר"ל הצדיק העובד ה' הלא נשמתו בחיים חיותו בג"ע ונדבק בהקב"ה, וזהו ואני אבטח בך, פירוש ואני נדבק בך מפני שאני עובד אותך:

מ"כ בס' מחברת הקודש של המגיד הק' זללה"ה מקאזניץ שהוא נמצא אצל אדומ"ו הרב הצדיק המפורסם הק' אי"א מוהר"ר ירחמיאל משה שליט"א מ"מ דק"ק קאזניץ אשר היה כתוב על הגליונות בכתיבת ידו הקדושה, וצוה לי להעתיק הכל אות באות ממש, וגם כ"ק אדומ"ו שליט"א הגיה את העתקתי הנכחית מתחלה עד סוף, ונתנם לי לספחהו אל החיבור הזה. דף מ"ט שער חנוכה בתחילתו, עד כל העשרה ולא (עד) [נר] חנוכה [כצ"ל]. דף ע' שער יציאת מצרים סוף דרוש ראשון, והרשעים (מיתתם) [בחייהם] קרוים מתים [כצ"ל]. דף קי"ב שער ראש השנה בתחלתו, כי היא נטלה שיעור קומתה קודם וכו' [נ"ב] והסימן אשה מזרעת תחלה יולדת זכר. דף קי"ג שם, והענין הוא וכו' הי' נמשך האי קוצא דשערי היורד מראש הזכר וכו' [נ"ב] ואמר מ"ו דוב בער כי הגמ' מרמזת בסוד גורעין ומוסיפין דם מהפר יקבלנו, והוספתי כי כשנלקח ד"ם מפ"ר נשאר רל"ו אז באחרי שקיע חיסד' מילוי דהויות [עם הד' כוללים]. דף קי"ד בד"ה מהר"ן זללה"ה, ותשרי פומא דילה [נ"ב] כי מתפלתם נעשה כתר בראש הקב"ה:

בשער ר"ה דף קי"ד בד"ה היום הרת עולם, והנה רבותינו ז"ל נחלקו אם בתשרי נברא העולם אם בניסן, איך יחלקו בזה המחלוקת ואיך יצדק אלו ואלו דברי אלהים חיים, ותירץ בזה כי יש עיבור ולידה ומא"ח ומא"ח וכו', [נ"ב] והנה אנו אומרים כמו שעמד לפניך היום בדין אבינו הראשון וכן כל המדרשים, לכן נראה שרמז שעיקר העולם הוא

כדי להמליך לבורא להקרא מלך ולפעול כל הפעולות וכל הי"ג מדות טובות עמהם בשכרן ע"י שימליכו אותו ועי"ז יתחדש השפע לטוב והמלוכה לא נתגלה עד שיצאו ממצרים ע"ד אני יוצא בתוך מצרים ולכן עד שם הי' בחי' עיבור של המלוכה, והנה כתיב כתפארת אדם לשבת בית ולכן כתיב כן משחת מאיש מראהו ולכן גם כל הבחי' של ת"ת היו בעיבור וכל החיות והשפע היו ע"י מדות עליונות ובניסן היה הלידה. דף קט"ו בד"ה סוד הנסירה, מוחין שלו למעלה [כצ"ל]. דף קט"ז בד"ה מהדורא בתרא, כי כל המוחין חדשים (אמנם) [אינם] הראשונים [כצ"ל]. דף קי"ח בד"ה סוד הנסירה כפי וכו' דנה"י [דאימא] ונשארו וכו' [כצ"ל]. בשער השופר דף קכ"ו אחר תיבת חסד להמתיק גבו' יצחק [נ"ב] וזה ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק והמתיק דיניו ונתהפך הגמל לאותיות מגלה שמגלה מה שבלבו כי הכל הוא רק לעורר בתשובה להמתיק הדינים ליתן לנו מגמול ידיו לטובה ולברכה:

בשער ר"ה דף קכ"א בהתחלתו עתה אבאר לך כך העלייה בע"ב דיודי"ן [נ"ב] כי כל הזקיפות הם שיעלו כל הניצוצות להשם ויכירו כי הוא שם א' והוא היחוד האמתי שאנו מוסרים עליו נפשינו. וכמו שבק"ש מקבלים עלינו הד' מיתות באהבה כן כאן. ובזה מבטלין כח הקל"א שבגי' ס"מ הקלא אילן הטמא ויהיה ה' האחד ובכריעה מורידין הארה לניצוצות שיהיה להם כח לעלות בזקיפה, וראיתי בקנה שאחר הס"מ הולך ממונה ומזכירו בכל עת שהוא עבד ויש לו אדון עליו, ונראה שלכן ס"מ בגימ' יו"ד אל"ף. לומר ה' אחד ולא יכפור בו ויעשה עצמו אלו"ה:

באותו עמוד שורה כ"ד אחר תיבת ותכוין כי ע"י עליות הבינה [נ"ב] מבשרי אחזה אלו"ה כשאדם רוצה לעלות נשמתו צריך ליחד כל כוחו במחשבתו לה. באחד ואזן. והנה הבן מתיחד בי אבא ואז באבא יסד לה"י אז כונן שמים בתבונה:

בדף קכ. ע"ב בשער ר"ה בד"ה דע כי אלהינו וכו', בכ"מ שתמצא בתורה אותיות נ"ו בסוף התיבה כמו אלהינו ואבותינו וכו' לכן נ"ו בכ"מ הוא דין, [נ"ב] כי בכ"מ נ"ו הוא מצמצם הדבר כמו אלהי שלנו. אבות שלנו:

דף קכ"ז בד"ה בענין התקיעות בסוד רי"ו וכו' [נ"ב] כי הז"א הוא אתוון ונוק' ע"ב תיבין:

דף קכ"ח בד"ה שברים, מלאים הידועים ג"פ אדנ"י במילואו [כצ"ל]:

שם בד"ה תקיעה כי ג' תשר"ת ג"פ [ל"ו] הם ח"ק וכו' [כצ"ל]:

שם בד"ה תקיעה אחרונה. השבעה [ועשרים] אותיות וכו' [כצ"ל]:

בדף קל"ב ע"א בד"ה בסוד אחה"ע. גם מ"ל דמנצפ"ך נשחק ע"י צפך עליון וכו':

[נ"ב] וזה צירוף כצפיחת כת צפיח כי י"ח עם ב' אותיות הוא ך' וא"כ הוא צירוף צפך שכותת המן לדבש גימ' אשה וחזר לטעם דבש. וז"ש בתיקונים דף נ"ז ע"ב וע"א. וסבלין כמה מכתשין עד שיבואו זה לזה כי אז מנסרין הדינין וירח את ריח בגדיו ומברכו:

בספר מעין החכמה בשורה הראשונה אחר תיבת ברצונו הפשוט. [נ"ב] דקדק ברצון אבל לא בבעל הרצון ודבר זה נעלם מעמק המלך:

הגהות הרב המגיד הק' זצוק"ל מקאזניץ על ספר ויקהל משה מועתק ג"כ מכתב יד קדשו:

ויקהל משה פרקא שתיתאה ומיניה אתהוו נקודין ואתוין שארי בפרודא וסיים בחבורא לאין תכלית [נ"ב] עיין בפי' מסוה משה, ומה שכתב עד לאין תכלית, היינו שנתחברו אותיות לשמות ואח"כ כמו תיבות לפסוקים ופרשיות עד כללות התורה ביוד אחת הנקרא יוד קרית המוזכר בספר וכל התורה הוא שם אחד ונעשה קרום וכ"ז הצטרפות נעשה ע"י אור שבין מקיף למוקף כי פרגוד המקיף נק' בינה והמוקף גבורה ושבין מקיף למוקף יסוד כי יסוד תמיד בשר וכן כאן חיבור בין מקיף למוקף ולכן עשה פעולה לחבר אלו הנקודות ונעשו קרום ושם אחד והוא המלבו"ש שנעשה מבשלו"ם:

פרקא שיתסר משה ידע דפיקו דלבא ועזרא לא ידע. [נ"ב] ח"ו לומר כן על עזרא שראוי היה ליכתב התורה על ידו ויהא בטעות ועוד שהיה לו ללמוד ממשה רבינו אלא שיש רזין בזה ועיין בספר' כי אין כאן מקום להכל לפרש:

שם והוא דף ט"ז ע"א בפירוש על הגליון [נ"ב] כי כמו שהיין אי אפשר להיות בלי שמרים וזה כחמרא על דורדיא כי חפץ הש"י שיהא קיום הצדיקים ע"י הרשעים כיתרון האור מן החושך ואלו לא היו נכללין מתחלה הקליפות בתוכן לא היו יכולין לצאת לפועל לפעול פעולתן בצדיקים וג"כ לא היה שכר ועונש אבל כיון שתחלה נכללו בהן יכולין לפעול במה צד בצדיקים ואח"כ מכניע' ויחזרו להיות כבראשונה ולהבה תלהט רשעים והש"י יודע מה שיהי' בסוף בעולם:

פרקא שיבסר והוא דף הנ"ל ע"ב בפירוש והיו מוכרחים המלכים לצאת בחפזון [נ"ב] אל תשמע לו כי בבורא אי אפשר לומר שיצא דבר בלי כוונה וגם שכל אלו [ה]משלים נמצא בקדמונים הרי זה בא ללמד ונמצא למוד כי עיקר היה בבורא שברא הקליפה קודם לפרי מטעם שכתבתי בעמוד א' והיה עושה עצמו כאלו לא ראה כמו אחוריים שאין עיקר כוונה עליה אלא על מעשה הצדיקים אלא שבירור הצדיקים על ידי הקדמת הרשע שהטב' בכל עד מלך כסיל להיות זקן ועל ידו נתעטר היצר טוב הבא אחריו לכובשו וזה שכרן הטוב ולכן צדקו דברי התנא [ש]הקדים ליתן לרשעים שמאבדין העולם ועל ידיהם יתקן שכר לצדיקים זה בירור של דבר:

עולם התיקון פרקא קדמאה.

בפירוש, ואז שלח הא"ס מן האמצעות של מלבוש וכו'. [נ"ב] כי עיקר מלבוש הוא אור מוקף נמצא שבין אור מקיף למוקף נקרא אמצעות מלבוש כי זה הממוצע הוא חיותו לקבל מא"ס ויהי בסוף, ולכן בו סוד מתקלא כי הוא ממוצע מבלי סוף וסוף. התפשטות וכח מוגבל. ואותיות מתקל"א הוא א"ם תק"ל שאמא שקלת בשכל כמה יתפשט, וכמ"ש השוקל עדיף מכולם. ע"כ הגהות הרב המגיד הק' זצוק"ל מקאזניץ:

רמב"ם וידע האדם כי השכל הנאצל והדבוק עמנו, הוא המחבר ביניינו לבין השם, וכמו שאנחנו השגנוהו באור ההוא כן באור ההוא בעצמו הוא משקיף עלינו ובגללו הוא עמנו תמיד ורואה ומשגיח בנו. כמ"ש אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו כו'. אינו אוהב הקב"ה אלא בדעת שידעהו. וע"פ הדעת תהיה האהבה. אם מעט מעט ואם הרבה הרבה. לפיכך צריך אדם ליחד עצמו להשכיל בחכמות המודיעים לו את קונו כפי כח שבו עכ"ל:

בס' אור החיים וצדיקים לבם ברשותם, שגם שמתאוה תאוה. יבחר השכל שהוא הנשמה להמנע מן החפץ, אבל הרשעים הם מסורים ביד יצרם, וכל אשר יבוא החפץ לא ימנעהו הרצון, כי פגמו הנשמה ונכנעה לפני הרוח שבלב, ולכן אמר אני ה' אלהיכם, שבהנשמה משרה ה' אור שכינתו ומצד זה יש כח באדם לנצח החפץ עכ"ל:

ס' ברית מנוחה, הגוף הוא חומר עכור ואינו מסכים בהתחייבות השכל, והחכמה נקרא קברות התאוה, כי מי שמדביק עצמו בחכמה בטלין ממנו התאות הגשמיות עכ"ל:

בשם אדומ"ו זצוק"ל ממאגליצא. העיקר שהאדם ישגיח תמיד על גודל רוממות נשמתו, ויבוש מאד איך האדם שיש לו נשמה קדושה כל כך יעסוק בדברים הנבזים, וזה יותר טוב לתקן נשמתו מהזכרת יום המיתה, כמ"ש בס' נועם אלימלך על דברי חז"ל בא אחד והחזיק בה, שמחזיקו ואומר לו איך שאדם חשוב כמוך יעשה שטותים כאלה, ומקשה והא אמרת ד"א של אדם קונה שע"י הזכרת יום המיתה ירא מלחטוא, ומשני כיון שנפל וחטא כ"כ, גלה דעתו דבנפילה ניחא ליה שאין חושש כלל לנפילתו, לכן צריך לרומם אותו שעי"ז יתבייש מלחטוא, כשאחז"ל שרבי שאל אם יש בן לאותו צדיק ואמרו לו כל זונה שנשכרת כו', וסמכו וקרא אותו רבי עד שקבל ע"ע שלא יעשה הרע עוד, עכ"ל:

עוד אמר מורי ז"ל ממאגליצא ע"פ מה רב טובך אשר צפנת, ליראיך, שהשכר מהמצות הם צפונים ומתכסים, רק פעלת שפעל הש"י שיראו בהתגלות החילוק וההפרש שיש להחוסים בך, נגד בני אדם, שכל העולם רואים הבהירות והקדושה שיש בהצדיקים, שאין רואים זה באנשים פשוטים:

עוד אמר ע"פ כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון, שהאדם ישתוקק לקיים כל המצות בשלימות ושישיגו התכלית למה שנברא, אף אם נשמתו קטן מהכיל עבדות גדולה, אך ע"י השתוקקת לעבדות גדולה תגדל גם נשמתו:

בשם אדומ"ו הק' אי"א זצוק"ל ממאגליניצא לפ' פרה איתא במדרש פ' חקת פ' י"ט ר"א בשם ר"ח אמר בשעה שעלה משה למרום שמע קולו של הקב"ה שיושב ועוסק בפ' פרה אדומה ואומר הלכה בשם אומרה רבי אליעזר אומר עגלה בת שנתה ופרה בת שתים, אמר לפניו רבון העולמים יהי רצון שיהא מחלצי, אמר לו חייך שהוא מחלציך וכו', והקשה הרב מה זה שרצה משרע"ה שיצא מחלציו הלא אין הלכה כר"א, ועוד הקשה על מחכז"ל שלא נתגלה טעם פרה, הלא ר"מ הדרשן אמר טעם, ותירץ הרב ז"ל, דהנה בגמרא בכורות (דף י"ט ע"ב) במשנה הלוקח בהמה מן העו"ג וכו' רי"א וכו' פרה וחמור בנות שלש וכו' עיי"ש בתוס' מפ' אין מעמידין (דף כ"ד) דפחותה מבת שלש אינה יולדת, והנה ידוע מאחז"ל שלא חטאו בעגל שלא היו ראוים לאותם מעשה רק להורות תשובה לרבים, והנה חז"ל אמרו שפרה במרה נצטוו, ולפ"ז לא חטאו שאין לומר טעם ר"מ הדרשן תבוא אמו ותקנח וק"ל, ולפי ר"מ הדרשן חטאו ותבוא אמו ותקנח, וס"ל שלא נצטוו במרה, והנה במס' פרה פ"א ר"א אומר עגלה בת שנתה ופרה בת שתים וחכ"א עגלה בת שתים ופרה בת שלש, והנה אם ישראל חטאו בעגל וצריכים לפרה שתבוא אמו ותקנח צריכה הפרה להיות בת שלש כי בת שתים אינה יולדת ואינה נקראת אם לקנח, ולדברי ר' אליעזר שפרה בת שתים אינה יולדת ואינה נקראה אם לקנח כדברי ר"מ הדרשן. ולפ"ז ר' אליעזר ס"ל שלא חטאו ופרה במרה נצטוו והנה כששמע משרע"ה מהקב"ה שר' אליעזר אומר פרה בת שתים, הבין שס"ל שלא חטאו בעגל כלל ואינם צריכים לאם לקנח והיה ר"א מליץ יושר על ישראל, ובשביל זאת אמר משרע"ה יהי רצון שיצא מחלצי עכ"ל:

עוד אמר ז"ל דאיתא במדרש לך אני מגלה ולאחרים חוקה, והלך במחשבה אם נתגלה הטעם פ"א למשרע"ה למה אין אני יודע, ונפלה במחשבתי הפירוש, לך אני מגלה ולאחרים חוקה, אימתי אני מגלה לך, ולאחרים חוקה, היינו באופן שלא תגלה לאחרים, ויוכל להיות שבאם יתגלה לי הטעם פ"א אני אגלה לאחרים, וקבלתי עלי שלא אגלה לאחרים, ותיכף נתגלה לי טעם פרה דפח"ח. ע"כ ממורי הק' אי"א מוהר"ר חיים מאיר יחיאל זצוק"ל ממאגליניצא:

מאדומ"ו הק' אי"א מוהר"ר אלעזר זצוק"ל מ"מ דק"ק קאזניץ, פרשת וישלח, ע"פ וישלח יעקב מלאכים פי' רש"י מלאכים ממש, אמר בשם אביו זללה"ה שידוע שמהתורה ומצות

שאדם עושה נבראים מלאכים ואותן המלאכים שלח יעקב, ואח"כ אמר ואני אומר שמהתורה ומצות שיש בהם ח"ו איזה פניה יש גם בהמלאכים ממש, ויעקב לא רצה באותן המלאכים ושלח אותם לעשו וזהו שפי' מלאכים ממש, ר"ל המלאכים שיש בהם ממש שלח אותם לעשו עכ"ל:

בפ' אמור על פסוק שור או כשב או עז כי יולד וכו', אמר מורי ז"ל שאע"פ שיש לאדם מעלות, שור, רה"ק הסתכלות, או עז, שהוא בעל תורה כי אין עז אלא תורה, או כשב, בעל מדרגה, כי יולד, בעל משפיע, אעפ"כ אינו ראוי עדיין להיות מנהיג הדור, רק צריך להיות שבעת ימים תחת אמו, ר"ל לתקן הז' מדות, ומיום השמיני והלאה, ר"ל כשיגיע למדת השמינית אזי, ירצה לקרבן אשה לה', ר"ל לקרב בני אדם לעבודת השם:

עוד אמר בפ' ואתחנן ע"פ ושמרתם ועשיתם אותם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, ועי' רש"י ועשיתם אותם כמשמעו, והתרגם יוב"ע פירש ותעבדון ית אורייתא, והקשה ז"ל הלא ידוע שגם בין העמים נמצאים שיודעים התורה, גם מה שפי' רש"י כמשמעו והתרגו' יונתן ותעבדון ית אורייתא, קשה האיך באפשרי לעשות תורה, ופירש מורי ז"ל כי ידוע שהאבות הקדושים היו יודעים כל התורה אע"פ שעדיין לא קבלו התורה, והוא מחמת שקדשו וטהרו רמ"ח אבריהם ושס"ה גידיהם שלא לעשות שום תנועה בלתי רצון הבורא ית"ש ומכל מעשיהם ודבריהם נעשה תורה וכן בכל דור ודור כל ישראל שהוא מתקן ומקדש ומטהר רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו נעשה תורה מכל מעשיו ודיבוריו ותנועותיו, אבל העו"ג אין זה ביכלתם:

פ' תבוא אמר ע"פ והיתה נבלתך למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ ואין מחריד, ידוע מאחז"ל ע"פ אם נבלת בהתנשא, אם אדם מנבל א"ע על ד"ת מתנשא, וזהו הפירוש, והיתה נבלתך, ר"ל אם תתנבל א"ע על ד"ת, למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ, ר"ל תשפיע להעולמות העליונים והתחתונים, ואין מחריד, ר"ל שלא יהי' שום קטרוג ודפח"ח:

פ' יתרו אמר ע"פ פן יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב, ופירש התרגום יוב"ע ויפל מנהיג רב דבהון, ואמר מורי ז"ל שאם העולם תופסים דרך גבוה מכפי השייך להם אזי לוקחים ח"ו מהם הרב שלהם:

בפ' פרה אמר על פייט 'לטהר 'טמאים 'לטמא 'טהורים באומר קדוש, ואמר שר"ת הם ל"ט, ולמפרע טל, שבאם ח"ו איזה אדם עבר עבירה שמחויב מלקות, הצדיק יכול לבטל זאת ועושה מאותיות ל"ט ט"ל, ואיזה צדיק יכול לעשות כזאת, באומר קדוש, צדיק כזה שאומר שמעצמו אין יכול לעשות כלום רק בעזר הש"י שהוא קדוש:

תהלים (לב) אשרי אדם לא יחשוב ה' לו און, אמר בשם הבעש"ט שפירש אשרי לו לאדם שאם רגע אחת, לא יחשוב ה', היינו שהסיח דעתו מהדבקות בו ית"ש, יחשוב האדם לו לעצמו דבר זה און כדי לשוב ע"ז, והוא ז"ל אמר פי' ע"ז הפסוק כי ידוע מאחז"ל שאסור לת"ח להרהר ד"ת במבואות המטונפות והנה אם ח"ו קלקל מעשיו והולך בדבקו' הוא כמהרהר במבואו' המטונפו' כי הוא בעצם מבואות טינופת ר"ל וזהו און, וזהו פי' הפסוק, אשרי אדם לא יחשב ה' לו און, היינו אשרי לו לאדם שלא יחשב לו זה לאון מה שאינו מסיח דעת מדביקות, היינו שאינו בעצמו מבואות הטינופת ח"ו ודפח"ח [עיין בש"ע או"ח סי' תקע"א בבאה"ט]:

פ' צו כתיב ואת כל העדה הקהל אל פתח אוה"מ, ואח"כ כתיב ויעש משה כאשר צוה ה' אותו ותקהל העדה אל פתח אוה"מ, צ"ל שהול"ל ויקהל העדה, שלשון ותקהל משמעו שמעצמם נקהלו, ואמר מורי ז"ל שנראה פירושו כי כאשר צוה השי"ת למשרע"ה והקהל את העדה חשב בדעתו האיך לעשות זאת להקהל את כל העדה, וגמר בדעתו להיות יושב בחדרו ולעשות כל מה שצוה השי"ת לעשות וממילא ותקהל העדה והבן היטב.

ע"כ ממורי הק' אי"א מוהר"ר אלעזר זללה"ה מ"מ דק"ק קאזניץ:

בשם אדומ"ו הק' אי"א מוהר"ר נתן דוד זצללה"ה משידלאווצי, איתא בגמ' כל המיצר לישראל נעשה ראש, אמר שנוכל לפרש מיצר מלשון בין המצרים שהוא גבול, פי' מי שיכול לעשות לישראל גבול שלא יוכל שום דבר רע להגיע להם, זה נעשה ראש:

עוד אמר ע"פ כרחוק מזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו, והקשה וכי מזרח ממערב רחוק כ"כ, הלא ברגע א' יכול להפוך א"ע מצד מזרח לצד מערב, ואמר שיש לפרש על דרך שאיתא ברמב"ם הלכות תשובה פ' ז', התשובה מקרבת את הרחוקים, אמש היה זה שנאוי לפני המקום משוקץ ומרוחק, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד, וע"ד זה יש לפרש הפסוק, כרחוק מזרח ממערב, כמו שקל לנטות המרחק מזרח ממערב, כי ברגע א' יוכל להפוך א"ע מצד מזרח לצד מערב כן יוכל האדם לעשות ע"י תשובה להיות הפשעים נרחקים ממנו כנ"ל:

עוד אמר ע"פ ואני תפלה, כי מדרך העולם מי שיש לו בקשה אל המלך צריך לבוא אל המלך לבקש ולפרש הבקשה לפניו, אבל מי שהוא עני מדוכא מצורע מלא פצעים והולך קרוע ובלוע זה אינו צריך לבקש ולפרש הבקשה, כי המלך מעצמו מבין בקשתו,, ודוד המע"ה מרוב ענותנותו אמר ואני תפלה שהחזיק עצמו כעני הנ"ל וד"ל:

פ"א שבת אדומ"ו משידלאווצי ז"ל אצל אדומ"ו הגאון ז"ל מסאנז כדרכו בקודש להיות שם כפעם בפעם וצוה אותו הרב מסאנץ שיאמר תורה, וחשב בדעתו הק' מה לעשות

כי לא רצה לעבור על דברי הק' מסאנץ, וגם היה קשה לו לומר תורה על שלחן הרב הק', והיה מיישב א"ע בחכמתו ואמר על פסוק וישמע משה וייטב בעיניו מה זה הלשון וייטב, ופירושו כך כי בכל עת תמיד היה משרע"ה אומר ד"ת ואהרן השומע, אך בעת ההוא כתיב וידבר אהרן הן היום וכו', ע"כ כתיב וישמע משה, כי אז היה הוא השומע תורה, וייטב בעיניו, כי ראה כי טוב יותר לשמוע ד"ת מלומר בעצמו, ובדברי קדשו המחוכמים יצא ידי שניהם והבן ודפח"ח:

מאדומ"ר הק' אי"א הגאון מוהר"ר חיים זללה"ה מסאנז מה שאמר על פסוק לנפש לא יטמא בעמיו כי אם לשארו וגו', וז"ל נלע"ד לפרש עפ"י ששמעתי ממו"ר מהור"ר יוסילי שאמר בעמיו לשון כבי' כמ"ש ארזים לא עממוהו מלשון כבי', ולכן נ"ל לפרש אם ח"ו האדם חטא איזה חטא יעשה תשובה ולא יתייאש לומר שכבר טימא נפשו ח"ו, אסור לומר כן, כי אפילו מרד כל ימיו ועשה תשובה באחרונה מוחלין לו ונקרא ידיד כמבואר ברמב"ם ז"ל הלכות תשובה, ולכן אל יאמר אדם שכבר טימא נפשו ח"ו ולא יועיל לו תשובה כי זה אינו כן כנ"ל, ורק בהנהגת עוה"ז יהיה לו לב נשבר, ואם רואה צדיקים מתנהגי' בענייני הנאות העולם ברחבה ובמותרות, אעפ"כ הוא צריך להרחיק א"פ ממותרות, ויאמר מה לי לדמות עצמי לצדיקים שלא פגמו, משא"כ אני, וזהו כוונת הפסוק לנפש לא יטמא בעמיו, גם שכמעט כבתה, אעפ"כ לא יטמא ויתייאש ח"ו מן תשובה כי הרושם של קדושה נשאר אצלו ויכול בקל לחזור לשורשו ולכן לא יטמא נפשו ח"ו, וזה מאמר חז"ל אל תהי רשע בפני עצמן, ורק תאמר אעפ"י שחטאתי ימחול לי הקב"ה ע"י התשובה ואהיה נקרא ידיד, כ"א לשארו היינו הגוף שנק' שארו כמ"ש בכלות שארך, בענייני הגוף מותר להחזיק עצמו לטמא שלא ליהנות ממותרי עוה"ז, לאביו ולאמו, היינו לצד חלק הגופניות שבו מצד אב ואם יטמא, וצריך לשמור. עצמו היטב שלא יחטא בחלק הגופני הניתן לו מאב ואם, ולאחותו מלשון מאחה הקרעים שהוא לשון דיבוק, היינו לדביקות הטבעי שבו, הבתולה שלא קבל עדיין עול תורה להיות נקרא כלה מאורסה, לבחי' זו מותר לטמאות עצמו ולעיין בעצמו כי אינו בגדר השלימות וכולו מלא פגמים וצריך תיקון, אבל לצורך גבוה לא יטמא וק"ל:

מפ' בחקתי מה שאמר ע"פ אם בחקתי תלכו וגו' ופירש"י שתהיו עמלים בתורה, ויש להסביר לענ"ד דלכאורה למה נקראו עסקי התורה בחקותי תלכו, וגם קשה למה קראו רש"י ז"ל עמל בתורה ולמה לא פירש אם תעסקו בתורה, ונלע"ד דהנה באמת מי שעושה המצוה והתורה באהבה לא נקרא עמל כלל ואדרבה הוא הוא המנוחה כמ"ש רש"י ז"ל בברכות דלכן נקרא מקום המקדש מנוחה ועיי"ש, וכן האמת דמחמת האהבה נחשב

כל העמל כלא, ורק למנוחה יחשב כמ"ש גבי יעקב אבינו ע"ה ויהיו בעיניו כימים אחדים כו', ורק כשאינו עוסק בחורה באהבה הוא לעמל בעוניו, אך אעפ"כ הזהירנו חז"ל שיעסוק בתורה אפילו שלא לשמה וכמ"ש הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו דמאור שבה מחזירו למוטב והנה באמת לכאורה דבר זה תמיה דהא קיי"ל דאסור ללמוד תורה רק לב"ב, ואם אינם מקיימים המצות כמ"ש אותי עזבו, אם כן ח"ו אינם בגדר הברית ונקרא ערלי לב ומה מועיל תורתם, אך באמת התורה נקראת מאורסה לנו, ואעפ"י שחטא ישראל הוא, והתורה מחזרת אותו למוטב, וזה באמת שכרת עמנו השם בחורב בנתינת התורה שתורה תהיה לנו מאורסה לעולם, וא"כ י"ל דזהו כוונת רש"י ז"ל אם אפי' תהיו עמלים בתורה שלא מחמת האהבה, אעפ"כ זה נקרא הליכה בחק ובברית, ועי"ז יגרום ונתתי גשמיכם היינו גשמיות התאוות יכבשו תחתיכם ולא ישמשו רק בעתם, ושכבתם, היינו אפילו בבחי' שכיבה שהוא ענין הורדה, אין מחריד, היינו בחי' האין הנעלם יחריד ויפיל עליכם יראה מלמעלה ואתערותא דלעילא בבחי' אי"ן, וישבתם לבטח, היינו שיהפוך אותיות ח"ט לט"ח כמבואר בזוה"ק וזה בטח וד"ל. ע"כ ממורי הק' אי"א הגאון מוהר"ר חיים זצלל"ה מסאנץ:

מאדומו"ר הק' אי"א מוהר"ר **אלימלך** זצלה"ה מק"ק **גראדזיסק** יע"א.

בפרשת קרח זה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש כו', כי צריך האדם לחבר המחשבה אל המדות שישים כל מחשבתו לכל מדה ומדה שיהיה כפי רצון הבורא יתברך ואזי גורם גם למעלה להאיר המחשבה עלאה בחי' ראשית המחשבה בבריאת העולם שהיה בשביל ישראל כמ"ש בראשית ברא אלהים בשביל ישראל שנקראו ראשית, שיתייחד ויתחבר על המדות שלמעלה שברא ה' אותם לאנהגא עלמין שיתנהגו הכל לטובת ישראל, וזהו זה יהיה לך, זה בגי' י"ב הוא ששה מדות בחי' מילוי ו"ו, יהיה, הוא מחשבה בחי' י"ה, כי לעתיד יהיה השם י"ה י"ה שיתעלו המדות בחי' ו"ה אל המחשבה בחי' י"ה ויהיה השם כולו י"הי"ה, ור"ל זה יהיה שיתחברו בחי' מדתו שלמעלה אל המחשבה עלאה כנ"ל, הוא לך, בך תלוי, אם אתה תחבר כל מחשבתך אל מדותיך כנ"ל, וזהו מקדש הקדשים מן האש, קדש הוא מחשבה, אש הוא יראה תחלת המדות שער לה' צדיקים יבואו בו, ור"ל כי בך תלוי מן המחשבה שבך ומן היראה שבך הוא מדות, אם תחבר המחשבה שבך אל מדותיך לשום כל מחשבתך להתבונן ביראת ה' לתקן כל מדותיך שלא תנהיג מדותיך רק לרצון ה', אז גם כל המדות שלמעלה יהיו מינהגים רק כפי מחשבה עלאה מחשבה הקדומה אשר הוא רק לטובת ישראל וכנ"ל והבן:

א"י זה יהיה לך. ע"פ דברינו בספרי הקדום פרש' לך לך בענין נסיון אברהם שאמר לו הקב"ה לך לך וגו', דהיינו שצוה אותו לך לך להנאתך ולטובתך בכונת הנאתך וטובתך וזאת הכונה גופא מה שמכוון להנאתו וטובתו יהיה כונתו לשמו יתב' בלבד, כמו למשל אם עושה אדם מזור ותחבושת לרפאות כאב ידו, וכי יעלה על לב האדם לומר שאין כונתו בשביל הגוף רק בשביל היד, כי ודאי היד בלא הגוף אינו כלום, ולא היה היד מרגיש כלל בהכאב, אך עתה שהוא חלק מחלקי הגוף ומחובר עמו מרגיש היד בהכאב ואינו דבר נפרד שתאמר כי היד מרגיש בהכאב ולא הגוף, כי באמת כאב היד הוא כאב הגוף, כן הדבר הזה כי כ"כ נזדכך גופו אשר בכ"מ שנתן עיניו וראה והביט לא היה רואה כלל שום דבר זולת השי"ת אשר מכה"כ, ולא היה שום דבר למסך ומבדיל בינו לבין אלהיו, וגם כל גופו וחושיו ומחשבותיו וכל צרכי גופו לא היה רואה בהם דבר נפרד מאלהותו ית', רק אלהות ממש חלק אלהי ממעל, לכן גם כונת הנאתו וטובתו היה כונתו לשמו יתברך בלבד, כי גם כונה זו אינו דבר נפרד מאתו ית', כי איהו וקב"ה חד כביכול, וכונת הנאתו וטובתו זה עצמו הוא כונת הנאת ונח"ר לשמו ית', וזאת הוא נסיון גדיל לבוא לבחי' זו הגבוה עיו"ש. וזהו זה יהיה לך, זה הוא מדות, יהיה הוא מחשבה כנ"ל. לך הוא הנאתך וטובתך כמו שפרש"י בפסוק לך לך, ור"ל שתעלה כל מדותיך אל בחי' מחשבה, ר"ל שיהא, במחשבה טהורה בלתי לה' לבדו עד שיזדעזעו המדות שבך ולא יהיה בהם שום מסך מבדיל בינך לבין אלהיך, עד שתבוא למדרגת לך הנאתך וטובתך, היינו שגם אפילו כוונת הנאתך וטובתך יהיה ממש כונת בלתי לה' לבדו וכנ"ל והבן אכי"ר:

מאדומו"ר הק' אי"א מק"ק **גראדזיסק** זצוק"ל.

בתנא דבי אליהו פרק ל' מזמור לאסף באו גוים בנחלתך וגו', והלא היה לו לומר בכי ונהי וקינה לאסף ומה ת"ל מזמור לאסף, אלא אסף היה נביא ושמח בדבר, משלו משל למה"ד לבת עני שהלכה למלאות מים מן הבור ונפסק הדלי של חרס שלה ונפל לתוך הפור והיתה בת העני בוכה ומצוחת, ואח"כ באה בת המלך למלאות מים בדלי של זהב ונפסק הדלי של זהב שלה ונפל לתוך הבור היתה בת העני משמחת ומרקדת ואמרה מי שיעלה את הדלי של זהב של בת המלך הוא מעלה את הדלי של חרס שלי, כך אסף שמח בדבר כיון שראה בנבואה שיטבעו שערי ירושלים שנאמר טבעו בארץ שעריה וראה גם כן בנבואה שלעתיד יעלו השערים מן הארץ מיד אמר אסף מזמור, אמר מי שעתיד לבנות את ירושלים ולהעלות שעריה הוא יעלה את קרח אבי אבא חן הקרקע עיי"ש. לכאורה אסף שהיה צדיק ונביא איך היה שמח בחורבן המקדש ובטביעת שעריו בשביל טובת אבי אביו, וגם יש להעיר בדברי המשל שבאה בת המלך למלאות מים וכו',

וכי הדרך שבת המלך תלך למלאות מים, הוה ליה למימר שבאה שפחת המלך למלאות מים, ונראה כי שמחת אסף היה כי ראה והבין גודל חסדי ה' ואהבתו ית' לכ"א מישראל שלא ידח ממנו נדח ח"ו, כי לכאורה למה יצא זאת מלפניו ית' להיות טבעו בארץ שעריה, כי הרבה ריוח והצלה לפניו יתברך בדרך כבוד שיהיו נגנזים במקומות הנסתרים כמו כמה וכמה דברים שהיו נגנזים, או באופנים אחרים אשר גלוי לפניו יתברך רק שהיה מחסדי ה' שיהיו נטבעים בארץ, ושיבואו לידי קרח כדאיתא באגדה, בכדי שכאשר יעלה את השערים יעלה גם קרח עמהם, ונמצא שזה היה שמחתו על טביעת שערים בשביל שתוכם רצוף אהב' וחסד גדול מהקב"ה, ועל זה משלו משל לבת עני וכו', והיתה משמחת ומרקדת וכו', כי גם שם הלא אפי' עני שבעניים אין דרכו לשמוח ולרקד על הצלת כלי פחות כל כך דלי של חרם, רק שהיתה שמחתה גדולה על רב חסד ואהבת בת המלך אליה, כי ראתה והבינה, כי הלא אין דרך בת המלך כלל שתלך בעצמה למלאות מים, רק שבוודאי הלכה בכוונה זו בדלי של זהב ועשתה בכוונה שתפסק הדלי של זהב בכדי שכאשר יעלו הדלי של זהב יעלו ג"כ הדלי של חרס, וזהו בוודאי שמחה גדולה, וכן הכא זה היה שמחת אסף מחמת גודל חסדי ה' ואהבתו כנ"ל והבן:

או יבואר בדרך זה, כי הבת עני ראתה והבינה חסד ואהבת הבת מלך אליה, אשר בכוונה מכוונת הלכה בעצמה למלאות ולהיות נפסק הדלי בכדי להסיר תלונות ב"א מעל בת העני אשר פשעה ולא היתה זהירה לבל להיות נפסק הדלי ולכן כאשר יראו ב"א כי גם הבת מלך אשר היא מלומדת וזהירה בכל דבר ודאי היה לה לעשות בזריזות ולא בעצלות לבל להיות נפסק הדלי של זהב וא"כ נראה לכל כי אחר כל הזהירות והזריזות מ"מ אפשר להיות מה שיהיה, מזה יש די התנצלות על בת העני, וזהו ג"כ כאן כי אסף ראה גודל חסדי ה' בטביעת שערים שהוא להסיר גודל התלונה מן קרח אשר פשע כ"כ עד שגרם עונש כ"כ מה שלא היה ולא יהיה היא הבליעה בארץ, לכן בכונה מכוונת עשה ה' ג"כ דוגמת בליעת קרח, להיות טבעו בארץ שעריה אשר הרבה רווח והצלה לפניו, בכדי להסיר התלונה כ"כ מקרח ואשר לכן מי שיעלה את שעריה יעלה ג"כ את קרח ולכן בגודל חסדי השם שמח אסף ואמר מזמור והבן. א"כ מאדמו"ר מוהרר"א זללה"ה מק"ק גראדזיסק.